

การพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์
เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา

นายไพฑูรย์ ฤทธิกระโทก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

THE DEVELOPMENT OF A BOY SCOUT CURRICULUM BASED ON LORD BADEN POWELL'S
ADVENTURE EDUCATIONAL APPROACH TO ENHANCE SURVIVAL KNOWLEDGE AND
SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Mr. Phaithune Ridkratoke

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Curriculum and Instruction

Department of Curriculum and Instruction

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัย
	ศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้
	ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา
โดย	นายไพฑูรย์ ฤทธิ์กระโทก
สาขาวิชา	หลักสูตรและการสอน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.สำลี ทองฉิว
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ อินทร์ธมยา

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุุณบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.สำลี ทองฉิว)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ อินทร์ธมยา)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร ม้าคนอง)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.ประสพโชค โชคเหมาะ)

ไพฑูริย์ ฤทธิ์กระโทก : การพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา ของลอร์ด บาดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจและ ทักษะการอยู่รอดของนักเรียน ประถมศึกษา. (THE DEVELOPMENT OF A BOY SCOUT CURRICULUM BASED ON LORD BADEN POWELL'S ADVENTURE EDUCATIONAL APPROACH TO ENHANCE SURVIVAL KNOWLEDGE AND SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ. ดร.ลำลี ทองธิว, อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม : ผศ. ดร.สมบูรณ์ อินทร์ธมยา, 255 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา และประเมินประสิทธิภาพของ หลักสูตรลูกเสือสามัญ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชบุรุษศรีวรารธรรม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ใช้เวลาในการทดลอง ภาคความรู้และฝึกปฏิบัติย่อย 20 สัปดาห์ และปฏิบัติกิจกรรมภาคสนามโดยการอยู่ค่ายพักแรม 4 วัน 3 คืน รวม 61 ชั่วโมง วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลได้แก่ การทดสอบความรู้ความเข้าใจใน สาระตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ การทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการ แก้ปัญหา การสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรม การตอบแบบสอบถามด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา และการเขียนบันทึกการเรียนรู้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t – test) ซึ่งผลการวิจัยมีดังนี้

1. หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้าง ความรู้ ความเข้าใจและ ทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา มีองค์ประกอบ 10 องค์ประกอบได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร สาระของหลักสูตร คำอธิบายของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้/หน่วยการเรียนรู้ย่อย โครงสร้างเวลา เรียน แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ โครงสร้างของหลักสูตร ได้พัฒนาขึ้นจากข้อมูลสภาพพื้นที่และปัญหาในชุมชน ข้อมูลความต้องการและสภาพปัญหาในชีวิตจริงของผู้เรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาดิน พาวเวลล์ ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนโดยการมีปฏิสัมพันธ์กับ สภาพแวดล้อมในสถานจริงด้วยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีชีวิตอยู่รอดได้ เนื้อหาที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยสาระ ใหญ่ ๆ 3 สาระ คือ 1) ภัยพิบัติทางธรรมชาติ 2) การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และ 3) การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

2. ผลจากการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาดิน พาวเวลล์ พบว่า หลังการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาดิน พาวเวลล์ ผู้ เรียนมี ค่าเฉลี่ยของ คะแนนความรู้ความเข้าใจในสาระตามหลักสูตรสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้เรียนมีทักษะการอยู่รอด จากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้านการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานตามเวลาที่กำหนด โดยแต่ละด้านมีระดับของพฤติกรรมอยู่ 4 ระดับ ได้แก่ ไม่แสดงพฤติกรรมการอยู่รอดเลย แสดงพฤติกรรมการอยู่รอดโดยดูตัวอย่างจากผู้อื่น แสดงพฤติกรรมการอยู่รอดภายใต้ คำแนะนำของผู้อื่น และแสดงพฤติกรรมการอยู่รอดได้ด้วยตนเอง ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการทาง ทักษะการอยู่รอดสูงขึ้น โดยผู้เรียนมีพฤติกรรมการอยู่รอดภายใต้การแนะนำของผู้อื่น

ภาควิชา.....หลักสูตรและการสอน..... ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา.....หลักสูตรและการสอน..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา.....2554..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

5084509427 : MAJOR CURRICULUM AND INSTRUCTION

KEYWORDS: BOY SCOUT CURRICULUM DEVELOPEMENT / ADVENTURE EDUCATION CURRICULUM / CURRICULUM DEVELOPEMENT / ADVENTURE EDUCATION APPROACH / SURVIVAL SKILLS

PHAITHUNE RIDKRATOKE : THE DEVELOPMENT OF A BOY SCOUT CURRICULUM BASED ON LORD BADEN POWELL'S ADVENTURE EDUCATIONAL APPROACH TO ENHANCE SURVIVAL KNOWLEDGE AND_SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS. ADVISOR : ASSOC. PROF. SUMLEE THONGTHEW, Ph.D., CO-ADVISOR : ASST. PROF. SOMBOON INTHOMYA, Ph.D., 255 pp.

This research aimed to develop a Boy Scout Curriculum based on the adventure education approach of Lord Baden Powell in order to promote the knowledge, understandings and survival skills of primary school students, as well as to evaluate the quality of the course. The sample group includes 30 Pratom Suksa (Primary School) level 6th students from Wat Ratsathatham School, Bang Pa-in District, Ayutthaya Province, through a purposive selection. The experiment which involves theoretical and sub-practical sectors took place for 20 weeks. There was also a field activity of outdoor camping for 3 nights and 4 days, totaling altogether at 61 hours. The methods used in collecting the data included the evaluation of knowledge and understanding in the contexts of the Boy Scout program and the evaluation of applied knowledge in problem-solving, observing and recording the students' behaviors while participating in an activity, responding to the questionnaires focusing on using the gained knowledge to solve problems, and recording the knowledge gained. The researcher has analyzed the data using the percentage, mean, standard deviation and t (t - test).

The research results were as follows:

1. The Boy Scout Curriculum based on the adventure education approach of Lord Baden Powell to enhance the survival knowledge and skills of elementary school students comprises of 10 elements, including vision, mission, curriculum objectives, contents, course descriptions, course unit / sub-course unit, learning schedule structure, learning management approach, guidelines for the assessment of learning and learning resources. The course structure has been developed from the information on the local status and community complications, the information on demands and actual status of problems found in real life of students, parents, and board of basic education institutions who will be directly affected by the situations caused by natural disasters based on the adventure education approach of Lord Baden Powell. It aimed to allow the students to go through sustainable learning experience by the interaction with the environment in an actual happening place and participate in an activity that promote survival skills. The developed contents include 3 major contexts: 1) natural disasters, 2) self-care and ability to help others when facing natural catastrophes and 3) survival during natural disasters.

2. According to the trial program of the Boy Scout Curriculum based on the adventure education approach of Lord Baden Powell, it was found that after the trials of the Boy Scout Curriculum based on the adventure education approach of Lord Baden Powell, students acquired higher knowledge and understanding in the context of the curriculum, with statistical significant at the level of .05.

3. The students acquired survival skills, particularly in conscious control, decision making, leaderships, allocations of operational duties, and on-time performance. Each capacity consisted of four different behavioral levels including not showing any survival behavior, showing survival behavior through observing the others, showing survival behavior under the guidance of others, and showing survival behavior on their own. The results from data analysis shown that the students acquired higher development in survival skills having average survival behavior under the guidance of others.

Department :.....Curriculum and Instruction.....

Student's Signature

Field of Study :.....Curriculum and Instruction.....

Advisor's Signature

Academic Year :.....2011.....

Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยคามกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร. ลำลี ทองจิ๋ว อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้อุทิศเวลา แรงกาย ในการฝึกฝนให้ผู้วิจัยสามารถทำงานวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ประสบความสำเร็จไปได้ รวมทั้งได้ให้คำแนะนำในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมที่เสริมทักษะการอยู่รอดให้กับนักเรียนตลอดจนพาผู้วิจัยไปศึกษาเพิ่มเติมถึงสภาพการดำเนินกิจกรรม การจัดหลักสูตรและการดำเนินงานของสมาคมลูกเสือและโรงเรียนในฮ่องกง จนผู้วิจัยสามารถพัฒนาหลักสูตรฉบับพิเศษนี้ขึ้นมาได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับคำปรึกษาและคำแนะนำแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ อินทร์ธมยา ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้งสองเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร ม้าคนอง และอาจารย์ ดร.ประสพโชค โชคเหมาะ ที่ได้กรุณามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุขชีวะ อาจารย์ ดร.อลิสรา ชมชื่น และพลตรีชัชชนะ นาคเกิด ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์หลักสูตรลูกเสือสามัญ ให้คำแนะนำและตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยให้มีคุณภาพเหมาะแก่การนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ พลตรีตุลา ประเสริฐสุข ผู้บัญชาการศูนย์สงครามพิเศษและผู้อำนวยการโรงเรียนสงครามพิเศษ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ที่ได้อนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยได้นำนักเรียนไปอยู่ค่ายพักแรมและฝึกกิจกรรมภาคสนามในโรงเรียนสงครามพิเศษ ขอขอบคุณพันเอกอลงกต เฟ่งพิศ พันตรีชยันต์ รัตนจันทร์ จำลิบเอกนพตล ไยมาก ที่ได้เตรียมการและอำนวยความสะดวกในด้านที่พักอาศัย อาหาร สถานที่รับประทานอาหารและสถานที่อาบน้ำ และขอขอบคุณร้อยเอกเฉลิมพร หัวหน้าชุดครูฝึก ที่ได้จัดครูฝึกที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญทางด้านภัยพิบัติในการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติให้แก่นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติอย่างแท้จริง

ขอขอบคุณ ว่าที่ ร.ต.ไกรมาตรา พันธุ์อุดม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชฎคริ์ทธารธรรม ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยได้ทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียน ขอขอบคุณอาจารย์นวลอนงค์ พรรณประทุม อาจารย์เอกภพ เกิดอ่ำ และนายรังสรรค์ นกสกุณา ในการทำหน้าที่ผู้ช่วยวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล สังเกตและบันทึกพฤติกรรมนักเรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรม และขอขอบคุณนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนวัดราชฎคริ์ทธารธรรม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้หลักสูตรฉบับนี้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในวิชาลูกเสือและขอขอบคุณนักเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ให้ข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำมาสู่การพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบคุณ ยายโลภี รักษาราษฎร์ สมาชิกในครอบครัว ญาติพี่น้องทุกท่าน และเพื่อนครูในโรงเรียนวัดราชฎคริ์ทธารธรรม ที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้การช่วยเหลือ ให้กำลังใจ คำแนะนำและคอยกระตุ้นเตือนแก่ผู้วิจัยจนประสบความสำเร็จได้ด้วยดี และขอกราบขอบคุณดวงวิญญาณของแม่สมควร รักษาราษฎร์ ที่ได้ให้การอบรมเลี้ยงดูผู้วิจัยด้วยความยากลำบากและอดทนเสมอมา ผู้วิจัยขออุทิศคุณงามความดีและประโยชน์ที่เกิดจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นเครื่องบูชาพระคุณแม่ ที่เป็นกำลังใจและอยู่ในใจของผู้วิจัยเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	11
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	11
สมมติฐานของการวิจัย.....	12
ขอบเขตของการวิจัย.....	12
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการลูกเสือ.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร.....	39
แนวคิดเกี่ยวกับการพหุปัญญาศึกษา.....	64
แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการอยู่ตัวรอด.....	74
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร.....	82
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	86
ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....	86
กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย.....	86
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	89
กลุ่มตัวอย่าง.....	89
เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย.....	90
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	102

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	112
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด	
การพัฒนาศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้าง	
ความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียน	
ประถมศึกษา.....	112
ขั้นที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ.....	113
ขั้นที่ 2 การสร้างพันธกิจของโรงเรียนว่าด้วยหลักสูตรลูกเสือ	
สามัญ.....	119
ขั้นที่ 3 การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ.....	120
ขั้นที่ 4 การกำหนดสาระของหลักสูตรลูกเสือสามัญ.....	121
ขั้นที่ 5 การกำหนดคำอธิบายหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้	
หน่วยการเรียนรู้ย่อย และโครงสร้างเวลาเรียน	
ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ.....	123
ขั้นที่ 6 การกำหนดแนวการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร	
ลูกเสือสามัญ.....	124
ขั้นที่ 7 การกำหนดแนวทางการประเมินผลของหลักสูตร	
ลูกเสือสามัญ.....	125
ขั้นที่ 8 การกำหนดแหล่งเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ.....	126
ขั้นที่ 9 การประเมินคุณภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญ.....	127
ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด	
การพัฒนาศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้าง	
ความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียน	
ประถมศึกษา.....	135
บทที่ 5 หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการพัฒนาศึกษา.....	152
ส่วนที่ 1 เอกสารหลักสูตร.....	153
วิสัยทัศน์ของหลักสูตร.....	153
พันธกิจของหลักสูตร.....	154
วัตถุประสงค์ของหลักสูตร.....	154
สาระของหลักสูตร.....	154
คำอธิบายของหลักสูตร.....	155

หน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตร.....	156
การจัดหน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตร.....	157
โครงสร้างเวลาเรียน.....	170
แนวทางการจัดการเรียนรู้.....	171
แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้.....	171
แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร.....	171
ส่วนที่ 2 เอกสารประกอบหลักสูตร.....	169
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ.....	175
สรุปผลการวิจัย.....	178
ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัย.....	181
ข้อเสนอแนะ.....	187
รายการอ้างอิง.....	189
ภาคผนวก.....	200
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ.....	201
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	202
ภาคผนวก ค เอกสารประกอบหลักสูตร.....	224
ภาคผนวก ง ภาพถ่ายประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาหลักสูตร และการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการอยู่รอด.....	238
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	255

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ.....	92
2	เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ.....	96
3	การฝึกกิจกรรมภาคสนามตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ โดยการอยู่ค่ายพักแรม.....	107
4	วัตถุประสงค์ของการลูกเสือ ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือสามัญ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2525.....	122
5	การเปรียบเทียบค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ t – test ของคะแนนด้านความรู้ความเข้าใจ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์.....	135
6	การเปรียบเทียบค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ t – test ของคะแนนด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์.....	136
7	ผลการวิเคราะห์คะแนนความรู้ความเข้าใจระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์.....	136
8	คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรม ระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ด้านอค์คิภัย.....	137
9	คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรม ระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ด้านวาทภัย.....	138

ตารางที่	หน้า	
10	คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรม ระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัย ศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ด้านอุทกภัย.....	139
11	คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรม ระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัย ศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ด้านแผ่นดินไหว.....	140
12	การเปรียบเทียบค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ t – test ของคะแนนด้านพฤติกรรมการอยู่รอดหลังการ ทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของ ลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์.....	141
13	หน่วยการเรียนรู้และหน่วยการเรียนรู้ย่อยของหลักสูตรลูกเสือสามัญ.....	156
14	แสดงรายละเอียดเวลาเรียนของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ.....	159
15	แสดงรายละเอียดเวลาเรียนของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การดูแลช่วยเหลือ ตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ.....	163
16	แสดงรายละเอียดเวลาเรียนของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การดำรงชีวิต ในขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ.....	168
17	แสดงโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรลูกเสือสามัญ.....	170

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	องค์ประกอบของวิธีการลูกเสือ.....	30
2	การนำวิธีการทางลูกเสือไปใช้.....	33
3	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนิโคลส์.....	42
4	การพัฒนาหลักสูตรและเส้นทางการให้ข้อมูลย้อนกลับ.....	45
5	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสังกัด อุทรานันท์.....	47
6	ลักษณะของการเข้าร่วมกิจกรรมการผจญภัย.....	67
7	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	88
8	แบบแผนการทดลอง.....	103
9	กรอบแนวคิดในการกำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์.....	119
10	กรอบแนวคิดในการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนว่าด้วยหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์.....	120
11	กรอบในการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์.....	120
12	กรอบที่ใช้ในการกำหนดสาระหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์.....	121
13	การกำหนดคำอธิบายของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ย่อยและโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์.....	124
14	การกำหนดแหล่งเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์.....	127
15	กรอบขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์.....	130
16	แสดงแนวโน้มของการพัฒนาพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมด้านอักษิภัยระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์.....	142

ภาพที่	หน้า
17	แสดงแนวโน้มของการพัฒนาพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนจาก การปฏิบัติกิจกรรมด้านวาทกรรมระหว่างการทดลองใช้หลักสูตร ลูกเสือสามัญตามแนวความคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์..... 143
18	แสดงแนวโน้มของการพัฒนาพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนจาก การปฏิบัติกิจกรรมด้านอุทกกรรมระหว่างการทดลองใช้หลักสูตร ลูกเสือสามัญตามแนวความคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์..... 144
19	แสดงแนวโน้มของการพัฒนาพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนจาก การปฏิบัติกิจกรรมด้านแผ่นดินไหวระหว่างการทดลองใช้หลักสูตร ลูกเสือสามัญตามแนวความคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์..... 145
20	กรอบที่ใช้ในการกำหนดสาระลูกเสือสามัญตามแนวความคิดการผจญภัย ศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์..... 182
21	หลักสูตรลูกเสือสามัญที่ได้จากการผสมผสานระหว่างสภาพพื้นที่ และปัญหาสภาพความต้องการและการฝึกประสบการณ์ในแหล่งเรียนรู้ จริงโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและ ทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา..... 184

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามศักยภาพของแต่ละคนเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีความสุขถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาที่โรงเรียนควรให้ความสำคัญตระหนัก พร้อมทั้งจัดการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างเสริมประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้า และมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยมีผู้สอนคอยให้กำลังใจ จัดบรรยากาศและสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (โกวิท ประมวลพฤษ, 2546) การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มุ่งที่จะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ และคุณธรรม มีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยยึดหลักที่ว่า “ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” การจัดการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการเรียนรู้ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานความรู้ คุณธรรมและค่านิยมที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) การให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน เนื่องจากคนเป็นเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และได้รับผลกระทบจากการพัฒนาด้วย แต่ในขณะเดียวกันคนก็ยังคงเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่จุดหมายปลายทางที่ต้องการ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพคนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้และทักษะความสามารถให้สอดคล้องและสมดุลกัน เพื่อให้เพียงพอพร้อมทั้งในด้านคุณธรรม และความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รอบคอบและระมัดระวัง ด้วย จิตสำนึกในศีลธรรมและ คุณธรรม ทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถตัดสินใจ และพร้อมที่จะเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น มีการปลูกฝังทัศนคติและการเรียนรู้ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เปิดโอกาสให้คนทุกวัย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และทำงานร่วมกันจากการปฏิบัติกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสาธารณประโยชน์ การดูแลทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ

กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี, 2550)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรที่มีคุณค่าของชาติ ประเทศที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีทั้งคุณค่าและปริมาณย่อมมีความสามารถในการสร้างสรรค์ ความเจริญให้แก่ประเทศชาติของตนได้เป็นอย่างมาก วิธีการที่จะพัฒนามนุษย์ให้มีคุณลักษณะ ดังกล่าวได้นั้น จำเป็นต้องกระทำตั้งแต่ยังเด็กหรือเป็นเยาวชนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่ง วิธีการหนึ่งที่มีความสำคัญกับการปลูกฝังให้เยาวชนเป็นคนดีของชาติได้คือ “กิจการลูกเสือ” ซึ่งถือว่าเป็นกิจการที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกยอมรับเป็นเอกฉันท์ว่าเป็นขบวนการที่สามารถ พัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะที่ดี มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคมส่วนรวม ชุมชนและประเทศชาติเป็นอย่างดี (เกษม สืบเสน, 2544; สุทัศน์ เมาลีกุล, 2539; กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ทั้งนี้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ฝึกปฏิบัติตาม คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ ให้มีความเจริญในทุกด้านอย่างจริงจัง ทั้งในด้านความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีระเบียบวินัย ปฏิบัติ ตนอยู่ในหลักธรรมทางศาสนาที่ตนเองนับถือ (เดลินิวส์, 2551 : 23) พัฒนาบุคลิกลักษณะ ที่ดี มีลักษณะของการเป็นผู้นำ ที่สามารถนำมาใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นภูมิคุ้มกันแก่เด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นคนดีของสังคมที่มีส่วนช่วยให้เกิด ความเจริญก้าวหน้า (สุขวิช รังสิตพล, 2540) ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับจากกิจการลูกเสือนี้เองที่ ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ได้นำกิจกรรมลูกเสือเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคคลากร ของชาติ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีเกี่ยวกับลูกเสือมีใจความว่า (พระบรมราโชวาท, 2524)

“กิจกรรมลูกเสือมุ่งฝึกหัดอบรมให้มีความรู้ความสามารถพิเศษ ให้มีระเบียบวินัย ให้รู้จักเห็นใจ จริงใจต่อผู้อื่น พร้อมทั้งถือเอาหน้าที่ที่จะ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเมตตาเผื่อแผ่ โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ นับเป็นการ กระทำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง วินัยและความเมตตาเผื่อแผ่ที่ได้พิจารณา ศึกษาอย่างดีแล้ว คงเป็นสิ่งที่บ้านเมืองต้องการ และเป็นองค์ประกอบ สำคัญส่วนหนึ่งซึ่งจะช่วยให้ลูกเสือรักษาความเป็นปึกแผ่นของคนไทยไว้ ในวันข้างหน้า และสามารถจรรโลงประเทศชาติให้เจริญมั่นคงตลอดไปได้”

กิจการลูกเสือมุ่งฝึกอบรมเด็กในเรื่องที่โรงเรียนไม่สามารถฝึกสอนได้ มุ่งให้เด็กรู้จัก การดำรงชีวิต ที่ไม่ใช่เพียงให้เด็กมีอาชีพเท่านั้น แต่ให้นำเรื่องส่วนรวมมาแทนเรื่องส่วนตัว

รู้จักบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม (อภัย จันทวิมล, 2545) ปัจจุบันวิชาลูกเสือยังมีความจำเป็นอยู่เนื่องจากเป็นวิชาที่สอนให้เป็นคนมีระเบียบ มีวินัยต่อตนเองและสังคม ให้รู้จักสามัคคีการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำงานเป็นกลุ่ม มีความอดทน อดกลั้น เข้มแข็ง สามารถช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งฝึกให้มีความรับผิดชอบ (สุขุม เฉลยทรัพย์, 2550) กิจการลูกเสือเป็นพระราชมรดกที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้ให้แก่ปวงชนชาวไทยที่รัฐบาลเห็นประโยชน์และให้ความสำคัญมาทุกยุคทุกสมัย จึงได้กำหนดเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการขึ้น เพื่อให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนตามวิธีการของลูกเสือ โดยจัดการเรียนรู้ด้วยการกระทำหรือปฏิบัติจริงแก่ผู้เรียนทุกคนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และกำหนดให้กิจกรรมลูกเสือเป็นกิจกรรมบังคับที่นักเรียนทุกคนต้องเรียน (กรมวิชาการ, 2533) เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนที่มีคุณภาพ โดยดำเนินการใน 2 ลักษณะ โดยลักษณะแรกเป็นการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาของแต่ละชั้น ซึ่งลักษณะแรกนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ มีทักษะการดำรงชีวิตที่เกิดจากการฝึกหัด สามารถใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและการประกอบอาชีพ และในลักษณะที่สองมุ่งปมเพาะ กล่อมเกลา ปลุกฝังและปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และเกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่ขึ้นในจิตใจ (สำนักงานปลัด กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

คณะลูกเสือแห่งชาติมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาลูกเสือให้มีความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศ โดยมุ่งให้ลูกเสือเป็นผู้มีนิสัยช่างสังเกต จดจำ เชื่อฟัง พึ่งตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัยและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มีการทำการฝีมือ และฝึกฝนให้ทำกิจการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม และส่งเสริมให้รู้จักและรักษาจารีตประเพณี วัฒนธรรม และความมั่นคงของประเทศชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2551 : 93) ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดให้ลูกเสือเป็นกิจกรรมนักเรียนกิจกรรมหนึ่งในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักวิธีการแก้ปัญหาและตัดสินใจ ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันเอื้ออาทรและสามานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองในทุกขั้นตอน โดยการวิเคราะห์ วางแผนปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ ประเมินผลการปฏิบัติงาน และปรับปรุงผลการทำงาน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความสนใจ สอดคล้องกับความพร้อมทางด้านวุฒิภาวะ

ของผู้เรียน สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและชุมชน (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2553 : 2 – 3) การจัดกิจกรรมลูกเสือควรให้ผู้เรียนเข้าร่วมทุกคน โดยคำนึงถึงความสนใจของผู้เรียน มีการปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับชีวิตจริงด้วยการลงมือปฏิบัติ สะท้อนความรู้อาทิ และประสบการณ์ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่เน้นการคิดวิเคราะห์และใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบ และใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมมากกว่าการแข่งขัน และจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่กิจกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมตามวิธีการของลูกเสือ (Scout Method) ตามคำปฏิญาณและกฎซึ่งถือว่าเป็นหลักที่ลูกเสือได้ให้คำสัญญาว่าจะปฏิบัติตามกฎของลูกเสือ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมและแก้ปัญหาด้วยตัวเองจนประสบความสำเร็จ มีการยอมรับซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รู้จักแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบซึ่งถือว่าเป็นคุณสมบัติของการอยู่ร่วมกันด้วยระบบหมู่ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วยการใช้สัญลักษณ์ที่เหมือนกันที่บ่งบอกถึงศักดิ์ศรี เกียรติที่เชื่อถือได้และระเบียบวินัยที่สง่างาม (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2553 : 29 – 30, เกษม สืบเสน, 2545 : 13) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ รู้จักเรียนรู้ในธรรมชาติซึ่งถือว่ามีความสำคัญที่สุดของกิจกรรมลูกเสือที่ช่วยให้ได้ใกล้ชิดและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับธรรมชาติ และถือได้ว่าเป็นหัวใจของการใช้ชีวิตแบบลูกเสือในการปฏิบัติกิจกรรมควรให้ผู้เรียนได้เห็นความก้าวหน้า เกิดความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติเกิดความมั่นใจและกล้าที่จะตัดสินใจเมื่อได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องจากผู้ใหญ่ นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ของการลูกเสือในอนาคตควรมุ่งเน้นไปที่การจัดการเรียนการสอนภาคสนาม ที่เน้นในเรื่องของการใช้ชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม โรงเรียนจึงควรจัดการเรียนรู้ให้เป็นรูปธรรม มีความทันสมัยและเป็นปัจจุบัน ไม่ว่าจะจัดเป็นรายวิชา และควรเพิ่มเวลาในการสอนให้มากขึ้น เน้นให้ผู้เรียนรู้จักความสามัคคี มีการปรับตัวเข้าหากัน สอนให้เยาวชนเป็นคนดี กระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และเพิ่มเติมในเรื่องการฝึกระเบียบวินัยให้มากขึ้น (สวนดุสิตโพล, 2550)

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรลูกเสือต้องอาศัยแนวทางหลักในการดำเนินการ โดย การเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งลูกเสือต้องแต่งเครื่องแบบ ทั้งนี้เพื่อแสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 30) การจัดการเรียนรู้ควรเป็นไปตามขั้นตอนของการสอน ที่เริ่มด้วยพิธีเปิดประชุมกอง จัดกิจกรรมการร้องเพลง การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร กิจกรรมเล่าเรื่องที่เป็นประโยชน์ และพิธีปิดประชุมกอง ตลอดจนยึดคำปฏิญาณและกฎในการปฏิบัติกิจกรรม สถานที่ปฏิบัติกิจกรรมควรเป็นที่โล่งแจ้ง และหลีกเลี่ยงการจัด

กิจกรรมในห้องเรียน (เกษม สืบเสน, 2545 : 8 – 9) การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ในวิชาลูกเสือจึงไม่ใช่ตำรา เรื่องวิชาการ หรือการประมวลในลัทธิคำสั่งสอนที่ต้องคร่ำเคร่งในการเรียนรู้ แต่การลูกเสือเป็นกิจกรรมกลางแจ้งที่สนุกสนาน ที่เด็กกับผู้ใหญ่สามารถออกไปผจญภัยด้วยกัน ซึ่งเป็นผลทำให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความสุข มีความชำนาญด้วยฝีมือของตนเองและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (สมยศ พรหมจันทร์, 2551 : 21) การให้ผู้เรียนได้ออกไปเรียนรู้หรือเผชิญกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในห้องเรียน เป็นการจัดการกิจกรรมการผจญภัยที่แท้จริงของมนุษย์เรา (adventure-based learning) ส่วนจะมีความสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ การตอบรับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ว่าจะทำให้ได้ดีเพียงใดสำหรับลูกเสือแล้วการผจญภัยถือว่าการตัดสินใจในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่ลูกเสือได้ประสบเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองและผู้อื่นผ่านอุปสรรค และปัญหาไปได้ เช่น การเดินทางเข้าไปพบลำธารขวางอยู่ในป่าลูกเสือต้องคิดแก้ปัญหาที่จะข้ามลำธารนั้นให้ได้โดยปลอดภัย ซึ่งอาจจะใช้วิธีต่อแพ ใช้เชือกโหน หรือวิธีอื่น ๆ เป็นต้น (เถียร พานิช, 2547) การผจญภัยเป็นกิจกรรมที่ประกอบไปด้วยความเสี่ยงที่ฉลาด (smart risk) ที่เกิดจากการวางแผนไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี โดยคำนึงถึงความปลอดภัย ความท้าทายความสามารถ (challenge) ซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ใหม่ที่ไม่รู้จักหรือคุ้นเคย ที่จะต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในขณะนั้น เป็นปัญหาที่เหมาะสมกับวัยของลูกเสือ ไม่ง่ายหรือยากจนเกินไป และเพื่อให้เกิดความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ควรจัดเหตุการณ์ให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่หรืออยู่ท่ามกลางธรรมชาติ และที่สำคัญการปฏิบัติกิจกรรมควรเป็นไปด้วยความสมัครใจแบบมีทางเลือก (choice) การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ไม่สามารถปฏิบัติคนเดียวได้ ต้องมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจึงจะสามารถลดความเสี่ยงลงไปได้จนอยู่ในระดับที่เรียกว่าความปลอดภัย ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่ต้องเน้นเป็นพิเศษก็คือ ความเชื่อมั่นในตนเอง (self-confidence) และการไว้วางใจต่อกัน (Jon Krakauer, 1996)

การผจญภัยจึงเป็นกิจกรรมที่สามารถนำลูกเสือออกจากสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคย (comfort zone) ไปสู่สภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ในห้องเรียน มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ที่ไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ ซึ่งลูกเสือต้องปรับตัวและเรียนรู้อย่างรวดเร็วเพื่อที่จะแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ตรงหน้าให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลางแจ้งเป็นส่วนใหญ่ (Powell, 1960) เป็นการฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่มีความหลากหลาย มีความท้าทาย น่าตื่นเต้น ลูกเสือจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะปฏิบัติกิจกรรมนั้นอย่างไรโดยปราศจากความกดดัน ความสำเร็จขึ้นอยู่กับความร่วมมือและความพึงพอใจของแต่ละคนหลังจากที่ได้พยายามจนเต็มความสามารถแล้ว การเข้าร่วม

กิจกรรมของผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพของตนเอง รู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่น ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดแรงบันดาลใจ สามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการทำกิจกรรมมาปรับหรือประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในชีวิตจริง (Bardwick, 1995) กิจกรรมการผจญภัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับลูกเสือที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางสมอง สติปัญญา อารมณ์ รู้จักเห็นคุณค่าในตนเอง กล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง พัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ตลอดจนสอนให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2554) ดังนั้นการนำลูกเสือไปเรียนรู้นอกสถานที่ เป็นความต้องการที่เด็กอยากได้รับ และเป็นหน้าที่ที่ผู้ใหญ่ต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัย ฝึกให้เรียนรู้และจดจำอย่างเข้าใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ (เจริญศักดิ์ ดีแสน, 2552) การผจญภัยจึงเป็นการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้สำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นจริงผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ภายในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ร่วมกัน (Doering, 2006) การจัดกิจกรรมผจญภัยในสถานการณ์ต่าง ๆ (Jack, 2000) มีจุดประสงค์หลักที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จคือ “การอยู่รอด” โดยไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและทำอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม ผู้ที่สามารถฟันฝ่าอุปสรรคและพาดตนเองรอดไปได้ จะช่วยพิสูจน์ได้ว่ามีทักษะที่จำเป็นสำหรับการอยู่รอด (survival skills) และความสำเร็จจะช่วยให้เกิดความมั่นใจในตนเอง เป็นพลังที่พร้อมจะเผชิญหน้ากับอุปสรรคที่ตามมาในภายภาคหน้าได้

การเรียนรู้ทักษะเพื่อการอยู่รอด จึงเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่ประสบอยู่เพื่อให้ตนเองอยู่รอดหรืออยู่ได้อย่างปลอดภัยและอยู่ได้ในสถานการณ์ที่เลวร้าย ผู้ที่จะมีชีวิตรอดได้นั้นจำเป็นต้องฝึกฝนตนเองจนเกิดเป็นทักษะที่จำเป็นพื้นฐาน 5 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการก่อไฟ เพราะไฟจะช่วยให้อยู่รอดในสภาพที่หนาวเย็น ไฟช่วยให้ความอบอุ่น ความสะดวกสบาย ใช้ในการปรุงอาหารและช่วยป้องกันสัตว์ร้ายในยามค่ำคืน 2) ทักษะการสร้างที่พัก เพราะที่พักจะช่วยให้รอดพ้นจากความร้อน ความเย็น ฝนตกแสงแดด และลม และยังช่วยป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้าย 3) ทักษะการส่งสัญญาณ เป็นทักษะที่จะช่วยให้ติดต่อสื่อสาร หรือส่งสัญญาณขอความช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นการใช้ไฟหรือควัน เพราะจะช่วยให้ชีวิตรอดได้ 4) ทักษะการจัดการอาหารและน้ำ เป็นการจัดการหรือวางแผนในเรื่องของอาหารและน้ำ หากต้องตกไปอยู่ในสถานการณ์ที่มีอาหารหรือน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดหรือมีไม่เพียงพอ หรือไม่มีอยู่เลย และ 5) ทักษะการปฐมพยาบาล เป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่รอดได้เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ฉุกเฉินหรือได้รับบาดเจ็บ การปฐมพยาบาลเบื้องต้นจึงมี

ความจำเป็นเพื่อช่วยให้ชีวิตอยู่รอดได้ ทักษะเพื่อการอยู่รอดพื้นฐานดังกล่าวจึงเป็นทักษะที่ควรมีการฝึกฝนและปฏิบัติจนเป็นนิสัย เป็นการเตรียมพร้อมที่จะช่วยให้ชีวิตอยู่รอดได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชีวิตในอนาคต (Petersen, 2009)

การมีชีวิตรอดจึงเป็นอีกทักษะหนึ่งที่ลูกเสือควรได้รับการฝึกฝน ทั้งนี้เนื่องจากโลกต้องประสบกับภัยพิบัติโดยเฉพาะภัยพิบัติทางธรรมชาตินานับการนับครั้งไม่ถ้วน และมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความรุนแรงยิ่งขึ้น ภัยพิบัติได้เกิดขึ้นจริงแล้วในหลายพื้นที่ที่ไม่เคยประสบกับภัยพิบัติมาก่อนเลย เหตุการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าได้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในหลายพื้นที่ทั่วโลกอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อนและสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แม้แต่ในพื้นที่ที่ไม่คิดว่าจะเกิดขึ้นได้เลยก็ตาม ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่จัดอยู่ในเขตภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยเฉพาะอุทกภัยหรือภัยที่เกิดจากน้ำท่วมนั้น มักจะเกิดขึ้นในทุกปี มีความถี่และความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้สำรวจสถานศึกษาทั่วประเทศที่มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ พบว่ายังมีอยู่น้อยมาก แม้ว่าการเรียนการสอนเรื่องภัยพิบัติทางธรรมชาติจะมีเนื้อหาแทรกอยู่ในวิชาต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และสุขศึกษาแล้วก็ตาม แต่เป็นเพียงความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในเรื่องของภัยธรรมชาติเท่านั้น (คมชัดลึก, 2554) การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือควรกระทำให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมการสำรวจชุมชน โรงเรียน เพื่อหาเส้นทางและสถานที่อพยพ การจัดทำแผนที่เสี่ยงภัย และการซ้อมอพยพหนีภัยซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการศึกษา โดยบูรณาการองค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และสุขศึกษา และพลศึกษา เชื่อมโยงการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเกิดภัยพิบัติ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่และความเสี่ยงต่อการเกิดภัย ตลอดจนจนการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง และการช่วยเหลือผู้อื่น ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งจำเป็นที่เยาวชนไทยจะต้องได้รับรู้และทำความเข้าใจ ซึ่งจะส่งผลให้ลดและบรรเทาผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

การพัฒนาหลักสูตรลูกเสือให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 มาตรา 9 และมาตรา 22 ที่เน้นให้การศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข การจัดระบบการศึกษา โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักที่ว่า ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาต้องยึด

หลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจึงควรเป็นหลักสูตรที่มีลักษณะของการผจญภัย จึงจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ได้ผลคุ้มค่าในด้านการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ และยังเป็นหลักสูตรอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนหลุดพ้นจากสภาพเดิมที่จำเจ หลักสูตรทางเลือกใหม่จะต้องมีความชัดเจน ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบโรงเรียน เพื่อหาวิธีทำให้การศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่สามารถพัฒนาสติปัญญาสำหรับการแสวงหาวิธีในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสังคมอย่างสมดุล เป็นมนุษย์ที่เข้มแข็งทั้งร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณอย่างแท้จริง (สำลี ทองฉิว, 2551)

ที่ผ่านมาหลักสูตรลูกเสือยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ทันสมัยเท่าที่ควร เนื้อหาในหลักสูตรมุ่งเน้นแต่เนื้อหาการเดินทางเพื่อผจญภัย การเรียนรู้การผูกเงื่อน ซึ่งในทางที่ถูกต้องแล้วหลักสูตรใหม่ควรจะปรับให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ มีการปรับปรุงเนื้อหา กิจกรรมให้ทันสมัย มีความท้าทายและเหมาะสมกับเด็กรุ่นใหม่มากขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามหลักสูตรลูกเสือยังคงมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับการปลูกฝังความซื่อสัตย์ไว้ด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) นอกจากนี้ยังพบว่าครูไม่มีใจรักและความเข้าใจในกิจการลูกเสืออย่างแท้จริง เมื่ออบรมไปแล้วไม่ได้นำไปสอนเด็ก ครูมีภารกิจในหน้าที่มาก ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมลูกเสือ ทั้งยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารอย่างจริงจังในทุกด้าน โรงเรียนไม่ได้ยึดแนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือตามข้อบังคับของคณะลูกเสือแห่งชาติ (สุพร ทองดี, 2545) การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ยังมีจุดอ่อนอยู่มาก ส่งผลให้การจัดกิจกรรมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีสาเหตุมาจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีจำนวนมากเกินไป ผลสำเร็จที่ได้จะเป็นไปในเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ สถานที่ไม่เพียงพอ ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น บุคลากรส่วนมากเป็นมือสมัครเล่น นักเรียนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ เน้นระเบียบและรูปแบบมากเกินไป (เชียร พานิช, 2547) การสร้างหลักสูตรลูกเสือมาจากส่วนกลางที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างจากส่วนภูมิภาคอย่างชัดเจน ทำให้เกิดผลกระทบทั้งผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้และนักเรียนที่ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การเรียนรู้ไม่เกิดความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาใหม่กับประสบการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่นักเรียนดำเนินอยู่ การเรียนรู้จึงไม่บรรลุไปถึงจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ (สำลี ทองฉิว, 2544) การจัดหลักสูตรลูกเสือจึงควรดำเนินไปให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว ชุมชนหรือสังคมของตนเอง มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของ

สิ่งแวดล้อมโลก นักเรียนจึงสามารถเรียนรู้ได้ดี สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ได้
ในชีวิตประจำวัน และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539)

จากการศึกษาของสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ของ
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สวท) ที่ได้ร่วมมือกับสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (2553) พบว่าในภาพรวมโครงสร้างหลักสูตร
ลูกเสือยังมีความเหมาะสมอยู่เพียงระดับหนึ่งเท่านั้นยังไม่เหมาะสมกับพัฒนาการและวุฒิภาวะ
ของลูกเสือ และยังไม่ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน หลักสูตรมีเนื้อหา
เกินไปและมีความซ้ำซ้อนกัน การวัดผลและประเมินผลไม่เหมาะสม และเวลาที่ใช้ในการจัด
กิจกรรมลูกเสือไม่เพียงพอ นักเรียนและผู้ปกครองเห็นพ้องกันว่าหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ดี
และอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ตอบสนองต่อความ
ต้องการของตนเองอย่างแท้จริง และเพื่อให้หลักสูตรมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณลักษณะที่
พึงประสงค์ของลูกเสือ หลักสูตรลูกเสือจึงควรได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับ
สภาพสังคม เพื่อให้เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ ได้พัฒนาความสามารถในการที่จะ
เผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม (สมาคมวางแผนครอบครัว
แห่งประเทศไทย, 2553)

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาของการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนอยู่ที่ครู ซึ่งเป็นผู้ที่ควร
จะมีบทบาทสำคัญในการสร้างหลักสูตร แต่ครูกลับกลายเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ และ
ทักษะในการพัฒนาหลักสูตรเสียเอง ทั้งนี้อาจเนื่องจากครูเคยชินกับการใช้หลักสูตรที่สร้าง
และส่งตรงมาจากส่วนกลาง บทบาทในการเป็นผู้พัฒนาหลักสูตรจึงไม่มีปรากฏให้เห็นขึ้นใน
โรงเรียน และไม่ทราบว่าตัวครูเองนั้นเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนขึ้นมา
ใช้เอง นอกจากนี้ยังพบว่าครูส่วนใหญ่ไม่ใช่บุคคลที่อยู่ในพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียน จึงทำให้
ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจในสภาพความเป็นอยู่ ประวัติความเป็นมา การดำเนินชีวิตและ
ความเคลื่อนไหวของผู้คนในสังคมดีพอ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชนจึงลดน้อยลงไป และ
เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือขอข้อมูลใด ๆ จึงไม่ได้รับการเอาใจใส่ และให้ความ
ร่วมมืออย่างจริงจัง ขาดความกล้าที่จะเข้ามาให้คำแนะนำหรือแสดงความต้องการในการมี
ส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน จึงส่งผลให้หลักสูตรที่โรงเรียนสร้างออกมาไม่เป็นไปตาม
ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง (สำลี ทองธิว, 2541) ซึ่งในทางที่ถูกต้องแล้วหลักสูตร
ที่ดีควรให้ความสำคัญกับทรัพยากรหรือบริบทที่อยู่ในชุมชนของผู้เรียน ที่เป็นเสมือนห้องเรียน
ขนาดใหญ่ที่สามารถให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

เป็นอย่างดี มีวัสดุอุปกรณ์ที่สามารถหาได้ง่าย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง และสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539; สำลี ทองธวิ, 2545)

การจัดหลักสูตรลูกเสือสามัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาควรบูรณาการ เหตุการณ์ที่เป็นสภาพความเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของชุมชนที่อยู่โดยรอบนักเรียนไว้ด้วย โดยเฉพาะภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ถือเป็นภัยที่กำลังเกิดขึ้นทุกหนทุกแห่งทั้งในประเทศและต่างประเทศ และนับวันจะเป็นภัยคุกคามที่ร้ายแรง สร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินและชีวิตมนุษย์ และยังสร้างความหวาดหวั่นให้แก่ผู้คนทั่วไป โดยทำให้ประชาชนต่างอยู่อย่างหวาดผวาและต้องติดตามข่าวสารบ้านเมืองทั้งนี้ก็เพื่อความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินนั่นเอง สำหรับประเทศไทยเองมีปัจจัยเสี่ยงที่จะเกิดภัยพิบัติเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะพายุ น้ำท่วม ดินโคลนถล่ม สารเคมีรั่วไหล อัคคีภัยและแผ่นดินไหว ซึ่งเป็นภัยพิบัติที่น่าเป็นห่วงและมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นเรื่อย ๆ หนทางการป้องกันและแก้ไขที่ดีที่สุดที่สามารถกระทำได้โดยการเร่งให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและหาทางเอาตัวรอดจากภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชน รวมถึงประชาชนทั่วไปอย่างจริงจัง (โลกวันนี้, 2551) โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการควรจัดทำหลักสูตร เนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนรู้ในทุก รูปแบบให้แก่โรงเรียน หรืออาจบูรณาการเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติแต่ละประเภทเข้าไปในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ พร้อมทั้งจัดสอนในภาคปฏิบัติถึงวิธีการเอาตัวรอดเมื่อต้องประสบกับภัยพิบัติเหล่านั้น นอกจากนี้ควรสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวกับวิธีการ การแจ้งเหตุหรือการขอความช่วยเหลือเมื่อต้องประสบกับภัยพิบัติซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสภาพบริบทของแต่ละชุมชน ซึ่งเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่ควรสังเกตภายในชุมชนและชุมชนโดยรอบ เพื่อหาจุดที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ พร้อมทั้งหาข้อมูลเพิ่มเติมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรหรือประยุกต์ใช้ในกลุ่มสาระต่าง ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2542) ได้กระจายอำนาจทางการศึกษาไปสู่สถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยให้โรงเรียนมีอำนาจในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นใช้เองได้ โดยให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องเชื่อมโยงและสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและบริบทที่อยู่รายรอบสถานศึกษาให้มากที่สุด ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาควรร่วมมือกับชุมชน ครอบครัวของนักเรียน องค์กร สถานประกอบการที่อยู่ในแต่ละชุมชน ซึ่งการกระจายอำนาจดังกล่าวของกระทรวงศึกษาธิการเป็นการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นการแก้ปัญหาที่เป็นผลมาจากการจัดการศึกษาในรูปแบบเดิมที่อาศัยหลักสูตรจากส่วนกลาง ที่ต้องใช้ใน

การจัดการเรียนการสอนไปทั่วประเทศโดยไม่คำนึงถึงว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนและเชื่อมโยงไปใช้ในบริบทของตนเองได้อย่างไร จึงทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2543)

การพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำแนวคิดด้านการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร มีการตรวจสอบหลักสูตรทุกขั้นตอนของการพัฒนา ซึ่งจะช่วยให้ได้หลักสูตรลูกเสือสามัญที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่จะส่งผลดีแก่ผู้เรียนและบุคคลอื่นได้มากที่สุด

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนปรับตนเองและเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสภาพการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เพื่อช่วยให้มีชีวิตอยู่รอดได้อย่างมีความสุข ซึ่งหลักสูตรลูกเสือสามัญยังได้ให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้เรียนที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งยังต้องเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้กล้าที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและกำลังจะเกิดในภายภาคหน้า ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ยั่งยืนแก่ผู้เรียนและที่สำคัญเน้นการนำความรู้ไปลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง

คำถามการวิจัย

1. หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดมีลักษณะอย่างไร
2. เมื่อนักเรียนได้เรียนตามหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดแล้ว พฤติกรรมการอยู่รอดมีการพัฒนาไปอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ดังนี้

2.1 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของนักเรียนประถมศึกษาระหว่างก่อน และหลังการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

2.2 ศึกษาพฤติกรรมการอยู่รอดของนักเรียนจากการปฏิบัติกิจกรรม ระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

สมมติฐานของการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญ พบว่า การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่กำหนดไว้ในหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด การผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ การอยู่รอดจากการนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในการแก้ปัญหาขณะตกอยู่ในสถานการณ์ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจจากการเรียนรู้ตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ ตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ที่พัฒนาขึ้นหลังการทดลองสูงกว่า ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการอยู่รอดจากการเรียนรู้ตามหลักสูตรลูกเสือ สามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์มีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่เรียนลูกเสือสามัญในชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีการเลือก แบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 30 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ ตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

3.2 ตัวแปรตาม มีดังนี้

3.2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแล และช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตขณะตก อยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

3.2.2 ทักษะการอยู่รอดจากการนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในการ แก้ปัญหาขณะประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ

4. เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ เป็นเนื้อหา ที่เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติ ทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ที่ได้มาจาก การบูรณาการข้อมูลด้านสภาพและปัญหาในพื้นที่ ข้อมูลความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กับวัตถุประสงค์ของการลูกเสือและข้อบังคับคณะ ลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือสามัญ ในกิจกรรมนักเรียน กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองจริง สำหรับการประเมินคุณภาพของหลักสูตร ลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยใช้เวลาในการ ทดลองจริงรวมทั้งสิ้น 61 ชั่วโมง ดังนี้

5.1 การทดลองภาคความรู้ จำนวน 20 สัปดาห์ รวม 33 ชั่วโมง

5.2 การทดลองภาคสนาม โดยการอยู่ค่ายพักแรม 4 วัน 3 คืน รวม 28 ชั่วโมง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. **หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์** หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับนักเรียน ได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ แผนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลตามแนวคิดของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ โดยมีกิจกรรมผจญภัยในสถานที่จริงและจำลอง ทำท่าย โดยผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาในขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกันจนบรรลุความสำเร็จในการแก้ปัญหา เกิดการ

เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ในการปฏิบัติกิจกรรมมาปรับและแก้ปัญหา หรือประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ภัยพิบัติจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ประกอบไปด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร สาระของหลักสูตร คำอธิบายหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้และหน่วยการเรียนรู้ย่อย โครงสร้างเวลาเรียน แนวการจัดการเรียนรู้ แนวการวัดผลและประเมินผล และแหล่งเรียนรู้

2. ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการให้รายละเอียดในสาระเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยวัดได้จากคะแนนที่นักเรียนประเมินศึกษาทำได้จากแบบทดสอบภาคความรู้ และแบบทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ทักษะการอยู่รอด หมายถึง การประยุกต์ใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และความสามารถในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสภาพปัญหาและสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์จนบรรลุเป้าหมายในการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้อย่างปลอดภัย ซึ่งได้แก่ความสามารถในการควบคุมสติของตนเอง การตัดสินใจแก้ปัญหา ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่กันปฏิบัติงาน และการลงมือปฏิบัติได้อย่างทันเวลา โดยมีพฤติกรรมการแสดงออกอยู่ 4 ระดับ ได้แก่ การแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง การแสดงพฤติกรรมภายใต้การแนะนำของผู้อื่น การแสดงพฤติกรรมโดยดูตัวอย่างจากผู้อื่น และไม่แสดงพฤติกรรมใด ๆ เลย

4. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาในการให้ข้อมูลความต้องการพื้นฐาน และกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

5. ผู้ปกครอง หมายถึง บิดามารดาหรือผู้ที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาอาศัยอยู่ด้วยที่ให้ข้อมูลความต้องการพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตร ในชุมชนคลองพุทรา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6. ประสิทธิภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา หมายถึง คุณภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษาที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนนำไป

ทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยการศึกษาคำความรู้ ฝึกปฏิบัติกิจกรรม ทำแบบทดสอบ และอยู่ค่ายพักแรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอด ที่คณะครูในโรงเรียน ประถมศึกษาสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะ สำหรับช่วยให้ตนเองอยู่รอดในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นจริงในอนาคต
2. ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญที่สอดคล้องกับความต้องการ สภาพท้องถิ่น โดยเน้นให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหาและนำความรู้ไปใช้เพื่อช่วยให้ตนเองและผู้อื่นให้อยู่รอดตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
3. ได้ความรู้และเนื้อหาที่สำคัญที่นำมาใช้ในการฝึกผู้เรียนให้เกิดความชำนาญหรือ ทักษะสำหรับการไปเผชิญกับสถานการณ์ของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการพจนัญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการลูกเสือ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพจนัญภัยศึกษา
4. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการอยู่ตัวรอด
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการลูกเสือ

1.1 ความหมายของการลูกเสือ

บาเดิน พาวเวลล์ (Baden – Powell, 1960) ให้ความหมายของการลูกเสือไว้ว่า การลูกเสือหมายถึงความถึงงานและคุณสมบัติพิเศษของคนที่อยู่ในป่า ผู้สำรวจและคนที่อยู่ชายแดน

กู๊ด (Good, 1973) กล่าวถึงการลูกเสือว่า เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กเป็นผู้มีความรู้และความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักส่งข่าวสาร การใช้วัสดุอุปกรณ์และเป็นการฝึกให้ลูกเสือเป็นผู้ที่มั่นใจในกีฬา

สมาคมลูกเสือฮ่องกง (Scout Association of Hong Kong, 2009: 4 – 5) ให้ความหมายของลูกเสือไว้ว่า เป็นกระบวนการทางการศึกษาตลอดชีวิตที่ช่วยให้บุคคลได้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในฐานะสมาชิกของสังคม เมื่อกกล่าวถึงการศึกษาดูตลอดชีวิตจะพบว่า การพัฒนาของบุคคลนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะช่วงวัยเด็กและวัยรุ่นเท่านั้นแต่จะเกิดอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ด้วยความที่เป็นกระบวนการจึงมีทั้งช่วงขึ้นและช่วงลงหรือช่วงเวลาที่มีความสำคัญ มีความกระตือรือร้นกว่าช่วงเวลาอื่นและจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนสำหรับการพัฒนาความสามารถของบุคคลอย่างต่อเนื่อง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง การให้ความสนับสนุน ความรับผิดชอบและความมุ่งมั่นในฐานะปัจเจกบุคคลอย่างเต็มรูปแบบ

สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ (2540) ได้ให้ความหมายของลูกเสือไว้ว่า ลูกเสือเป็นกระบวนการฝึกอบรมเด็กให้เจริญเติบโตขึ้นสมกับวัยของเด็ก เพื่อเป็นพลเมืองดีของชาติและประเทศต่อไป

วิเชียร รุ่งทิวชัย (2540) กล่าวว่า ลูกเสือเป็นงานและแนวทางปฏิบัติของชาวป่า นักสำรวจ นายพราน ชาวทะเล นักบิน นักบุกเบิกและผู้ปฏิบัติงานในแนวหน้า ซึ่งหลักสำคัญที่ลูกเสือนำมาใช้ในการทำงานในโรงเรียนคือ ความคิดต่าง ๆ ของเด็กนั้นได้มาจากการเรียน และเด็กจะต้องได้รับการสนับสนุนให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แทนที่จะได้จากการแนะนำสั่งสอน รวมทั้งการให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อนตนเอง โดยการพัฒนาทางกาย สุขภาพ และเชื่อในเกียรติ ตลอดจนการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น

ราชกิจจานุเบกษา (2551: 92) ได้ให้ความหมายของลูกเสือไว้ว่า ลูกเสือหมายถึง “เด็กและเยาวชนทั้งชายและหญิงที่สมัครเข้าเป็นลูกเสือทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา”

กระทรวงศึกษาธิการ (2554) กล่าวถึงการลูกเสือว่า “เป็นขบวนการทางการศึกษา ที่มุ่งพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ การศึกษาด้วยวิธีการของลูกเสือ จะช่วยให้เยาวชนมีคุณสมบัติตามที่สังคมต้องการ เช่น มีลักษณะของผู้นำที่ดี เป็นผู้มีประชาธิปไตย มีคุณธรรม จริยธรรม มีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่เหมาะสมกับความต้องการของสังคม กระบวนการและวิธีการของลูกเสือที่เด็กได้รับเป็นกระบวนการทางธรรมชาติที่สอดคล้องกับหลักการการศึกษา และตรงกับความต้องการของเด็กคือการเรียนปนเล่น การศึกษาด้วยการกระทำ และการศึกษาเพื่อจัดประสบการณ์ซึ่งเป็นคุณลักษณะพิเศษ กิจกรรมลูกเสือควรเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการสร้างความเจริญก้าวหน้า การลูกเสือไม่ใช่การปฏิบัติทางการศึกษา การลูกเสือเป็นเพียงคำแนะนำ เป็นการช่วยศึกษาในทางปฏิบัติ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการ”

จากความหมายของลูกเสื่อดังกล่าวสรุปได้ว่า ลูกเสือเป็นขบวนการอาสาสมัคร ที่ให้การศึกษาแก่เยาวชนโดยถ่วงหน้า ไม่มีการแบ่งแยกและกีดกันในด้านเชื้อชาติ ศาสนา ผิวพรรณ วรรณะใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของการเมืองและยึดมั่นปฏิบัติตามอุดมการณ์ของลูกเสือคือ การปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีวินัย มีคุณธรรม ตลอดจนบุคลิกภาพของการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์นั่นเอง ซึ่งวงการการศึกษาทั่วโลกถือว่าการลูกเสือเป็นขบวนการที่ให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในรูปแบบหนึ่ง

1.2 ประวัติความเป็นมาของการลูกเสือ

การลูกเสือได้กำเนิดขึ้นโดย Robert Stephenson Smyth Baden Powell เรียกว่า Lord Baden Powell หรือ B.P. ณ ประเทศอังกฤษ ในวัยเด็ก B.P. สนใจธรรมชาติโดยเฉพาะป่าและสัตว์ ลักษณะเด่นคือ เป็นคนช่างสังเกต แนวคิดในการตั้งชบวนการลูกเสือได้มาจากการที่ได้ใช้ชีวิตราชการทหารส่วนใหญ่อยู่ในประเทศอินเดียและแอฟริกา เหตุการณ์ที่ทำให้ B.P. มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ เหตุการณ์ที่ได้รับคำสั่งให้ป้องกันเมือง Mafeking จากการรุกรานของพวก Boer (สมรรถชัย ศรีภิญโญ, 2534) รวมเวลาที่ถูกข้าศึกล้อมนานถึง 217 วัน จึงมีกองทัพใหญ่ไปช่วยเหลือ ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง อุตุน ไม่ย่อท้อ ใช้สติปัญญาหาทางแก้ปัญหา วิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาคือ การใช้เด็กอาสาสมัครอายุ 9 ปีขึ้นไป จำนวน 12 คน ซึ่งได้รับการอบรมแล้ว แต่งกายด้วยชุดสีทึบก็ให้ไปปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าว ผู้รับใช้และเป็นยามรักษาการณ์ ได้รับความสำเร็จเป็นอย่างดี ทำให้ B.P. เกิดความประทับใจในตัวเด็ก ๆ และเห็นว่าถ้าใช้เด็กให้ถูกทางแล้วจะเกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นอย่างมาก จึงริเริ่มตั้งชบวนการลูกเสือในปีต่อมา และในปี ค.ศ. 1907 B.P. ได้รวบรวมเด็ก 20 คน ให้ไปอยู่ค่ายพักแรมที่เกาะ Brown Sea ในช่องแคบอังกฤษ นับเป็นการพักแรมของลูกเสือครั้งแรกของโลก และเป็นสาเหตุที่ทำให้ B.P. ได้เรียบเรียงและจัดพิมพ์หนังสือคู่มือการฝึกอบรมลูกเสือขึ้นให้ชื่อว่า "Scouting for Boy" หรือการลูกเสือสำหรับเด็กชายหรือการลูกเสือสำหรับเด็กชาย บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการอยู่ค่ายพักแรมที่เกาะ Brown Sea แบ่งเป็น 6 ตอน การจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ออกเผยแพร่ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของชบวนการลูกเสือโลก และหนังสือเล่มนี้ได้แพร่หลายไปทั่วโลก ปี ค.ศ. 1911 – 1914 (Rex Hazlewood, 1961) B.P. ได้ดำเนินโครงการฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือและมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน จนปี ค.ศ. 1914 B.P. ได้กำหนดโครงการฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือแบบ Wood Badge ขึ้น แต่ไม่สำเร็จเนื่องจากเกิดสงครามโลก ครั้งที่ 1 เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1919 การฝึกอบรม Wood Badge จึงเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ณ Gilwell Park และได้มีการพัฒนากิจการลูกเสือมาจนถึงปัจจุบัน ปี ค.ศ. 1940 B.P. ได้สิ้นชีวิตลง ณ ประเทศเคนยา มีอายุรวมได้ 84 ปี ในช่วง 40 ปีหลังของชีวิต B.P. ได้ทุ่มเทให้กับกิจการลูกเสือจนกิจการลูกเสือมีความยั่งยืนมาจนถึงปัจจุบัน (อภิย จันทวิมล, 2519)

ปี ค.ศ. 1975 ได้มีการจัดตั้งสมัชชาลูกเสือโลกขึ้น มีผู้แทนลูกเสือจากประเทศต่าง ๆ รวม 109 ประเทศ เข้ามาประชุมร่วมกันและมีกำหนดการประชุมทุก 2 ปี สมัชชาลูกเสือโลกมีอำนาจหน้าที่ในการรับสมาชิกใหม่ ซึ่งต้องยื่นใบสมัครและรับรองว่าจะปฏิบัติตาม

วัตถุประสงค์และหลักการสำคัญของลูกเสือโลก สมัชชาลูกเสือโลกมีความเป็นอิสระ ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง และรับสมัครสมาชิกด้วยความสมัครใจ

สำหรับกิจการลูกเสือไทยได้เริ่มกำเนิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2453 ทั้งนี้เป็นเพราะช่วงเวลานั้นแต่ละประเทศในทวีปเอเชียถูกอิทธิพลของประเทศตะวันตกแผ่อำนาจเข้ามา ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงมีพระบรมราโชวาทปลุกใจคนไทยให้ตระหนักถึงความสำคัญของ “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” ทรงพระราชนิพนธ์บทละครและบทความปลุกใจคนไทยให้เกิดความรักชาติ จนได้สมญานามว่า “สมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้า” (สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ, 2529) ในปี พ.ศ. 2454 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พยายามฝึกมหาดเล็กในพระองค์ในรูปแบบผู้สอดแนมหรือแมวมองในพระราชวังสราญรมย์และพระราชวังสนามจันทร์ตามแนวคิดของการทหาร จนเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2454 พระองค์ได้ประกาศตั้งกองเสือป่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกฝนข้าราชการให้ได้เรียนรู้วิชาการทหาร ฝึกกำลังสำรองในเวลาสงคราม ปลุกฝังความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ความจงรักภักดีต่อบ้านเมือง เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และปลุกฝังความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่ทำลายซึ่งกันและกัน

หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าคนไทยให้ความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของกองเสือป่า จึงทรงประกาศตั้งกองลูกเสือสำหรับเยาวชนขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2454 ที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง (ปัจจุบันคือโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย) โดยเรียกว่า “กองลูกเสือกรุงเทพที่ 1” และให้คำขวัญว่า “เสียชีพอย่าเสียสัตย์” โดยมีเป้าหมายว่า ลูกเสือจะมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ลูกเสือต้องมีความรักชาติบ้านเมืองและนับถือศาสนา ลูกเสือมีความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่ทำลายซึ่งกันและกัน และลูกเสือคนแรกของประเทศไทยชื่อ นายซัพพ์ บุญภาค (ต่อมาได้รับบรรดาศักดิ์เป็น นายลิขิตสารสนอง) ตั้งแต่นั้นมาลูกเสือไทยได้ขยายไปในโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษามาจนถึงปัจจุบัน และถือว่าวันที่ 1 กรกฎาคมของทุกปี เป็นวันสถาปนาลูกเสือไทย จะมีการรำลึกถึงการสถาปนาลูกเสือไทยในวันนี้และถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในวันนี้จะมีการเดินสวนสนามของกองลูกเสือต่าง ๆ ต่อหน้าพระพักตร์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นองค์พระประมุขลูกเสือไทย และในวันนี้จะมีการปฏิญาณตนตามคำปฏิญาณของลูกเสือทุกปี

จากการที่พระองค์ได้ไปศึกษาต่อต่างประเทศ ทรงพิจารณาเล็งเห็นความสำคัญและคุณประโยชน์ของกิจการลูกเสือว่ามีนานัปการ จึงได้วางพระบรมราโชบายเพื่อให้เยาวชนไทยได้สร้างประโยชน์เท่าที่จะสามารถทำได้ไว้ถึง 7 ประการ ดังนี้

1. ช่วยเป็นหูเป็นตาในการส่งข่าวคราวให้บ้านเมืองทราบ
2. ช่วยเป็นคนนำสารและส่งข่าวให้แก่ทหารได้
3. ช่วยสะกดรอยติดตามผู้ก่อการร้าย
4. ช่วยระมัดระวังและบอกเหตุถึงการก่อวินาศกรรมของผู้ก่อการร้าย
5. ช่วยลำเลียงเสบียงอาหารให้แก่กองทัพ
6. ช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบ้านยามบ้านเมืองเกิดวิกฤติ
7. ถ้าหากมีคุณสมบัติพร้อมสามารถเป็นผู้ช่วยเหลือพยาบาล ทำบาดแผลและช่วยเหลืออื่น ๆ

1.3 ประเภทของกิจกรรมลูกเสือ

ลูกเสือ (Scout) คือ เยาวชนชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 8 – 23 ปี มาเข้ารับการฝึกอบรมในวิชาลูกเสือตามหลักสูตรของลูกเสือแต่ละประเภท ซึ่งมีหลักการ (Principle) วิธีการ (Method) และวัตถุประสงค์ (Purpose) และวิธีการของลูกเสือ (Scouting) เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรม โดยที่ลูกเสือแต่ละประเภทต้องมีอุดมการณ์ไปในแนวทางเดียวกันนั่นคือต้องปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ ดังนั้นเพื่อให้การฝึกอบรมและการจัดกิจกรรมของลูกเสือเป็นไปได้โดยสะดวกและบรรลุถึงหลักการ วิธีการ และวัตถุประสงค์ของการลูกเสือ คณะลูกเสือแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการบริหารลูกเสือแห่งชาติ, 2540) จึงมีการแบ่งลูกเสือออกเป็นประเภทเพื่อให้ง่ายต่อการฝึกอบรมและจัดกิจกรรมตามพัฒนาการของเด็กแต่ละวัยดังนี้

1. ลูกเสือสำรอง (Cub Scout) จะเป็นเด็กที่อายุอยู่ระหว่าง 8 – 11 ปี ในการฝึกอบรมและปฏิบัติกิจกรรมจะจัดให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก ไม่ว่าจะเด็กคนนั้นจะเป็นนักเรียนในโรงเรียนหรือไม่เป็นก็ตาม จะเรียนอยู่ในระดับใดหรือชั้นใด ก็ต้องคำนึงถึงพัฒนาการด้านร่างกายและจิตใจเป็นสำคัญ

2. ลูกเสือสามัญ (Boy Scout) เป็นเด็กที่มีอายุอยู่ระหว่าง 12 – 15 ปี ลูกเสือในวัยนี้ จะได้รับการฝึกในด้านความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น มีการฝึกเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบผจญภัยและการใช้ชีวิตกลางแจ้ง มุ่งเน้นไปที่ระบบหมู่และการเป็นผู้นำ ตลอดจนการบำเพ็ญประโยชน์ด้วย

3. ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ (Senior Scout) มีอายุ 15 – 18 ปี ลูกเสือประเภทนี้ จะมีความรับผิดชอบสูง การฝึกอบรมและจัดกิจกรรมมุ่งเน้นไปที่ระบบหมู่และความเป็นผู้ นำตามระบอบประชาธิปไตย ฝึกให้ลูกเสือรู้จักการผจญภัย การใช้ชีวิตกลางแจ้งและ

ทักษะวิชาลูกเสือ ให้เรียนรู้ทางด้านวิชาชีพพื้นฐานตามความถนัด และให้มีการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นเพิ่มมากขึ้น

4. ลูกเสือวิสามัญ (Rover Scout) มีอายุระหว่าง 17 – 23 ปี ลูกเสือในวัยนี้เป็นวัยของคนหนุ่มสาว การฝึกอบรมจึงมุ่งเน้นไปที่การเตรียมให้พร้อมที่จะใช้ชีวิตในวัยผู้ใหญ่อย่างถูกต้องสมบูรณ์ เน้นความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ เน้นความเป็นผู้นำ วางแผนโครงการ มีการใช้ชีวิตกลางแจ้ง รู้จักให้บริการแก่ผู้อื่นและสังคมส่วนรวม

ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) ได้แบ่งประเภทของลูกเสือ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของวัย วุฒิภาวะ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยแบ่งลูกเสือออกเป็น 4 ประเภทตามระดับช่วงชั้น ดังนี้

1. ลูกเสือสำรอง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3
2. ลูกเสือสามัญ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6
3. ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3
4. ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

ในประเทศสิงคโปร์ได้แบ่งลูกเสือตามระดับอายุออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ลูกเสือสำรอง (Cub Scout) มีอายุระหว่าง 7 – 12 ปี
2. ลูกเสือสามัญ (Scout Section) มีอายุระหว่าง 12 – 16 ปี
3. ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ (Venture Section) มีอายุระหว่าง 15 – 18 ปี
4. ลูกเสือวิสามัญ (Rover Scout) มีอายุระหว่าง 18 – 26 ปี

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาได้แบ่งลูกเสือออกเป็น 3 ประเภท (Czrbaz, 1990) ดังนี้

1. ลูกเสือสำรอง (Cub Scout) สำหรับเด็กชายที่เรียนอยู่ในระดับ 1 – 5 มีอายุระหว่าง 6 – 10 ปี ลูกเสือสำรองจึงเป็นหนึ่งในสามประเภทที่มีขนาดใหญ่ที่สุด
2. ลูกเสือสามัญ (Boy Scout) เป็นโปรแกรมการฝึกอบรมที่เน้นทางด้านความเป็นผู้นำสำหรับเด็กชายที่มีอายุระหว่าง 10 – 18 ปี
3. ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ (Venture Scout) เป็นโปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับคนหนุ่มสาวที่มีอายุระหว่าง 14 – 21 ปี

ในประเทศบัลแกเรียลูกเสือจะถูกแบ่งออกเป็น 3 ประเภทเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา แต่มีช่วงอายุที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. ลูกเสือสำรอง มีอายุระหว่าง 7 – 11 ปี
2. ลูกเสือสามัญ มีอายุระหว่าง 11 – 18 ปี
3. ลูกเสือวิสามัญ มีอายุระหว่าง 18 – 25 ปี

1.4 หลักในการจัดการศึกษาของการลูกเสือ

การลูกเสือเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานหลัก 4 ประการ ดังนี้ (The World Scout Conference, 1993)

- 4.1 การเรียนเพื่อรู้ เป็นการเรียนรู้โดยผนวกความรู้ทั่วไปอย่างพอเพียงกับโอกาสในการศึกษาเชิงลึกด้านใดด้านหนึ่งตามโอกาสที่เอื้อให้ตลอดชีวิต
- 4.2 การเรียนเพื่อกระทำ ไม่เพียงแต่เพื่อให้ได้ทักษะทางการประกอบอาชีพเท่านั้นแต่ยังมุ่งให้มีทักษะชีวิตที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นระหว่างบุคคลหรือความสัมพันธ์ในกลุ่ม
- 4.3 การเรียนเพื่ออยู่ร่วมกัน เป็นการพัฒนาความเข้าใจในผู้อื่น การชื่นชม การพึ่งพาระหว่างกัน ทักษะการทำงานเป็นทีมและการแก้ไขข้อขัดแย้ง รวมไปถึงการยึดมั่นในคุณค่าของประชาธิปไตย ความเคารพซึ่งกันและกัน ความเข้าใจในสันติภาพและความยุติธรรม
- 4.4 การเรียนเพื่อให้มีชีวิตอยู่ เป็นการพัฒนาบุคลิกลักษณะและการพึ่งพาตนเอง การคิดตัดสินใจ และความรับผิดชอบส่วนบุคคล ดังนั้น ในการจัดการศึกษาของลูกเสือต้องไม่เพิกเฉยต่อปัจจัยที่จะพัฒนาศักยภาพของเยาวชน

1.5 สารสำคัญของลูกเสือ

ขบวนการลูกเสือดำรงอยู่ได้อย่างมีเอกภาพและเป็นไปในแนวทางให้องค์กรสมาชิกทั่วโลก ได้พัฒนากิจการของลูกเสือให้มีความเจริญก้าวหน้า เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนของชาติเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบต่อตนเองและประเทศชาติได้ โดยอาศัยสาระสำคัญของการลูกเสือที่ประกอบไปด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ และวิธีการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (Carbaz, 1975; สุทัศน์ เมาลีกุล, 2539)

1. หลักการ (Principle) ประกอบไปด้วย การมีศาสนาเป็นหลักยึดทางจิตใจ มีความจงรักภักดีต่อศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติศาสนกิจด้วยความจริงจัง มีความจงรักภักดีต่อประมุขของประเทศและประเทศชาติของตนเอง มีการส่งเสริมและสนับสนุนสันติสุขและสันติภาพ มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน รู้จักร่วมมือกันในทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาทางด้านสังคม ให้การยอมรับและมีความเคารพใน

ศักดิ์ศรีและเกียรติของบุคคลอื่น ให้ความเคารพต่อความถูกต้องและปฏิบัติต่อธรรมชาติและสรรพสิ่งในโลกนี้ด้วยความเป็นธรรม มีการพัฒนาตนเองด้วยความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ ยึดมั่นในคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ โดยยึดถือใจความสำคัญที่ลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ได้กำหนดไว้

2. วัตถุประสงค์ (Purpose) เป็นอุดมการณ์ของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ที่ต้องการให้เยาวชนได้รับการพัฒนาศักยภาพทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคมให้สมบูรณ์อย่างเต็มที่และเป็นรายบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบและเป็นสมาชิกที่ดีของท้องถิ่น ของชาติ และของชุมชนระหว่างประเทศ

3. วิธีการ (Method) วิธีการลูกเสือเป็นระบบการศึกษาด้วยตนเองให้เกิดความก้าวหน้า ด้วยระบบการศึกษาด้วยตนเองตามลำดับ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ การเรียนรู้ในระบบหมู่และกลุ่มย่อยที่คอยรับคำแนะนำสั่งสอนจากผู้ใหญ่ที่ทำหน้าที่ควบคุมและดูแลกลุ่ม ที่ทำหน้าที่ฝึกอบรมให้เยาวชนมีความรับผิดชอบไปที่ละน้อย แล้วเพิ่มระดับการฝึกความรับผิดชอบไปเรื่อย ๆ ตามลำดับของอายุ มีการฝึกให้รู้จักปกครองตนเองจนเป็นนิสัยจนกระทั่งพึ่งพาตนเองได้ จนสามารถก้าวไปถึงการเป็นผู้นำและผู้ให้ความร่วมมือที่ดี มีการเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาชีพพิเศษ ใช้เพลง การละเล่น การเล่นเกม ประกอบการฝึกอบรมตามความสนใจของผู้เรียน เน้นการฝึกให้เยาวชนใช้ชีวิตกลางแจ้งให้สัมพันธ์กับธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นหัวใจของกิจกรรมลูกเสือ เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาเกิดความก้าวหน้าเป็นรายบุคคลโดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น เน้นการฝึกทักษะที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล และฝึกให้เยาวชนนิยมใช้ชีวิตกลางแจ้งให้สัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยใช้กิจกรรมกลางแจ้งเป็นส่วนใหญ่ (สุทัศน์ เมาสีกุล, 2539: 25-26)

คณะลูกเสือแห่งชาติ (The National Scout Organization of Thailand : NSOT) ได้เป็นสมาชิกขององค์การลูกเสือโลก (World Organization of Scout Movement : WOSM) ในปี พ.ศ. 2465 จึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักการ วัตถุประสงค์ และวิธีการของลูกเสืออย่างเคร่งครัด โดยปฏิบัติตามกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) มาตรา 8 ที่ต้องการให้พัฒนาลูกเสือทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม เป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบ รู้จักการสังเกต จดจำ เชื่อฟังและพึ่งตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสาธารณะ รู้จักทำการฝีมือและกิจกรรมตามความเหมาะสม รู้รักษาและส่งเสริมจารีตประเพณี วัฒนธรรม ความมั่นคงของชาติ และสร้างสรรค์ความสามัคคีและความเจริญก้าวหน้าให้เกิดขึ้นในสังคมและประเทศชาติ

ชวน หลีกภัย (2528) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการลูกเสือที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน ดังนี้

1. การพัฒนาคนให้ได้รับความรู้ มีสติปัญญาความสามารถ มีการประกอบอาชีพที่เหมาะสม มีค่านิยมและอุดมการณ์ และปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของสังคม สามารถทำให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลได้โดยการให้การศึกษา

2. ผลลัพธ์ที่ได้จากการกิจกรรมลูกเสือ สามารถตรวจสอบได้จากการนำความรู้ความสามารถไปใช้ได้ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เป็นคนที่มีคุณภาพและความรับผิดชอบต่อสังคม

3. กระทรวงศึกษาธิการบังคับให้โรงเรียนใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือกับนักเรียนในทุกๆระดับ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังในด้านความมั่นคงของประเทศชาติที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม ศาสนาและพระมหากษัตริย์

4. การลูกเสือกับการศึกษาต้องมีความสอดคล้องกันทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ขบวนการทางลูกเสือเป็นขบวนการสร้างคนให้เป็นคนดี ด้วยวิธีการของระบบหมู่และกระบวนการกลุ่มจึงทำให้คนมีระเบียบวินัย เรียนรู้ด้วยความตื่นตัว เร้าใจ สนุกสนาน รู้จักวิธีการคิดและแก้ปัญหา มีความสนใจในการเรียนรู้ การเรียนรู้ในวิชาลูกเสือไม่ยุ่งยากแต่มีรูปแบบ จึงทำให้ผู้เรียนชอบ นอกจากนี้ในวาลูกเสือยังครบถ้วนไปด้วยวิธีการฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม และความเป็นประชาธิปไตยในหมู่คณะ

1.6 หลักสำคัญของการลูกเสือ

กระบวนการลูกเสือ เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นคนดี มีความสามารถ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองดีของชาติบ้านเมือง และสังคมโลก กระบวนการลูกเสือเป็นพระราชมรดกอันล้ำค่าที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานไว้แก่เยาวชนของชาติไทย ซึ่งรัฐบาลไทยในทุกยุคทุกสมัยได้ยึดถือเป็นนโยบายสำคัญที่จะส่งเสริมให้นักเรียนทุกระดับเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ เพราะกระบวนการลูกเสือเป็นกระบวนการที่ตอบสนองความต้องการตามวัยของเยาวชน สามารถพัฒนาเยาวชนเป็นพลังสำคัญในการรักษาและพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญมั่นคง ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช องค์พระประมุขของลูกเสือแห่งชาติ ที่พระราชทานแด่ผู้บังคับบัญชาลูกเสือและลูกเสือในพิธีปฏิญาณตนและสวนสนาม เนื่องในวันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติ วันที่ 1 กรกฎาคม 2526 ความว่า (สมัยศ พรหมจันทร์, 2550)

“การฝึกอบรมของลูกเสือและเนตรนารีไม่ว่าจะเป็นรุ่นใด ประเภทใด ย่อมช่วยให้ผู้ได้รับการฝึกเกิดความรู้ ความสามารถเป็นพิเศษขึ้นหลายอย่าง อย่างน้อยก็ทำให้มีระเบียบวินัย มีความสามัคคี และรู้จักหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือกันและกัน ด้วยความเมตตาเผื่อแผ่ วินัย สามัคคีและการรู้จักหน้าที่ สามสิ่งนี้ สำคัญมากมิใช่สิ่งที่จะนำมาพูดกันเล่น ๆ หากแต่จำเป็นที่ทุกคนจะต้องนำมาประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ เพราะการถือระเบียบวินัยที่ดี สามัคคีกันกระทำการที่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เรียกได้ว่าเป็นความพร้อมเพรียงที่แท้จริง และยิ่งใหญ่ อันอาจบันดาลความสำเร็จ ความเป็นปึกแผ่นมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าให้เกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ทั้งแก่ตัวบุคคล แก่ส่วนรวม ตลอดจนถึงประเทศชาติ”

B.P. (สุทัศน์ เมาสีกุล, 2539) ผู้ให้กำเนิดลูกเสือได้กำหนดหลักการสำคัญของกิจการลูกเสือไว้ดังนี้

1. ลูกเสือเป็นผู้มีศาสนาและมีหน้าที่ปฏิบัติตนต่อศาสนาตามหลักแห่งศาสนาของลูกเสือนั้น ๆ B.P. มีความเชื่อว่า เยาวชนที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในศาสนา เชื่อมั่นในหลักศาสนาของตน เพราะไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด ๆ ในโลก ล้วนสอนให้คนประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม
2. ลูกเสือมีความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมืองของตนเอง ถ้าชาติบ้านเมืองอยู่อย่างสงบสุขทุกคนก็จะมีความสุข หากชาติบ้านเมืองเกิดศึกสงคราม ทุกคนก็ต้องช่วยกันป้องกันชาติของตนไว้ตามแต่ความเหมาะสมและสถานการณ์ หากเยาวชนเป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมืองของตนแล้ว ก็ควรจะช่วยกันทะนุบำรุงชาติตามบทบาทหน้าที่ที่พึงเป็น
3. ลูกเสือมีความศรัทธาในมิตรภาพและความเป็นพี่น้องของลูกเสือทั่วโลก B.P. พยายามที่จะปลูกฝังความรักให้แก่เยาวชนทั่วไป โดยให้ยึดถือความเป็นพี่น้องกันระหว่างลูกเสือทั่วโลก เพื่อเป็นพื้นฐานแห่งสันติภาพในโลกสืบไป
4. ลูกเสือเป็นผู้ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น B.P. หวังไว้ว่าจะฝึกลูกเสือให้เป็นคนที่มีความกล้าและฉลาด ไปช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจและจริงใจ
5. ลูกเสือเป็นผู้ยอมรับ และปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ เพื่อให้ลูกเสือเป็นผู้มีระเบียบในการปฏิบัติตน เพื่อความถูกต้องและเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก จึงจำเป็นต้องให้ลูกเสือยอมรับ พร้อมทั้งสามารถปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือด้วยความสมัครใจและเต็มใจ

6. ลูกเสือเป็นผู้ที่รักและสมัครเข้าเป็นสมาชิกลูกเสือด้วยใจรัก หลังจากศึกษาและลองปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎแล้ว ลูกเสือจะพบว่า เป็นสิ่งที่ลูกเสือทุกคนสามารถที่จะปฏิบัติได้อย่างสบาย และเป็นเอกลักษณ์ของเยาวชนที่ดีต่อไป

7. ลูกเสือจะเป็นผู้ที่มีอิสระต่อบรรดาอิทธิพลทางการเมืองทั้งหลาย ด้วยเหตุที่ลูกเสือเป็นเยาวชนที่มีความบริสุทธิ์ในความคิดและการกระทำ ซึ่งเป็นที่เชื่อถือของบุคคลในวงการต่าง ๆ อย่างมาก และด้วยเหตุที่ลูกเสือมีเจตนาอันบริสุทธิ์จึงไม่สมควรไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองและไม่เป็นอาวุธทางการเมืองของพรรคการเมืองใด ๆ ทั้งสิ้น

8. ลูกเสือมีวิธีการพิเศษสำหรับการฝึกอบรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอันได้แก่ ความมีระเบียบวินัย มีความพร้อมและบำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม ดังนี้

8.1 คำปฏิญาณและกฎ เป็นเสมือนคัมภีร์ในการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ ความมีระเบียบ วินัย มีความพร้อม และบำเพ็ญประโยชน์แก่คนส่วนรวมเสมอ

8.2 เครื่องแบบ เป็นการฝึกความมีระเบียบ เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของลูกเสือโดยเฉพาะ ไม่เกี่ยวข้องกับลัทธิทางการเมือง

8.3 ระบบหมู่ เป็นการฝึกการเป็นสมาชิก ผู้นำและผู้ตามในสังคมเล็ก ๆ เพื่อก้าวไปสู่สังคมใหญ่ต่อไป

8.4 มีกำหนดการ มีการวางแผนการพัฒนา มีการวางแผนกำหนดการ เพื่อทำภารกิจให้ลุล่วงไปด้วยดี

ขบวนการลูกเสือเป็นขบวนการเดียวที่มีสมาชิกมากที่สุด เป็นขบวนการที่ยืนยง ทั้งนี้ เพราะมีหลักการที่ดีควรแก่การยกย่องเลื่อมใสอยู่ 8 ประการ

1. หน้าที่ต่อพระเจ้า/ศาสนา
2. ความจงรักภักดีต่อประเทศชาติของตนเอง
3. ความศรัทธาในมิตรภาพ และความเป็นพี่น้องของลูกเสือทั่วโลก
4. การบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น
5. การยอมรับและปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ
6. การเข้าเป็นสมาชิกด้วยความบริสุทธิ์ใจ
7. ความเป็นอิสระต่ออิทธิพลทางการเมือง
8. มีกำหนดการพิเศษ สำหรับการฝึกอบรมเด็กชายและคนหนุ่ม เพื่อให้เป็นพลเมืองดี รู้จักหน้าที่รับผิดชอบ โดยอาศัยวิธีการระบบหมู่ ระบบกลุ่มที่มีการทดสอบเป็นขั้น ๆ และกิจกรรมกลางแจ้ง

อภัย จันทวิมล (2529), สุทัศน์ เมาสีกุล (2539) และสมยศ พรหมจันทร์ (2550) มีแนวทางการพัฒนาลูกเสือตามอุดมการณ์ วัตถุประสงค์และวิธีการของลูกเสือ โดยยึดคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือเป็นสำคัญที่แต่ละประเทศถือเป็นหลักดังนี้

1. ความคิดเรื่องศาสนา การลูกเสือฝึกให้เด็กทุกคนเคารพนับถือศาสนาตามที่บิดามารดานับถืออยู่ มีความเข้าใจในศาสนา เชื่อมมั่นในกฎแห่งกรรม ยึดหลักธรรมประจำใจ ผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาย่อมประสบความสำเร็จ และมีความจงรักภักดีต่อศาสนาด้วย

2. พัฒนาให้มีความรู้สึกด้านเจตคติและค่านิยม สมาคมลูกเสือเกือบทุกแห่งมุ่งเน้นการพัฒนาลูกเสือให้เกิดค่านิยม มีความรับผิดชอบ เป็นตัวของตัวเอง มีความเคารพในตนเอง มีความอดทน เอาใจใส่ระมัดระวังในการเผชิญปัญหาสถานการณ์ปัจจุบัน รู้จักระงับความตื่นเต้น กล้าหาญ และบังคับจิตใจตนเองได้ ก็จะได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือแล้ว

3. การพัฒนาทางร่างกาย จะกระทำโดยการจัดกิจกรรมกลางแจ้ง มีการอยู่ค่ายพักแรม การเดินทางสำรวจ เพื่อพัฒนาให้เด็กมีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง มีพลานามัยดี มีทักษะในการดำรงชีวิต

4. การพัฒนาทางสติปัญญา การฝึกอบรมเกี่ยวกับกิจกรรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นให้เด็กทำงานอดิเรก การฝีมือ การรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

5. การพัฒนาทางสังคม เน้นการปฏิบัติให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ตามคำปฏิญาณของลูกเสือข้อที่ 2 ข้าจะช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อ ลูกเสือได้ปฏิบัติตามอุดมการณ์ของลูกเสือที่ว่า ช่วยสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าเพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของประเทศชาติ การปฏิบัติตามคำปฏิญาณมีส่วนช่วยให้ลูกเสือรู้จักหลักสูตร ระบบหมู่ และมีผู้กำกับเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะแนว

6. สัมพันธภาพทางสังคมในกลุ่มลูกเสือ มุ่งเน้นให้ลูกเสือมีความจงรักภักดี และมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยการทำงานเป็นระบบหมู่ตามลักษณะการปฏิบัติงานของลูกเสือ ซึ่งเป็นขบวนการหมู่พวก ช่วยให้เกิดความซาบซึ้งในมิตรภาพการปฏิบัติ กิจกรรมลูกเสือร่วมกันก่อให้เกิดความเข้าใจ การผูกมิตร เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ส่วนความสัมพันธ์กับผู้กำกับลูกเสือหรือผู้มีพระคุณนั้น ลูกเสือต้องมีสัมมาคารวะ ให้เคารพและระลึกถึงบุญคุณ ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับกฎลูกเสือข้อที่ 2 ลูกเสือมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

และชื่อตรงต่อผู้มีพระคุณ ข้อที่ 4 ลูกเสือเป็นมิตรกับคนทุกคน และเป็นพี่น้องกับลูกเสืออื่นทั่วโลก และข้อที่ 5 ลูกเสือเป็นผู้สุภาพเรียบร้อย

7. ความรับผิดชอบต่อชุมชน เน้นถึงความสำคัญของความรับผิดชอบต่อผู้อื่นเสมอด้วยการบำเพ็ญประโยชน์ เป็นผู้สร้างสรรค์ในสังคม เป็นการพัฒนาให้ลูกเสือมีความรับผิดชอบต่อชุมชน ด้วยการบริการและพัฒนาชุมชน

8. ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เน้นให้เด็กมีความสนใจในสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ด้วยความศรัทธาของลูกเสือ โดยมีชุมชนและสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์

สมชัย วุฒิปรีชา (2533) กล่าวถึงหลักของการลูกเสือว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกอบรมเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของประเทศ และของโลกในปัจจุบัน ประเทศที่กำลังพัฒนาหรือพัฒนาแล้วจะมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญคือ คุณภาพของคนในชาติ ซึ่งการที่จะทำให้คนในชาติมีคุณภาพได้ขึ้นอยู่กับการศึกษาของคนในชาติให้เป็นคนดีมีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเป็นผู้นำที่ดี มีคุณธรรมสูง มีบุคลิกภาพและมีลักษณะนิสัยที่เหมาะสมกับสังคม (พิชัย รัตตกุล, 2536) ซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตควรจะเริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ เพราะเด็กไทยเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญยิ่งของประเทศชาติ ควรจะนำเอากระบวนการของลูกเสือมาพัฒนาเด็กและเยาวชนในวัยเรียนช่วงอายุ 8 – 23 ปี ให้เป็นคนดี มีระเบียบวินัย รู้จักเสียสละ มีความสามัคคี จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ รู้จักบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นตามกฎและคำปฏิญาณของลูกเสือ การเน้นให้เยาวชนเป็นคนดีมีศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม จึงจำเป็นต้องบังคับเด็กให้เรียนวิชาลูกเสือ เพื่อจะได้นำเอาหลักการ วิธีการไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง สังคมและประเทศชาติ เป็นส่วนรวม

1.7 วิธีการของลูกเสือ

สมาคมลูกเสือฮ่องกง (2009) ได้กล่าวถึงวิธีการในการฝึกอบรมลูกเสือให้เป็นผู้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลูกเสือโลกไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้เพื่อความก้าวหน้าในตนเอง พื้นฐานของการลูกเสือเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ถือว่าเยาวชนแต่ละคนเป็นผู้ที่มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองทุกมิติ และสามารถรับผิดชอบต่อพัฒนาการของตนเองได้ โดยยึดหลักที่ว่า “การเรียนรู้เกิดจากภายใน” ซึ่งตรงข้ามกับ “การสอนเกิดจากภายนอก” และถือว่าเยาวชนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการนี้ นั่นก็คือเป็น “ผู้ให้การศึกษา” แก่เยาวชนด้วยตัวเยาวชนเอง วิธีของลูกเสือ

จึงเป็นกรอบความคิดเชิงโครงสร้างที่ออกแบบมาเพื่อนำพาและสนับสนุนให้เยาวชนแต่ละคน ดำเนินไปตามทางการเติบโตของตนเอง

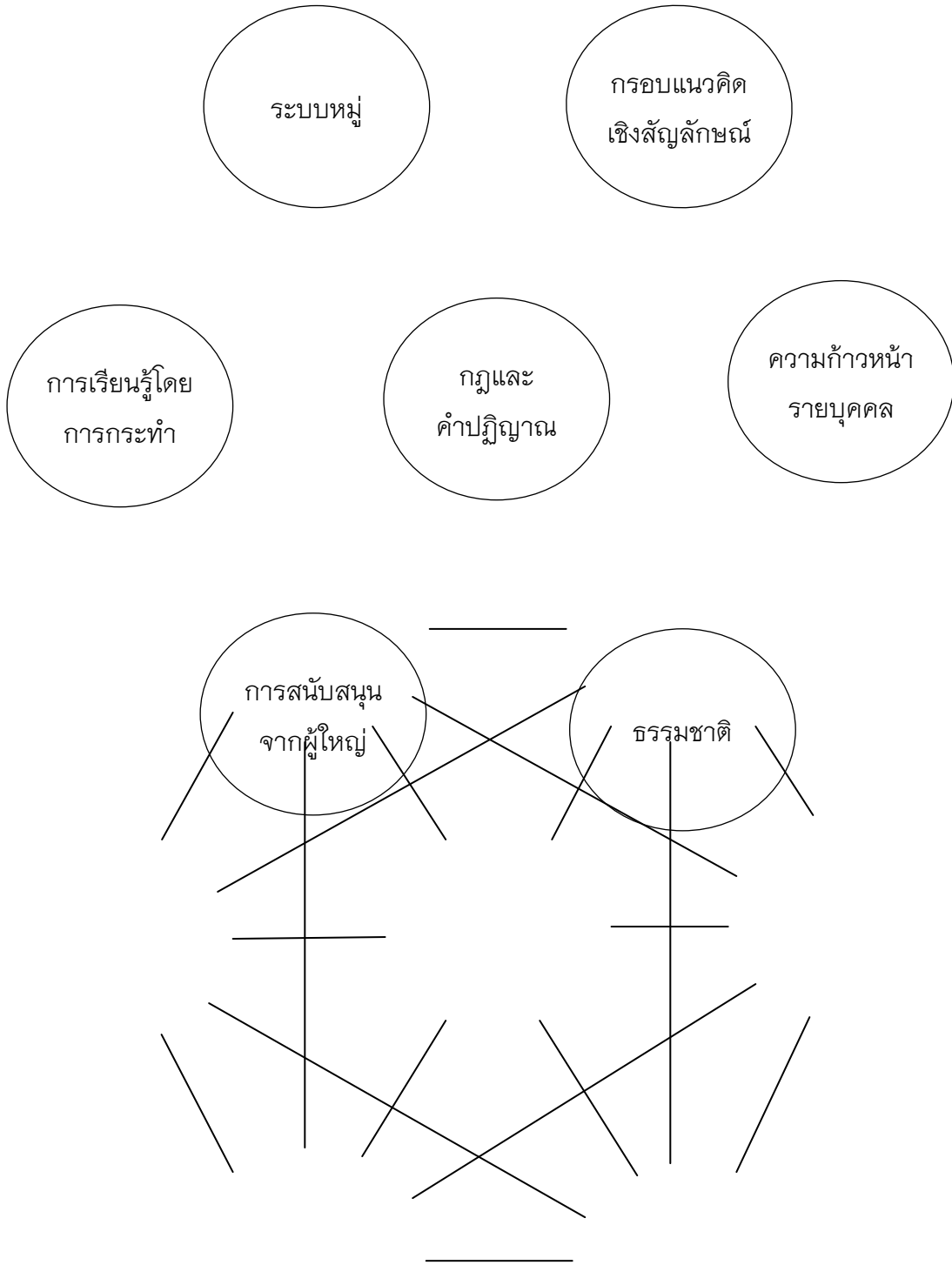
การเรียนรู้ด้วยตนเองนี้จึงจัดเป็นการเรียนรู้แบบก้าวหน้าเช่นกัน วิธีของ ลูกเสือนั้นมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้เยาวชนแต่ละคนได้ใช้และพัฒนาความสามารถ ความสนใจ และประสบการณ์ชีวิตของตนเอง เพื่อกระตุ้นการค้นพบและการพัฒนาความสามารถและ ความสนใจใหม่ ๆ เพื่อช่วยให้เยาวชนพบวิธีการที่สร้างสรรค์ในการสนองความต้องการของตน ในแต่ละขั้นของการพัฒนาการ และเพื่อเปิดประตูสู่พัฒนาการขั้นต่าง ๆ ในอนาคตของตัวเอง

2. ระบบ วิธีของลูกเสือสามารถเรียกได้ว่าเป็นระบบอย่างหนึ่งนั่นคือวิธี ทางการลูกเสือเป็นองค์ประกอบหลายองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันที่รวมทุกอย่างไว้ และบูรณาการ ขึ้นมา องค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบนั้นเป็นวิธีการในตัวของมันเองอยู่แล้ว และสามารถกล่าวถึงวิธีของลูกเสือได้ต่อเมื่อองค์ประกอบทั้งหมดมารวมกันเป็นระบบบูรณา การทางการศึกษาเท่านั้น

ในแต่ละองค์ประกอบมีหน้าที่ของตนเองอยู่และในขณะเดียวกันก็สนับสนุน องค์ประกอบอื่นด้วย องค์ประกอบทั้งหมดจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อระบบทั้งหมด ซึ่งทำให้ระบบ ใช้ได้และต้องใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และหลักการของลูกเสือด้วย ในการนำไปใช้ต้อง ให้เหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะของเยาวชน วิธีทางการลูกเสือจึงเป็นลักษณะของรากฐานของ ลูกเสือ หากมีองค์ประกอบใดที่ไม่สามารถนำไปใช้ได้เนื่องจากลูกเสือไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอ หรือเนื่องจากคนนั้นเจริญเติบโตเกินกว่าที่จะต้องการองค์ประกอบนั้น ๆ การลูกเสือก็ไม่ เหมาะสำหรับคน ๆ นั้นอีกต่อไป ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดก็ต่อเมื่อเราพยายามนำวิธีทางการ ลูกเสือไปใช้กับเด็กที่อายุน้อย หรือกับผู้ใหญ่ที่มีอายุเกินช่วงยี่สิบปีขึ้นไป

องค์ประกอบทั้งหมดมีบทบาทต่อประสบการณ์ของลูกเสือเนื่องจากทุก องค์ประกอบมีอยู่แล้วในระบบ ไม่ใช่จะปรากฏออกมาให้เห็นได้ในเวลาใดเวลาหนึ่งได้ อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบทั้งหมดจะได้ใช้อย่างเต็มที่เมื่อเวลาได้ผ่านไปแล้ว

3. องค์ประกอบของวิธีทางการลูกเสือ วิธีการลูกเสือมีองค์ประกอบที่มี ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันไป จะขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้ดังปรากฏตาม แผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของวิธีการลูกเสือ (สมาคมลูกเสือฮ่องกง, 2009: 15)

3.1 กฎและคำปฏิญาณของลูกเสือ กฎของลูกเสือมีพื้นฐานมาจากหลักการของลูกเสือ เป็นระเบียบในการใช้ชีวิตทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นหมู่ กฎของลูกเสือมี

แนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนและนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ส่วนคำปฏิญาณเป็นคำสัญญาของแต่ละคนที่ให้ไว้ต่อหน้ากลุ่มเพื่อนในการที่จะทำตามระเบียบอย่างเต็มความสามารถเมื่อได้เข้ามาสู่การเป็นลูกเสือ การที่ลูกเสือได้ปฏิญาณตนนั้นเป็นการตัดสินใจอย่างจริงจังและสมัครใจที่จะยอมรับในกฎของลูกเสือ และมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจนั้น ๆ โดยการพยายาม “ทำให้อย่างเต็มความสามารถ” การปฏิญาณตนต่อหน้าเพื่อนไม่เพียงแต่เป็นการแสดงความยินยอมที่จะผูกมัดตนเองต่อหน้าสาธารณชนเท่านั้น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของการผูกมัดทางสังคมที่มีต่อคนอื่น ๆ ในกลุ่มด้วย ดังนั้นการปฏิญาณตนจึงเป็นขั้นตอนเชิงสัญลักษณ์ขั้นแรกในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งกฎและคำปฏิญาณถือว่าเป็นองค์ประกอบเดียวกันเพราะมีความเกี่ยวโยงกันอย่างใกล้ชิด

3.2 การเรียนรู้โดยการกระทำ การเรียนรู้โดยการกระทำหมายถึงการพัฒนาที่เป็นผลมาจากประสบการณ์โดยตรงซึ่งตรงกันข้ามกับการสอนเชิงทฤษฎี การเรียนรู้โดยการกระทำสะท้อนให้เห็นวิธีการที่เยาวชนได้รับความรู้ ทักษะและทัศนคติต่าง ๆ และยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการศึกษาที่ใช้ได้จริงอันมีพื้นฐานจากการเรียนรู้ผ่านโอกาสการมีประสบการณ์ที่ได้จากการลงมือกระทำตามความสนใจของตนและการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้โดยการกระทำจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เยาวชนพัฒนาตนเองในทุกมิติของบุคลิกภาพ โดยผ่านการสกัดเอาแก่นสำคัญส่วนบุคคลออกมาจากทุกสิ่งทุกอย่างที่เยาวชนได้พบเจอ

3.3 ระบบหมู่เป็นโครงสร้างเชิงองค์กรของหน่วยย่อยซึ่งประกอบด้วยกลุ่มลูกเสือกลุ่มเล็กหลาย ๆ กลุ่มกับผู้นำที่เป็นผู้ใหญ่ โดยทั่วไปแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิก 6 – 8 คน และหัวหน้ากลุ่ม 1 คน สมาชิกในแต่ละกลุ่มจะจัดการชีวิตของตนเอง มีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ ตัดสินใจ ทำกิจกรรมและประเมินผลกันเป็นกลุ่ม ผู้นำที่เป็นผู้ใหญ่จะเป็นผู้ที่คอยสนับสนุนพวกเขา ระบบหมู่ช่วยให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของกลุ่มร่วมกับผู้นำผู้ใหญ่

ระบบหมู่เป็นการอิงตามการจัดกลุ่มเล็ก ๆ ของลูกเสือ เป็นหนทางให้ลูกเสือมีอิทธิพลต่อกันและกันในทิศทางที่สร้างสรรค์ ระบบหมู่ช่วยให้ลูกเสือ ได้พัฒนาความสามารถทั้งส่วนตัวและส่วนรวมผ่านการรวมกลุ่มและการสร้างทักษะ ความสามารถพิเศษและประสบการณ์ของตนเอง และผ่านการพัฒนาของจิตวิญญาณของกลุ่มที่สนับสนุนกันและกัน ระบบนี้ยังทำให้ลูกเสือได้มีการพัฒนาความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์กับลูกเสือด้วยกัน และผู้ใหญ่คนอื่น ๆ และเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอย่างเป็นประชาธิปไตยในการปกครองตนเอง

3.4 กรอบความคิดเชิงสัญลักษณ์ สัญลักษณ์เป็นสิ่งที่คนเราค้นเคยใช้เป็นแทนบางสิ่งบางอย่างที่มีความหมายกว้างหรือเป็นนามธรรม เช่น ความคิด หรือแนวคิด สัญลักษณ์มักใช้ช่วยให้คนเราเข้าใจและสามารถระบุแนวคิดได้โดยอาศัยจินตนาการในการลูกเล่นนั้นกรอบความคิดเชิงสัญลักษณ์เป็นชุดของสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนข้อเสนอทางการเรียนรู้ของลูกเล่นสำหรับช่วงอายุใดช่วงหนึ่ง จุดประสงค์ของกรอบความคิดเชิงสัญลักษณ์ก็เพื่อสร้างความสามารถในการจินตนาการ การผจญภัย การสร้างสรรค์ และการมีความคิดริเริ่มให้กับลูกเล่นในทางที่ช่วยกระตุ้นพัฒนาการของพวกเขา ช่วยให้พวกเขาเห็นพ้องไปกับทิศทางของการพัฒนาและค่านิยมอันอยู่ภายใต้การลูกเล่น และกระตุ้นความสัมพันธ์และความสามัคคีภายในกลุ่มด้วย

“การลูกเล่น” เป็นองค์ประกอบหนึ่งของกรอบความคิดเชิงสัญลักษณ์ที่นำมาใช้โดยบาเดน เพาเวลล์ เมื่อครั้งที่ท่านได้เขียนหนังสือชื่อ Scouting for Boys ทั้งนี้เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับเยาวชนในสมัยของท่าน ท่านตั้งใจให้คำว่า “Scouting” ซึ่งหมายถึงผลงานหรือคุณสมบัติของชาวป่า นักสำรวจ นายพราน กะลาสี ทหารอากาศ ผู้บุกเบิก และผู้อาศัยริมชายแดน ได้นำเสนอเรื่องราวของการผจญภัย กลุ่มคนที่รวมตัวกันพลังของการสำรวจ ปฏิภาณไหวพริบ และชีวิตอันเรียบง่ายในโลกกว้าง หรือคุณสมบัติทุกอย่างที่บาเดน เพาเวลล์ได้พยายามสนับสนุน (Rex Hazlewood, 1961)

3.5 ความก้าวหน้ารายบุคคล เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการช่วยให้ลูกเล่นแต่ละคนได้มีการพัฒนาแรงจูงใจภายในที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองอย่างเข้มแข็งและมีสติ องค์ประกอบนี้ช่วยให้ลูกเล่นมีความก้าวหน้าไปตามวิถีของตน ตามจังหวะของตนซึ่งเป็นไปตามทิศทางของวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของช่วงอายุ เพื่อที่ลูกเล่นจะมีความมั่นใจและจดจำกระบวนการที่ตนใช้ได้ แบบแผนความก้าวหน้าเป็นเครื่องมือหลักที่ใช้สนับสนุนองค์ประกอบนี้ของวิถีทางการลูกเล่น

3.6 ธรรมชาติ หมายถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่นป่า ที่ราบ ทะเล ภูเขา และทะเลทราย ซึ่งตรงข้ามกับสิ่งแวดล้อมที่สังเคราะห์ขึ้นมาอย่างสนามโรงเรียนที่ตั้งแคมป์ ฟีนปุน และเมืองที่แออัด ธรรมชาติสามารถสร้างพัฒนาการให้เยาวชนได้ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจึงเป็นสถานที่ในอุดมคติสำหรับการนำเอาวิถีทางการลูกเล่นไปใช้ แม้ว่าจะเป็นไปได้ยากในสภาพแวดล้อมที่มีการขยายเมืองอย่างในปัจจุบันแต่เราก็ยังควรจัดกิจกรรมลูกเล่นส่วนใหญ่ในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

อย่างไรก็ตามการใช้ธรรมชาติมาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของวิถีทางการลูกเสือ นั้นมีความเกี่ยวข้องมากกว่าการจัดกิจกรรมกลางแจ้ง ทั้งยังเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์กับธรรมชาติด้วย ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์อย่างสูงสุดจากการเรียนรู้จากธรรมชาติที่ไม่เหมือนกันจะมีส่วนช่วยสนับสนุนพัฒนาการในเยาวชนเป็นอย่างมาก เมื่อก้าวถึงป่าแล้วสามารถสรุปมุมมองของบาเดน พาวเวลล์ต่อธรรมชาติในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางการเรียนรู้ได้ว่า “สำหรับผู้ที่มืดดวงตาไร้มอง มีหูไร้ฟัง ปากก็เป็นห้องทดลอง เป็นสโมสร์ ที่สามารถวัดได้ในทันใด”

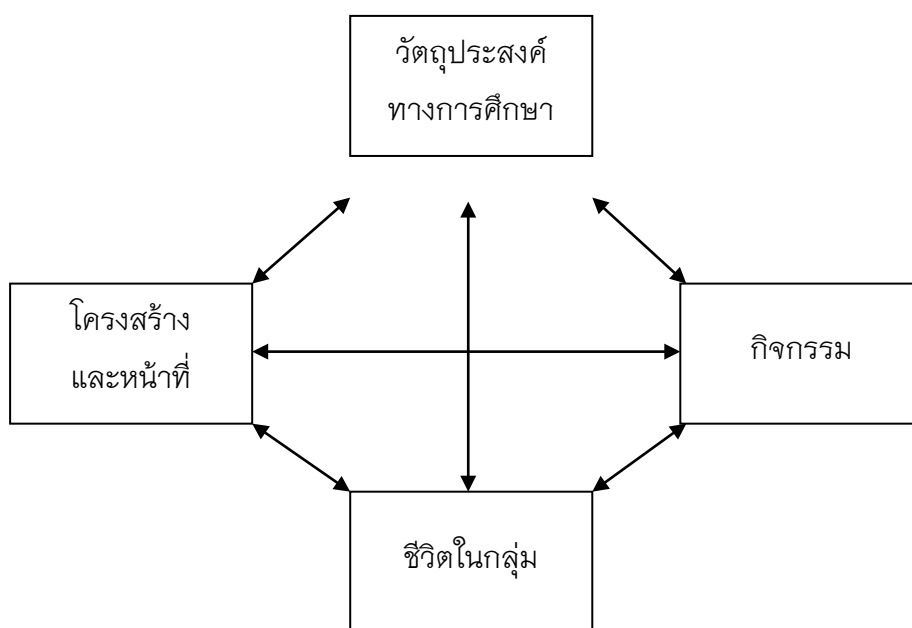
3.7 การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่มีบทบาทในการให้การสนับสนุนภายในหมู่ลูกเสืออยู่ 3 ประการ ดังนี้

3.7.1 การเป็นผู้นำกิจกรรม ผู้ใหญ่ต้องทำให้ลูกเสือสามารถทำกิจกรรมทุกอย่างให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ผู้ใหญ่แต่ละคนไม่ได้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับทุกกิจกรรม แต่ผู้ใหญ่ก็มีความรับผิดชอบในการสนับสนุนทางเทคนิคและทักษะความรู้ที่จำเป็นให้กับลูกเสือในเวลาและสถานที่ที่ถูกต้อง

3.7.2 การเป็นผู้ให้การศึกษา ผู้ใหญ่จำเป็นต้องให้การสนับสนุนโดยตรงต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของลูกเสือ และดูแลให้ลูกเสือได้รับประสบการณ์ที่มีผลกระทบทางบวกในด้านความรู้ ทักษะ หรือทัศนคติ หรือกล่าวได้ว่าในฐานะที่ผู้ใหญ่เป็นผู้ให้การศึกษา ผู้ใหญ่ที่เป็นผู้นำต้องเข้าถึงสมาชิกทุกคนไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ลูกเสือได้ค้นพบความต้องการในการพัฒนาของตนเองและยอมรับการพัฒนานั้น ๆ และช่วยให้เกิดการตอบสนองต่อความต้องการเหล่านั้นได้โดยผ่านทางหลักสูตรสำหรับลูกเสือ

3.7.3 การเป็นผู้ให้บริการ โดยธรรมชาติแล้วผู้ใหญ่และลูกเสือมีการร่วมมือกันอยู่เป็นประจำ ผู้ใหญ่ต้องคอยรักษาความสัมพันธ์ภายในกลุ่มให้เป็นไปในทางบวก ส่งเสริมความสัมพันธ์ให้ดีขึ้น และคอยดูแลสิ่งแวดล้อมในกลุ่มให้ดึงดูดและส่งเสริมให้ลูกเสือทั้งกลุ่มเติบโตต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความร่วมมือกันที่เข้มข้นในการเรียนรู้ระหว่างลูกเสือกับผู้ใหญ่ ที่อยู่บนพื้นฐานของความเคารพซึ่งกันและกัน ความไว้วางใจกัน และการยอมรับซึ่งกันและกัน

4. การนำวิถีทางการลูกเสือไปใช้จริง การนำวิถีทางการลูกเสือจะใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้นำจะต้องสามารถใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบในวิธีการและพลวัตของการลูกเสือได้อย่างเหมาะสม พลวัตของการลูกเสือประกอบด้วยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกัน 4 ประการด้วยกันดังปรากฏตามแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 การนำวิธีการทางลูกเสือไปใช้ (สมาคมลูกเสือฮ่องกง, 2009: 21)

4.1 วัตถุประสงค์ทางการศึกษา ในบริบทของหลักสูตรสำหรับลูกเสือจะมีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาทั่วไปจำนวนชุดหนึ่งที่ตั้งไว้สำหรับลูกเสือแต่ละกลุ่มอายุ โดยวัตถุประสงค์เหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับพัฒนาการแต่ละด้านของบุคลิกภาพของบุคคล สมาชิกแต่ละคนพยายามอย่างมากในการที่จะบรรลุไปให้ถึงวัตถุประสงค์เหล่านี้ด้วยตัวเอง ผู้นำจำเป็นต้องพิจารณาทุกอย่างในหน่วย เช่น ความเป็นไปของหน่วย กระบวนการตัดสินใจ รูปแบบความสัมพันธ์ที่ต้องสนับสนุน รวมถึงกิจกรรมที่เยาวชนเข้าร่วม ว่าให้ประโยชน์ต่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษาได้อย่างไรบ้าง

4.2 กิจกรรม มีทั้งการโต้เขาในสถานที่ทางธรรมชาติ การบริการสังคม และอื่น ๆ นอกจากนี้กิจกรรมลูกเสือยังรวมถึงสิ่งที่จำเป็นสำหรับการทำหน้าที่ของหน่วย และสำหรับการรับมือกับสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น การซื้ออาหาร การประกอบอาหารมือเย็นในค่าย การเดินทางไปยังสถานที่จัดกิจกรรม หรือการมีส่วนร่วมในการอภิปรายเพื่อประเมินความก้าวหน้ารายบุคคล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการทางการเรียนรู้ และต้องนำวิธีการลูกเสือเข้ามาใช้ในกิจกรรมด้วย กิจกรรมทำให้เกิดบริบทที่เอื้อต่อการนำวิธีการลูกเสือไปใช้ กิจกรรมหนึ่ง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมอะไรก็ได้เป็นกิจกรรมลูกเสือได้โดยอัตโนมัติ แต่จะเป็นก็ต่อเมื่อมีการนำวิธีการลูกเสือมาใช้กับกิจกรรมนั้นเสียก่อน

กิจกรรมลูกเสือต้องอยู่บนพื้นฐานของความสนใจและความต้องการของเยาวชน ทั้งนี้เพื่อให้กิจกรรมนั้น ๆ มีความสนุกสนานและดึงดูดความสนใจ กิจกรรมต้องมีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่ชัดเจนอยู่ในตัว ต้องมีความท้าทายที่เหมาะสมในระดับหนึ่ง และลูกเสือเห็นได้ว่ากิจกรรมเหล่านั้นมีประโยชน์ต่อตนเอง ลูกเสือควรมีกิจกรรมที่หลากหลายอย่างพอเหมาะอยู่ตลอดเวลา

4.3 ชีวิตในกลุ่ม หมายถึงรวมถึงกิจกรรมทุกอย่างที่หมู่หรือหน่วยมีประสบการณ์ร่วมกัน อันเป็นผลมาจากการรวมกลุ่มกันของลูกเสือและผู้นำเป็นสังคมขนาดเล็ก ความรู้สึกถึงชีวิตในกลุ่มนั้นเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพัฒนาการด้านความสามัคคีของลูกเสือที่สะท้อนให้เห็นได้จากระบบของกลุ่ม แต่ความรู้สึกของชีวิตในกลุ่มนั้นไม่ได้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติในการลูกเสือ การปลูกฝังความรู้สึกของชีวิตในกลุ่มทำได้โดยการสนับสนุนการนำไปใช้อย่างสร้างสรรค์ของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการมีปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นระหว่างลูกเสือด้วยกัน และระหว่างลูกเสือกับผู้นำ นอกจากนี้ยังทำได้โดยการใช้ประโยชน์จากโอกาสที่ลูกเสือได้มีปฏิสัมพันธ์กับลูกเสือด้วยกัน และกับภาวะผู้นำของผู้ใหญ่ ในสถานการณ์ที่หลากหลายซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติระหว่างที่ใช้เวลาในกิจกรรมลูกเสือ เมื่อความรู้สึกของชีวิตในกลุ่มจริงพัฒนาขึ้นมาแล้ว กลุ่มทั้งกลุ่มต้องคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของคนแต่ละคน และแต่ละคนก็ต้องรับผิดชอบต่อกันทั้งกลุ่มด้วย ชีวิตในกลุ่มจะช่วยกระตุ้นประสบการณ์ที่จะนำไปสู่การเติบโตทางอารมณ์และสังคม และพัฒนาการทางทัศนคติรวมถึงค่านิยมที่เหมาะสมได้ โดยเป็นผลมาจาก

4.3.1 การที่ลูกเสือได้มีกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มเพื่อนและการได้รับประโยชน์จากกฎการใช้ชีวิตหรือกฎของลูกเสือร่วมกันนั้น ช่วยให้ลูกเสือแต่ละคนได้สัมผัสกับบริบทที่เป็นธรรมชาติที่สามารถค้นพบความหมายของการลูกเสือให้ลึกซึ้งไปได้อีก

4.3.2 การมีปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์แบบสร้างสรรค์ระหว่างกันและกันภายในกลุ่มช่วยกระตุ้นความไว้วางใจและความใส่ใจซึ่งกันและกัน และเป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการด้านความรู้สึกถึงความเป็นตัวของตัวเอง และการเห็นคุณค่าของตัวเอง

4.3.3 โครงสร้างและการทำหน้าที่ของหน่วย หมายถึงวิธีการนำวิถีทางการลูกเสือไปใช้และการจัดการดำเนินการสำหรับหน่วย เช่น การหาโอกาสที่ลูกเสือจะได้มีประสบการณ์ในการตัดสินใจและรับผิดชอบ การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเด็กและชุมชนของตน เป็นต้น โครงสร้างและการทำหน้าที่ของหน่วยยังหมายถึงการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำกัดเฉพาะทรัพยากรทางการเงินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทรัพยากรทางเวลาด้วย ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพของประสบการณ์ทางการเรียนรู้ด้วย

เมื่อองค์ประกอบทั้งหมดส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างแท้จริงแล้ว การลูกเสือจะสามารถให้ประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับลูกเสือได้

1.8 วิธีกาารเฉพาะของการลูกเสือ

ในฐานะกระบวนการทางการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชน การลูกเสือนั้นมีองค์ประกอบของการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นสาระที่สำคัญดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นอย่างครบถ้วน และยังมีวิธีการเฉพาะของการลูกเสียดังนี้ (Jacques Delors, 1996)

1. จุดประสงค์ของการลูกเสือก็เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนอย่างเต็มที่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพึ่งพาตนเอง ให้เป็นผู้ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่ผู้อื่น มีความรับผิดชอบและยึดมั่นในคำสัญญาทั้งในฐานะสมาชิกของสังคม

2. การลูกเสือครอบคลุมหลัก 4 ประการทางการศึกษา นั่นคือการเรียนเพื่อรู้ เพื่อกระทำ เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น และเพื่อมีชีวิตอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นและการเรียนเพื่อเป็น ที่การลูกเสียมุ่งให้เกิดขึ้นในตัวเยาวชน (The World Scout Conference, 1993)

3. การลูกเสือเป็นการศึกษานอกระบบที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานที่มีจุดประสงค์เพื่อการศึกษาและมุ่งเป้าไปที่บุคคลเฉพาะกลุ่ม

นอกจากนี้การลูกเสือยังมีวิธีการที่มีลักษณะเฉพาะดังต่อไปนี้

1. ใช้วิธีการแบบองค์รวมในการศึกษาของเยาวชน การลูกเสือถือว่าเยาวชนแต่ละคนเป็นปัจเจกบุคคลที่มีความซับซ้อนและสร้างความเป็นตัวตนขึ้นเอง โดยส่วนหนึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ระหว่างมิติของบุคคล อันได้แก่ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ระหว่างตัวบุคคลและโลกภายนอก และความเป็นจริงเชิงจิตวิญญาณ ด้วยเหตุนี้การลูกเสียมุ่งพัฒนาบุคคลแบบองค์รวมผ่านการกระตุ้นและการพัฒนาในทุกด้าน ดังนี้ (Ron Jeffries, 1975)

1.1 มิติต่าง ๆ ของบุคคลนั้นต่างมีส่วนเชื่อมโยงและมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

1.2 การพัฒนาของบุคคลในแบบองค์รวมเกิดขึ้นได้จากการเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีมากขึ้นตามระยะเวลา

1.3 ปัจเจกบุคคลต่างมีประวัติและเรื่องราวของตนเอง สร้างบุคลิกลักษณะ ความต้องการ ความสามารถ และจังหวะในการพัฒนาของตนเอง ดังนั้น การลูกเสือจึงเป็นการพัฒนาของบุคคลในองค์รวมในฐานะปัจเจกบุคคล

1.4 การพัฒนาความสามารถของเยาวชนแต่ละคนนั้น เกิดขึ้นตามจังหวะของแต่ละคนพร้อมกับการเติบโตในบางด้านโดยเฉพาะ ดังนั้นการลูกเสือจึงพยายามสร้างความสอดคล้องให้กับความต้องการทางการศึกษาของแต่ละคนในขณะเดียวกันยังคงกระตุ้นการพัฒนาในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

1.5 ความสามารถของแต่ละบุคคลนั้นแตกต่างกัน จึงต้องหาทางพัฒนาความสามารถตามความถนัดของแต่ละคนให้ดีที่สุด

1.6 การเป็นส่วนหนึ่งของโลกที่อาศัยอยู่ การฝึกลูกเสือจึงกล่าวถึงการพัฒนาตัวบุคคลในองค์รวมในฐานะปัจเจกบุคคลที่เป็นส่วนหนึ่งของโลกที่ตนอาศัยอยู่ หาวิธีที่จะช่วยให้เยาวชนตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งแม้จะเป็นเพียงส่วนเล็ก ๆ ขององค์รวม และเพื่อปลูกฝังความรู้สึกมีส่วนร่วมที่จะช่วยให้ชีวิตมีความหมาย สิ่งที่ต้องมี โอกาสอันหลากหลาย สำหรับเยาวชนที่จะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ได้ และสร้างผลงานที่มีค่าต่อโลกที่ตนเองมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ท้องถิ่น ประเทศชาติ ชุมชนโลก มรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

2. มุ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา กรอบของการศึกษาไม่ใช่ที่ว่างเปล่าที่ใครจะนำอะไรมาใส่ได้ตามความเชื่อหรือความต้องการของตนเอง กรอบของการศึกษาไม่อาจได้รับการยอมรับเพียงบางส่วนหรือถูกปฏิเสธเป็นบางส่วน และจะกลายเป็นข้อผูกพันเมื่อเป็นที่ยอมรับแล้ว และสิ่งนี้จะต้องพัฒนาไปตามกาลเวลาแต่ไม่ใช่เป็นไปตามความพ้อฝันของใครคนใดคนหนึ่งอย่างแน่นอน กรอบของการศึกษาไม่ได้มีเป้าหมายที่จะให้เยาวชนคนใดคนหนึ่งเป็นเหมือนต้นแบบในอุดมคติที่ได้ตั้งไว้ แต่เยาวชนจะได้พัฒนาตนเองในทุกมิติของตัวตนของตนเองให้ถึงที่สุด

ลูกเสือจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกของลูกเสือจับออกไปพร้อมกับทัศนคติที่ดีในการที่จะเข้าสู่ชีวิตแบบผู้ใหญ่ และสามารถที่จะเป็นผู้ใหญ่ได้อย่างสร้างสรรค์ มั่นคง และมีความรับผิดชอบ โดยที่รู้ว่าตนเองยังต้องพัฒนาตัวเองต่อไปในฐานะที่เป็นคนที่พึ่งพาตนเองได้ ช่วยเหลือหรือให้การสนับสนุนผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบ และอยู่ในกฎระเบียบ

3. ในฐานะหน่วยงานของการศึกษานอกระบบ การฝึกลูกเสือนับว่ามีบทบาทในการส่งเสริมหน่วยงานทางการศึกษาอื่น หรือกล่าวได้ว่าการลูกเสือมีบทบาทเสริมต่อการพัฒนาบุคคล

ดังที่กล่าวทราบกันแล้วว่าการศึกษานั้นมี 3 ระบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ลูกเสือก็เป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการการศึกษานอกระบบ ลูกเสือจึงเป็นส่วนเติมเต็มให้แก่การศึกษาทั้งในระบบที่จัดไว้ให้เยาวชน และการศึกษานอกระบบ ลูกเสือไม่ใช่ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือการศึกษานอกระบบ ลูกเสือมีบทบาทเฉพาะซึ่งไม่ใช่บทบาทที่นำมาแทนที่โรงเรียน บ้าน หรือสถาบันอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของเยาวชนคนหนึ่งได้ ครูลูกเสือจึงมีหน้าที่เฉพาะซึ่งไม่เหมือนกับหน้าที่ของครูอื่น ๆ ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพระ ลูกเสือมีบทบาทที่เฉพาะเจาะจงและโดดเด่นในการศึกษาของเยาวชน

วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นเอกลักษณ์ของลูกเสือ จึงเป็นกุญแจสำคัญของบทบาทเฉพาะของการลูกเสือ วิธีการลูกเสือวิธีการหนึ่งประกอบไปด้วยหลายองค์ประกอบนั้น เป็นเครื่องมือที่ทำให้การเรียนการสอนแบบเฉพาะเจาะจงของการลูกเสือประสบความสำเร็จ ในการศึกษาของเยาวชน มีแหล่งให้การศึกษาหลายแห่งที่ได้นำวิธีการของการลูกเสือไปใช้และยังใช้กันจนถึงทุกวันนี้ ไม่ว่าจะในโรงเรียน ในสโมสรเยาวชน และในที่อื่น ๆ แต่ก็ยังมีได้นำวิธีการลูกเสือไปใช้อย่างเต็มรูปแบบ โดยหลักการแล้ววิธีการลูกเสือนั้นไม่สามารถนำไปใช้ในโรงเรียน ในโบสถ์ หรือในครอบครัวได้ วิธีการลูกเสือที่นำไปปรับใช้ในกิจกรรมสันตนาการ ในหมู่เพื่อน และในการร่วมมือกับผู้ใหญ่นั้นทำให้เด็กมีสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ได้รับประสบการณ์และเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองเพื่อที่จะเติบโตและพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นตัวของตัวเอง พึ่งพาตนเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบ และอยู่ในภาวะเบียบตลอดไป การลูกเสือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางโลกของบุคคล หากมองในแง่ความสำเร็จในอุดมคติของการลูกเสือก็ไม่ต่างไปจากของโรงเรียนหรือของครอบครัวซึ่งต่างเกี่ยวข้องกับพัฒนาการโดยรวมของปัจเจกบุคคล

อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น วิธีการที่การศึกษาในระบบใช้และวิธีการที่บุคคลเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการนั้นดูเหมือนจะให้ผลที่แตกต่างออกไปในเรื่องการพัฒนาความสามารถของเยาวชนในแต่ละมิติของบุคลิภาพของมนุษย์

ดังนั้น ด้วยประสิทธิภาพของวิธีการอันเป็นเอกลักษณ์ของลูกเสือ ลูกเสือสามารถให้ประโยชน์ที่แตกต่างต่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณของเยาวชนได้เมื่อเทียบกับสิ่งที่ได้จากโรงเรียน ครอบครัว กลุ่มเพื่อน จากสื่อหรือ

สถาบันทางศาสนา หรือจากสิ่งอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาของบุคคลนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ในด้านการพัฒนาทางสติปัญญา แหล่งศึกษาหลายแห่งเน้นเรื่องการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับความรู้ ในขณะที่การลูกเสือใช้วิธีการที่มีประสิทธิภาพเน้นย้ำให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ การมีไหวพริบ และอื่น ๆ

4. การลูกเสือเป็นการจัดการศึกษาให้เยาวชนโดยเฉพาะ ด้วยความที่ลูกเสือเป็นกระบวนการทางการศึกษาสำหรับเยาวชน การลูกเสือจึงสามารถให้การสนับสนุนในกระบวนการดังกล่าวได้ดังนี้ (Norwegian Guide and Scout Association, 1975)

4.1 ลูกเสือเป็นสิ่งที่หนึ่งที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของเยาวชนคนหนึ่ง

4.2 การศึกษาเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดชีวิต บุคคลแต่ละคนมีศักยภาพในตนเอง และจะแสดงออกมาเรื่อย ๆ ตลอดชีวิตของแต่ละคน โดยมีสิ่งที่ควรคำนึงถึงดังนี้

4.2.1 เยาวชนควรได้เป็นสมาชิกลูกเสือมานานพอเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดโดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่นเพื่อจะได้มีโอกาสบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาลำดับสุดท้ายของการลูกเสือ การเป็นสมาชิกในช่วงเวลาที่สั้นกว่าโดยเฉพาะในช่วงอายุที่ต่ำกว่าจะให้ผลและให้ประโยชน์ต่อเยาวชนด้วยเช่นกันแต่ไม่มากนัก

4.2.2 นอกจากแนวทางทางการลูกเสือจะเป็นไปเพื่อการช่วยให้เยาวชนรับผิดชอบต่อการพัฒนาของตนเองแล้ว ยังเป็นไปเพื่อการช่วยให้เยาวชนพัฒนาความสามารถภายในจิตใจ ความปรารถนา และช่วยให้เยาวชนคงความตระหนักถึงศักยภาพของตนเองในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลและในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้เสียผู้สร้างสรรค์ของโลกใบนี้เมื่อเยาวชนได้ออกไปจากความเป็นลูกเสือแล้ว

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

2.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักปรัชญาและความเชื่อของนักการศึกษาในแต่ละท่าน โดยมองว่าหลักสูตรเป็นแผนการเกี่ยวกับการเรียนรู้ ดังนั้นภาพรวมของหลักสูตรจึงได้มาจากปัจจัยทางด้าน ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน (Taba, 1962: 11) หลักสูตรเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการสอนในชั้นเรียน แต่ไม่ได้หมายถึงแผนการสอน ครูผู้สอนจะต้องทำหน้าที่และความรับผิดชอบในการแปลความหมายจากเอกสารหลักสูตรที่เหมาะสมกับประสบการณ์ของนักเรียนของ

ตนเอง (Zais, 1976: 11 – 13) นักการศึกษาบางท่านมองว่าหลักสูตรอยู่ใน สถานะของของ ศาสตร์สาขาหนึ่งที่ว่าด้วยกระบวนการพัฒนาหลักสูตร วิธีการใช้หลักสูตร และวิธีการ ประเมินหลักสูตร (Beauchamp, 1981) หากหลักสูตรที่อยู่ในขอบข่ายของข้อกำหนดเกี่ยวกับการ จัดเรียนการสอนที่เขียนขึ้นก็จะหมายถึงเอกสารที่ประกอบไปด้วย รายละเอียดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน และเวลาเรียน แต่ ถ้ามองในขอบเขตของระบบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรก็จะกล่าวถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นการจัดบุคลากร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการ ประเมินผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งเป็นการเน้นไปที่กระบวนการและผลผลิตที่ได้ จากจากกระบวนการ นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นความพยายามในการสื่อหลักการและ ลักษณะสำคัญของข้อเสนอในการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบ วิพากษ์ และ การแปลความอย่างมีประสิทธิภาพไปสู่การปฏิบัติ (Stenhouse, 1984: 4) นักการศึกษาบาง ท่านยังมองว่าหลักสูตรเป็นเนื้อหาสาระของโปรแกรมการศึกษาของสถาบันหรือระบบ การศึกษา ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรของโรงเรียนหรือหลักสูตรของมหาวิทยาลัย หรืออาจเป็น โปรแกรมการศึกษาสำหรับวิชาเฉพาะ (Stern, 1984: 434) สำหรับออนสแตน และฮันกินส์ (Ornstein and Hunkins, 1993: 9 – 10) มองว่าหลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติการหรือเอกสารที่ เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งรวมถึงยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ที่จะช่วย ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทั้งในและนอกโรงเรียนอย่างเป็นระบบหรือเป็นกระบวนการในการ ดำเนินการของบุคคลในการนำระบบนั้น ๆ ไปใช้ สอว์เวลล์ (Sowell, 1996: 5) กู๊ด (Good, 2000) และสจ๊วต อูทรานันท์ (2527: 25) เห็นพ้องกันว่าหลักสูตรเป็นกลุ่มวิชาที่จัด ไว้อย่างเป็นระบบแล้วนำไปจัดสอนหรือให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุจุดหมาย ปลายทางที่ต้องการ ทั้งในด้านเนื้อหาสาระ ทักษะ และเจตคติ ทั้งที่ตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ และมีการสื่อสารไปยังผู้เรียนในโรงเรียนก่อนที่ผู้เรียนจะจบการศึกษาออกไป แต่อย่างไรก็ตาม หลักสูตรที่ดีควรต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าก่อนนำมาใช้ ด้วยการกำหนดจุดประสงค์ให้ แน่นนอนว่าต้องการให้เกิดผลเช่นใดกับผู้เรียน คำนึงถึงพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญาและสังคม นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่อยู่รอบตัวผู้เรียนด้วย (চারু ৰাব্বী, 2542: 7 – 8)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า หลักสูตรมีความหมายได้หลายอย่างทั้ง ความหมาย ในทางกว้างและแคบ ซึ่งย่อมาแล้วแต่มุมมองของแต่ละคนที่มีปรัชญาความเชื่อที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามก็อาจสรุปโดยรวมได้ว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ที่

สถาบันการศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2.2 โครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตร

นักการศึกษาที่มีความเห็นในเรื่องของโครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตรที่แตกต่างกันตามความเชื่อและความคิดเห็นของแต่ละท่าน บางท่านเห็นว่ารากฐานของหลักสูตรและโครงสร้างควรแยกออกจากกัน (Zais, 1976) บางท่านก็ว่ารากฐานและโครงสร้างของหลักสูตรควรเป็นเรื่องเดียวกันที่เรียกว่า องค์ประกอบของหลักสูตร รากฐานที่สำคัญของโครงสร้างหลักสูตรประกอบไปด้วย ความเชื่อของมนุษย์ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สภาพความเป็นอยู่ของแต่ละสังคม จิตวิทยาและทฤษฎีการเรียนรู้ เมื่อนักการศึกษาที่มีความเห็นที่แตกต่างกัน โครงสร้างหลักสูตรก็ต้องแตกต่างกันไปด้วย นักการศึกษาบางท่านเห็นว่าโครงสร้างหลักสูตรมี 3 มิติ (Beauchamp, 1981) โดยที่มิติที่ 1 จะกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่เน้นความรู้ ความคิดและทักษะ ในมิติที่ 2 มุ่งเนื้อหาสาระที่เป็นรากฐานของการพัฒนาที่ไม่มีวันจบสิ้น และมิติที่ 3 มุ่งไปที่การจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน นอกจากนี้นักศึกษายังมองว่าโครงสร้างหลักสูตรเป็นสรีระของหลักสูตร (Zais, 1976) ที่ประกอบไปด้วยเป้าหมาย จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรม การเรียน การสอนและการวัดและประเมินผล ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทุกส่วน

สำหรับองค์ประกอบของหลักสูตร ต้องกำหนดให้ชัดเจน เพื่อกำหนดกรอบในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งองค์ประกอบหลักสูตรจะมีความแตกต่างกันไปบ้างตามความคิดเห็นของนักการศึกษา โดยที่ไทเลอร์ (Tyler, 1949: 1) เห็นว่าหลักสูตรควรประกอบด้วย เป้าหมาย ประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ วิธีการ การตรวจสอบ เป้าหมาย และมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันไป (Nicholls and Nicholls, 1976: 16) นอกจากนี้องค์ประกอบดังกล่าวแล้วเซเลอร์และคณะ (Saylor and Others, 1981: 28) องค์ประกอบของหลักสูตรไม่ควรมีเท่านั้น ซึ่งเมื่อนำหลักสูตรไปใช้ในชั้นเรียนแล้วอาจพบปัญหาได้ ฉะนั้นควรมีองค์ประกอบเพิ่มเติมในส่วนของเวลาเรียน นโยบาย คู่มือหลักสูตร และรายวิชาที่ศึกษา สำหรับโอลิวาและเลวี (Oliva, 1982: 168 – 171, Lewy, 1977: 17) แล้วเห็นว่าองค์ประกอบของหลักสูตรและการสอนที่ควรมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน และที่สำคัญควรมี ยุทธศาสตร์การสอน และเทคนิควิธีการในการวัดและประเมินผล ส่วนพอสเนอร์ และรูตนิตสกี (Posner and Rudnitsky, 1986: 14 – 16) มีความเห็นที่เพิ่มเติมว่าองค์ประกอบของหลักสูตรควรกล่าวถึงหลักการและเหตุผล หน่วยการเรียนรู้ และแผนการวัดและประเมินผล แพรท (Pratt, 1980 : 4) มีแนวคิดว่าหลักสูตรเป็นแผนหรือความ

ตั้งใจ นอกจากองค์ประกอบข้างต้นแล้ว ความตั้งใจและเป้าหมาย สิ่งที่นักเรียนจะได้รับการพัฒนา สื่ออุปกรณ์ และคุณลักษณะที่จำเป็นของครู ควรเป็นองค์ประกอบที่นักพัฒนาหลักสูตรควรคำนึงถึง และสอดคล้องกับฮันกินส์ และคณะ (Hunkins and Others, 1993: 232) ที่เห็นว่าหลักสูตรควรประกอบไปด้วย จุดหมาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ เนื้อหา ประสบการณ์เรียนรู้ วิธีวัดและประเมินผล และเมื่อได้พิจารณาองค์ประกอบหลักสูตร ที่นักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมีทั้งที่เห็นสอดคล้องกัน และแตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ตามจะพบว่าองค์ประกอบที่นักพัฒนาหลักสูตรเห็นพ้องต้องกันว่าควรมีและถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหา และการประเมินผล

2.3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

จากการศึกษาเอกสาร กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ได้นำเสนอโดยไทเลอร์ (Tyler, 1975: 1) นิโคลส์ และนิโคลส์ (Nicholls and Nicholls, 1976: 21) เซเลอร์ และคณะ (Saylor and Others, 1982 : 30 – 39) โอลิวา (Oliva, 1982: 169) พอสเนอร์ และรุตนิตสกี (Posner and Rudnitsky, 1986: 14 – 16) ซึ่งได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

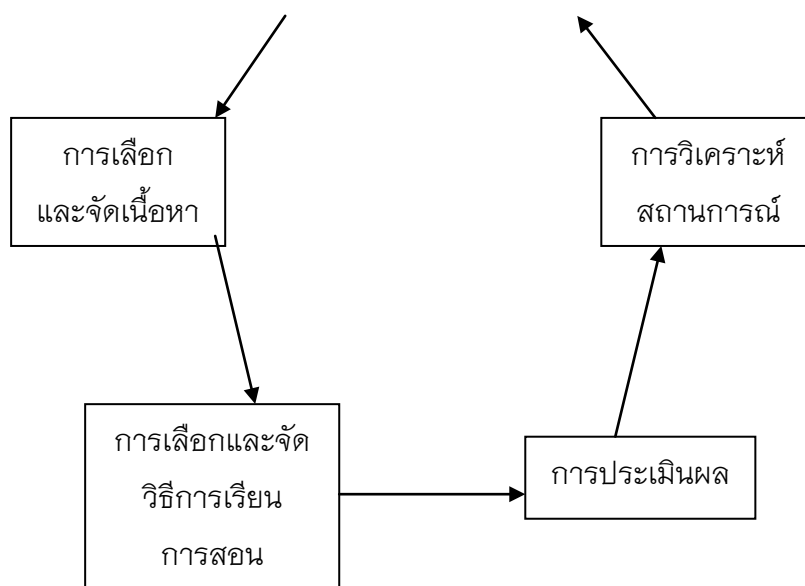
3.1 คำถามของไทเลอร์ (Tyler, 1975: 1) ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ไทเลอร์เห็นว่าผู้ที่ต้องการจะพัฒนาหลักสูตรควรตอบคำถามที่ไทเลอร์ได้ตั้งขึ้นมาให้ได้ก่อน ดังนี้

- 3.1.1 จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่โรงเรียนควรจะเป็นคืออะไร
- 3.1.2 จะจัดประสบการณ์ใดบ้างให้สนองตอบจุดมุ่งหมาย
- 3.1.3 จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
- 3.1.4 จะทราบได้อย่างไรว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาบรรลุผล

จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์พบว่า มุ่งเน้นไปที่การบรรลุถึงจุดมุ่งหมายเป็นหลักนั่นคือ นักเรียนมีพฤติกรรมของที่เปลี่ยนแปลงเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้หลักสูตร นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรนั้น ๆ มีประสิทธิภาพ

3.2 วงจรพัฒนาหลักสูตรของนิโคลส์และนิโคลส์ (Nicholls and Nicholls, 1976: 21) นิโคลส์และนิโคลส์เชื่อว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและไม่สิ้นสุดและต้องมีการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นนิโคลส์และนิโคลส์จึงได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะวงจร ดังปรากฏในแผนภาพที่ 3 ดังนี้

การเลือกวัตถุประสงค์

แผนภาพที่ 3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนิโคลล์และนิโคลล์ (Nicholls and Nicholls, 1976: 21)

จากแผนภาพที่ 3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนิโคลล์และนิโคลล์สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ เป้าหมายของหลักสูตรจะได้จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอน นักเรียน สภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน
2. การเลือกวัตถุประสงค์ โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์สถานการณ์มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนรู้และประเมินผล ซึ่งวัตถุประสงค์ที่กำหนดต้องมีความชัดเจนและเที่ยงตรง
3. การเลือกและจัดเนื้อหา ควรประกอบไปด้วยเนื้อหาที่เป็นความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม โดยเนื้อหาที่เลือกมาต้องมีความเที่ยงตรง มีความสำคัญต่อผู้เรียน น่าสนใจ และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้
4. การเลือกและการจัดวิธีการ ควรจัดประสบการณ์เชื่อมโยงทั้งในรายวิชาเดียวกันและรายวิชาอื่น ๆ ซึ่งถือว่าการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันทั้งในแนวลึกและแนวกว้าง

5. การประเมินผล การประเมินผลควรมุ่งเน้นการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนมากกว่าการเปรียบเทียบกับคนอื่น ซึ่งจะเป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือไม่

จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนิโคลล์และนิโคลล์จะพบว่า มีแนวคิดสอดคล้องกันกับไทเลอร์ นั่นคือการพัฒนาหลักสูตรควรประกอบไปด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกเนื้อหา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผล แต่ก็ยังมีข้อแตกต่างกันตรงที่นิโคลล์และนิโคลล์เห็นว่าการวิเคราะห์สถานการณ์นั้นควรเป็นขั้นตอนแรกและเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งของไทเลอร์ได้ระบุไว้ในขั้นตอนของการกำหนดวัตถุประสงค์ไม่ได้ระบุออกมาอย่างชัดเจน

3.3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของเซเลอร์ และคณะ (Sayler and Others, 1982: 30 – 39) เซเลอร์ และคณะได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังต่อไปนี้

3.3.1 การกำหนดเป้าหมาย เซเลอร์ได้ระบุเป้าหมายที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพ ศักยภาพทางสังคม ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง และพัฒนาความสามารถพิเศษของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นการกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้น ในตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง

3.3.2 การออกแบบหลักสูตร ข้อมูลที่นักพัฒนาหลักสูตรควรทราบและเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เพื่อใช้ในการวางแผนล่วงหน้าและประกอบการตัดสินใจ ควรเป็นข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่จะใช้หลักสูตร วัตถุประสงค์เฉพาะ รูปแบบ ประสบการณ์การเรียนรู้ บทบาทนักเรียนและผู้สอน และเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

3.3.3 การนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรที่ดีควรเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้มีการตัดสินใจร่วมกันในการเลือกวิธีสอนและสื่อต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นการนำแผนไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน

3.3.4 การประเมินหลักสูตร การประเมินผลหลักสูตรควรจะมีทั้งการประเมินผลย่อยและการประเมินผลสรุปรวม เป็นการประเมินผลผลิตของหลักสูตรที่ได้ว่ามีความสอดคล้องกับเป้าหมายเพียงใด

การพัฒนาหลักสูตรตามกระบวนการของเซเลอร์และคณะ มีแนวคิดพื้นฐานที่เชื่อว่าหลักสูตรและการสอนเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันแต่ยังมีความสัมพันธ์กันอยู่ จะพบได้จากการแยกกระบวนการวางแผนออกจากการนำหลักสูตรไปใช้ โดยที่การออกแบบหลักสูตรมุ่งที่การออกแบบองค์ประกอบในแผนจัดประสบการณ์ ส่วนการนำหลักสูตรไปใช้มุ่งที่การนำ

แผนไปปฏิบัติ ซึ่งแตกต่างจากไทเลอร์ และนิโคลส์และนิโคลส์ ที่คิดว่าหลักสูตรและการสอน เป็นกระบวนการเดียวกัน

3.4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา (Oliva, 1982: 169) โอลิวา ได้ทำการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรไทเลอร์ เซเลอร์และคณะ และทาบา แล้วนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

3.4.1 วิเคราะห์ความต้องการ

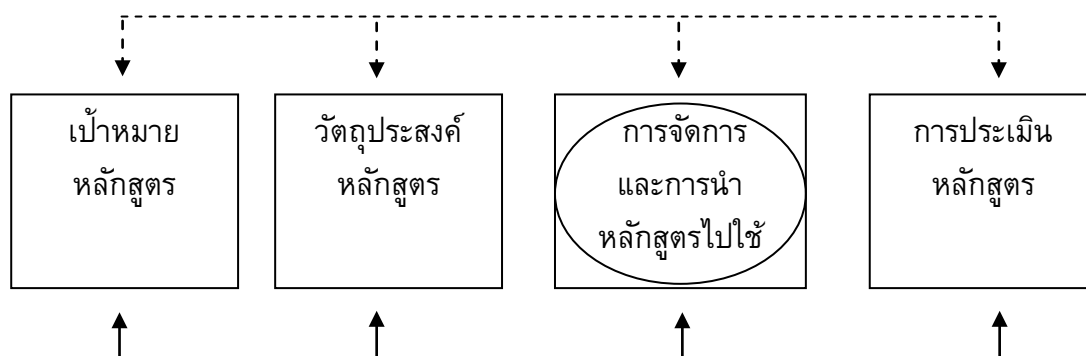
3.4.2 กำหนดเป้าหมายหลักสูตร

3.4.3 นำหลักสูตรไปใช้ โดยมีกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งเริ่ม

จากการกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน เลือกยุทธศาสตร์การสอน เลือกเทคนิควิธีการวัดและประเมินผล นำยุทธศาสตร์ไปใช้ เลือกยุทธศาสตร์การประเมิน และประเมินการสอน

3.4.4 ประเมินหลักสูตร

จากขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวาจะพบว่า เป็นการผสมผสานกัน ระหว่างกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนิโคลส์และนิโคลส์ และเซเลอร์และคณะ ที่เริ่มจากการวิเคราะห์ความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ที่นิโคลส์และนิโคลส์ได้นำเสนอไว้ ในส่วนของข้อแตกต่างกันพบว่า โอลิวาได้แยกหลักสูตรและการสอน ออกจากกันอย่างเห็นได้ชัด โดยแยกกระบวนการสอนออกเป็นขั้นตอนหนึ่งของการนำหลักสูตรไปใช้แต่นิโคลส์และนิโคลส์ไม่ได้ระบุไว้ ดังนั้นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา จึงรายละเอียดที่ชัดเจนขึ้น ในส่วนของการประเมินหลักสูตรนั้นโอลิวาเห็นว่า ไม่ควรประเมินที่บรรลุถึงเป้าหมายอย่างเดียว แต่ควรประเมินในทุกองค์ประกอบของหลักสูตร และควรมีการประเมินทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะใช้เป็นข้อมูลป้อนกลับ สำหรับการปรับปรุงหลักสูตร ดังปรากฏตามแผนภาพที่ 4 ดังนี้ (Oliva, 1982: 431)

แผนภาพที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรและเส้นทางการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Oliva, 1982: 431)

3.5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของพอสเนอร์ พอสเนอร์ และรุตนิตสกี (Posner and Rudnitsky, 1986: 14 – 16) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาไว้ดังนี้

3.5.1 การกำหนดแนวทาง เป็นการกำหนดแนวคิดเบื้องต้นที่ประกอบไปด้วย การรวบรวมแนวคิดที่มีต่อรายวิชา การกำหนดชื่อรายวิชา การเขียนวัตถุประสงค์ การจัดวัตถุประสงค์ให้เป็นหมวดหมู่ การทดสอบแนวคิดเบื้องต้น การเขียนคำถามที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา การปรับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การวิเคราะห์คำสำคัญ การประเมิน การสร้างแผนผังงาน การปรับแก้รายวิชาและวัตถุประสงค์ การปรับแก้โครงร่างรายวิชา และการพิจารณาผลที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้

3.5.2 การพัฒนาหลักการและเหตุผล

3.5.3 การกำหนดผลการเรียนรู้

3.5.4 การกำหนดรูปแบบหน่วยการเรียนรู้ของรายวิชา

3.5.5 การจัดหน่วยการเรียนรู้

3.5.6 การพัฒนายุทธศาสตร์การสอน

3.5.7 การวางแผนการประเมินรายวิชา

การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของพอสเนอร์และรุตนิตสกีคล้ายกับการพัฒนาหลักสูตรไทเลอร์ที่เน้นไปที่วัตถุประสงค์ แต่มีรายละเอียดและขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรที่ชัดเจนกว่าของไทเลอร์ และนักพัฒนาหลักสูตรท่านอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากพอสเนอร์และรุตนิตสกีมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาหลักสูตรในระดับรายวิชานั้นเอง

3.6 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสจ๊วต อุทรานันท์ (2528) ที่ได้เสนอขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นขั้นตอนแรกและมีความสำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้ นักพัฒนาหลักสูตรได้ทราบถึงปัญหา ความต้องการ สภาพความเป็นไปของสังคมและผู้เรียน

3.6.2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดจุดมุ่งหมายจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อได้มีการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการและสภาพความเป็นอยู่ในสังคมของผู้เรียนแล้ว เป็นการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

3.6.3 การจัดเนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระที่จะบรรจุไว้ในหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดเอาไว้

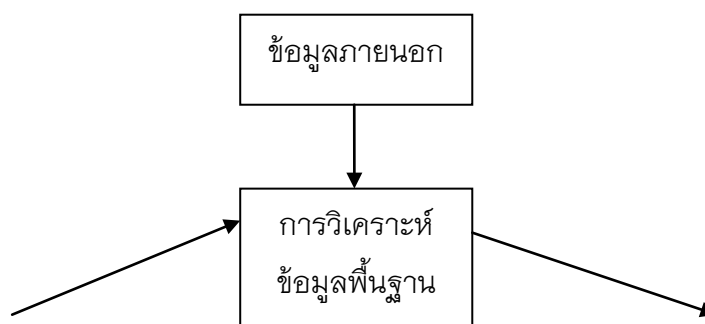
3.6.4 การวัดและประเมินผล เป็นการกำหนดเกณฑ์สำหรับการวัดและประเมินผลว่าต้องการวัดและประเมินผลอะไรบ้าง และต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

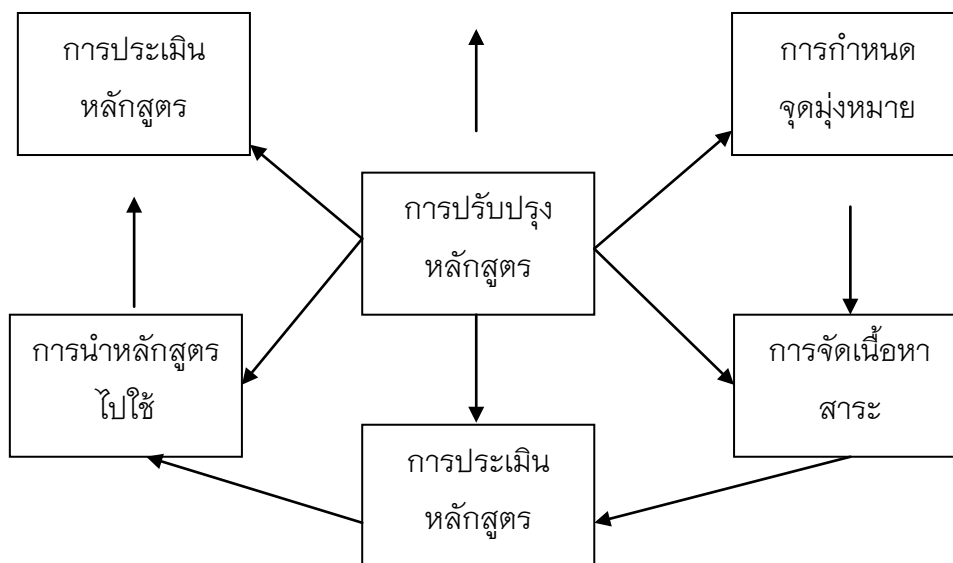
3.6.5 การนำหลักสูตรไปใช้ หลังจากร่างหลักสูตรเสร็จแล้ว นำหลักสูตรไปใช้ทดลองสอนในชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อหาข้อบกพร่องของหลักสูตรสำหรับการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป

3.6.6 การประเมินหลักสูตร เป็นการประเมินผลว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นมีข้อบกพร่องในส่วนใด และมีความสอดคล้องเหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย

3.6.7 การปรับปรุงหลักสูตร เป็นการนำข้อบกพร่องที่พบจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

จากขั้นตอนในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสังกัด อุทรานันท์จะพบว่ามีความสอดคล้องต่อเนื่องกันสัมพันธ์กันเป็นวัฏจักรดังปรากฏตามแผนภาพที่ 5 ดังนี้

แผนภาพที่ 5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสังกัด อุทรานันท์
(สังกัด อุทรานันท์, 2528: 39)

จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดจะเห็นได้ว่า นักพัฒนาหลักสูตรได้นำเสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกันว่าประกอบไปด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอนดังนี้ การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดวัตถุประสงค์ การคัดเลือกเนื้อหา การคัดเลือกยุทธศาสตร์การสอน และการคัดเลือกวิธีวัดและประเมินผล ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวจะเป็นขั้นตอนการออกแบบวางแผนหลักสูตร แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาในครั้งนั้น เป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมา โดยไม่มีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียนเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลอยู่เดิม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรในขั้นต่อ ๆ ไป แต่จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมได้พบว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่นำเสนอโดยนิโคลส์และนิโคลส์ และโอลิวา ได้เสนอขั้นตอนเกี่ยวกับการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียน ครูผู้สอน ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตร พร้อมกันนี้ก็ได้อธิบายขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ได้นำเสนอโดยไทเลอร์ เซเลอร์และคณะ และพอสเนอร์และรุตนิตสกี ที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาที่สมบูรณ์ควรประกอบไปด้วย ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กำหนดเป้าหมาย กำหนดวัตถุประสงค์ คัดเลือกเนื้อหา คัดเลือกยุทธศาสตร์การสอน คัดเลือกวิธีการวัดและประเมินผลและประเมินหลักสูตร

2.4 การนำหลักสูตรไปใช้

การจัดการเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่นักพัฒนาหลักสูตรให้ความสำคัญว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาจะประสบความสำเร็จ การเรียนการสอนเป็นการนำแผนหลักสูตรไปใช้ ถ้าไม่มีการเรียนการสอนการพัฒนาแผนหลักสูตรก็คงเกิดขึ้นไม่ได้ (Saylor and Others, 1982: 257 – 259) ถ้าหลักสูตรมีรายละเอียดมากครูจะมีโอกาสวางแผนการสอนน้อย ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถวางแผนการสอนได้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน แต่มีข้อดีที่ครูจะใช้เวลาและพลังงานในการวางแผนน้อย ซึ่งโอลิวา (Oliva, 1982: 349) มีแนวคิดที่สอดคล้องกับเชเลอร์และคณะว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร ส่วนพาสมา (Pasma, 1992: 76) ได้เสนอแนวคิดเชิงเปรียบเทียบให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของหลักสูตรและการนำไปใช้ว่าเป็นสิ่งเดียวกันหรือคู่กัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโอลิวา พาสมากล่าวว่าแผนหลักที่ได้ทำการเลือกและจัดเนื้อหาการเรียนรู้อ้างอิงได้ว่าเป็นหลักสูตร และนำไปปฏิบัติโดยจัดประสบการณ์ในห้องเรียน คือ การเรียนการสอน พร้อมกันนี้ได้นำเสนอแผนภาพหลักสูตรและการสอน ว่าเป็นเสมือนเหรียญที่มี 2 ด้าน คือ แผนหลักสูตร และการเรียนการสอน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการนำไปใช้ซึ่งแท้ที่จริงแล้วเป็นสิ่งที่คู่กัน นักการศึกษายังได้แบ่งงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรออกงานบริหารหลักสูตร งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร (สังต์ อุทรานันท์, 2532: 263) โดยมีปัจจัยของการนำหลักสูตรไปใช้ที่สำคัญคือ การสอนของครู การที่ครูจะสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรนั้นผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องทำการตรวจสอบหรือประเมินหลักสูตรมาเป็นอย่างดีเพื่อลดข้อบกพร่องในการนำหลักสูตรไปใช้แพรท (Pratt, 1980: 409) ได้เสนอให้มีการประเมินหลักสูตรหลังจากที่ได้เขียนเสร็จ เพื่อหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ของหลักสูตร และการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการทดสอบนำร่อง (Pilot Test) ซึ่งเป็นการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ซึ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติในห้องเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลจากการทดลองได้จากกลุ่มผู้เรียนกลุ่มเล็ก ซึ่งนักเรียนสามารถให้คำแนะนำหรือวิพากษ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนและหลักสูตรได้ และการทดสอบภาคสนาม (Field Test) ซึ่งเป็นการทดลองใช้โปรแกรมก่อนนำไปใช้จริง เพราะการทดสอบภาคสนามเป็นการทดลองและการดำเนินการตามนโยบาย ซึ่งมีทั้งการประเมินหลักสูตรและการสนับสนุนการใช้หลักสูตร การทดสอบภาคสนามเป็นการจัดสภาพจริงคล้ายห้องเรียนจริงมากที่สุด โดยเฉพาะต้องมีการกำหนดนโยบาย การบริหาร และการสนับสนุน ข้อมูลที่ทางด้าน

เอกสารหลักสูตร ผลการเรียนรู้ของนักเรียน และข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินจะนำไปในการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบความสำเร็จมากที่สุด

นอกจากนี้วิชัช วงษ์ใหญ่ (2537: 196 – 202) ได้เสนอขั้นตอนในการนำหลักสูตรไปใช้ไว้ดังนี้

1. ตรวจสอบ ทบทวนหลักสูตรตามหลักการของทฤษฎีหลักสูตร
2. ทำโครงการและวางแผนการศึกษานำร่องเพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร

3. ประเมินโครงการศึกษาทดลอง
4. ประชาสัมพันธ์หลักสูตร
5. อบรมครู ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
6. ดำเนินการนำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติจริง
7. อบรมครูเพิ่มเติมในส่วนที่จำเป็นระหว่างการใช้หลักสูตร
8. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

วิชัช ดิสสระ (2535: 96 – 100) เห็นว่าการนำหลักสูตรไปใช้ขึ้นอยู่กับ การเตรียมครู บทบาทของผู้บริหารและการสอนของครู ดังนี้

1. การเตรียมครู เริ่มจากสถาบันที่ผลิตครูที่ควรคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและสนใจในอาชีพครู หลักสูตรที่ใช้ในการผลิตครูควรสามารถผลิตครูที่มี สมรรถภาพและทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครูได้
2. บทบาทของผู้บริหาร ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นแกนนำในการนำหลักสูตร ไปใช้ โดยมีผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งหัวหน้าหมวดวิชา ครู อาจารย์และหน่วยงานอื่นทำหน้าที่ เสริมการบริหารหลักสูตร ฉะนั้นผู้บริหารจะบริหารหลักสูตรโดยผ่านการดำเนินงานในรูปของ คณะกรรมการต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งคณะกรรมการจะทำหน้าที่ดังนี้
 - 2.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน ที่นอกเหนือจากจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร
 - 2.2 จัดทำหลักสูตรของโรงเรียนโดยใช้หลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการเป็นแม่บท
 - 2.3 ร่วมกันกำหนด จัดทำ และเตรียมสื่อและวัสดุทัศนูปกรณ์ที่จะ ใช้ในแผนการใช้หลักสูตรนั้น
 - 2.4 กำหนดแนวปฏิบัติการเรียนการสอนตลอดแผน

2.5 ร่วมกันกำหนด จัดหา หรือส่งเสริมการให้ได้มาซึ่งสื่อการเรียน การสอนอย่างละเอียดแต่ละวิชา และการสอนแต่ละชั่วโมง

2.6 จัดหาแหล่งเสริมความรู้และประสบการณ์การเรียนการสอน เช่น ห้องสมุด ศูนย์กลางการเรียนรู้ หนังสือ วารสาร สื่อทัศนูปกรณ์ เป็นต้น

2.7 จัดทำโครงการปรับปรุงคุณภาพครูประจำการ

2.8 การสอนของครู

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดที่จะนำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพได้แก่ ครูผู้สอน การที่ครูจะนำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่ครูต้องทำแผนการสอน โดยการรวบรวมข้อมูลในคู่มือหลักสูตรของโรงเรียนและ ประสบการณ์ในการสอนของครูที่ผ่านมาจะเป็นเครื่องกำหนดในการเลือกกิจกรรมการเรียน การสอนที่หลากหลาย ซึ่งแผนการสอนที่ได้ควรมีลักษณะดังนี้

1. ครูสามารถเลือกวิธีการได้อย่างหลากหลาย ทั้งระยะสั้นและระยะยาว
2. คำอธิบายการเรียนการสอนและขั้นตอนการนำไปใช้อย่างละเอียด

ชัดเจน และปฏิบัติได้จริง

3. หนังสืออ้างอิงและค้นหาเพิ่มเติมได้ง่าย
4. ครูและนักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้
5. ครูที่จะมาสอนแทนสามารถสอนแทนกันได้
6. ตัวอย่างประกอบในแผนการสอนนั้นแสดงกิจกรรมที่ปฏิบัตินั้นมีผลต่อ

การเรียนการสอน

จากที่กล่าวมาจะพบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในชั้นเรียนให้ได้ผลนั้น ย่อม ต้องอาศัยผู้บริหารเป็นหลัก เพื่อให้เกิดการจุดประกายทางความคิด สร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรที่จะนำมาใช้ให้แก่ครู อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนการอำนวยความสะดวก สนับสนุน การพัฒนาบุคลากรและงบประมาณ เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตร ไปใช้ได้จริงในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร โดยที่การ ประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และคุณค่าของหลักสูตรอย่างเป็นทางการ (Worthen, Borg & White, 1993 อ้างถึงใน Sowell, 1996: 257) โดยทั่วไป การประเมินหลักสูตรควรเป็นสิ่งที่โรงเรียนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล สำหรับการตัดสินใจปรับปรุงหลักสูตรต่อไป (Sowell, 1996: 257) ซึ่งการประเมินหลักสูตร

จะเริ่มด้วยการกำหนดมาตรฐานในการพิจารณาคุณภาพ การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และ การใช้มาตรฐานในการพิจารณาคุณภาพของหลักสูตร

โอลิวา (Oliva, 1982: 432) ให้ความเห็นว่า จุดประสงค์หลักในการ ประเมินหลักสูตรก็เพื่อพิจารณาว่าเป้าหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตรได้รับการนำไป ดำเนินการหรือไม่ ถูกต้องเพียงใด เมื่อนำหลักสูตรนั้นไปใช้สามารถปฏิบัติหรือไม่ สื่อการ สอน และวิธีสอนดีเพียงใด ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการศึกษาต่อและในการทำงาน หรือไม่ สามารถดำรงชีวิตในสังคมและทำประโยชน์แก่สังคมได้ดีหรือไม่

ทาบา (Taba, 1962: 316 – 323) เสนอว่า การประเมินหลักสูตรควรมี ลักษณะดังนี้

1. มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
2. มีความครอบคลุมถึงความสามารถของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ที่ นอกเหนือจากความรู้ด้านข้อมูล และทักษะทางวิชาการ
3. มีคุณค่าด้านการวินิจฉัยที่เพียงพอ ที่สามารถบอกถึงระดับ ความสามารถที่ผู้เรียนมี
4. มีความตรง ที่สามารถให้ข้อมูลในสิ่งที่ต้องการจะวัดได้
5. มีการรวมความเห็นจากการประเมิน โดยมีการแบ่งพฤติกรรมที่จะ ประเมินจากที่ซับซ้อนให้เป็นส่วนย่อยและมีการประเมินที่ละส่วน แล้วจึงนำผลแต่ละส่วนมา รวมกัน เพื่อพิจารณาผลการประเมินโดยรวมต่อไป
6. มีความต่อเนื่อง ซึ่งการประเมินผลควรต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน

เบรดดี (Brady, 1987: 138) เห็นว่าการประเมินควรมีลักษณะดังนี้

1. เป็นการรวบรวมข้อมูลในด้านผู้เรียน ซึ่งไม่สามารถได้มาจากการสอบ ข้อเขียนเพียงอย่างเดียว
2. เป็นการตีความหมายข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน
3. เป็นการนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรและคุณภาพการสอน
4. เป็นการอธิบายวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนและพิจารณาถึงลักษณะพฤติกรรม ที่ผู้เรียนได้รับมาจากการสร้างเสริมหรือพัฒนา
5. เป็นการพิจารณาประสิทธิผลของเนื้อหาและวิธีการที่ใช้ในการไปให้ถึง ผลการเรียนรู้ที่กำหนด

6. เป็นการพิจารณาประสิทธิผลของการเรียนการสอนในแต่ละระดับ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรตามความจำเป็น

โซเวลล์ (Sowell, 1996: 257 – 271) เห็นว่าการประเมินหลักสูตรควรเริ่มจากการประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิตตามลำดับ ดังนี้

1. การประเมินกระบวนการ ควรดำเนินการดังนี้

1.1 การเก็บข้อมูลจากครู เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระดับชั้นของความรู้ ทักษะ ระดับการใช้ และการดำเนินการตามสิ่งที่กำหนดในหลักสูตรใหม่ รวมทั้งข้อมูล การเข้ามาให้ความช่วยเหลือของคณะกรรมการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

1.2 การเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นการพิจารณาว่าคณะกรรมการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ดำเนินงานได้ดีเพียงใด การเก็บ ข้อมูลนี้อาจดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ด้วยก็ได้ ซึ่งอาจถามถึงความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ การให้คุณค่า และการรับรู้เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือในการใช้หลักสูตรใหม่

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล จะมีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างน้อย 2

ระดับ

1.3.1 ระดับแรก โดยคณะกรรมการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาตลอดเวลาในการให้ความช่วยเหลือแก่ครูตาม ความจำเป็น

1.3.2 ระดับที่สอง เป็นการสรุปวิเคราะห์การใช้หลักสูตร ของครูและจัดทำรายการวิเคราะห์เสนอต่อผู้ประเมินหลักสูตรเพื่อการแปลงต่อไป

2. การประเมินผลผลิต จะพิจารณาว่าหลักสูตรที่จัดทำและนำไปใช้นั้น บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการเพียงใด โดยดำเนินการดังนี้

2.1 การเก็บข้อมูลจากผู้เรียน โดยครูเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูล ซึ่งอาจใช้แบบทดสอบ การประเมินที่เป็นจริง การประเมินภาคปฏิบัติ การประเมินแฟ้ม ผลงาน และการเขียนบันทึกการเรียนรู้

2.2 การเก็บข้อมูลจากบุคลากรของโรงเรียนและชุมชน โดยการเก็บ ข้อมูลจากครู บุคลากรในโรงเรียน และสมาชิกในชุมชน ซึ่งผู้ประเมินผลอาจจัดประชุม ผู้ปกครอง พร้อมบุคลากรในโรงเรียนเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้เรียนก็ได้

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่ได้จะได้รับการวิเคราะห์จากผู้ ประเมินหลักสูตร เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรนั้นสอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียนมาก น้อยเพียงใด

เทคนิคการเก็บข้อมูลในการประเมินหลักสูตรนั้น ทาบ (Taba, 1962: 329) ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. การใช้แบบทดสอบมาตรฐาน
2. การใช้แบบทดสอบที่ครูจัดทำเอง
3. การใช้เครื่องมือที่ไม่เป็นทางการ

วิลเลอร์ (Wheeler, 1967 อ้างถึงใน Brady, 1987: 143) ได้กล่าวถึงรูปแบบของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรว่ามีดังนี้

1. แบบทดสอบมาตรฐาน (แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดความสามารถทางสติปัญญา แบบวัดความพร้อม)
2. แบบทดสอบที่ครูสร้างเอง
3. แบบสังเกตและการบันทึกอย่างมีระบบ
4. แบบสอบถามชนิดคำถามปลายปิดประเภทต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ แบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบรายการประเมิน และแบบรายการประเมินให้ทำเครื่องหมาย
5. แบบสอบถามชนิดคำถามปลายเปิด และแบบสอบถามชนิดให้เติมประโยคให้สมบูรณ์ รวมทั้งแบบสอบถามชนิดใช้เทคนิคการคาดคะเน
6. แบบสังเกตมิติ

เซเลอร์ และคณะ (Saylor and others, 1981: 320 – 337) ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่สามารถสรุปได้ดังนี้

1. แบบวัดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objective Model) เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากรูปแบบของไทเลอร์ ที่มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนก่อน แล้วจึงพิจารณาแนวการสอนที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนตามเป้าหมายและจุดประสงค์ดังกล่าว จากนั้นจึงประเมินผลเพื่อพิจารณาว่าได้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่

2. แบบการตัดสินใจ (Decision Making Model) เป็นรูปแบบของคณะกรรมการระดับชาติชุด Phi Delta Kappa ที่มีสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เป็นประธาน มีความเห็นว่าการประเมินผลทางการศึกษาควรดำเนินการเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และในการหาข้อมูลนั้นจะดำเนินการดังนี้

- 2.1 การประเมินบริบท ซึ่งเป็นการประเมินจุดประสงค์ของหลักสูตร
- 2.2 การประเมินตัวป้อน
- 2.3 การประเมินกระบวนการ

2.4 การประเมินผลผลิต

โดยในแต่ละขั้นตอนจะดำเนินการโดยกำหนดสิ่งที่จะประเมิน กำหนดชนิดของข้อมูลที่ต้องใช้ประกอบการตัดสินใจ รวบรวมข้อมูล กำหนดเกณฑ์ที่จะระบุถึงคุณภาพของสิ่งที่ได้รับการประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนด และเสนอข้อมูลแก่ผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจ

สำหรับการเลือกรูปแบบการประเมินผลเพื่อการประเมินหลักสูตรนั้น ไม่จำเป็นต้องเลือกใช้รูปแบบหนึ่งรูปแบบใดเท่านั้น แต่อาจใช้รูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแล้วแต่จุดประสงค์ในการประเมิน เช่น หากต้องการพิจารณาว่าหลักสูตรจะเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ ก็อาจใช้การประเมินผลในรูปแบบวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือรูปแบบการตัดสินใจ (Saylor and others, 1981: 332 – 333)

อย่างไรก็ตามเซลเลอร์ และคณะ (Saylor and others, 1981: 334) ยังได้เสนอว่าการประเมินผลหลักสูตรควรต้องประเมินให้ครอบคลุมทั้งการประเมินผลระหว่างการดำเนินการและการประเมินผลรวมด้วย และได้เสนอรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรไว้ดังนี้

1. เป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง และวัตถุประสงค์
2. โปรแกรมการศึกษาโดยรวม
3. โปรแกรมการศึกษาเฉพาะ
4. การเรียนการสอน
5. โปรแกรมการประเมินผล

จึงอาจกล่าวได้ว่า การประเมินหลักสูตร จะครอบคลุมตั้งแต่การพิจารณารายละเอียดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน และผลการเรียนที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการใช้หลักสูตรนั้น ส่วนรูปแบบในการประเมินอาจแตกต่างกันไป ซึ่งย่อมต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการประเมิน อย่างไรก็ตามโดยส่วนใหญ่แล้วผลจากการประเมินมักจะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

1.6 แนวคิดตามหลักปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

ปรัชญาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรถูกเลือกสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาดิน พาวเวลล์ เพื่อพัฒนาทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา มีดังนี้

1. แนวคิดตามปรัชญาการศึกษาของกลุ่มพิพัฒนาการ (Progressivism) เป็นกลุ่มปรัชญาที่เน้นการลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยเป็นแนวคิดของชาร์ล แซนเดอร์ เพียซ (Charles Sanders Peirce) ต่อมาภายหลังแนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาโดยวิลเลียม เจมส์ (William James) และจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ซึ่งมีความเชื่อว่า ธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ที่ได้รับ ความรู้ของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ความรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นมา ไม่ใช่คอยรับความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว จนเกิดเป็นความคิดที่สามารถนำไปลงปฏิบัติได้ และความคิดนั้น ๆ จะถูกต้องเมื่อนำไปลงมือปฏิบัติแล้วได้รับการยอมรับหลังจากลงมือปฏิบัติไปแล้ว ซึ่งสามารถทดสอบได้โดยการตั้งปัญหา ตั้งสมมติฐาน รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผล และสรุปผล (Mcnergency & Herbert, 1998: 145 – 146; McEwen, 2006: 61 – 63) ตามแนวคิดของปรัชญาการศึกษาของกลุ่มพิพัฒนาการมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Oliva, 2005) รู้จักนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิต โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ หลักสูตรตามหลักปรัชญานี้จึงไม่เน้นด้านเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้ แต่จะมุ่งเน้นไปที่การนำความรู้ไปใช้ในสภาพสังคมหรือชีวิตจริง

2. แนวคิดตามปรัชญาการศึกษาของกลุ่มภาวะนิยม (Existentialism) ปรัชญาของกลุ่มนี้เชื่อในความเป็นมนุษย์ มุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเสรี มีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับแม็คเนอจซีและเฮอร์เบน และแม็คคีย์เว่น (Mcnergency & Herbert, 1998, McEwen, 2006) ที่เห็นว่าชีวิตเป็นของแต่ละคนที่เกิดจากการกระทำของตนเอง มนุษย์สามารถเลือกในสิ่งที่ต้องการจะเป็นได้ หรือบางครั้งก็ยอมที่จะให้ผู้อื่นเป็นผู้เลือกในสิ่งที่ตนเองต้องการจะเป็นให้ แนวคิดตามหลักปรัชญานี้กระตุ้นให้มนุษย์ได้เผชิญกับเหตุการณ์ที่มีความหลากหลาย หรือแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้มนุษย์ยอมรับในศักยภาพของตนเอง (Oliva, 2005) รู้จักเอาใจใส่ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวได้อย่างถูกต้อง การจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญานี้จึงมุ่งไปที่ความมีอิสระในการเลือกและความรับผิดชอบ

3. แนวคิดตามปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) นักปรัชญาในกลุ่มนี้เชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เป็นเครื่องมือในการสืบทอดมรดกทางสังคมนั่นก็คือ วัฒนธรรมและอุดมการณ์ หลักสูตรที่พัฒนาตามหลักปรัชญานี้จึงเป็นหลักสูตรที่เน้นความรู้ ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรม

4. แนวคิดตามหลักปรัชญาสังคมนิยม (Perennialism) นักปรัชญา
กลุ่มนี้เชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์เราเหมือนกัน มนุษย์ทุกคนควรได้รับการศึกษาที่เหมือนกัน
เมื่อมองไปที่การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนจะพบว่า ครูมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้จดจำในสิ่งที่เรียนรู้
ลงมือปฏิบัติด้วยความตั้งใจและใช้เหตุผล ครูจะเป็นผู้คอยดูแลผู้เรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย
และให้ความรู้แก่ผู้เรียนโดยการบรรยายเป็นหลัก

5. แนวคิดตามหลักปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) นัก
ปรัชญาตามแนวคิดนี้เชื่อว่า การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม การจัดระเบียบสังคม การอยู่
ร่วมกันของคนในสังคม และการจัดระเบียบในสังคมจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการปฏิรูปสังคมหรือ
พัฒนาให้สังคมดีขึ้น ซึ่งสภาพสังคมจะดีขึ้นได้นั้นสมาชิกทุกคนในสังคมต้องให้ความร่วมมือกัน
เป็นอย่างดี สภาพสังคมจึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่พึงประสงค์ ซึ่งการศึกษาจึงเป็น
เครื่องมือที่สำคัญที่จะนำพาให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปได้ (Oliva, 2005)

1.7 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาเกิดขึ้นจากการกำหนดให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการ
พัฒนาคนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นการจัดการศึกษาที่เปิด
โอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้การศึกษาให้
สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม สภาพการเปลี่ยนแปลงและภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น
ให้มากที่สุด

หลักสูตรสถานศึกษาเป็นแผนหรือแนวทางในการจัดการจัดการศึกษาของ
โรงเรียน ที่ปรับมาจากหลักสูตรแม่บทให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
(วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537: 3) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และส่งเสริม
ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปตามศักยภาพของแต่ละคนอย่างเต็มความสามารถ รวมถึงมวล
ประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง สามารถนำเนื้อหาสาระ
ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งในสังคม
โรงเรียน และชุมชน ฉะนั้นหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละแห่งจึงมุ่งที่จะพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการ
เรียนรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ โดยจัดทำสาระการเรียนรู้พื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติม
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางเป็น
รายภาคหรือรายปี จัดเป็นส่วนประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา (กรมวิชาการ, 2545: 27)
นอกจากนี้หลักสูตรสถานศึกษายังพัฒนาขึ้นมาจากความบกพร่องของหลักสูตรแกนกลางใน

ด้านความสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพและค่านิยมของ
ผู้เรียนและสังคม (พนัท ธาตุทอง, 2550: 151)

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง
ชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ตั้งอยู่ในแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุผล
ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งต้องใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ
พัฒนาหลักสูตร ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545: 28)

1. หลักสูตรสถานศึกษาควรมุ่งได้เรียนรู้ด้วยความสนุกสนานและความ
เพลิดเพลิน ซึ่งถือเป็นการสร้างกำลังใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดความก้าวหน้าในการเรียนรู้
ให้มากที่สุด ควรให้ผู้เรียนมีความเข้มแข็ง มีความสนใจและประสบการณ์ พัฒนาให้ผู้เรียนมี
ความมั่นใจในตนเอง ให้เรียนรู้และทำงานร่วมกันและเป็นอิสระในการทำงาน ส่งเสริมให้
ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น การรับข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี
จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นแก่ผู้เรียนและให้รู้จักกระบวนการคิดอย่าง
สมเหตุสมผล

2. หลักสูตรสถานศึกษาต้องส่งเสริมผู้เรียนได้รับการพัฒนาในด้านจิต
วิญญาณจริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม มีการพัฒนาคุณธรรมและความรับผิดชอบในฐานะ
ที่เป็นพลเมืองดีของชาติ มีส่วนในการพัฒนาความเป็นธรรมในสังคม พัฒนาความตระหนัก
ความเข้าใจและรู้จักยอมรับในสภาพแวดล้อมที่ตนเองดำรงชีวิตอยู่ มีการยึดมั่นและเคารพใน
ข้อตกลงร่วมกัน ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับตนเอง ท้องถิ่น ประเทศชาติและ
สังคมโลก ดังนั้นหลักสูตรสถานศึกษาควรที่จะได้พัฒนาให้ผู้เรียนได้มีความพร้อมที่จะเผชิญ
กล้าตัดสินใจ มีความรับผิดชอบ และดำรงชีพอยู่ได้อย่างมีความสุข

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กรมวิชาการ (2545: 31 – 32)
ได้ให้ข้อเสนอแนะถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายภาคหรือรายปี ซึ่งโรงเรียน
สามารถวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังได้จากมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่ม
สาระการเรียนรู้ แล้วนำมาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายภาคหรือรายปีต่อไป โดยใน
ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจะระบุถึงความรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ ความสามารถที่ต้องการให้
ผู้เรียนกระทำได้ ซึ่งทั้งความรู้และความสามารถจะเกิดขึ้นหลังจากเรียนรู้

2. กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาคหรือรายปี โดยโรงเรียนวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายภาคหรือรายปี ให้มีความสอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ตลอดจนสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และความต้องการของท้องถิ่น

3. กำหนดเวลาเรียน ในสาระการเรียนรู้ทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติมที่สถานศึกษากำหนดขึ้นควรกำหนดเวลาเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้น

4. จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ เวลาเรียน มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยคำอธิบายรายวิชาจะประกอบไปด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาเรียน มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้

5. จัดทำหน่วยการเรียนรู้ สถานศึกษาสามารถนำสาระการเรียนรู้รายภาคหรือรายปีที่กำหนดไว้ไปจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยจะประกอบไปด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาในการจัดการเรียนรู้

6. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้โดยนำคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้มาวิเคราะห์ แล้วกำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับนำไปใช้ในชั้นเรียน

นอกจากนี้ยังมีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่สถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ตามขั้นตอนดังนี้ (บุญเรือน ขจรศิลป์, 2543: 67 – 69)

1. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและชุมชน
2. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยคณะกรรมการที่มาจากบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
3. จัดเตรียมบุคลากร
4. จัดประชุมชี้แจงแก่ผู้ปกครอง
5. นำหลักสูตรไปทดลองใช้
6. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร
8. ประเมินสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไป
9. ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและนำไปใช้จัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

ความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสามารถกระทำได้โดยการปรับหลักสูตรแกนกลางและสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษาและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้น จำเป็นต้องมีความร่วมมือกันระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษา และบุคลากรภายนอกสถานศึกษา อันประกอบไปด้วย ผู้ปกครอง พ่อแม่และผู้แทนของชุมชน (Ornstein and Hunkins, 2004) โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านหลักสูตรและการสอน และสามารถให้คำแนะนำในการจัดทำได้เป็นอย่างดี ในส่วนของครูผู้สอนนั้นควรเป็นผู้ที่มีความชำนาญทางด้านการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นอย่างดี สำหรับบุคลากรภายนอกสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจในด้านการศึกษา สภาพความเป็นไปในท้องถิ่นและสามารถให้คำแนะนำในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี นอกจากนี้ศึกษานิเทศก์ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่สามารถให้คำปรึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้บรรลุและสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) บุคลากรที่ได้มาให้ความร่วมมือกันในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาทั้งจากภายในและภายนอกสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังนี้ (กรมวิชาการ, 2541)

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ทำหน้าที่จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรแก่บุคลากรในสถานศึกษา เป็นผู้นำทางด้านงานบริหารวิชาการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จัดสรรทรัพยากรและงบประมาณที่เพียงพอต่อการนำหลักสูตรไปใช้ในชั้นเรียนให้ประสบความสำเร็จ

2. ครูและศึกษานิเทศก์ เป็นผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้ โดยครูคอยให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนแก่คณะผู้พัฒนาหลักสูตร เป็นผู้นำหลักสูตรที่พัฒนาแล้วไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วนศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่สถานศึกษาในด้านงานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคลากร งานบริหารงบประมาณและงานบริหารทั่วไป มีการร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนินการนิเทศภายใน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลดีแก่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมนั่นเอง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาหลักสูตร มีหน้าที่ในการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดรูปแบบ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร จุดมุ่งหมาย หลักการ และโครงสร้างหลักสูตร วางโครงสร้างของการพัฒนาหลักสูตร คอย

ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่คณะผู้พัฒนาหลักสูตร ดูแลให้การพัฒนาหลักสูตรดำเนินไปได้ด้วยดี ติดตามการนำหลักสูตรไปใช้และประเมินผลหลักสูตร

4. ผู้แทนชุมชน ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา เสนอแนะข้อคิดเห็นที่เกี่ยวกับสภาพความเป็นไปในชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการกำหนดเนื้อหาสาระและรายละเอียดอื่น ๆ ต่อไป

5. ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สถานศึกษาควรเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านของศาสตร์สาขาต่าง ๆ เช่น ดนตรีนาฏศิลป์ มาให้คำแนะนำในการเลือกเนื้อหาสาระ และกำหนดขอบเขตของเนื้อหาสาระ

1.8 หลักสูตรทางเลือก

หลักสูตรทางเลือกเป็นหลักสูตรเพื่อชีวิตที่ตีงามที่มีจุดมุ่งหมาย มีความหมายมากกว่าสิ่งที่กำหนดและจัดให้เรียนรู้กันในโรงเรียน ให้ความรู้มากกว่าเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในมาตรฐานความรู้แปดสาระวิชา และมีกระบวนการที่มีเป้าหมายเพื่อชีวิตที่ตีงามมากกว่ากระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนก้าวผ่านการศึกษาศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปได้เท่านั้น (สำลี ทองธิว, 2551: 91) โดยมีกรอบแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรทางเลือกดังนี้

8.1 หลักสูตรเป็นรายละเอียดของเนื้อหาและสาระที่จำเป็นต้องส่งผ่านให้กับผู้เรียน หลักสูตรตามกรอบแนวคิดนี้ให้การเรียนรู้ทั้งปวงที่โรงเรียนวางแผนและจัดให้เกิดขึ้นภายในห้องเรียน ในโรงเรียนและนอกห้องเรียน และจัดให้กับนักเรียนเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มใน 2 ลักษณะดังนี้

8.1.1 การเรียนรู้เกิดจากการวางแผนและจัดให้โดยคนกลุ่มหนึ่ง

8.1.2 กลุ่มคนที่จัดการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน และกระบวนการจัดการศึกษา ภายในกรอบของห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน

นักการศึกษาในกลุ่มนี้เห็นว่ารายละเอียดของเนื้อหาสาระที่ต้องถ่ายทอดส่งผ่านให้กับผู้เรียน ต้องมีการเลือก ประมวลและจัดให้กับผู้เรียน สำหรับการประเมินผลมุ่งที่การวัดด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนสามารถรับสิ่งที่ถ่ายทอด ส่งผ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลที่ผู้เรียนสามารถรับการถ่ายทอดในทุกสิ่ง ที่จัดให้อย่างสมบูรณ์ หลักสูตรในกลุ่มนี้มีจุดแข็งอยู่ที่ความเข้มข้นของเนื้อหาสาระที่ประมวล กำหนดและวางแผนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ในส่วนของจุดอ่อนนั้นอยู่ที่บทบาทของครูที่มุ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการถ่ายทอดเนื้อหาสาระให้กับผู้เรียน จึงมองข้ามความเหมาะสมและสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับสภาพความเป็นอยู่ของผู้เรียนในสังคม ครูจึงเป็นเพียงเครื่องมือ

อย่างหนึ่งในการบวนการศึกษาที่จัดการให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ครูไม่สามารถสร้างหลักสูตรได้เองอย่างแท้จริง

8.2 หลักสูตรเป็นผลผลิตของการเรียนรู้ หลักสูตรตามกรอบแนวคิดนี้ให้ความสำคัญที่ผลผลิตของการเรียนรู้ โดยผู้เรียนถือเป็นผลผลิตของหลักสูตรที่ต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในแต่ละวิชา กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีการวางแผนว่าจะจัดกิจกรรมอะไรบ้าง มีการวัดและประเมินผลอย่างไรจึงจะทราบว่าผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในการสร้างหลักสูตรผู้สร้างต้องเข้าไปศึกษาข้อมูลในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติและสภาพการทำงานที่คนจะประกอบอาชีพนั้น ๆ ต้องเรียนรู้ เน้นที่งานและประสิทธิภาพของงานเป็นสำคัญ แต่ยังคงมุ่งเน้นไปที่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผลผลิตนั้นก็คือผู้เรียนนั่นเอง การพัฒนาหลักสูตรตามกรอบแนวคิดผลผลิตของการเรียนรู้จึงมีขั้นตอนดังนี้ (ลำลี ทองธิว, 2551: 99)

8.2.1 วิจัยถึงความคุณลักษณะของผู้เรียนที่สังคมต้องการ

8.2.2 นำคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

8.2.3 เลือกเนื้อหาสาระที่สามารถนำผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

8.2.4 จัดกระทำเนื้อหาสาระให้อยู่ในรูปที่เหมาะสมแก่การนำไปใช้และสภาพความเป็นอยู่ของผู้เรียน

8.2.5 คัดสรรประสบการณ์การเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุถึงเป้าหมายในหลักสูตร

8.2.6 ตัดสินใจเลือกวิธีการประเมิน และจะประเมินอะไร

การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดนี้ให้ความสำคัญที่การจัดการที่เป็นระบบซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะต้องมีความสอดคล้องกัน เพื่อนำไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตร หรืออาจกล่าวได้ว่ามีผลผลิตที่กำหนดไว้แล้วอย่างชัดเจน

8.3 หลักสูตรเป็นกระบวนการเรียนรู้ นักการศึกษากลุ่มนี้มองว่าหลักสูตรเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถจับต้องได้ ไม่ใช่รูปธรรม แต่เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและข้อความรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน โรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนกระทำร่วมกัน การพัฒนาหลักสูตรในกลุ่มนี้จึงมีเงื่อนไขอยู่ที่ครูที่ ต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างแยกแยะและคิดแบบตอบโต้ในกิจกรรมที่นำไปสู่การเรียนรู้ ครูต้อง

เข้าใจในบทบาทของตนเองและสังคม ใช้การอภิปรายในการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เรียน ส่งเสริมให้นำความคิดและความท้าทายไปใช้ในการปฏิบัติ และประเมินกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

8.4 หลักสูตรเป็นการจัดการเรียนรู้ตามข้อตกลงและพันธสัญญาระหว่างผู้เรียนและผู้สอน หลักสูตรตามแนวคิดนี้เกิดจากการทำงานร่วมกันและสะท้อนแนวคิดระหว่างการทำงานที่เกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ และทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานนั้นให้สำเร็จลุล่วง หลักสูตรในที่นี้จึงไม่ใช่แผนการเรียนรู้ที่เขียนไว้ล่วงหน้า แต่เป็นสิ่งที่เขียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ ผ่านการตรวจสอบและประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หรือการประเมินการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และยังต้องพิจารณาถึงพันธสัญญาระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่ได้ว่าผู้เรียนและผู้สอนต่างมีความมุ่งมั่นในเรื่องใด มีพันธสัญญาต่อกันหรือไม่ หรือมุ่งเน้นไปที่ค่านิยมและแนวทางของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโดยเฉพาะ กิจกรรมและเนื้อหาสาระที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจของผู้เรียนและผู้สอนที่มีต่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์เพียงใด

8.5 หลักสูตรทางเลือกใหม่ ผู้สร้างหลักสูตรทางเลือกใหม่จะต้องมีความชัดเจน สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างหลักสูตรการศึกษาที่ใช้ในปัจจุบันกับหลักสูตรในแนวทางเลือกใหม่

นักหลักสูตรในปัจจุบันได้ค้นหาเครื่องมือหรือวิธีการใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการคงไว้ซึ่งระบบการจัดการศึกษา และให้คุณค่าต่อการเรียนการสอนหรือหลักสูตรที่สร้างขึ้นโดยสถาบัน โรงเรียนเป็นนวัตกรรมที่เป็นเครื่องมือสำหรับแก้ปัญหาที่จุดใดจุดหนึ่งของโครงสร้างระบบโรงเรียน เพื่อให้จุดนั้นทำงานได้ตรงตามที่สถานศึกษาต้องการและอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบโรงเรียนและระบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนโดยไม่คำนึงถึงบริบททางสังคม แต่นักหลักสูตรในแนวทางเลือกใหม่จะศึกษาค้นคว้าและสร้างสรรค์หลักสูตรและการสอนที่นำคนไปสู่ความเข้าใจและการยอมรับเรื่องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบโรงเรียน เพื่อหาวิธีทำให้การศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มนุษย์ที่สามารถพัฒนาสติปัญญาสำหรับการแสวงหาวิถีในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสังคมอย่างสมดุล เป็นมนุษย์ที่มีความแข็งแรงทั้งร่างกาย จิตใจและวิญญาณอย่างแท้จริง

นักการศึกษาในกลุ่มหลักสูตรทางเลือกใหม่ได้พบข้อมูลการศึกษาถึงการนำหลักสูตรและการสอนไปใช้ในสถานศึกษาที่สอดคล้องกันว่า หลักสูตรและการสอนที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะที่จัดให้กับนักเรียนนั้นเป็นการให้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และทัศนคติที่ส่งเสริมการคงไว้ซึ่งโครงสร้างสังคมเดิม ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง

วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงการกำหนดและมองปัญหาทางสังคม หลักสูตร ทางเลือกใหม่มุ่งฝึกฝนทักษะและสร้างทัศนคติที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตอยู่ภายในกรอบ ของสังคม นอกเหนือจากสาระความรู้ในหลักสูตรทางการแล้ว การบริหารจัดการภายใน บริบทวัฒนธรรมของสถานศึกษามีส่วนเสริมย้ำให้ผู้เรียนได้รับทัศนคติและทักษะ การฝึกฝนจะ ช่วยให้ผู้ที่มีความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ดังนั้นความรู้ ทักษะ ทัศนคติและประสบการณ์ที่จัดขึ้นก่อให้เกิดผลที่ต่อเนื่องกับผู้อื่นในสังคมดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนยอมรับว่าทักษะและประสบการณ์ของคนกลุ่มที่กำหนด หลักสูตรและการเรียนการสอนเป็นความรู้ที่ถูกต้องที่สุด และเป็นความจริงที่ทุกคนต้อง ยอมรับ
2. ช่วยให้ผู้เรียนยอมรับความถูกต้อง ความชอบธรรม มีทัศนคติที่ดีและ เห็นว่าการคงไว้ซึ่งโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม การเมืองเป็นสมดุลทางธรรมชาติ การเปลี่ยนจุดเน้นตามหลักสูตรทางเลือกใหม่จากการเรียนการสอนใน โรงเรียนมาเป็นการหาความหมายที่แท้จริงและมีคุณค่าแก่การเรียนรู้ในบริบทของโรงเรียนเอง นักพัฒนาหลักสูตรทางเลือกใหม่จึงต้องปรับบทบาทของตนเองดังนี้
 1. ศึกษาสภาพปัญหา สังคมและวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลายตามที่ เกิดขึ้นจริงในสังคม
 2. สื่อสารกับนักการศึกษาในรุ่นก่อน ๆ ในสิ่งที่ศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวกับ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ
 3. ทำความเข้าใจกับศาสตร์สาขาอื่น ๆ เพื่อนำมาใช้ในการทำความเข้าใจ ต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ใช่เลือกเรียนรู้อย่างเนื้อหาหรือตามมาตรฐานตามที่ กำหนดไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน
 4. เปิดโอกาสให้ครู นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการให้รายละเอียดเชิงลึกเกี่ยวกับ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้อง ซึ่งจะ ช่วยให้การศึกษที่แท้จริงมีหนทางเป็นไปได้มากกว่าการบังคับครูและนักเรียนให้ความสำคัญ ต่อเนื้อหาวิชา ทักษะ และทัศนคติที่กำหนดไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน
 5. เปิดประเด็นให้เห็นว่ามีเพียงโรงเรียนเท่านั้นหรือที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้หลัก และหัวใจของการพัฒนาหลักสูตร บุคลากรในชุมชน นักเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง สื่อสารมวลชน ก็สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างชีวิตที่ดีงามให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ได้

ดังนั้น ในการสร้างหลักสูตรทางเลือก ผู้สร้างหลักสูตรควรทราบถึงความรู้ที่มีคุณค่าต่อการเรียนการสอน วิธีการที่จะนำมาใช้จัดประสบการณ์เพื่อให้เกิดชีวิตที่ดั่งงาม และเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไปสู่เป้าหมายของชีวิตที่ดั่งงามได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการผจญภัยศึกษา

3.1 ความหมายของการผจญภัย

การผจญภัย หมายถึง การฟันฝ่าอุปสรรค การตัดสินใจเพื่อการแก้ไข ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ได้ประสบ เพื่อให้ตนเองและผู้อื่นผ่านอุปสรรคไปได้ (Powell, 1960; Jon Krakauer, 1996) ซึ่งการผจญภัยนั้นจะประกอบไปด้วยความเสี่ยง ทำททายความสามารถ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่และมีทางเลือก (Petzoldt, 1984) ซึ่งโดยปกติแล้วมนุษย์ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การจะแก้ปัญหาตามสถานการณ์ต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ขึ้นอยู่กับการจัดการแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ (Loughmiller, 1965)

3.2 ความมุ่งหมายของการผจญภัย

การผจญภัยเป็นวิชาหนึ่งของลูกเสือที่เป็นการพาผู้เรียนออกไปสู่สภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่นอกห้องเรียน ให้ได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มีการเรียนรู้ถึงสภาพปัญหา และแก้ปัญหาที่ประสบนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการลงมือปฏิบัติ กิจกรรมกลางแจ้งเป็นส่วนใหญ่ (Baden Powell, 1960) กิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่มีความท้าทายให้ลูกเสือได้ใช้ทั้งกำลังร่างกาย ความคิดร่วมกันในการแก้ปัญหา รู้จักช่วยกันนำวัสดุมาทำเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการแก้ปัญหา โดยการตัดสินใจของผู้นำที่ต้องดำเนินกิจกรรม เพื่อให้คำแนะนำของตนเองผ่านพันเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่นั้นไปได้ด้วยความสำเร็จ และปลอดภัยทุกคน (Ewert. 1989)

นอกจากนี้พาวเวลล์ (Powell, 1960: 4) ยังมีความคิดว่า กิจกรรมการผจญภัยยังมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สอนตนเองมากกว่าจะถูกผู้อื่นสอน ดังนี้

1. ฝึกนิสัยใจคอของแต่ละคนให้มีความรอบคอบรู้จักสังเกตและเชื่อมั่นในตนเอง
2. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักหาทางดำเนินชีวิตด้วยการทำการฝีมือหรืองานอดิเรก
3. สนับสนุนให้ผู้เรียนได้รู้จักรักษาตัว โดยให้เด็กออกกำลังกายมาก ๆ ทั้งนี้เพื่อให้รู้จักรักษาสุขภาพร่างกายนั่นเอง
4. ฝึกให้รู้จักการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ได้แก่ การดับเพลิง การพยาบาล การช่วยชีวิตผู้อื่น หรืองานสาธารณอื่น ๆ ที่ลูกเลือกควรปฏิบัติและปฏิบัติร่วมกัน

3.3 ลักษณะของกิจกรรมการผจญภัย

กิจกรรมการผจญภัยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักวางแผนการทำงานที่เป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน รู้จักการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดจากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งกิจกรรมการผจญภัยตามแนวคิดของลอร์ด บาดิน พาวเวลล์ (Powell, 1960) มีลักษณะที่สามารถสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมการผจญภัย เป็นกิจกรรมที่นำผู้เรียนออกจากสภาพแวดล้อมที่มีความคุ้นเคยไปสู่สภาพแวดล้อมใหม่ที่ผู้เรียนไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น ผู้เรียนต้องปรับตนเองและเรียนรู้อย่างรวดเร็วที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ซึ่งถือว่าการฝึกทักษะการเรียนรู้ไปด้วย
2. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหลังจากได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมซึ่งถือเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ตามขั้นตอนการเรียนรู้ดังนี้
 - 2.1 ผู้เรียนรับทราบปัญหาหรือสถานการณ์ รับฟังการอธิบายและวิธีการจากผู้ควบคุม
 - 2.2 ผู้เรียนร่วมกันวางแผนหาแนวทางเพื่อไปสู่การลงมือปฏิบัติกิจกรรม
 - 2.3 ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้
 - 2.4 ผู้เรียนร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติงาน
3. การผจญภัยสำหรับผู้เรียน ควรจัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย ทำทายน่าตื่นเต้น ไม่มุ่งเน้นกิจกรรมที่มีลักษณะการแข่งขันเพื่อการแพ้หรือชนะ หรือความแข็งแกร่ง

4. ในการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ควรเป็นการบังคับผู้เรียน ควรให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจเองว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ หรือไม่ตามความสมัครใจ ไม่บังคับข้อเขี้ยว ไม่มีแรงกดดันใด ๆ ความสำเร็จของผู้เรียนขึ้นอยู่กับ การเข้าไปมีส่วนร่วมหรือความพึงพอใจของแต่ละคน หลังจากที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมแล้ว

5. การจัดกิจกรรมการผจญภัยผู้ดูแลควรให้ความสำคัญกับความปลอดภัย โดยเฉพาะอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งควรมีการตรวจสอบทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความปลอดภัย ไม่เกิดอันตราย หรือลดความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายให้เหลือน้อยที่สุด หรือไม่ให้เกิดขึ้นมาเลย แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทบต่อความท้าทายและความตื่นเต้นของผู้เรียนในขณะที่ลงมือปฏิบัติกิจกรรม

6. การจัดกิจกรรมผจญภัยควรคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยให้มีผลกระทบให้น้อยที่สุด และปลูกฝังให้ผู้เรียนมีสำนึกรักษ์ในสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด

ผลลัพธ์ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมผจญภัยของผู้เรียน เป็นทักษะพื้นฐานสำหรับนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการทำงานเมื่อเติบโตไปในวันข้างหน้า ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความสามารถในการปรับตัวและยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รู้จักคิดหาหนทางแก้ปัญหาหรือสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีทักษะในการเรียนรู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถในการสื่อสาร และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ลักษณะของกิจกรรมผจญภัยที่หลากหลายยังช่วยต่อยอดและเสริมจุดประสงค์หลักให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งบางครั้งก็เป็นส่วนหนึ่งของการสรุปขั้นสุดท้ายก็ได้ (Powell, 1960: 1 – 9) ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมเบา ๆ ให้ขบคิดหรือแก้ปัญหาในขณะที่นั่งพักผ่อน
2. เป็นกิจกรรมระดมสมอง ซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มีความเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกิจกรรมที่เพิ่งเสร็จสิ้นไป หรืออาจเป็นแนวทางในการนำเสนอประสบการณ์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปในวันข้างหน้า

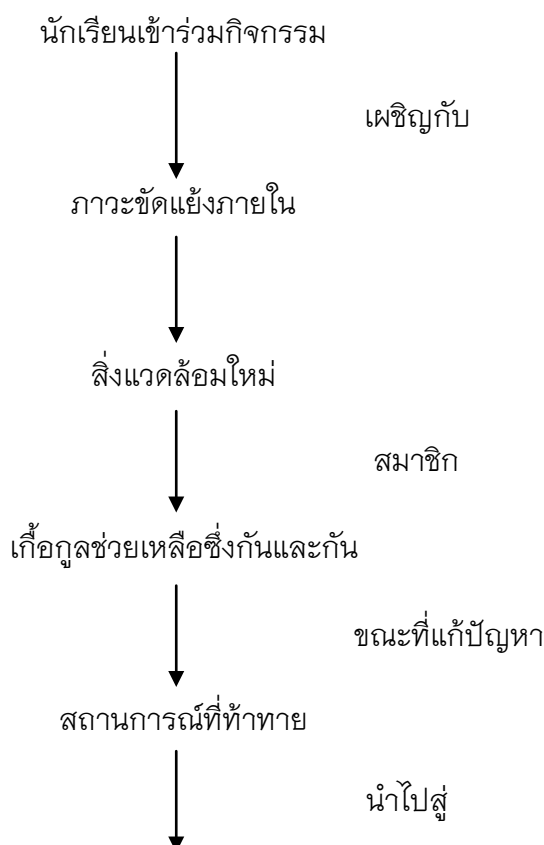
3. ฟังเรื่องราวที่เกิดจากสถานการณ์จริงหรือนิทาน อาจมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับกิจกรรมผจญภัย ซึ่งจะช่วยให้กิจกรรมผจญภัยที่ปฏิบัติไปมีความหมายมากยิ่งขึ้น

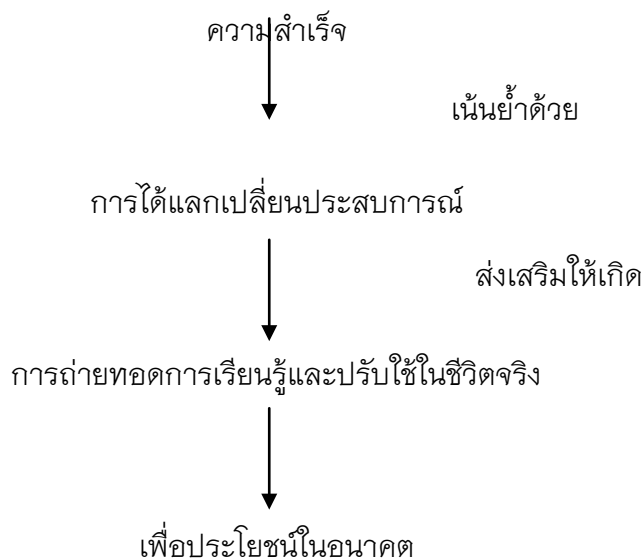
4. การให้กำลังใจ การแสดงความยินดีเมื่อปฏิบัติกิจกรรมประสบความสำเร็จ ด้วยการแสดงออกหรือการรับรู้ทางกายและใจจะช่วยให้การปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ มีความหมายได้

นอกจากนี้กิจกรรมการผจญภัย บัตเลอร์ (Butler, 2000) ยังมีความเห็นถึงองค์ประกอบของกิจกรรมการผจญภัยที่สอดคล้องกับพาวเวลล์อยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. บอกภาระงานที่ชัดเจน ว่าต้องการให้ผู้ปฏิบัติทำอะไร
2. เป็นการใช้ทักษะใหม่ ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรม
3. เป็นงานที่ต้องปฏิบัติร่วมกันเป็นหมู่

เธียร์ พาณิช (2547) ยังพบว่าประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมผจญภัยจะปรากฏแก่บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมในด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการเชื่อใจกัน มีการสร้างแรงบันดาลใจใหม่ ๆ เรียนรู้ทักษะเพื่อการอยู่รอด รู้จักปรับปรุงความสามารถการเป็นผู้นำ และเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง (Daniel, 1995) สิ่งที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรมสามารถนำไปใช้ได้ในทุกทางใดทางหนึ่ง ให้เกิดประโยชน์กับการทำงานเพื่อการอยู่รอดของตนเองและหมู่คณะ แต่ในภาพรวมแล้วผู้เข้าร่วมกิจกรรมการผจญภัยนั้นต้องใช้ความสามารถทั้งทางร่างกายและจิตใจภายใต้ความไม่ประมาท มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น การรู้จักตนเองและการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (Steger, 2000) ซึ่งสามารถแสดงขั้นตอนที่เกิดขึ้นได้ดังปรากฏตามแผนภาพที่ 6 ดังนี้

แผนภาพที่ 6 ลักษณะของการเข้าร่วมกิจกรรมการผจญภัย

โดยทั่วไปแล้วลูกเสือมักจะคาดหวังไว้ว่าจะต้องพบกับอะไรบางอย่าง การคาดหวังนี้เป็นแรงกระตุ้นอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความกระตือรือร้นเร่งวันเร่งคืนอยากให้ออกมาถึงวันนัดหมาย แต่สำหรับบางคนจะรู้สึกเฉย ๆ จนถึงเวลาทำกิจกรรมจริง ๆ ก็ได้ (Karl, 1984) ซึ่งความรู้สึกที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความรู้สึกภายในที่ต้องการที่จะเรียนรู้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากสิ่งต่อไปนี้ (Butler, 2000)

1. ความไม่สมดุล เกิดจากความแตกต่างระหว่างความคิดหรือประสบการณ์แบบเดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่จะเกิดขึ้น จะเกิดเป็นความขัดแย้งภายในอันเป็นผลให้ลูกเสือต้องปรับตัวเพื่อซึมซับการเรียนรู้จากประสบการณ์ใหม่ เพื่อการหลุดออกจากสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคยไปสู่สิ่งแวดล้อมใหม่
2. สิ่งแวดล้อมใหม่ (novel setting) เป็นสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้เรียนหลุดออกจากสิ่งแวดล้อมเดิม และท่ามกลางคนแปลกหน้าจะทำให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ความกระวนกระวาย ความไว้ใจกัน และความเสียว เป็นต้น
3. สิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลกันและกัน (cooperative environment) เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เสี่ยงภัย ทุกคนมีจุดหมายเพื่อการอยู่รอดร่วมกัน ไม่ใช่การแข่งขันแบบตัวใครตัวมัน (Powell, 1960)
4. สถานการณ์พิเศษ (unique problem – solving situation) เป็นสถานการณ์ที่ค่อย ๆ จัดให้แก่ลูกเสือตามลำดับจากง่ายไปหายาก ลูกเสือต้องระดมแรงกาย แรงใจ ประกอบกับการใช้ทักษะและวิธีการแก้ปัญหาใหม่ ๆ ให้ลุล่วงไปได้

5. ผลของความสัมฤทธิ์ (feeling of accomplishment) เป็นความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้มีความมั่นใจ ควบคุมตนเองได้ เกิดการสื่อสารและการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ และความรู้สึกนี้จะเข้มแข็งขึ้นเมื่อนักเรียนได้ร่วมมือกันแก้ปัญหา

6. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (processing the experience) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น จะก่อให้เกิดความเชื่อมโยง และยังเป็นแนวทางให้เกิดความสำเร็จในการประกอบกิจกรรม (Garvey, 1999)

7. การถ่ายทอดประสบการณ์และการนำความรู้ไปปรับในชีวิตจริง (generalization & transfer)

นอกจากนี้ยังพบว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ประสบการณ์บางอย่างต้องมีการวางแผนไว้อย่างรอบคอบ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนเป็นประการสำคัญ แม้ว่าจะมีวิธีการอยู่มากมายแต่เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบสำคัญ ๆ แล้วจะพบว่ามีลักษณะดังนี้ (Karl, 1984)

1. ประสบการณ์ (experience) ลูกเสืออาจจะมีประสบการณ์เดิมอยู่แล้ว หรือมารับประสบการณ์ใหม่ที่จัดขึ้นให้ (Priest, 1999)

2. ไตร่ตรอง (reflection) ลูกเสือแต่ละคนมีเวลามองย้อนกลับ ทบทวน ตรวจสอบว่าเห็นอะไรบ้าง รู้สึกและคิดอย่างไรต่อประสบการณ์ที่ได้รับใหม่นั้น

3. แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (processing) เป็นการส่งเสริมให้แต่ละคนได้พูดคุย แสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยมีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดรวบยอด รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และเจตคติในชั้นต่าง ๆ ของกระบวนการทั้งก่อนดำเนินการและหลังจากเสร็จกิจกรรมแล้ว ผู้สอนต้องรู้จักเชื่อมโยงทฤษฎีการผจญภัยกับพื้นฐานของผู้เรียนให้ได้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งถือว่ามีความสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ (Miner and Boldt, 1981)

4. นำไปใช้จริง (application) ผู้เรียนมีโอกาสทดลองนำประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งการจะนำความรู้ไปใช้ให้ได้ดั่งนั้น ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ที่มองเห็นถึงความคล้ายคลึงกัน หรือสามารถเชื่อมตงระหว่างการฝึกกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง มองเห็นผลดีและศรัทธาในวิธีการนั้น ๆ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีโอกาสได้ใช้ความรู้ เป็นวิธีที่นำไปใช้ได้ง่าย เช่น การขจัดความกลัวด้วยการพูดคุย และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับความกลัวกับผู้อื่น ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ซับซ้อน

3.4 ประเภทของกิจกรรมการผจญภัย

จากการศึกษาแนวคิดในด้านการผจญภัยของพาวเวลล์ (Powell, 1960: 76 - 101) สามารถจำแนกกิจกรรมการผจญภัยออกเป็นประเภทซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การสำรวจ เป็นการเดินทางไปสำรวจเป็นหมู่หรือเป็นคู่ ๆ เพื่อแสวงหาบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือพร้อมทั้งช่วยเหลือออกมา ในการเดินทางเพื่อสำรวจนี้ลูกเสือไม่ควรนอนในบ้าน หากเป็นการเดินทางสำรวจในเวลากลางคืนควรนอนในที่กลางแจ้งไม่ว่าขณะนั้นจะอยู่ที่ใดก็ตาม หากฝนตกก็อาจขออนุญาตไปนอนในห้องเก็บของหรือยุงซาวก็ได้

2. การปีนเขา (Mountaineering) ในการปีนเขาลูกเสือปีนต้องเปลี่ยนทิศทางเสมอ เพราะการเคลื่อนที่ขึ้นลงในหุบเขาสลักข้างภูเขา ลูกเสือจะมองไม่เห็นวัตถุอันเป็นที่หมาย ซึ่งโดยปกติแล้วจะใช้เป็นเครื่องหมายทางของลูกเสือ ต้องคอยคาดคะเนว่าหนทางที่ถูกต้องอยู่ทางทิศทางใด ซึ่งบางครั้งอาจหลงอยู่ในหมอกซึ่งทำให้การคำนวณต่าง ๆ ผิดพลาดได้

3. การลาดตระเวน การลาดตระเวนเป็นการผจญภัยอีกประเภทหนึ่งของลูกเสือที่ออกไปลาดตระเวนเป็นคู่หรือเป็นหมู่ ๆ หรือบางครั้งก็ไปเดี่ยว การไปลาดตระเวนลูกเสือจะกระจายออกเพื่อให้เห็นภูมิประเทศมากขึ้น มีน้อยครั้งที่ลูกเสือแต่ละหมู่จะเคลื่อนที่ไปใกล้กัน การยกกระจายกันออกไปมีข้อดีตรงที่เมื่อถูกจับจะไม่ถูกจับทั้งหมด

4. งานกลางคืน ลูกเสือต้องสามารถหาทางออกได้ดีทั้งในตอนกลางวันและกลางคืน การขาดการฝึกฝนจะทำให้หลงทางในตอนกลางคืนได้ง่าย วัตถุที่เป็นที่หมายที่จะหาไม่พบ และอาจมีการส่งเสียงมากกว่าในตอนกลางวัน เช่น อาจเดินไปเหยียบกิ่งไม้หรือตะก้อนหิน การออกงานตอนกลางคืนลูกเสือต้องอาศัยจมูกและหูมากกว่าตา จมูกจะช่วยในการดมสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว

5. การสังเกตทิศ การสังเกตทิศโดยใช้เข็มทิศจะช่วยเมื่อลูกเสือได้ออกไปผจญภัยในพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากเข็มทิศแล้วลูกเสือควรสังเกตทิศทางลมที่กำลังพัดผ่านอยู่ด้วย ซึ่งการสังเกตทิศทางลมจะช่วยได้มากโดยเฉพาะในกรณีที่ลูกเสือไม่มีเข็มทิศหรือไม่มีแดดปกติแล้วก่อนออกจากบ้านหรือที่พักลูกเสือต้องสังเกตว่าลมกำลังพัดไปทางใด ซึ่งการหาทิศทางลมนั้นก็ทำได้ไม่ยาก เพียงแคโยนหญ้าแห้งขึ้นไปในอากาศหรือใช้ฟืนสักกำมือหนึ่งโปรยลงมาเพื่อดูทิศทางของลม หรือทำนิ้วหัวแม่มือให้เป็ยกแล้วชูขึ้นให้โดนลม ด้านใดที่เย็นแสดงว่าลมมาทางด้านนั้น

6. การสะกดรอย (Tracking) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การติดตามรอย” ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการผจญภัย ที่ช่วยให้ผู้สอดแนมได้รู้เรื่องราวต่าง ๆ การเป็นผู้สะกดรอยที่

ดินนั้นต้องเริ่มตั้งแต่อายุยังน้อยและฝึกฝนอยู่ตลอดเวลาเมื่อเดินทางออกจากบ้านไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือในชนบท

7. การอยู่ค่าย เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งของการผจญภัย ผู้ที่เป็นลูกเสืออยู่ก่อนแล้วจะไม่ทนลำบากหรือทำให้ตนเองเดือดร้อน แต่สำหรับลูกเสือที่ใหม่เมื่อจะไปอยู่ค่ายควรได้เรียนรู้ถึงวิธีดูแลตนเองและทำตนเองให้สะดวกสบายในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ (Powell, 1960: 153 – 184)

7.1 พื้นดิน สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับตั้งค่ายควรเป็นบริเวณที่แห้งและกำบังลมได้ดีที่สุด ไม่อยู่ไกลจากที่ที่จะสามารถหาน้ำมาดื่มหรือใช้ได้ เพราะน้ำเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก และควรเป็นน้ำที่บริสุทธิ์ด้วย นอกจากนี้การตั้งค่ายอาจเป็นในป่าที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ให้ตั้งค่ายและตัดไม้มาทำพินได้ หากอยู่ใกล้ทะเล ชายทะเลก็เหมาะแก่การตั้งค่ายแต่ต้องมีเรือและสามารถหาน้ำอาบได้

7.2 เต็นท์ ลูกเสือต้องทราบว่าตนเองต้องการเต็นท์ประจำที่หรือเคลื่อนที่ เต็นท์ขนาดเล็กจะเหมาะในการอยู่ค่ายสำหรับลูกเสือ เต็นท์ที่ใช้ควรเป็นผ้าที่ทนน้ำได้ดี ไม่เปียกด้านในเมื่อฝนตก เต็นท์ที่ดีจะช่วยให้เกิดความเย็นภายในเมื่อแดดร้อนจัดและจะอบอุ่นเมื่อมีหมอก ในการตั้งเต็นท์นั้นจะไม่ตั้งเป็นแถวยาวเหมือนค่ายทหาร แต่จะอยู่เป็นหย่อม ๆ ตามหมู่เป็นรูปวงกลมใหญ่รองเต็นท์ผู้กำกับ ควรให้ประตูเต็นท์ห่างจากทางลมและขุดทางระบายน้ำรอบเต็นท์ ๆ เพื่อกันไม่ให้น้ำท่วม

7.3 อาหาร ลูกเสือควรเตรียมอาหารที่เก็บไว้ได้นาน ได้แก่ ไข่ ข้าวสาร ผลไม้สามารถนำมาทำขนมได้ง่าย ช็อกโกแลตจะมีประโยชน์มากในขณะที่อยู่ค่ายและการเดินทาง หากจะนำขนมปังไปใช้เป็นอาหารในการอยู่ค่ายก็ควรเป็นขนมปังแห้งที่อบจนแห้งกรอบ ซึ่งจะสามารถเก็บไว้ได้นาน

7.4 น้ำใช้ อาจเป็นน้ำพุหรือน้ำในลำธาร ซึ่งควรเป็นน้ำที่ใสและสะอาดสำหรับใช้เป็นน้ำดื่ม ใต้ทางน้ำลงไปควรจัดเป็นที่อาบน้ำ ชักผ้า สำหรับการผจญภัย ลูกเสือต้องระวังอย่างมากในการรักษาน้ำให้สะอาด ไม่เช่นนั้นอาจเกิดการเจ็บป่วยจากเชื้อโรคที่ปนเปื้อนอยู่ในน้ำได้

7.5 คร้ว เพื่อป้องกันควั่นหรือลูกไฟไม่ให้เข้าไปในเต็นท์ลูกเสือควรสร้างคร้วไว้สำหรับปรุงอาหารต่างหาก และมีการดูแลทำความสะอาดอยู่เสมอ

7.6 ส้วม ลูกเสือต้องขุดหลุมใช้ทำส้วม ส้วมเป็นสิ่งแรกที่จะต้องจัดทำในการตั้งค่าย ส้วมที่สร้างขึ้นเป็นส้วมหลุม มีฉากันโดยรอบ เมื่อใช้แล้วต้องใช้ดินกลบหนา ๆ

7.7 เตียงสนาม อาจใช้หญ้า ฟาง หรือต้นไม้เล็ก ๆ วางทับกันหนา ๆ ก็ใช้เป็นที่นอนได้ดี หรือใช้ผ้าเต็นท์ปูลงที่พื้นเพื่อให้อยู่ระหว่างตัวของลูกเสียดกับพื้นดินเสมอ นอกจากนี้วิธีที่สบายอีกวิธีหนึ่งในการทำที่นอนคือ ใช้ฟางหรือหญ้าหรือต้นไม้เล็ก ๆ ยัดลงไปใต้อุ้งผ้าใบขนาดใหญ่แล้วใช้เป็นที่นอนที่อ่อนนุ่มได้เป็นอย่างดี

7.8 การกวาดพื้นดิน ก่อนจุดไฟทุกครั้งต้องกระทำอย่างที่คุณอยู่ในป่าทุกคนกระทำนั่นคือ กวาดหญ้า ใบไม้ และต้นไม้เล็ก ๆ ที่อยู่รอบกองไฟออกก่อน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ไฟลามไปถึงหญ้าหรือพุ่มไม้ที่อยู่รอบ ๆ

7.9 การทำความสะอาดบริเวณค่าย ลูกเสือจะไม่ปล่อยให้ค่ายสกปรก จะต้องมีการกวาดและเผาขยะมูลฝอยทุกครั้งก่อนจะออกจากพื้นที่ตั้งค่าย สิ่งที่คุณต้องระวังไว้หลังจากตั้งค่ายคือ ไม่มีอะไรเลย และความขบขันของงานที่มีต่อเจ้าของที่ดินที่ให้ตั้งค่าย

8. การบุกเบิก (Pioneers) เป็นการดำเนินไปข้างหน้าและเปิดทางในที่รกหรือที่อื่น ๆ สำหรับให้ผู้ที่ตามมาในภายหลัง กิจกรรมการผจญภัยประเภทการบุกเบิกนี้ ลูกเสือต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เชือก การผูกเงื่อน การสร้างที่พัก การโค่นต้นไม้ การทำสะพาน การคาดคะเนส่วนสูงและระยะทาง

3.5 คุณสมบัติของนักผจญภัยที่ดี

พาวเวลล์ (Powell, 1960: 17 – 30) ได้กล่าวว่าลูกเสือถือเป็นนักผจญภัยที่แท้จริง การเป็นนักผจญภัยที่ดีนั้นควรมีความรู้เป็นคุณสมบัติประจำตัว ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การอยู่กลางแจ้ง การออกไปอยู่กลางแจ้งตามป่าเขาเป็นเรื่องที่สนุกในชีวิตของลูกเสือ การได้อยู่กับสัตว์นานาชนิด อยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ อยู่กับธรรมชาติ มีผ้าใบพื้นเล็ก ๆ เป็นบ้าน หาหาอาหารกินเอง มีการสำรวจสิ่งต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้มีสุขภาพดี มีความสุขอย่างที่ไม่เคยได้รับมาก่อนเมื่อเทียบกับอยู่ในเมือง การเดินทางที่ไกลไปตามทุ่งนาป่าเขา ไปตามสถานที่ที่ไม่เคยไปย่อมเป็นการผจญภัยที่น่าตื่นเต้น มีความเข้มแข็งจนกระทั่งไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค

2. ความรู้ในเชิงพราน เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับสัตว์และธรรมชาติ ที่จะช่วยให้เห็นรอยเท้าและเครื่องหมายเล็กน้อยอย่างอื่น ตลอดจนอ่านความหมายได้ เช่น ทราบว่าสัตว์นั้นเดินเร็วหรือช้าเพียงใด กำลังตกใจหรือไม่รู้ตัว และเมื่อนำความรู้เชิงพรานมาใช้ในเมืองก็สามารถนำมาดูรอยทางของคน ม้า รถจักรยานยนต์ รถยนต์ และพิจารณาจากรอยเหล่านี้ว่ามีอะไรเกิดขึ้นโดยอาศัยเครื่องหมายประกอบการอ่าน

3. การสังเกต การที่จะให้ลูกเสียได้เรียนรู้เกี่ยวกับการสังเกตเป็นเรื่องที่ยากมาก แต่ก็สามารถกระทำได้โดยการฝึกปฏิบัติ การให้ดูตัวอย่าง การให้คำแนะนำ และที่สำคัญกำลังความคิดคำนึง (Powers of Imagination) ของแต่ละคนและเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น ในทางลูกเสียนั้นการสอนการสังเกตจะเริ่มจากการสะกดรอย

4. การพิจารณาจากหลักทั่วไปไปสู่เรื่องเฉพาะ เป็นศิลปะของการคิดหาเหตุผลในภายหลัง ซึ่งเป็นสิ่งที่ลูกเสียจะต้องฝึกฝนหลังจากได้เรียนรู้ในการสังเกตแล้ว จากนั้นลูกเสียต้องรู้จักที่จะนำสิ่งต่าง ๆ ที่สังเกตได้มาผสมผสานเข้าด้วยกัน และดึงเอาความหมายออกจากสิ่งที่สังเกตไว้ ซึ่งเรียกการกระทำเช่นนี้ว่า “อนุมาน”

5. ความกล้าหาญและการช่วยเหลือผู้อื่น (Chivalry) ในสมัยโบราณพวกอัศวิน (Knight) เป็นลูกเสียที่แท้จริงที่มีกฎคล้ายคลึงกับกฎของลูกเสีย อัศวินถือว่เกียรติเป็นที่เคารพสักการะที่ควรหวงแหนมากที่สุด ดังนั้นพวกเขาจะไม่กระทำการใด ๆ ที่จะให้เสื่อมเสียเกียรติและยอมสละชีวิตเพื่อป้องกันพระมหากษัตริย์ ศาสนา หรือเกียรติได้ตลอดเวลา อัศวินมีหัวหน้าเช่นเดียวกับนายหมู่ลูกเสีย มีความจงรักภักดีต่อผู้ที่เป็นหัวหน้า มีความเอื้อเฟื้อและสุภาพต่อเด็ก สตรี และผู้ที่ย่อนแอ ให้ความช่วยเหลือแก่คนทุกคน และที่นำชื่นชมก็คือพวกอัศวินจะต้องบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้หนึ่งผู้ใดในแต่ละวัน ซึ่งก็ตรงกับกฎของลูกเสียที่จะต้องบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น

6. การช่วยชีวิต ผู้ที่ช่วยเหลือชีวิตเพื่อมนุษยชนนับว่าเป็นวีรชนเทียบเท่ากับทหาร ผู้ที่จะมีโอกาสได้ช่วยชีวิตต้องมีการเตรียมพร้อมอยู่เสมอ ควรทราบว่าจะทำอย่างไรเมื่ออุบัติเหตุเกิดขึ้นซึ่งจะได้ลงมือปฏิบัติได้ทันที การช่วยชีวิตผู้อื่นไม่ได้เกิดจากการอ่านจากหนังสือเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีการฝึกปฏิบัติจริงและฝึกบ่อย ๆ ในสิ่งที่ต้องกระทำ เช่น วิธีเอาผ้าปิดปากและจมูกเพื่อช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นขณะไฟไหม้ การช่วยเหลือและพายุพัดคนจมน้ำ เป็นต้น การฝึกหัดบ่อย ๆ จะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

7. ความอดทน การปฏิบัติหน้าที่และงานด้านการพจญภัยต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรง มีสุขภาพดีและว่องไว ซึ่งเกิดจากการเอาใจใส่ในสุขภาพของตนเองด้วยการบริหารร่างกายทุกวันเป็นประจำ ลูกเสียที่แท้จริงย่อมอาบน้ำทุกวัน หายใจทางจมูกและหายใจยาวเพื่อการบริหารปอด แต่การหายใจที่ดีที่สุดคือการหายใจปกติ

8. ความรักชาติบ้านเมือง การเป็นลูกเสียด้วยน้ำใจนับว่าเป็นผู้ทำประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมือง ไม่ใช่เป็นของสนุก ให้พึงระลึกเสมอว่าการเป็นลูกเสียเป็นการเตรียมตัวให้เป็นพลเมืองดีทั้งของประเทศและของโลกทั้งหมด หากลูกเสียกระทำดีจะเป็นผู้มีความรักชาติอย่างแท้จริง ซึ่งเด็กทุกคนควรมีถ้าพวกเขาเป็นผู้ที่มีคุณค่าอยู่ในตัวเขาเอง

9. ความปลอดภัยในการจัดกิจกรรมการผจญภัย เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอย่างมาก ซึ่งความปลอดภัยในการจัดกิจกรรมย่อมบ่งบอกถึงความสามารถในการควบคุมการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดำเนินไปได้ด้วยความราบรื่น และปราศจากอันตรายที่อาจส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บ พิการหรือตายได้ เป้าหมายที่จะทำให้ชีวิตอยู่ได้ด้วยความปลอดภัย จึงต้องทราบถึงวิธีการที่จะควบคุมให้เกิดความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ เป็นการป้องกันเอาไว้ก่อนดีกว่าจะมาแก้ไขภายหลังจากเกิดอุบัติเหตุแล้ว ลูกเสือจึงควรจะต้องเตรียมพร้อมในสิ่งต่อไปนี้ (Richards, 1999)

9.1 การเตรียมพร้อมทางร่างกายและจิตใจ ลูกเสือจะต้องเตรียมพร้อมด้านร่างกายด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และหาเวลาพักผ่อนให้เพียงพอ ทั้งนี้เพื่อให้สุขภาพและร่างกายมีความแข็งแรงอยู่เสมอ ส่วนด้านจิตใจนั้นต้องทำให้เกิดความมั่นคง มีความกล้าหาญเมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคและเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้ด้วยความมั่นใจ

9.2 การเตรียมพร้อมทางความรู้และความชำนาญ ลูกเสือต้องรู้จักขวนขวายหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจสอบถามจากลูกเสือรุ่นพี่ ผู้กำกับลูกเสือ ใฝ่ใจในกิจกรรมของลูกเสือ แล้วฝึกฝนในด้านการปฏิบัติด้วยตนเองหรือช่วยผู้อื่น นับว่าเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านความรู้และความชำนาญของลูกเสือเมื่อถึงคราวที่จะต้องปฏิบัติด้วยตนเอง จะรู้วิธีการ หลีกเสี่ยงอุบัติเหตุอันจะเกิดขึ้นได้

การจัดกิจกรรมการผจญภัยเป็นสิ่งที่ผู้กำกับหรือผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงคือ เรื่องความปลอดภัยในการปฏิบัติกิจกรรมการผจญภัย ซึ่งหมายถึงความสามารถในการควบคุมการปฏิบัติกิจกรรมการผจญภัย เพื่อให้ปลอดภัยจากอันตรายอันอาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บ พิการ หรือเสียชีวิตได้ ผู้จัดกิจกรรมการผจญภัยจะต้องระลึกไว้เสมอว่า “กันไว้ดีกว่าแก้” หรือ “ปลอดภัยไว้ก่อน” สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ (2540) ได้เสนอแนวทางปฏิบัติที่จะเสนอแนะในแต่ละประเภทของกิจกรรมการผจญภัย ดังนี้

1. กิจกรรมทางน้ำ ลูกเสือจะต้องว่ายน้ำเป็นและรู้จักช่วยคนตกน้ำได้ แม้ลูกเสือมีความสามารถดังกล่าวนี้แล้วก็ยังไม่เพียงพอได้ ทุกครั้งที่ทำกิจกรรมทางน้ำจะต้องมีเพื่อนในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างน้อย 1 คน คอยช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา มีผู้คอยระวังเหตุอยู่ในบริเวณที่ทำกิจกรรมและสามารถให้การช่วยเหลือได้ทันท่วงที มีอุปกรณ์สำหรับช่วยเหลือ เช่น แพ ชูชีพและเสาไม้สำหรับเกาะ หรือชิงเชือกไว้สำหรับเกาะอยู่ใกล้ให้สามารถคว้าได้ทัน และผู้บังคับบัญชาลูกเสือต้องอยู่ใกล้ลูกเสืออยู่ตลอดเวลา

2. กิจกรรมทางบก เป็นกิจกรรมที่ทำท่ายและสนุกสนานสำหรับลูกเสือมาก เช่น สะพานที่สร้างด้วยเชือก สะพานที่สร้างด้วยไม้ การไต่หน้าผา การลอดอุโมงค์ การขึ้นต้นไม้ มีความสัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมบุกเบิก (Webb, 1999) สำหรับการปฏิบัติกิจกรรมการผจญภัยทางบกนั้น ลูกเสือควรแต่งกายรัดกุม เพื่อไม่ให้เครื่องแต่งกายไปเกี่ยวหรือติดกับฐานที่ลูกเสือจะผ่านไป อาจทำให้ลูกเสือพลัดตกลงไปได้ สวมรองเท้าผ้าใบหุ้มส้นขณะปฏิบัติกิจกรรม ไม่พกอาวุธ เช่น มีด ขวาน ติดตัวไปขณะปฏิบัติกิจกรรม ถ้าพลัดตกลงมาอาจเกิดอันตราย ผู้กำกับหรือวิทยากรที่อยู่ประจำฐานต่าง ๆ ต้องมีความสามารถแนะนำลูกเสือได้ ลูกเสือต้องมีความมั่นใจที่จะปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ได้ ถ้าไม่มั่นใจอย่าปฏิบัติ เพราะอาจพลัดตกลงไปได้

3. กิจกรรมทางอากาศ กิจกรรมนี้ส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์สมมติ เช่น สมมติให้ลูกเสือเป็นพลร่มกระโดดร่มลงมาค้างบนต้นไม้และหมดสติไป ลูกเสือไปประสบเหตุการณ์จึงได้เข้าช่วยเหลือ ผู้ที่เข้าช่วยเหลือต้องรู้จักวิธีการใช้เชือกและผูกเงื่อนที่จะใช้ช่วยเหลือคนจากที่สูง โดยจะร่วมกิจกรรมกันทั้งหมด

4. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการอยู่รอด

ผู้ที่รอดชีวิตเพียงคนเดียวได้ก็ต่อเมื่อได้รับความช่วยเหลือ นั้นย่อมนหมายถึงว่าคนเราต้องมีความสามารถทั้งในการนำพาตัวเองออกมาจากสภาวะที่ยากลำบาก หรือช่วยเหลือตนเองให้ปลอดภัย หรือได้รับความช่วยเหลือจากสถานการณ์นั้น ๆ จากบุคคลอื่น บางครั้งอาจจะต้องเลือกทั้งสองอย่างที่จะช่วยเหลือตนเอง การตัดสินใจของคนเราที่ผิดพลาด อาจทำให้ไม่ได้รับความช่วยเหลือ อาจจะมีเหตุผลหลาย ๆ ประการ ที่แสดงให้เห็นว่าทำไมคนเราไม่ประสบความสำเร็จในการช่วยชีวิตตนเอง คนเราเกิดการสูญเสียได้ถึงที่สุด ไม่ว่าจะ เป็นสภาวะแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ เช่น อุทกภัยหรือสภาพอากาศที่เลวร้ายที่สามารถทำร้ายคนเราได้ หรือร่างกายคนเราได้รับบาดเจ็บ หรือไม่สามรถเคลื่อนย้ายสมาชิกในกลุ่มได้ ในสถานการณ์เช่นนี้ความรับผิดชอบจึงตกอยู่กับคนที่มีความตั้งใจ คนเราต้องติดต่อสื่อสารกับผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ โดยใช้ประโยชน์จากสถานที่ที่อยู่หรือสภาพแวดล้อมทั้งหมด โดยที่ไม่ได้มีการเตรียมการมาก่อน

4.1 ความหมายของการเอาตัวรอด

นิกกี้และริชาร์ด (Nicky and Richard, 2009) กล่าวถึงทักษะการอยู่รอดว่าเป็นเทคนิคที่คนเราใช้ในสถานการณ์ที่เป็นอันตราย สำหรับการช่วยเหลือตนเองหรือผู้อื่นให้

อยู่รอดและปลอดภัย โดยมีความหมายครอบคลุมถึงความต้องการขั้นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตด้วย ได้แก่ น้ำ อาหาร ที่พัก สภาพแวดล้อม และการใช้ความคิดที่รอบคอบ การส่งสัญญาณเพื่อขอความช่วยเหลือ การหาที่อยู่ที่พักอาศัย การหลีกเลี่ยงจากสัตว์หรือพืชที่เป็นอันตรายและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

การมีชีวิตรอดอยู่รอด คนเรามักรู้จักกันดีในชื่อว่า “SURVIVAL” ซึ่งหมายถึง “การอยู่รอด” ซึ่งเป็นเครื่องเตือนใจให้คนเราได้รับรู้และเข้าใจถึงความหมาย และช่วยให้ระลึกอยู่เสมอว่าทำอย่างไรจึงมีชีวิตรอดอยู่รอดและได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาต่าง ๆ (Mark and Michael, 2006) เมื่อพิจารณาในแต่ละตัวอักษรแล้วจะพบว่าอักษรแต่ละตัวมีความหมายดังนี้

1. S ย่อมาจาก “**S**IZE UP SITUATION” ซึ่งหมายถึง การประเมินสถานการณ์ โดยสิ่งแรกที่ต้องประเมินเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาคือ ประเมินสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว สภาพร่างกาย ความเจ็บป่วย และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ขณะนั้น หากมีการอยู่กันเป็นกลุ่ม ควรมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและมีความรับผิดชอบร่วมกัน แต่พึงระลึกไว้เสมอว่า ผลลัพธ์ที่ทุกคนจะได้รับกลับมานั้น เป็นผลของการกระทำที่มาจาก การตัดสินใจของทุกคนนั่นเอง ดังนี้

1.1 การประเมินสภาพแวดล้อม ในทุกสภาวะแวดล้อมจะมีลักษณะเฉพาะอยู่ ไม่ว่าจะเป็นร้อน แห้งแล้ง เปียกชื้น หรือหนาว ซึ่งจะต้องปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเหล่านั้นให้ได้

1.2 วัสดุอุปกรณ์ เป็นการสำรวจวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ และพิจารณาว่าจะสามารถนำวัสดุอุปกรณ์เหล่านั้นไปใช้ในสถานการณ์ภัยพิบัติแต่ละประเภทได้อย่างไร

1.3 สุขภาพร่างกาย เมื่อรอดพ้นหรือได้รับการช่วยเหลือออกมาจากสถานการณ์ที่เป็นอันตรายแล้ว ควรสำรวจสภาพร่างกาย อาการบาดเจ็บที่ได้รับมา ในขณะประสบกับอันตราย แล้วรีบทำการปฐมพยาบาลเบื้องต้นทันที และควรจำไว้ว่าอาการบาดเจ็บและความตึงเครียดที่เกิดในขณะที่ยังพยายามช่วยเหลือตนเองให้อยู่รอดจากสถานการณ์นั้น ๆ อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความผิดพลาดตามมาก็ได้

2. U ย่อมาจาก “**U**SE ALL SENSES” หมายถึง การใช้ไหวพริบ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแล้วส่งให้คนเรากลับไม่เข้าคายนอก การคิดและวางแผนต้องทำอย่างระมัดระวัง หากลงมือปฏิบัติด้วยความรีบเร่ง อาจจะมองข้ามในปัจจัยที่สำคัญ ๆ ไปจนทำให้สถานการณ์ที่ง่ายกลับเลวร้ายมากยิ่งขึ้นเหมือนคำกล่าวที่ว่า “ความรีบเร่งทำให้สูญเสียโดยเปล่าประโยชน์”

3. R ย่อมาจาก “REMEMBER WHERE YOU ARE” หมายถึง การรู้ว่าอยู่ที่ใด ในสถานการณ์การเอาตัวรอด ฟังระลึกอยู่เสมอว่าขณะนี้เราอยู่ที่ไหน เพื่อจะได้ตัดสินใจได้ว่า จะทำสิ่งใดต่อไปอีก และควรจะไปทีใดต่อไปอีก การรู้จักสถานที่อย่างแม่นยำ ช่วยให้ผู้ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือสามารถค้นพบได้อย่างถูกต้อง แต่อย่างไรก็ดีควรตระหนักเสมอว่าขณะนี้ตนเองอยู่ที่ไหน และพื้นที่ตรงไหนเหมาะสำหรับการช่วยเหลือ

4. V มาจาก “VANQUISH FEAR” หมายถึง การระงับความตื่นตกใจ ความกลัว และความตื่นตกใจเป็นศัตรูที่น่าเกรงขามมาก ดังนั้นจึงจำเป็นที่คนเราต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในสถานการณ์ที่ประสบเพื่อลดอาการดังกล่าว และกำจัดอาการกลัวและความตื่นตกใจให้ ออกไปจากสถานการณ์เลวร้ายที่เผชิญอยู่ หากไม่สามารถกระทำได้ ความกลัวและความตื่นตกใจจะเข้าทำลายการตัดสินใจ ปฏิภาณไหวพริบ และความมีเหตุมีผลลงได้

5. I มาจาก “IMPROVISE” หมายถึง การปฏิบัติทันทีทันใดโดยไม่รอช้า ความชำนาญที่แท้จริงของผู้ที่อยู่รอดคือ ความเข้าใจในสถานการณ์ที่มีปัญหา และสามารถ แก้ปัญหานั้น ๆ ได้ โดยไม่ได้มีการเตรียมการมาก่อน ซึ่งเป็นความรู้และทักษะที่สามารถ ช่วยชีวิตตนเองให้อยู่รอดได้

6. V มาจาก “VALUE LIVING AND LIFE” หมายถึง การรู้คุณค่าของชีวิตตน รู้ว่าต้องรักษาชีวิตให้อยู่รอด ไม่ท้อแท้ ผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมและใช้อุปกรณ์สำหรับตนเองให้อยู่รอดในสถานการณ์ที่เป็นอันตราย การอยู่รอดเป็นการกระทำต่อสิ่งที่ทุกซ่ยากลำบาก และในขณะนั้นถ้าไม่มีกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ ความรู้และเครื่องมือก็อาจจะไม่พอเพียง

7. A มาจาก “ACT LIKE THE LOCAL” หมายถึง การปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ ที่ตนเองอยู่ เพื่อความอยู่รอดของชีวิตนั่นเอง

8. L มาจาก “LEARN BASIC SKILLS” หมายถึง การเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ไว้ให้พร้อม การเรียนรู้ทักษะขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้น ผู้ที่ไม่มีการฝึกหัดหรือเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา โอกาสที่จะเอาตัวรอดก็เป็นไปได้ยาก นอกจากอาศัยโชคชะตาเท่านั้น แต่โชคชะตาจะช่วยเหลือเฉพาะผู้ที่เตรียมตัวดีที่สุดเท่านั้น

4.2 หลักสำคัญของการอยู่รอด

หลักในการเอาตัวรอดจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหามีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ การป้องกันตนเอง สถานที่พักพิง น้ำ และอาหาร ซึ่งถือว่ามีค่ามากที่สุด ส่วนใหญ่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะนานเพียงใด หากไม่ได้รับอันตรายจากการบาดเจ็บหรือจากสภาพดินฟ้าอากาศ ก็ควรหันมาให้ความสนใจกับความปลอดภัยในที่พักพิงที่อาศัยอยู่ และยัง

จะช่วยให้ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นอีกด้วย ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหานั้นมีหลักสำคัญ สิ่งที่จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่รอดได้มีดังนี้ (Zawalsky, 2007)

1. การป้องกันตนเองจากอันตราย เมื่อต้องอยู่ในสภาวะที่ต้องมีการควบคุมสถานการณ์ให้สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้หรือได้รับการช่วยเหลือ ควรมีการเตรียมการให้พร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์เหล่านั้นได้ ซึ่งสิ่งแรกที่เราควรคำนึงถึงคือ การป้องกันด้านร่างกาย ซึ่งเป็นการป้องกันตนเองจากการบาดเจ็บ สภาพอากาศและสัตว์ป่า กับการป้องกันด้านจิตใจ เป็นการป้องกันความรู้สึกของตนเองจากความสูญเสีย ตั้งใจที่ใช้ชีวิตอยู่ต่อไป ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกผิด ความกลัว ความสิ้นหวัง และความสะเทือนใจ หนทางที่ดีที่สุดที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จได้นั้นคือ ไม่เคร่งเครียดและมีความกระตือรือร้น ไม่เพียงแต่ร่างกายเท่านั้นที่ควรได้รับการปกป้องจากสภาพอากาศและสัตว์ป่า แต่ยังรวมถึงความรู้สึกปลอดภัยและความคุ้นเคยที่ช่วยให้สถานการณ์ที่เลวร้ายกลับกลายเป็นปกติในที่สุด

2. สถานที่พักพิง เป็นสิ่งที่จำเป็นอันดับสองที่มีความสำคัญ ที่ช่วยให้คนเรามีโอกาสอยู่รอดและได้รับความช่วยเหลือ โดยปกติแล้วคนเราจะมีสองทางเลือกนั่นคือ “อยู่หรือไป” หากเลือกที่จะอยู่ ควรต้องพิจารณาว่าจะอยู่ที่ไหน และใช้สิ่งที่มีอยู่รอบตัวในการทำเครื่องหมายเพื่อบอกตำแหน่งแก่ผู้ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือและค้นหา หากไม่สามารถอยู่ในสถานที่ที่ต้องการได้ ซึ่งบางครั้งอาจเป็นเพราะว่ากำลังตกอยู่ในเหตุการณ์ที่จนตัวที่ไม่มีทางเลือก แต่ต้องย้ายไปในสถานที่แห่งใหม่ที่ดีกว่าทั้งโอกาสในการอยู่รอดหรือการได้รับความช่วยเหลือ

3. น้ำ น้ำเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของชีวิต ถึงแม้จะมีชีวิตอยู่รอดได้เป็นเวลา 2 – 3 วัน โดยไม่มีน้ำ ความสามารถในการปฏิบัติงานทั้งทางร่างกายและจิตใจจะลดลงภายใน 24 ชั่วโมง หากได้รับบาดเจ็บ สภาพอากาศร้อน และต้องปฏิบัติงานหนัก เช่น ในสถานการณ์ที่ยกกล่าลานั้นไม่มีน้ำ และเวลาก็เหลือน้อยเข้าไปทุกที คนเราควรจะเรียนรู้ว่าในสถานการณ์ที่ประสบอยู่นั้นจะหาน้ำมาได้อย่างไรและเมื่อขาดน้ำแล้วจะส่งผลกระทบต่ออย่างไรบ้าง

4. อาหาร อาหารและช่วงระยะเวลาที่มีความสัมพันธ์และสำคัญอย่างมาก ในสถานการณ์การอยู่รอด หากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใช้เวลายาวนาน ประกอบกับอาหารที่เตรียมไว้มีจำนวนมากพอ ก็จะช่วยให้เราอยู่ได้อย่างเหมาะสมและมีผลดีต่อสุขภาพ แต่ถ้าสถานการณ์ยังคงยืดเยื้อออกไปหลายวันจนอาหารที่เตรียมไว้หมดลง การดำรงชีวิตก็ยังสามารถดำเนินต่อไปได้ประมาณ 5 – 7 วัน ถึงแม้ชีวิตจะยังไม่ตายไป แต่ร่างกายจะรู้สึกหิวเหนื่อยล้า การเคลื่อนไหวช้าลง และร่างกายจะสูญเสียความสามารถ ซึ่งไม่มีอะไรมาชดเชย

ได้ อย่างไรก็ตามหากก่อนหน้านี้สุขภาพไม่ดีอยู่ก่อนที่จะประสบกับสถานการณ์อันเลวร้าย ก็จะทำให้รอดตายได้ภายในหนึ่งสัปดาห์ ร่างกายคนเราต้องการน้ำสำหรับการย่อยอาหาร ดังนั้นต้องระลึกไว้ตลอดว่าน้ำมีความสำคัญมากกว่าอาหาร

นอกจากนี้ช่วงเวลายังมีความสัมพันธ์กับการอยู่รอดอีกนั่นคือ ช่วงเวลาที่จำกัด เป็นช่วงเวลาที่คนเราต้องรีบตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับบาดเจ็บ การเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ หรือตกอยู่ในอันตรายที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ดังนี้

1. ระยะเวลา 3 วินาที เป็นช่วงเวลาที่สำคัญสำหรับการตัดสินใจอย่างทันทีว่งที่
2. ระยะเวลา 3 นาที เป็นช่วงเวลาที่สมองยังสามารถสั่งการได้โดยปราศจากออกซิเจน ก่อนที่จะเกิดความเสียหายอย่างรุนแรงจนไม่สามารถแก้ไขอะไรได้อีก
3. ระยะเวลา 3 ชั่วโมง เป็นช่วงเวลาที่คนเราสามารถอยู่รอดได้ในสถานการณ์ที่เลวร้าย
4. ระยะเวลา 3 วัน เป็นระยะเวลาที่คนเราสามารถมีชีวิตอยู่รอดได้โดยไม่มีน้ำ
5. ระยะเวลา 3 สัปดาห์ เป็นระยะเวลาที่คนเราสามารถมีชีวิตอยู่รอดได้โดยไม่มีอาหาร

4.3 กลวิธีในการอยู่รอด

ในหลาย ๆ กรณีที่คนเราสามารถเผชิญปัญหาได้ด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถมีชีวิตอยู่รอดได้อย่างมีความสุข ซึ่งกลวิธีที่จะช่วยให้คนเราสามารถอยู่รอดได้ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหามิดังนี้

1. การฝึกฝน คนที่มีการเตรียมพร้อมอย่างถูกต้องเหมาะสม รู้จักสภาพแวดล้อม วิธีการใช้เครื่องมือที่มีอยู่ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่คาดหวังในสถานการณ์อยู่รอด จะสามารถเผชิญปัญหาได้ด้วยตนเอง การฝึกฝนและฝึกใช้อุปกรณ์ จะช่วยให้ลงมือปฏิบัติได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมจึงมีความสำคัญในการอยู่รอดของคนเรา
2. แรงจูงใจ หรืออาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า "จะเอาตัวรอด" แรงจูงใจเกี่ยวข้องกับความกลัวที่จะยอมรับความตาย และแขวนอยู่บนความเชื่อที่คุณถูกไม่ใช้ตายภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้ เกี่ยวข้องกับ การถูกครอบงำทางอารมณ์ และความยากลำบากทาง

กายภาพของรองรับสภาพเชื่อมโยงกับแรงจูงใจคือความสามารถในการสร้างเป้าหมาย การทำงานออกเป็นขั้นตอนเพื่อเป้าหมายเหล่านั้น และทำตามขั้นตอนเหล่านั้นผ่าน

3. ความผูกพัน เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่มีพลังสำหรับการอยู่รอดคือ เป็นพลังความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่รอดให้ได้ เพื่ออยู่ร่วมกับสิ่งที่มีค่า มีความสัมพันธ์กับชีวิตนั้นคือ สามี ภรรยา ญาติสนิท ลูกหลาน และเพื่อนสนิท

4. ความหวัง เมื่อต้องเผชิญอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก ความหวังจะเป็นพลังที่ช่วยผลักดันให้มีความอดทนที่จะต่อสู้กับอุปสรรคที่กำลังเผชิญอยู่ การใช้เวลาเพื่อคิดทบทวนถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเพียง ช่วยให้เข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นและลำดับเหตุการณ์ได้ดี จะช่วยให้การหาหนทางเพื่อให้อยู่รอดมีความหวังมากยิ่งขึ้น ดังนั้นความหวังจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่คอยให้กำลังใจแก่ผู้ประสบภัยได้เป็นอย่างดี

5. การอดทน เป็นการยอมรับในสถานการณ์หรือเงื่อนไขที่นำไปสู่ความคับข้องใจ ความโกรธ พฤติกรรมที่ขาดเหตุผล และการหลีกเลี่ยงจากความรู้สึกต่าง ๆ ในสถานการณ์การอยู่รอด ผู้ที่มีความอดทนในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาได้ดี มีโอกาสที่จะอยู่รอดได้มากกว่าผู้ที่ขาดความอดทน

4.3 อุปสรรคของการอยู่รอด

ในสถานการณ์การอยู่รอดมีปัจจัยที่ถือได้ว่าเป็นอุปสรรคของการอยู่รอดที่สามารถทำให้คนเราหมดกำลังใจในการที่จะเอาชนะต่อสถานการณ์ที่เป็นปัญหาไปได้ การเตรียมพร้อมที่จะเผชิญต่ออุปสรรคทั้งปวงจึงเป็นหนทางที่จะช่วยให้ชีวิตอยู่รอดไปได้ อุปสรรคของการอยู่รอดมีดังนี้

1. ความเหนื่อยหน่ายและความเจ็บเหงา เมื่อความเบื่อหน่ายเข้ามาเยือน ความเฉื่อยชาและการสูญเสียความสามารถในการที่จะต่อสู้กับอุปสรรคในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะลดน้อยลงไปด้วย ดังนั้นผู้ประสบภัยจะอยู่เฉยไม่ได้ เพราะความเจ็บเหงาจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความฟ่ายแพ้ และหมดหนทางที่จะเอาชนะต่ออุปสรรคไปได้

2. ความเจ็บปวด หากได้รับบาดเจ็บในขณะที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา อย่าทำเพิกเฉยและไม่สนใจต่อความเจ็บปวดนั้น เพราะอาจลุกลามกลายเป็นปัญหาขึ้นมาจนยากที่จะแก้ไขได้ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถในการเอาตัวรอดนั้นแยกลงไปด้วยการเอาใจใส่ต่อความเจ็บปวดและมองโลกในแง่ดี ก็จะช่วยให้อึดความเจ็บปวดลงไปได้เช่นกัน

3. ความกระหาย ความกระหายไม่ใช่ตัวชีวิตที่แสดงถึงความจำเป็นของน้ำที่มีต่อร่างกาย แต่ความกระหายก็เป็นปัญหาที่ร้ายแรงได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ต้องอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในทะเลหรือทะเลทราย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อที่รุนแรงมากกว่า

ความหิว อาการที่พบได้โดยทั่วไปได้แก่ ไม่มีสติสัมปชัญญะ เกิดภาพลวงตา และไม่สามารถมองเห็นได้ดี

4. ความเหนื่อยล้า ความเหน็ดเหนื่อยจะทำให้เกิดความอ่อนล้า ไม่อยากที่จะทำอะไร หรือเกิดความผิดพลาดจากการกระทำมากยิ่งขึ้น ในหลาย ๆ สถานการณ์ ความเหนื่อยล้าของร่างกายจะปรากฏออกมาในระยะแรก ๆ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการอดนอน และร่างกายต้องทำงานหนักตลอดเวลา ผู้ที่รอดชีวิตส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า ความเหนื่อยมีผลอย่างมากต่อการอยู่รอด เมื่อถึงเวลานอนก็ไม่ได้นอน ร่างกายขาดการพักผ่อนที่เพียงพอ ทำให้สมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจลดน้อยลง ส่งผลให้ร่างกายและจิตใจเกิดความอ่อนแอตามไปด้วย อาจส่งผลให้เกิดอันตรายหรือตายได้ เมื่ออยู่ในสถานการณ์การเอาตัวรอด ไม่มีสิ่งใดมาทดแทนพลังงานที่สูญเสียไปได้ผล ดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่างจึงต้องใช้ความพยายามอย่างมากจึงจะประสบความสำเร็จ

5. สภาพอากาศ อากาศเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในสถานการณ์การอยู่รอด การได้รับผลกระทบจากกระแสลม น้ำฝน และความชื้น ทำให้ร่างกายปรับตัวไม่ทัน ควรสวมใส่เสื้อผ้าให้เหมาะสมกับสภาพอากาศและสภาพแวดล้อมที่อยู่ ควรสังเกตอาการของร่างกายเมื่อสภาพอากาศมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น ร่างกายสูญเสียน้ำ ความร้อนขึ้นสูง เพราะจะมีผลต่อการมีชีวิตรอดอยู่รอดอย่างมาก

6. ความหิว ความหิวไม่ใช่ปัญหาที่สำคัญ ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ประมาณ 1 – 5 วัน การหาอาหารไม่ใช่สิ่งที่ควรกระทำเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เพราะคนเราสามารถหาสิ่งอื่นมารับประทานเพื่อชดเชยพลังงานที่ลดน้อยลงไปได้โดยการดื่มน้ำ แต่การขาดอาหารเป็นเวลานานจะส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจได้ เช่น ขาดความกระตือรือร้น โกรธง่าย หงุดหงิด เศร้าสะเทือนใจ และขาดความตั้งใจ ดังนั้นในระยะที่จำกัดคนเรายังสามารถปฏิบัติกิจกรรมเพื่อช่วยให้ตนเองอยู่รอดได้ แต่อย่างไรก็ควรแบ่งเวลาในการหาอาหารที่พอหาได้ในขณะนั้นด้วย

7. ความกลัว ความกลัวเป็นอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่อย่างหนึ่ง ที่คอยกระตุ้นให้คนเราให้พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่อยู่ตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เกิดความท้อถอยได้เช่นกัน ความกลัวจะเกิดผลดีก็ต่อเมื่อเราสามารถควบคุมอาการกลัวไว้ได้ และใช้ความกลัวนั้นเป็นพลังในการต่อสู้กับอุปสรรค ในสถานการณ์การอยู่รอดสิ่งที่ใช้ควบคุมความกลัวได้ก็คือ “ความรู้” นั่นเอง

4.4 ปฏิกริยาต่อต้านต่อภัยพิบัติ

มนุษย์มีปฏิกิริยาต่อสถานการณ์การอยู่รอดที่แตกต่างกัน ในการมีชีวิตอยู่รอดจากภัยพิบัติของแต่ละคน อาจเป็นประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าจากเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ ปฏิกิริยาของมนุษย์ที่มีต่อภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในระหว่างเหตุการณ์หรือหลังรอดชีวิตหรือการบาดเจ็บมาแล้ว มีดังนี้

1. ความหวาดกลัว เป็นผลมาจากความกลัวในบางสิ่งบางอย่างที่เกิดขึ้นค่อนข้างบ่อย ความหวาดกลัวจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีเวลาเหลือน้อยและก็ต้องหนีรอดจากเหตุการณ์ไปให้ได้
2. ความหดหู่ คนที่อ่อนแอจะอยู่ท่ามกลางความสับสน เหม่อลอย เพ่งมองความว่างเปล่าจากซากปรักหักพังและไม่ตอบคำถามใด ๆ คนกลุ่มนี้จะไม่รู้ตัวมาก่อนว่าสถานการณ์ของพวกเขาจะเป็นอย่างไรต่อไปอีก และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ดังนั้นจึงเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายมากยิ่งขึ้น
3. ความรุนแรง ผู้เคราะห์ร้ายจากความรุนแรงอยู่อย่างหวาดกลัว วิดก กังวลและพูดพล่าม ผู้ประสบภัยจะเกิดอาการเช่นนี้หลังจากผ่านช่วงภาวะหดหู่มาแล้ว
4. ความโกรธ การรุกราน ความฉุนเฉียว การมุ่งร้าย และการขาดเหตุผล เป็นปฏิกิริยาที่พบโดยทั่วไปเมื่อคนเราได้รับบาดเจ็บ ไม่เว้นแม้แต่กับผู้ช่วยเหลือหรือเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ
5. ความละอายใจ ผู้ประสบภัยจะเกิดความรู้สึกละอายใจต่อการเอาตัวรอดของตนเอง ต่ำหนืดตนเองเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และไม่มีเวลาหรือความสามารถที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้รอดพ้นจากอันตรายมาด้วย
6. การฆ่าตัวตาย เป็นที่ทราบกันดีว่าเหยื่อภัยพิบัติมักฆ่าตัวตายหลังได้รับความช่วยเหลือ ในบางรายเมื่อมาอยู่ในโรงพยาบาลหรือสถานที่ที่ปลอดภัยแล้ว ผู้ให้ความช่วยเหลือก็ยังต้องเฝ้าดูแลอย่างใกล้ชิด เพราะคนเหล่านั้นยังมีสภาพจิตใจและร่างกายที่ย่ำแย่ซึ่งอาจคิดมากจนถึงฆ่าตนเองตายได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

วีระเดช เชื้อนาม (2542) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 พบว่า นักเรียนเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสังคม เป็นผู้เห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในสังคม ผู้เรียนและเข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถใช้

คอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ระบบปฏิบัติการและซอฟต์แวร์สำเร็จรูปเป็นเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ได้ ตลอดจนมีความรับผิดชอบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และวินัยในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนส่วนมากมีความสามารถในการสร้างเวปเพจและแก้ปัญหาโดยใช้สารสนเทศ

พลศรี ไม้ทอง (2543) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร พลการศึกษาพบว่า หลักสูตร ที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา มีความสัมพันธ์กับสถานศึกษาในลักษณะต่าง ๆ โดยอยู่ในฐานะเป็นผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่าของโรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังอาจอยู่ในฐานะผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการท้องถิ่น คหบดี หรือปราชญ์ หรือผู้รู้ในท้องถิ่น ซึ่งพบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมจะมีความรู้สึกถึงภาระหรือพันธะที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วม หรือได้รับการผลักดันจากผู้อื่น ในการพัฒนาหลักสูตรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน ร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน เป็นผู้ให้ความรู้และประสบการณ์ในการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนช่วยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสนับสนุนด้านสิ่งของและวัสดุอุปกรณ์

ชุตินา เวทการ (2544) ได้ทำการศึกษาถึงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิชาศิลปะ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์โบราณวัตถุโบราณสถานวัดโหล่หิน พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่ได้พัฒนามีจุดมุ่งเน้นไปที่นักเรียน โดยมุ่งให้นักเรียนเกิดจิตสำนึก ความผูกพัน และเกิดความรักในท้องถิ่นของตนเองนั้น โรงเรียนและชุมชนต้องให้ความร่วมมือกันเพื่อนำเอาศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์บรรลุผลตามที่ต้องการ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการร่วมกันสร้างจิตสำนึกให้แก่นักเรียนดังนี้

1. ทุกฝ่ายควรมีผู้นำที่มองเห็นองค์รวมของการพัฒนานักเรียนให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น มีการรวมกลุ่มผู้นำในชุมชนที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมด้านนี้ให้เป็นระบบมากขึ้น โดยการศึกษาสภาพปัญหา หาสาเหตุของปัญหา หาวิธีการแก้ปัญหา ร่วมกันวางแผน ดำเนินการตามแผนและประเมินผล เพื่อที่จะได้นำไปปรับปรุงการทำงานต่อไป

2. ผู้บริหารโรงเรียนควรเปลี่ยนกรอบความคิดให้โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการศึกษา พร้อมทั้งขยายแนวคิดนี้ให้แก่ครูและชุมชนได้รับรู้และมีความเข้าใจ โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายสำหรับประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการทำงานและการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้อาจประสานการทำงานไปยังกลุ่ม

เยาวชน กลุ่มอาชีพ ศิษย์เก่าของโรงเรียน วัด หน่วยงานภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

3. ในการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูป ผู้บริหารต้องทำให้ครูเกิดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ให้ครูและชุมชนได้มีความรู้เกี่ยวกับการสร้างหลักสูตร อาจเป็นการให้การอบรม การศึกษาดูงาน ในการนำหลักสูตรไปใช้ผู้บริหารต้องให้ความมั่นใจแก่ครู ซึ่งครูจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีเมื่อครูมีความรู้ความเข้าใจดีแล้ว สามารถปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนพัฒนาให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

4. ในการจัดกิจกรรมของชุมชน ผู้บริหารต้องสนับสนุนให้ครูเข้าไปมีส่วนร่วม และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อให้ทั้งครูและนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในชุมชน สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ผลยิ่งขึ้น

ลำลี ทองธิว (2544) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อย งานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับหมู่บ้านหัตถกรรมไม้และแกะสลักบ้านถวาย ที่โรงเรียนบ้านต้นแก้ว ชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ความรู้ในท้องถิ่น ความสามารถในการเก็บความรู้ภาคสนาม นอกจากนี้ยังพบว่าครูยังขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุในการดำเนินงาน และไม่มีเวลาในการทำหลักสูตรท้องถิ่น หากต้องการให้ครูหันมาทำหลักสูตรท้องถิ่นต้องมีการให้แรงจูงใจและการได้รับการสนับสนุนในทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากครูมองว่าการทำหลักสูตรท้องถิ่นเป็นการเพิ่มภาระให้ครูเพิ่มขึ้นจากภารกิจเดิมที่ครูมีอยู่แล้ว

อมรรัตน์ วัฒนาร (2547) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน แบบให้ความร่วมมือ กรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ข้อมูลการทำงานด้านไม้แกะสลัก ซึ่งเป็นบริบททางสังคมของท้องถิ่นมาเป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีการผสมผสานระหว่างหลักการทางเศรษฐศาสตร์สากลแนวนิยมกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น และผสมผสานเนื้อหาสาระด้านเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นเข้าไปในหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ซึ่งแตกต่างไปจากหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ในหลักสูตรแม่บทที่เน้นเนื้อหาสาระด้านหลักการเศรษฐศาสตร์สากลตามแนวนิยมเพียงอย่างเดียว ผู้วิจัยกับชาวบ้านมีความร่วมมือกันในด้าน การค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การทำงานไม้แกะสลัก สำหรับความร่วมมือในระหว่างชาวบ้านด้วยกันเกิดขึ้นตามการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันในหมู่บ้านนั่นเอง

จุไรรัตน์ สุตรุ่ง (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรแบบเน้นกระบวนการทำโครงการเพื่อเสริมทักษะภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่ามีกระบวนการในการทำโครงการภาษาอังกฤษเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการปฐมนิเทศ การวางแผนในชั้นเรียน การจัดทำโครงการ และการสรุปโครงการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรแบบเน้นกระบวนการทำโครงการ นอกจากผู้เรียนจะเกิดการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษแล้ว ยังเป็นการฝึกทักษะทางสังคมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอีกด้วย

ชมพูนุช วราดิระ (2548) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย สาขาครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาบูรณาการได้มี 7 ด้านคือ ด้านการเกษตร อุตสาหกรรมและหัตถกรรม ศิลปกรรม การจัดการ ศาสนาและประเพณี การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านภาษาและวรรณกรรม นำมาบูรณาการโดยการสอดแทรกเข้ากับเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ไทย ทำให้ได้หลักสูตรบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ไทยที่ประกอบไปด้วยสภาพปัญหาและความสำคัญ หลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหา ซึ่งระบุประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาบูรณาการในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลาในการใช้หลักสูตร คุณสมบัติผู้เรียน การประเมินผล หลักสูตร การบริหารจัดการหลักสูตร และคู่มือการสอน

กิตติมา ไกรพิรพรรณ (2550) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร พุทธศาสตร์พื้นบ้านสู่การสร้างจิตวิทยาศาสตร์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีชุมชนบ้านศิ่วรง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า หลักสูตรพุทธศาสตร์พื้นบ้านได้ผสมผสานแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์และปรัชญาการศึกษาสำหรับท้องถิ่นเพื่อสร้างจิตวิทยาศาสตร์ให้กับผู้เรียน หลักสูตรมีเอกลักษณ์อยู่ที่สาระที่พัฒนาขึ้นมาจากการบูรณาการ สาระแกนกลาง สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กับความรู้เรื่องพรรณไม้ในท้องถิ่น ที่ปลูกฝังการให้ความสำคัญกับพรรณไม้ในชุมชน เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนตามแนวปรัชญาท้องถิ่น สำหรับการศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนที่ส่งเสริมการสร้างจิตวิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ นอกจากนี้ยังมี ความคุ้นเคยระหว่างชาวบ้านและครูในโรงเรียน ชาวบ้านให้ความสนใจในความรู้ด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และต้องการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่น ตลอดจนจรรยาบรรณในการ อนุรักษ์ การใช้ประโยชน์จากพรรณไม้อย่างยั่งยืนเป็นปัจจัยสนับสนุนในการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรอีกด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัย
ศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอด
ของนักเรียนประถมศึกษา ใช้กระบวนการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการอยู่รอด
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยการวิจัยมีลักษณะเป็นการวิจัยและพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้
ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

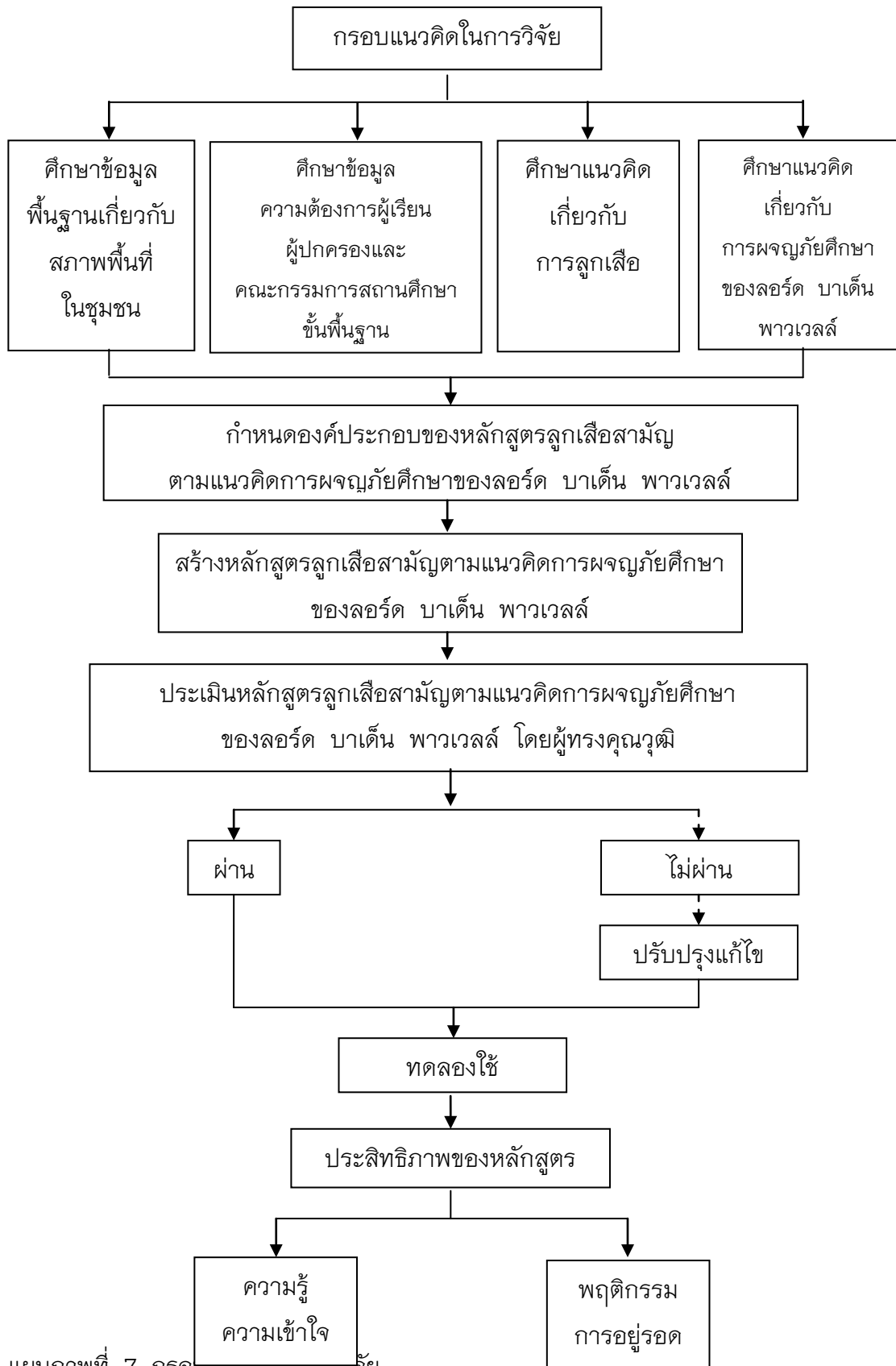
1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยคำนึงถึงความต้องการและประโยชน์ที่ผู้เรียนจะ
ได้รับจากการศึกษาเนื้อหาทางด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ และความต้องการของผู้เรียน
ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านทักษะการอยู่รอดเมื่อต้องประสบ
กับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ และ
สภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นทั่วไปในประเทศไทยและหลายประเทศทั่วโลก จนกลายเป็นภัยพิบัติที่
สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินและมนุษย์โดยตรง ปัจจุบันโรงเรียนวัดราชบูรณ์ศรีทศา
ธรรมและชุมชนโดยรอบมีทำเลที่ตั้งอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มต่ำอยู่ใกล้
แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสักและแม่น้ำลพบุรี นอกจากนี้ยังตั้งอยู่บนรอยเลื่อนมหाराช
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รอยเลื่อนองครักษ์ จังหวัดนครนายก และมีโอกาสที่จะได้รับ
ผลกระทบจากรอยเลื่อนศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ตลอดจนมีทำเลที่ตั้งอยู่ติดกับนิคม
อุตสาหกรรม 2 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมบางปะอินและนิคมอุตสาหกรรมไฮเทค
อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้คนที่อาศัยอยู่โดยรอบขาดความเชื่อมั่น
เกี่ยวกับน้ำและอากาศว่าจะมีความปลอดภัย จนชุมชนไม่กล้าเสี่ยงที่จะนำน้ำในแหล่งน้ำ
พืชผักตามธรรมชาติ หรือแม้แต่สัตว์เลี้ยงน้ำมาใช้เพื่อการบริโภค ซึ่งนับวันเหตุการณ์ภัยพิบัติจะทวี
ความรุนแรงขึ้น การเตรียมพร้อมอยู่เสมอมจะช่วยให้อพยพหรืออยู่รอดในสถานการณ์ภัยพิบัติ
ได้เป็นอย่างดี

2. กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิดของการลูกเสือ การพัฒนาหลักสูตร
การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาถึงสภาพปัญหา

และความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวคิด
การพัฒนาศึกษาของลอร์ด บาด์น พาวเวลล์ มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย
ดังปรากฏตามแผนภาพที่ 7 ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 7 กรอบแนวคิดการวิจัย

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียน ประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาคุณภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของ ลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ดังนี้
 - 2.1 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของนักเรียนประถมศึกษาาระหว่างก่อน และหลังการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์
 - 2.2 ศึกษาพฤติกรรมการอยู่รอดของนักเรียนจากการปฏิบัติกิจกรรม ระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

4. กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านความรู้และความต้องการในการเรียนรู้ในวิชาลูกเสือสามัญ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 22 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 22 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม จำนวน 5 คน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานดังนี้

1. เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียน จำนวน 250 คน ครู 12 คน ซึ่งเป็นขนาดที่พอเหมาะสำหรับการขยายผลไปยังครูและนักเรียนโรงเรียนอื่นได้
2. ผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญและร่วมมือในการพัฒนาและใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญ

3. เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใกล้รอยเลื่อนนมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ รอยเลื่อนองครักษ์ จังหวัดนครนายก และที่สำคัญคือ รอยเลื่อนศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
4. เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสัก
5. อยู่ใกล้กับนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน และนิคมอุตสาหกรรมไฮเทค อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างเอกสารหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินคุณภาพหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของ ลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ผู้วิจัยได้สร้างเอกสารหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ และการทดลองใช้ หลักสูตรกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนวัดราชบุรุษศรีศรธา ธรรม ตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ในปีการศึกษา 2554 จำนวน 30 คน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลด้านความรู้และความต้องการขั้นพื้นฐาน ในการเรียนรู้ในวิชาลูกเสือสามัญ

1.1 แบบสำรวจข้อมูลและความต้องการพื้นฐาน ผู้วิจัยใช้ในการสำรวจ เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวกับความต้องการในการเรียนรู้สาระที่นักเรียน ผู้ปกครองและ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงและจัดการเรียนการสอนใน วิชาลูกเสือและได้แนวทางตรงตามคำถามในการวิจัย

1.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์นักเรียน ผู้ปกครองและ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หลังจากใช้แบบสำรวจในการศึกษาข้อมูลความต้องการ เบื้องต้นไปแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลสรุปเกี่ยวกับความต้องการที่จะเรียนรู้ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ สภาพการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิศาสตร์และภูมิอากาศที่ก่อให้เกิดภัย พิบัติทางธรรมชาติและส่งกระทบถึงสภาพความเป็นอยู่ในชุมชน การปฏิบัติตนเมื่อต้องประสบ

กับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ให้รอดพ้นและอยู่รอดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เมื่อต้องมี ปฏิสัมพันธ์ภัยทางธรรมชาตินั้น ๆ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างเอกสารหลักสูตร

2.1 แบบบันทึกภาคสนาม ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกภาคสนามในการบันทึก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการสร้างเอกสารหลักสูตร เริ่มตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดวิสัยทัศน์ การสร้างพันธกิจ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร การกำหนดสาระของ หลักสูตร การจัดทำคำอธิบายของหลักสูตร การกำหนดแนวการจัดการเรียนรู้ การกำหนด แนวทางการวัดผลและประเมินผล การกำหนดคาบเวลาเรียนและโครงสร้างเวลาเรียนและ การทำแผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินหลักสูตร ดังนั้นแบบบันทึกภาคสนามจึงประกอบ ไปด้วยส่วนที่สำคัญ ได้แก่ วัน เวลา สถานที่ และประเด็นการศึกษาตามสถานการณ์ ในขณะที่ บันทึกข้อมูลที่เกิดขึ้น

2.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์นักเรียน ผู้ปกครองและ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็น มุมมองของเป้าหมายที่ถูกต้อง สอดคล้องกับความต้องการ และมีส่วนร่วมในการพัฒนา หลักสูตรลูกเสือ โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบไปด้วยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัน เดือน ปี ชื่อ - นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์ และประเด็นการสัมภาษณ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณภาพหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด การผจญภัยศึกษา

การประเมินคุณภาพหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา ของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา มี เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล 4 ชนิด ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ แบบทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมนักเรียน ในการปฏิบัติกิจกรรม และแบบสอบถามด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา ตาม รายละเอียดดังนี้

3.1 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ ผู้วิจัย ดำเนินการสร้างแบบทดสอบภาคความรู้ตามหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัย ศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างแบบทดสอบ โดยเป็นแบบทดสอบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สร้างขึ้นเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาตามหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาที่ใช้ทดลองสอน ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบทดสอบดังกล่าวในการทดสอบผู้เรียนทั้งก่อนและหลังทดลองการใช้หลักสูตร

3.1.2 กำหนดสาระของแบบทดสอบ ซึ่งได้ดำเนินการดังนี้

3.1.2.1 ศึกษาเป้าหมายของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาทุกหน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.1.2.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวิธีการสร้างแบบทดสอบ

3.1.2.3 จัดทำตารางวิเคราะห์โครงสร้างของแบบทดสอบตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และสร้างข้อสอบแบบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ

3.1.2.4 กำหนดและสร้างเกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระตามหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาให้ครอบคลุมคำถามที่กำหนดแบบรูบรีค (Rubric) โดยในแต่ละข้อมีคะแนนเต็ม 3 คะแนน ซึ่งเป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกองค์ประกอบดังปรากฏตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบด้านความรู้ความเข้าใจในสาระตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ

คำถาม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	3	2	1	0
1. จงเขียนสัญลักษณ์แสดงตำแหน่ง หรือสถานที่สำคัญในชุมชนตามที่ได้เรียนมาอย่างน้อย 10 แห่ง	เขียนสัญลักษณ์แสดงตำแหน่ง หรือสถานที่สำคัญในชุมชน ตั้งแต่ 10 แห่งขึ้นไป ถูกต้องครบถ้วน และชัดเจน	เขียนสัญลักษณ์แสดงตำแหน่ง หรือสถานที่สำคัญในชุมชน 6 – 9 แห่ง ถูกต้องครบถ้วน และชัดเจน	เขียนสัญลักษณ์แสดงตำแหน่ง หรือสถานที่สำคัญในชุมชน น้อยกว่า 6 แห่งถูกต้องครบถ้วนแต่ยังไม่ค่อยชัดเจน	เขียนสัญลักษณ์แสดงตำแหน่ง หรือสถานที่สำคัญในชุมชน ไม่ถูกต้องหรือไม่เขียนเลย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คำถาม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	3	2	1	0
2. จงเขียนแผนที่แล้วลงตำแหน่งหรือสถานที่สำคัญในชุมชน โดยใช้สัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้นไว้ในข้อ 1	เขียนแผนที่แสดงตำแหน่งหรือสถานที่สำคัญในชุมชน โดยใช้สัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้นครบถ้วน ถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุม	เขียนแผนที่แสดงตำแหน่งหรือสถานที่สำคัญในชุมชน โดยใช้สัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้น ไม่ครบถ้วน ถูกต้อง และยังไม่ค่อยชัดเจน	เขียนแผนที่แสดงตำแหน่งหรือสถานที่สำคัญในชุมชน โดยใช้สัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้น ไม่ครบถ้วน แต่ยังสามารถอ่านได้เข้าใจ	เขียนแผนที่แสดงตำแหน่งหรือสถานที่สำคัญในชุมชน ด้วยสัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้น ไม่ถูกต้อง ไม่สามารถอ่านแผนที่ได้ หรือไม่เขียนเลย
3. ภัยพิบัติทางธรรมชาติคืออะไร จระบุชนิดของภัยพิบัติทางธรรมชาติ พร้อมทั้งอธิบายมาพอเข้าใจ 3 ชนิด	บอกความหมาย ถูกต้องครบถ้วน ระบุนิคมและอธิบายลักษณะของภัยพิบัติทางธรรมชาติ ถูกต้องครบถ้วน ชัดเจนทั้ง 3 ชนิด	บอกความหมาย ถูกต้องครบถ้วน ระบุนิคมและอธิบายลักษณะของภัยพิบัติทางธรรมชาติ ถูกต้อง 2 - 3 ชนิด แต่ยังไม่ครบถ้วน ชัดเจน	บอกความหมาย ถูกต้อง แต่ยังไม่ครบถ้วน ระบุนิคมและอธิบายลักษณะของภัยพิบัติทางธรรมชาติ ถูกต้อง 1 - 2 ชนิด แต่ยังไม่ครบถ้วน	บอกความหมาย ไม่ถูกต้อง ระบุนิคมของภัยพิบัติทางธรรมชาติ และไม่อธิบายลักษณะ หรือ ไม่ตอบเลย
4. ดินถล่มหรือดินยุบตัวจะเกิดในพื้นที่ที่มีลักษณะอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น	บอกลักษณะของพื้นที่ที่เสี่ยงต่อดินถล่มหรือดินยุบตัวถูกต้องครบถ้วนและชัดเจน	บอกลักษณะของพื้นที่ที่เสี่ยงต่อดินถล่มหรือดินยุบตัวถูกต้อง แต่ยังไม่ครบถ้วน	บอกลักษณะของพื้นที่ที่เสี่ยงต่อดินถล่มหรือดินยุบตัวไม่ถูกต้อง แต่ยังมีส่วนใกล้เคียง	ไม่ตอบคำถามเลย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คำถาม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	3	2	1	0
5. นักเรียนมีวิธีในการเลือกพืชหรือสัตว์มาเป็นอาหารเพื่อยังชีพในขณะที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างไร	บอกวิธีในการเลือกพืชหรือสัตว์มาเป็นอาหารเพื่อยังชีพในขณะที่เกิดภัยพิบัติถูกต้องครบถ้วนชัดเจนและเป็นไปได้	บอกวิธีในการเลือกพืชหรือสัตว์มาเป็นอาหารเพื่อยังชีพในขณะที่เกิดภัยพิบัติถูกต้อง ยังไม่ชัดเจน แต่ยังสามารถเป็นไปได้อ	บอกวิธีในการเลือกพืชหรือสัตว์มาเป็นอาหารเพื่อยังชีพในขณะที่เกิดภัยพิบัติ ไม่ถูกต้อง แต่ยังมีส่วนใกล้เคียง	บอกวิธีในการเลือกพืชหรือสัตว์มาเป็นอาหารเพื่อยังชีพในขณะที่เกิดภัยพิบัติ ไม่ถูกต้อง เป็นไปไม่ได้หรือไม่ตอบคำถามเลย
6. ให้นักเรียนระบุภัยพิบัติทางธรรมชาติ 1 ชนิด แล้วบอกสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นว่ามีอะไรบ้างและนักเรียนจะจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้เหล่านั้นอย่างไร	ระบุชนิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ 1 ชนิดและบอกชื่อสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นตั้งแต่ 4 อย่างขึ้นไป พร้อมวิธีจัดเตรียมถูกต้องครบถ้วนและชัดเจน	ระบุชนิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ 1 ชนิดและบอกชื่อสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นตั้งแต่ 4 อย่างขึ้นไป พร้อมวิธีจัดเตรียมถูกต้อง แต่ไม่ครบถ้วน	ระบุชนิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ 1 ชนิดและบอกชื่อสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นตั้งแต่ 3 อย่างลงมา พร้อมวิธีจัดเตรียมถูกต้อง แต่ยังไม่ครบถ้วน	ไม่ระบุชนิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ชื่อสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น พร้อมวิธีจัดเตรียมหรือไม่ตอบเลย

3.1.2.5 ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ โดยดำเนินการ

ดังนี้

3.1.2.5.1 นำแบบทดสอบที่สร้างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาในขั้นตอนของการวิพากษ์หลักสูตร ซึ่ง

ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะให้แก้ไขในเรื่องของการใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจของนักเรียน เหมาะสมกับวัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ไม่กำกวมจนนักเรียนเข้าใจผิด ข้อคำถามไม่ ชัดเจน ไม่สื่อความหมายว่าต้องการให้ทำอะไร และผลการพิจารณาความสอดคล้องกับ เนื้อหาและจุดประสงค์ พบว่า แบบทดสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา (IOC) โดยมีคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเป็น 1.00 ทุกข้อ

3.1.2.5.2 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขตาม คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้วิจัยให้ผู้เรียน ได้ศึกษาเนื้อหาสาระตามหลักสูตรลูกเสือสามัญในเรื่องเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติการดูแล ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตขณะตกอยู่ใน สถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ แล้วจึงนำแบบทดสอบมาให้นักเรียนทำ

3.1.2.5.3 นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์คุณภาพของ ข้อสอบรายข้อเพื่อหาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (D) โดยการแบ่งกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำตามเทคนิค 27% ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.55 – 0.69 และมีค่าอำนาจจำแนก 0.38 – 0.94

3.1.2.5.4 วิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของ แบบทดสอบทั้งฉบับโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระตาม หลักสูตรลูกเสือสามัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าความเที่ยง 0.82

ดังนั้น แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระตามหลักสูตรลูกเสือ สามัญ มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.55 – 0.69 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.38 – 0.94 และมีค่าความเที่ยงของแบบทดสอบทั้งฉบับเป็น 0.82 จึงถือได้ว่าเป็นแบบทดสอบที่มี คุณภาพ สามารถนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้

3.2 แบบทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา ผู้วิจัยได้สร้าง แบบทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.2.1 กำหนดจุดประสงค์ในการสร้างแบบทดสอบ เพื่อใช้วัด ความสามารถของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในด้านการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา เนื้อหาตามหลักสูตรไปใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบทดสอบดังกล่าวในการทดสอบ ผู้เรียนทั้งก่อนและหลังทดลอง

3.2.2 กำหนดเนื้อหาสาระของแบบทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งดำเนินการดังนี้

3.2.2.1 ศึกษาเป้าหมายของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.2.2.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวิธีการสร้างแบบทดสอบ

3.2.2.3 จัดทำตารางวิเคราะห์โครงสร้างของแบบทดสอบ และสร้างข้อสอบแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ

3.2.2.4 กำหนดและสร้างเกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบแบบทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในเนื้อหาสาระตามหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาให้ครอบคลุมคำถามที่กำหนดแบบรูบริค (Rubric) โดยในแต่ละข้อมีคะแนนเต็ม 3 คะแนน ซึ่งเป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกองค์ประกอบ ดังนี้

ตารางที่ 2 เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ

คำถาม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	3	2	1	0
1. นักเรียนมีขั้นตอนการใช้เชือกเพื่อช่วยชีวิตตนเองและผู้อื่นเมื่อประสบภัยพิบัติอย่างไร	บอกขั้นตอนการใช้เชือกเพื่อช่วยเหลือชีวิตตนเองและผู้อื่นเมื่อถูกต้องเหมาะสมกับภัยพิบัติ พร้อมทั้งบอกเหตุผลชัดเจน	บอกขั้นตอนการใช้เชือกเพื่อช่วยเหลือชีวิตตนเองและผู้อื่นถูกต้องเหมาะสมกับภัยพิบัติ แต่ยังไม่บอกเหตุผลไม่ชัดเจน	บอกขั้นตอนการใช้เชือกเพื่อช่วยเหลือชีวิตตนเองและผู้อื่นไม่ถูกต้องเหมาะสมกับภัยพิบัติ และบอกเหตุผลไม่ชัดเจน	ไม่ตอบคำถามเลย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คำถาม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	3	2	1	0
2. ชุมชนของนักเรียนประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ร้ายแรง อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง และถูกตัดขาดจากภายนอก นักเรียนจะมีวิธีการรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างไร จึงจะสูญเสียน้อยที่สุด	บอกวิธีการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้อยู่รอด และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด ก่อนหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ถูกต้อง ชัดเจน และมีความเป็นไปได้	บอกวิธีการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้อยู่รอด และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด ก่อนหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ถูกต้อง แต่อธิบายยังไม่ชัดเจน แต่ยังพอเป็นไปได้	บอกวิธีการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้อยู่รอด และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด ก่อนหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือไม่ถูกต้อง แต่ยังมีความเป็นไปได้	บอกวิธีการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือตนเอง ไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจน เป็นไปไม่ได้ หรือไม่ตอบคำถามเลย
3. นักเรียนมีวิธีการนำความรู้ทางด้านภัยพิบัติมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและชุมชนอย่างไรจึงจะช่วยให้อยู่รอดปลอดภัย	อธิบายวิธีการนำความรู้ด้านภัยพิบัติมาใช้กับตนเองและชุมชน ถูกต้อง ชัดเจน และมีความเป็นไปได้	อธิบายวิธีการนำความรู้ด้านภัยพิบัติมาใช้กับตนเองและชุมชน ถูกต้อง แต่ยังไม่ชัดเจน และยังพอเป็นไปได้	อธิบายวิธีการนำความรู้ด้านภัยพิบัติมาใช้กับตนเองและชุมชน ไม่ชัดเจน แต่มีส่วนถูกต้อง และยังสามารถเป็นไปได้	อธิบายวิธีการนำความรู้ด้านภัยพิบัติมาใช้กับตนเองและชุมชนไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจน และเป็นไปได้หรือไม่ตอบเลย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คำถาม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	3	2	1	0
4. นักเรียนคาด ว่าชุมชนของ นักเรียนน่าจะ ประสบกับภัย พิบัติทาง ธรรมชาติด้านใด มากที่สุด เหตุใดจึงเป็น เช่นนั้น	บอกภัยพิบัติทาง ธรรมชาติที่อาจ เกิดขึ้นกับชุมชน ถูกต้อง และ อธิบายถึงความ เป็นไปได้อย่าง สมเหตุ สมผล ชัดเจน	บอกภัยพิบัติทาง ธรรมชาติที่อาจ เกิดขึ้นกับชุมชน ถูกต้อง และ อธิบายถึงความ เป็นไปได้อย่าง สมเหตุ สมผล แต่ยังไม่ชัดเจน	บอกภัยพิบัติทาง ธรรมชาติที่อาจ เกิดขึ้นกับชุมชน ถูกต้อง แต่ อธิบายไม่ สมเหตุ สมผล และขาดความ ชัดเจน	บอกภัยพิบัติ ทางธรรมชาติที่ อาจเกิดขึ้นกับ ชุมชนไม่ถูกต้อง ไม่อธิบายถึง เหตุผล หรือไม่ ตอบเลย
5. ให้นักเรียน เลือกอธิบายวิธี ปฏิบัติตน เมื่อ ประสบกับภัย พิบัติทาง ธรรมชาติ ดังต่อไปนี้มา 4 ข้อ 1. ไฟไหม้ 2. พายุฤดูร้อน 3. น้ำท่วม 4. แผ่นดินไหว 5. น้ำใช้ปนเปื้อน สารตะกั่ว	เลือกอธิบายวิธี การปฏิบัติตน เมื่อประสบกับภัย พิบัติทาง ธรรมชาติตาม กำหนด 4 รายการ มี รายละเอียด ถูกต้อง ครบถ้วนชัดเจน	เลือกอธิบายวิธี การปฏิบัติตน เมื่อประสบกับ ภัยพิบัติทาง ธรรมชาติตาม กำหนด 2 – 3 รายการ มี รายละเอียด ถูกต้อง แต่ยังไม่ ครบถ้วน	เลือกอธิบายวิธี การปฏิบัติตน เมื่อประสบกับ ภัยพิบัติทาง ธรรมชาติตาม กำหนด 1 รายการ มี รายละเอียด ถูกต้อง ครบถ้วน	ไม่ตอบคำถาม เลย

3.2.2.5 ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา โดยผู้วิจัยดำเนินการต่อไปนี้

3.2.2.5.1 นำแบบทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาที่สร้างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาในขั้นตอนของการวิพากษ์หลักสูตร ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะให้แก้ไขในเรื่องของการใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจของนักเรียน เหมาะสมกับวัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ไม่กำกวมจนนักเรียนเข้าใจผิด ข้อคำถามไม่ชัดเจน ไม่สื่อความหมายว่าต้องการให้ทำอะไร และผลการพิจารณาความสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ พบว่า แบบทดสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา (IOC) โดยมีคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเป็น 1.00 ทุกข้อ

3.2.2.5.2 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้วิจัยให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาสาระตามหลักสูตรลูกเสือสามัญในเรื่องภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ จากนั้นจึงนำแบบทดสอบมาให้ให้นักเรียนทำ

3.2.2.5.3 นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์คุณภาพของข้อสอบรายข้อเพื่อหาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (D) โดยการแบ่งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำตามเทคนิค 27% ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.47 – 0.76 และมีค่าอำนาจจำแนก 0.39 – 0.88

3.2.2.5.4 วิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระตามหลักสูตรลูกเสือสามัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าความเที่ยง 0.85

ดังนั้น แบบทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.47 – 0.76 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.39 – 0.88 และมีค่าความเที่ยงของแบบทดสอบทั้งฉบับเป็น 0.85 จึงถือได้ว่าเป็นแบบทดสอบที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้

3.3 แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมในขณะปฏิบัติกิจกรรม ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมนักเรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอยู่รอดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.3.1 กำหนดจุดประสงค์ในการสร้างแบบสังเกตและประเมินพฤติกรรมด้านการเอาตัวรอดตามหลักสูตรลูกเสือสามัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับใช้ในการสังเกตและประเมินพฤติกรรมการเอาตัวรอดด้านการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติได้ทันเวลา โดยแต่ละด้านจะศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกมาว่าเป็นการแสดงออกด้วยตนเอง โดยการแนะนำของผู้อื่น โดยดูตัวอย่างจากผู้อื่น หรือปฏิบัติไม่ได้เลย ซึ่งแบบสังเกตและประเมินพฤติกรรมดังกล่าวใช้ในสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้

3.3.2 กำหนดกรอบพฤติกรรมการอยู่รอดของแบบสังเกตและประเมินพฤติกรรม โดยดำเนินการดังนี้

3.3.2.1 ศึกษาเป้าหมายของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ ทักษะการอยู่รอดของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.3.2.2 ศึกษาทฤษฎีและวิธีการสร้างแบบบันทึกพฤติกรรม

3.3.2.3 สร้างแบบบันทึกพฤติกรรมตามพฤติกรรมการอยู่รอดแบบมาตราส่วนประเมินค่า จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ การควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติได้ทันเวลา โดยแต่ละด้านมีเกณฑ์การประเมินพฤติกรรม 4 ระดับ

3.3.2.4 กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมการอยู่รอดด้านการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติได้ทันเวลา ตามพฤติกรรมแสดงออกของนักเรียน 4 ระดับ ดังนี้

ระดับ 4 หมายถึง นักเรียนแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง
ได้ 3 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง นักเรียนแสดงพฤติกรรมภายใต้
การแนะนำของผู้อื่น ได้ 2 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง นักเรียนแสดงพฤติกรรมโดยดูตัวอย่าง
จากผู้อื่น ได้ 1 คะแนน

ระดับ 1 หมายถึง นักเรียนไม่แสดงพฤติกรรมการอยู่รอด
เลย ได้ 0 คะแนน

3.3.2.5 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรรมการอยู่รอดในขณะปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ดังนี้

3.3.2.5.1 นำแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาในขั้นตอนของการวิพากษ์หลักสูตร ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะให้แก้ไขพฤติกรรมกรรมการอยู่รอดแต่ละพฤติกรรมควรมีรายละเอียดป้องกันให้เห็นชัดเจน โดยให้นำรายละเอียดทางพฤติกรรมที่แยกไว้นอกตารางมาบรรจุในแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมจึงจะทำให้แบบบันทึกนี้มีความเที่ยงและความตรง

3.3.2.5.2 นำแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชบุรุษรัศมีธรรม โดยผู้วิจัยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการอยู่รอดจากภัยพิบัติตามสถานการณ์ที่สร้างขึ้น พร้อมทั้งบันทึกพฤติกรรมกรรมการอยู่รอดที่แสดงออกของนักเรียนเป็นรายบุคคล

3.3.2.5.3 นำผลที่ได้มาคำนวณหาค่าความเที่ยงของแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมทั้งฉบับตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์พบว่า ความเที่ยงของแบบบันทึกพฤติกรรมเมื่อใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 0.79 ดังนั้น จึงถือว่าแบบบันทึกพฤติกรรมมีคุณภาพเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.4 แบบสอบถามด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาเมื่อประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาเมื่อประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.4.1 กำหนดจุดประสงค์ในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้สอบถามนักเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าวใช้สำหรับสอบถามนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาแล้ว

3.4.2 กำหนดกรอบเนื้อหาสาระของแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.4.2.1 ศึกษาเป้าหมายของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ ทักษะการอยู่รอดของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.4.2.2 ศึกษาทฤษฎีและวิธีการสร้างแบบสอบถาม

3.4.2.3 สร้างแบบสอบถามแบบปลายเปิด จำนวน 7 ข้อ

3.4.2.4 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดย

ดำเนินการดังนี้

3.4.2.4.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาในขั้นตอนของการวิพากษ์หลักสูตร ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะให้แก้ไขการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ต้องตีความอีก และให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

3.4.2.4.2 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไข

ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชบุรุษรัศมีธรรม เพื่อศึกษาความเข้าใจและพฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหลังจากผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดำรงชีวิตในขณะประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติและการอยู่รอดแล้ว

6. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) ในปีการศึกษา 2554 ตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

6.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

6.1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่เรียนลูกเสือสามัญในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

6.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชบุรุษรัศมีธรรม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2554 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองหลักสูตรต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1.2.1 มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง

1.2.2 ไม่พิการทางร่างกาย

1.2.3 ไม่มีโรคประจำตัว

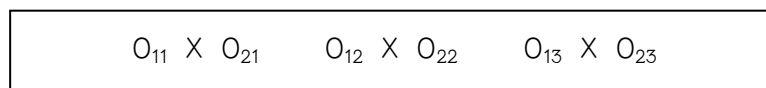
1.2.4 มาเรียนสม่ำเสมอ หรือไม่ขาดเรียนต่อเนื่อง

1.2.5 ได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ และผู้ปกครอง

6.2 การดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ มีดังนี้

6.2.1 แบบแผนการทดลอง การทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เป็นการทดลองแบบ Single Group Time – Series Design ดังปรากฏตามแผนภาพที่ 8 ดังนี้

แผนภาพที่ 8 แบบแผนการทดลอง

เมื่อ $O_{11} \dots O_{14}$	หมายถึง การทดสอบ	ความรู้ก่อนการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น
X	หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเนื้อหา ตามหลักสูตร	ลูกเสือสามัญที่พัฒนาขึ้น
$O_{21} \dots O_{24}$	หมายถึง การทดสอบ	ความรู้และศึกษาพฤติกรรม หลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตาม หลักสูตรลูกเสือสามัญที่พัฒนาขึ้น

6.2.2 บทบาทของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย การทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ผู้วิจัยได้ร่วมประชุมให้ความรู้แก่ผู้ช่วยวิจัยเพื่อทำความเข้าใจในความหมาย ขอบเขตของพฤติกรรมการอยู่รอดจากการปฏิบัติกิจกรรม การใช้แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม ให้มีความเข้าใจตรงกันเพื่อไม่ให้มีข้อผิดพลาดในขณะสังเกตและบันทึกพฤติกรรมผู้เรียน และให้ได้ระดับคะแนนอยู่ในระดับเดียวกับผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง

6.2.3 การดำเนินการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

ช่วงที่ 1 การเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านความรู้และความต้องการในการเรียนรู้ในวิชาลูกเสือสามัญ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.1 นำแบบสำรวจข้อมูลและความต้องการขั้นพื้นฐานไปให้ผู้เรียนตอบคำถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านเนื้อหาเบื้องต้นที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือ

1.2 นำแบบสำรวจข้อมูลและความต้องการขั้นพื้นฐานไปให้ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอบคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นที่ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือต่อไป

ผู้วิจัยนำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสำรวจความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเพื่อตอบคำถามในการวิจัยดังนี้

1. หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดมีลักษณะอย่างไร
2. เมื่อนักเรียนได้เรียนตามหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดแล้ว พฤติกรรมการอยู่รอดมีการพัฒนาไปอย่างไร

ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นข้อมูลเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติและการอยู่รอด จะถูกนำมาตรวจสอบทิศทางของเนื้อหาว่าเป็นไปในทางใด มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร หากข้อมูลที่ได้ยังไม่เพียงพอ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ลงไปเก็บข้อมูลกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอครบถ้วน มีความสอดคล้องกับการสำรวจในครั้งแรก และมีข้อมูลที่สนับสนุนกันมากขึ้นเพียงใด

ช่วงที่ 2 การสร้างเอกสารหลักสูตรและทำแผนการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยนำข้อมูลในด้านความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติและพฤติกรรมการอยู่รอดมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา จัดสร้างเอกสารหลักสูตร และทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้คำตอบสำหรับคำถามการวิจัย โดยมีขั้นตอนการสร้างหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ดังนี้

2.1 เก็บข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพพื้นที่และปัญหาในท้องถิ่น ความรู้ที่เกี่ยวกับเนื้อหา พฤติกรรม และความต้องการในการเรียนรู้ในวิชาลูกเสือสามัญ เพื่อเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับการสร้างหลักสูตรลูกเสือสามัญ

2.2 กำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตร ผู้วิจัยกำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาจากวิสัยทัศน์ของโรงเรียน วัดอุปประสงค์ของการลูกเสือ ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือสามัญ และความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และพฤติกรรมการอยู่รอด

2.3 สร้างพันธกิจ เพื่อให้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาบรรลุวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้

2.4 กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เป็นการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนตามหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา

2.5 กำหนดสาระของหลักสูตร เพื่อจัดทำคำอธิบายหลักสูตร หน่วยงานเรียนรู้ และหน่วยการเรียนรู้ย่อย โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของการลูกเสือ ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ แนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ และความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.6 กำหนดคาบเวลาเรียนและโครงสร้างเวลาเรียน ผู้วิจัยกำหนดคาบเวลาเรียนและโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา ให้สอดคล้องกับสาระและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.7 กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ และแนวการวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับสาระของหลักสูตร คาบเวลาเรียน และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.8 สร้างเอกสารหลักสูตร ผู้วิจัยสร้างเอกสารหลักสูตรลูกเสือเพื่อใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเอกสารหลักสูตรมีส่วนประกอบที่สำคัญ ๆ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร สาระของหลักสูตร คำอธิบายหลักสูตร หน่วยงานเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ย่อย โครงสร้างเวลาเรียน แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวการวัดและประเมินผล และแหล่งเรียนรู้

2.9 ประเมินหลักสูตร เป็นการวิพากษ์หลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตร การสอนลูกเสือ และด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อประเมินความถูกต้อง

ของเนื้อหา และความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด
การผจญภัยศึกษา

2.10 ปรับปรุงหลักสูตร ผู้วิจัยนำคำแนะนำที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ มา
ใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มี
ความถูกต้องด้านเนื้อหา มีองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน และมีกิจกรรมการจัดการเรียน
การสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

ช่วงที่ 3 การดำเนินการทดลองและประเมินคุณภาพของหลักสูตร ลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา

การดำเนินการทดลองและประเมินคุณภาพของหลักสูตรลูกเสือ
สามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์โดยการทดลองใช้หลักสูตร
ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองหลักสูตร 2
ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การทดลองภาคความรู้ ผู้วิจัยนำหลักสูตรลูกเสือ
สามัญมาดำเนินการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2554 ตั้งแต่
เดือนมิถุนายน 2554 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2555 สาระที่นำมาทดลองใช้ประกอบไปด้วย
ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ
ได้แก่ การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การอ่านและเขียนแผนที่อย่างง่าย การอ่านและใช้เข็มทิศ
เชือกและการใช้เชือกช่วยชีวิต มีดและการใช้มีด และการดำรงชีวิตในขณะตกอยู่ในสถานการณ์
ภัยพิบัติทางธรรมชาติและสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นเมื่อเกิดภัยพิบัติ สำหรับการสื่อสารหรือ
การส่งสัญญาณเพื่อขอความช่วยเหลือและระบุแหล่งที่เกิดภัยพิบัติ ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับ
การใช้ไฟเพื่อการดำรงชีวิต และการปลูกพืชผักสวนครัวโดยไม่ใช้ดิน โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับ
การสอนด้วยหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะ
การอยู่รอด ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร

ระยะที่ 2 การทดลองภาคสนาม ผู้วิจัยนำผู้เรียนไปอยู่ค่าย
พักแรม เพื่อฝึกปฏิบัติทักษะการอยู่รอดระหว่างวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2555 ถึงวันที่ 3
มีนาคม 2555 รวมเวลา 4 วัน 3 คืน ณ โรงเรียนสงครามพิเศษ ศูนย์สงครามพิเศษ
ค่ายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการอยู่รอด
เมื่อต้องประสบกับภัยพิบัติในสถานการณ์ที่กำหนด ตามหลักสูตรลูกเสือสามัญที่สร้างขึ้นใน
ด้านการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติ

ได้ทันเวลา ซึ่งผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย และผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยรบพิเศษได้ร่วมประชุมปรึกษากันถึงแนวทางการฝึกปฏิบัติให้มีความเข้าใจตรงกัน เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยคำนึงถึงวิทยุติ และความปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นหลัก ดังปรากฏตามตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การฝึกกิจกรรมภาคสนามตามหลักสูตรลูกเสือสามัญโดยการอยู่ค่ายพักแรม

วัน เดือน ปี	เวลา	วิชา	ผู้รับผิดชอบ	สถานที่
29 กุมภาพันธ์ 55	10.00 – 11.00 น.	- เดินทางถึง รร.สพศ.ศสพ. - แบ่งกลุ่ม – เรียกแถว	ครูฝึก ครูฝึก	ศาลเทพเจ้าเอราวัณ ศาลเทพเจ้าเอราวัณ
	11.00 – 11.30 น.	- สักการะเทพเจ้าเอราวัณ	ครูฝึก	ศาลเทพเจ้าเอราวัณ
		- พิธีมอบการบังคับบัญชา	ครูฝึก	ศาลเทพเจ้าเอราวัณ
	11.30 – 12.30 น.	- เข้าที่พัก/เปลี่ยนเครื่องแต่งกาย	ครูเวร	พื่น.นร.รร.สพศ.ศสพ.
		- รับประทานอาหารกลางวัน	ครูเวร	โรงเรียน รร.สพศ.ศสพ.
	12.30 – 14.00 น.	- ละลายพฤติกรรม	ครูฝึก	สนามฝึก
	14.00 – 16.00 น.	- ไต่หน้าผาจำลอง	ครูฝึก	สนามฝึก
	16.00 – 18.00 น.	- ทดสอบกำลังใจกระโดดหอสูง 34 ฟุต	ครูฝึก	สนามฝึก
	18.00 – 19.00 น.	- พักผ่อน / ทำภารกิจส่วนตัว / รับประทานอาหารเย็น	ครูเวร	โรงเรียน รร.สพศ.ศสพ. พื่น.นร.รร.สพศ.ศสพ.
	19.00 – 22.00 น.	- ฝึกกิจกรรมการอยู่รอดจากวาทภัย	ครูฝึก	สนามฝึก
22.00 น.	- สวดมนต์ / เข้านอน	ครูเวร	พื่น.นร.รร.สพศ.ศสพ.	
1 มีนาคม 55	05.30 – 06.00 น.	- ตื่นนอน / ทำภารกิจส่วนตัว	ครูเวร	พื่น.นร.รร.สพศ.ศสพ.
	06.00 – 07.00 น.	- กายบริหาร / ความสะอาดเขตสุขา	ครูเวร	พื่น.นร.รร.สพศ.ศสพ.
	07.00 – 08.00 น.	- รับประทานอาหาร / เคารพธงชาติ	ครูเวร	โรงเรียน รร.สพศ.ศสพ.
	08.00 – 12.00 น.	- กิจกรรมการเรียนรู้ในฐาน - การปฐมพยาบาล	ครูฝึก	สนามฝึก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	เวลา	วิชา	ผู้รับผิดชอบ	สถานที่
	12.00 - 13.00 น. 13.00 - 17.00 น. 17.00 - 19.00 น. 19.00 - 21.00 น. 21.00 น.	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้เชือกช่วยชีวิต - การดำรงชีพในขณะเกิดภัยพิบัติ - การอ่านและเขียนแผนที่ - รับประทานอาหารกลางวัน - ฝึกกิจกรรมการอยู่รอดจากอุทกภัย - พักผ่อน /ทำภารกิจส่วนตัว /รับประทานอาหารเช้า - เรื่องเล่ารอบกองไฟ - ความรู้จากการปฏิบัติ - ข้อดี/ข้อเสียของการฝึกปฏิบัติ - ข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุง - การละเล่น / เกม / เพลง - บันทึกการเรียนรู้ - สวดมนต์ / เข้านอน 	<p>ครูเวร</p> <p>ครูฝึก</p> <p>ครูเวร</p> <p>พ.น. ปจว.</p> <p>ครูเวร</p>	<p>โรงเรียน</p> <p>ร.ร.สพศ.ศสพ.</p> <p>สนามฝึก</p> <p>โรงเรียน</p> <p>ร.ร.สพศ.ศสพ.</p> <p>สนามฝึก</p> <p>พ.น.นร.ร.ร.ร.สพศ.ศสพ.</p>
2 มีนาคม 55	05.30 - 06.00 น. 06.00 - 07.00 น. 07.00 - 08.00 น. 08.00 - 12.00 น. 12.00 - 13.00 น. 13.00 - 18.00 น. 18.00 - 19.00 น.	<ul style="list-style-type: none"> - ตื่นนอน / ทำภารกิจส่วนตัว - กายบริหาร / ความสะอาดเขตสุขา - รับประทานอาหารเช้า - การดำรงชีพในขณะเกิดภัยพิบัติ - รับประทานอาหารกลางวัน - ฝึกกิจกรรมการอยู่รอดจากแผ่นดินไหวและอัคคีภัย - พักผ่อน / ทำภารกิจส่วนตัว / รับประทานอาหารเช้า 	<p>ครูเวร</p> <p>ครูเวร</p> <p>ครูเวร</p> <p>ครูฝึก</p> <p>ครูเวร</p> <p>ครูฝึก</p> <p>ครูเวร</p>	<p>พ.น.นร.ร.ร.ร.สพศ.ศสพ.</p> <p>พ.น.นร.ร.ร.ร.สพศ.ศสพ.</p> <p>โรงเรียน</p> <p>ร.ร.สพศ.ศสพ.</p> <p>สนามฝึก</p> <p>โรงเรียน</p> <p>ร.ร.สพศ.ศสพ.</p> <p>สนามฝึก</p> <p>โรงเรียน</p> <p>ร.ร.สพศ.ศสพ.</p>

ตารางที่ 3 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	เวลา	วิชา	ผู้รับผิดชอบ	สถานที่
	19.00 – 21.00 น.	- เรื่องเล่ารอบกองไฟ 1. ความรู้จากการปฏิบัติ 2. ข้อดี/ข้อเสียของการฝึกปฏิบัติ	ครูฝึก	สนามฝึก
	21.00 น.	3. ซ้อมบทพร้อม / ปรับปรุง 4. การละเล่น / เกม / เพลง 5. บันทึกการเรียนรู้ - สวดมนต์ / เข้านอน	ครูเวร	พื.น.ร.ร.ร.สพศ.ศสพ.
3 มีนาคม 55	05.30 – 06.00 น.	- ตื่นนอน/ทำภารกิจส่วนตัว	ครูเวร	พื.น.ร.ร.ร.สพศ.ศสพ.
	06.00 – 07.00 น.	- กายบริหาร / ความสะอาด เขตสุขา	ครูเวร	พื.น.ร.ร.ร.สพศ.ศสพ.
	07.00 – 08.00 น.	- รับประทานอาหาร / เคารพธงชาติ	ครูเวร	โรงเลี้ยง ร.ร.สพศ.ศสพ.
	08.00 – 10.00 น.	- การหลีกเลี้ยงสัตว์มีพิษ	ครูฝึก	สนามฝึก
	10.00 – 12.00 น.	- การปิดการฝึกอบรม	ครูฝึก	พื.น.ร.ร.ร.สพศ.ศสพ.
	12.00 – 13.00 น.	- รับประทานอาหารกลางวัน	ครูเวร	โรงเลี้ยง ร.ร.สพศ.ศสพ.
	13.00 – 15.00 น.	- ชมพิพิธภัณฑ์ทหารรบ พิเศษ	- -	พิพิธภัณฑ์ทหารรบ พิเศษ
	15.00 น.	- เดินทางกลับ		-

2. การดำเนินการหลังการทดลอง หลังจากเสร็จสิ้นการจัด

การเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวัดและประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจกับกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติการทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา การอยู่รอดเมื่อประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

6.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบความรู้ความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา และการสังเกตและประเมินพฤติกรรม

นักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรม จากการเรียนด้วยหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด การผจญภัยศึกษาที่พัฒนาขึ้น โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 15.0 for Windows ดังนี้

6.3.1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจจากการทดลอง ใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) โดยการทดสอบค่าที (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

6.3.2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา จากการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) โดยการทดสอบค่าที (t-test) ที่ระดับ นัยสำคัญทางสถิติ .05

6.3.3 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม นักเรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรม จากการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญ ภัยศึกษา โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) การทดสอบค่า ที (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

6.3.4 วิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของ นักเรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมการอยู่รอดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยการใช้การทดสอบ ค่าที (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามทักษะการอยู่รอด 4 ระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ย 0.00 – 0.75 หมายถึง นักเรียนไม่แสดงพฤติกรรมการอยู่รอดเลย

ค่าเฉลี่ย 0.76 – 1.50 หมายถึง นักเรียนแสดงพฤติกรรมการอยู่รอด

โดยดูตัวอย่างจากผู้อื่น

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.25 หมายถึง นักเรียนแสดงพฤติกรรมการอยู่รอด

ภายใต้การแนะนำของผู้อื่น

ค่าเฉลี่ย 2.26 – 3.00 หมายถึง นักเรียนแสดงพฤติกรรมการอยู่รอดได้

ด้วยตนเอง

6.4 การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัย 2 ลักษณะคือ

6.4.1 การนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลโดยใช้ตาราง ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนของผู้เรียนซึ่งเป็นผลจากการทดลองใช้ หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ของผู้เรียน โดยใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ แบบทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ใน การแก้ปัญหา และแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรม

6.4.2 การนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่เป็นพัฒนาการของพฤติกรรมการอยู่รอดที่สังเกตได้จากการปฏิบัติกิจกรรม บันทึกการเรียนรู้อย่างสังเกต และบันทึกพฤติกรรมนักเรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรม แบบบันทึกการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาเมื่อประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญ เพื่อยืนยันการตีความหมาย และให้หลักฐานเชิงประจักษ์ของข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของ ลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียน ประถมศึกษา มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของ ลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียน ประถมศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา ของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของ นักเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของ ลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะ การอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา ได้ดำเนินการตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ทำให้ได้หลักสูตร ลูกเสือสามัญที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการอยู่รอดจากสถานการณ์ภัย พิบัติ โดยหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ มีการดำเนินการตามรายละเอียดในขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัย ศึกษาลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ขั้นที่ 2 การสร้างพันธกิจของโรงเรียนว่าด้วยหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด การผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ขั้นที่ 3 การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด การผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ขั้นที่ 4 การกำหนดสาระของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา ของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ขั้นที่ 5 การกำหนดคำอธิบายของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ย่อยและโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการพัฒนาศึกษาของ ลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ขั้นที่ 6 การกำหนดแนวการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด การพัฒนาศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ขั้นที่ 7 การกำหนดแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ ตามแนวคิดการพัฒนาศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ขั้นที่ 8 การกำหนดแหล่งเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการพัฒนาศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ขั้นที่ 9 การประเมินคุณภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการพัฒนาศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

รายละเอียดของการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการพัฒนาศึกษา ของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการพัฒนาศึกษา ของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

วิสัยทัศน์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการพัฒนาศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ที่เน้นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียน ประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยกำหนดจากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ข้อมูลสภาพพื้นที่และปัญหาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1.1 ข้อมูลสภาพพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นที่ราบลุ่มและทุ่งนา เกิดจากการทับถมของ ตะกอนจากทะเลและแม่น้ำจันทน์เขิน กลายเป็นแผ่นดินหรือที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้น ไม่มี ภูเขาอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 3.5 – 5 เมตร มีแม่น้ำไหลผ่าน ๔ สาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย นอกจากนี้ยังมีลำคลองจร รรมชาติและคลองขุดอีกมากมาย เมื่อถึงฤดูน้ำหลากก็จะพัดพาตะกอนจากต้นน้ำมาท่วมตามที ลุ่ม เป็นที่ราบลุ่มอันอุดมสมบูรณ์ กลายเป็นอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญของประเทศตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน (คณิตา เลขะกุล, 2550) นอกจากนี้จังหวัดพระนครศรีอยุธยายังตั้งอยู่บนรอยเลื่อน

ป่าโมก รอยเลื่อนผักไถ่ รอยเลื่อนเจ้าพระยา รอยเลื่อนองครักษ์ และที่สำคัญและมีผลกระทบต่อบึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยาคือ รอยเลื่อนศรีสวัสดิ์ (อดิคร พุ่งขจร, 2552)

1.1.2 สภาพปัญหาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพปัญหาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ และสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นทั่วไปในประเทศไทยและหลายประเทศทั่วโลก จนกลายเป็นภัยพิบัติที่สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินและมนุษย์โดยตรง ซึ่งโรงเรียนวัดราชวรীরศรัทธาธรรมและชุมชนโดยรอบมีทำเลที่ตั้งอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มต่ำอยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสักและแม่น้ำลพบุรี นอกจากนี้ยังตั้งอยู่บนรอยเลื่อนมหाराช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รอยเลื่อนองครักษ์ จังหวัดนครนายก และมีโอกาสที่จะได้รับผลกระทบจากรอยเลื่อนศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ตลอดจนมีทำเลที่ตั้งอยู่ติดกับนิคมอุตสาหกรรม 2 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน และนิคมอุตสาหกรรมไฮเทค อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้คนที่อาศัยอยู่โดยรอบขาดความเชื่อมั่นเกี่ยวกับน้ำและอากาศว่าจะมีความปลอดภัย จนชุมชนไม่กล้าเสี่ยงที่จะนำน้ำในแหล่งน้ำ พืชผักตามธรรมชาติ หรือแม้แต่สัตว์น้ำมาใช้เพื่อการบริโภค ซึ่งนับวันเหตุการณ์ภัยพิบัติจะทวีความรุนแรงขึ้น การเตรียมพร้อมอยู่เสมอจะช่วยให้รอดพ้นหรืออยู่รอดในสถานการณ์ภัยพิบัติได้เป็นอย่างดี

1.2 ข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นความต้องการที่ผู้เรียนจะได้รับจากการศึกษาเนื้อหาทางด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติในด้านทักษะการอยู่รอดเมื่อต้องประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งดังนี้

1.2.1 ข้อมูลความต้องการของนักเรียน นักเรียนได้ให้ข้อมูลที่เป็นความต้องการในการมีส่วนร่วมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญดังปรากฏตามหลักฐานเชิงประจักษ์ต่อไปนี้

“.....ถ้าให้เลือก ก็อยากเรียนเรื่องที่ดินเต็นท์ อยากออกไปเรียนนอกโรงเรียนบ้าง อยากปีนเขา อยากช่วยเหลือคนที่ลำบาก อยากเป็นนักกู้ภัย อยากเรียนหลายอย่างครับ.....”

(เด็กชายภาณุวัฒน์ เพยโคกสูง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 17 พฤษภาคม 2553)

“.....หนูอยากเรียนเรื่องอื่นบ้าง ไม่อยากท่องกฎ มันเยอะจำไม่ได้ ที่หนูเลือกภัยธรรมชาติ เพราะเขาบอกว่าจะมีน้ำท่วม หนูว่าอย่าไม่เป็น หนูจะได้หนีได้ ไม่ตายค่ะ.....”

(เด็กหญิงวิลาสินี ดำนิล นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 17 พฤษภาคม 2553)

“.....คุณครูเมืองนอกแผ่นดินไหว น่ากลัว หากบ้านที่เราอยู่เป็น อย่างนั้น คงพังหมด จะทำยังไง คงตายกันหมด.....”

(เด็กชายกันติทัต คงชู นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 16 พฤษภาคม 2553)

“.....อยากเรียนเรื่องที่สนุก ๆ ไปเรียนที่อื่นบ้าง ไม่อยากอยู่ใน ห้องเรียน เปื่อ.....”

(เด็กชายธนาวัฒน์ โท่นดี นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 17 พฤษภาคม 2553)

“.....บ้านเราอยู่ติดนิคมบางปะอิน พ่อบอกว่าน้ำมีสารกินไม่ได้ ต้องซื้อน้ำกิน เสียเงินมาก เราจะรู้ได้ยังไงว่ามีสารจริงหรือเปล่า.....”

(เด็กชายสหัสวรรษ บุษบาเกิด นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 18 พฤษภาคม 2553)

“.....ถ้าให้เลือก ผมอยากเรียนวิชาลูกเสือที่ได้ออกไปลุย ข้างนอก ไม่อยากนั่งเรียนในห้อง ไม่ชอบร้องเพลง แต่อยากเข้าค่าย.....”

(เด็กชายชาญณรงค์ ฤกษ์ใหม่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 20 พฤษภาคม 2553)

“.....แม่บอกว่าธรรมชาติไม่เหมือนเดิม ฝนตกน้ำท่วม ไม่ เหมือนเดิม ดินไม่เคยพังก็พังลง น้ำไม่ท่วมก็ท่วม กลัวตาย แต่แม่บอกว่าเราไม่มีเงินไปซื้อที่ แดงอีสานเหมือนคนอื่น ตายกันอยู่นี้แหละ.....”

(เด็กหญิงรัตนภรณ์ พันธุ์สำโรง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 20 พฤษภาคม 2553)

“.....บ้านหนูน้ำท่วมทุกปีเลย แต่เข้าบ้าง เหวบ้าง ทำยังไงน้ำจะ ไม่ท่วม หาของกินยาก ครูน่าจะสอนให้พวกหนูปลูกผักที่ลอยน้ำ.....”

(เด็กหญิงนุชจรี ศรีบุญเรือง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 20 พฤษภาคม 2553)

“.....เรียนอะไรก็ได้ที่สนุก ตื่นเต้น แล้วก็เอาไปใช้ได้.....”

(เด็กชายภูษเนศ เณรตากล่อง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 20 พฤษภาคม 2553)

“.....หนูเลือกเรียนมัธยมศึกษา เพราะจะได้รู้ว่าเป็นยังไง.....”

(เด็กหญิงสโรชา ภาคมาลัย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 20 พฤษภาคม 2553)

1.2.2 ข้อมูลความต้องการของผู้ปกครอง ผู้ปกครองนักเรียนได้ให้ข้อมูลที่เป็นความต้องการในการมีส่วนร่วมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญ ดังปรากฏตามหลักฐานเชิงประจักษ์ต่อไปนี้

“.....มีข่าวลือเกี่ยวกับโลกแตกบ่อย ๆ ฟังแล้วกลัวมาก สงสัยจะเกิดขึ้นจริง เพราะอะไร ๆ ก็เปลี่ยนไปหมด เดี่ยวน้ำท่วม แผ่นดินไหว บอกตรง ๆ เลยว่ากลัวมาก อยากให้ครูสอนให้เด็กบ้างว่าจะทำยังไงจึงจะอยู่ได้ กลัวเหลือเกิน.....”

(นางสุรีย์ภัส โดโพบูลย์ ผู้ปกครองเด็กหญิงอลิษา โดโพบูลย์, 23 พฤษภาคม 2553)

“.....วิชาลูกเสือมีแต่ร้องรำทำเพลง น่าจะให้เด็กได้เรียนอย่างอื่นบ้าง เดี่ยวที่บ้านเรามีแต่เหตุการณ์ไม่ดี เดี่ยวภาคใต้ดินถล่ม ภาคเหนือแผ่นดินไหว เมืองนอกก็มี เสียหายกันเยอะ หากตรงที่บ้าเราอยู่เป็นยั้งนั้น คงตายกันหมด ครูน่าจะสอนเด็ก ๆ”

(นายมานพ ดำนิล ผู้ปกครองเด็กหญิงวิลาสินี ดำนิล, 29 พฤษภาคม 2553)

“.....อยากให้ครูเอาเรื่องน้ำท่วม แผ่นดินไหว ดินภูเขาพัง ที่ประเทศเรากำลังเจออยู่ตอนนี้มาสอนเด็กมั่ง บ้านผมที่ภาคเหนืออยู่ใกล้เขายังโดนเลย.....”

(นายชอง เพชรศิรีรัฐ ผู้ปกครองเด็กหญิงศิริวรรณ เพชรศิรีรัฐ, 29 พฤษภาคม 2553)

“.....ครูจะสอนอะไรก็ได้ แต่อยากให้คนรุ่นต่อไปมันหนีได้ ไม่อยากเห็นมันตาย.....”

(นายบุญหลาย รักชาติ ผู้ปกครองเด็กชายพงษ์พัฒน์ รักชาติ, 30 พฤษภาคม 2553)

“.....น่าจะให้นักเรียนรู้ว่าจะหนียังไง จะอยู่ยังไง จะปลอดภัยจะอยู่ จะกินอะไร หนีไปไหนก็ตาย.....”

(นายสุริยันต์ บุญครอบ ผู้ปกครองเด็กหญิงนฤมล บุญครอบ, 30 พฤษภาคม 2553)

“.....อยากให้ลูกรู้จักเอาตัวรอด หากน้ำท่วมโลกจริง ตัวฉันก็ไม่หวังอะไร แต่ไม่อยากเห็นลูกตาย.....”

(นางปิยะมาศ แยมสมพงษ์ ผู้ปกครองเด็กหญิงจริญญา บุญนาค, 1 มิถุนายน 2553)

1.2.3 ความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาได้ให้ข้อมูลที่เป็นความต้องการในการมีส่วนร่วมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญดังแสดงตามหลักฐานต่อไปนี้

“.....เหตุการณ์บ้านเมืองเราเปลี่ยนไป มีภัยอันตรายเกิดขึ้นมาก โรงเรียนน่าจะเอามาสอนเด็กบ้าง โดยเฉพาะพวกภัยต่าง ๆ นักเรียนจะได้รู้วิธีช่วยตัวเองได้.....”

(นายลำอานต์ นัยสิทธิ์ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 16 พฤษภาคม 2553)

“.....หากมองดูในหลักสูตรลูกเสือจริง ๆ แล้ว ยังไม่เห็นมีส่วนไหนที่จะพูดถึงภัยธรรมชาติเลย แล้วทุกวันนี้ประเทศเราก็เจอเหตุการณ์แบบนี้บ่อย ๆ น่าจะนำเรื่องเหล่านี้มาสอนให้นักเรียนรู้บ้าง อย่างน้อยจะเตรียมตัวและช่วยตัวเองได้.....”

(นางนวลอนงค์ พรรณประทุม ผู้แทนครูโรงเรียนวัดราชบุรุษศรีรัตนธรรม ในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 20 พฤษภาคม 2553)

“.....ในวิชาลูกเสือ อยากให้นักเรียนเรื่องที่สนุก ตื่นเต้น ช่วยเหลือตัวเองได้ เด็กสมัยนี้ช่วยเหลือตัวเองไม่เป็นเลย ต้องคอยให้พ่อแม่ทำให้ตลอด.....”

(นางเป็้น พรรณนิยม กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 20 พฤษภาคม 2553)

1.3 แนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาดิน พาวเวลล์ (Powell, 1960)

หมายถึง การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการนำผู้เรียนออกไปสู่สภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ นอกห้องเรียน ให้ได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มีการเรียนรู้ถึงสภาพปัญหา และแก้ปัญหาที่ประสบนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลางแจ้ง เป็นส่วนใหญ่

1.4 ทักษะการอยู่รอด หมายถึง การนำความรู้ความเข้าใจ ความสามารถทางด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติและ การอยู่รอดไปใช้ในการสถานการณ์ที่เป็นปัญหา โดยมีความสามารถในการควบคุมสติ การตัดสินใจ การเป็นผู้นำ การรู้จักแบ่งหน้าที่กันปฏิบัติงาน และการปฏิบัติได้ทันเวลา เพื่อแก้ปัญหาตามสถานการณ์จนประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัย

1.5 วัตถุประสงค์ของการลูกเสือ (ราชกิจจานุเบกษา, 2551 : 93) ที่ว่า “พัฒนาลูกเสือทั้งด้านทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม ให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ

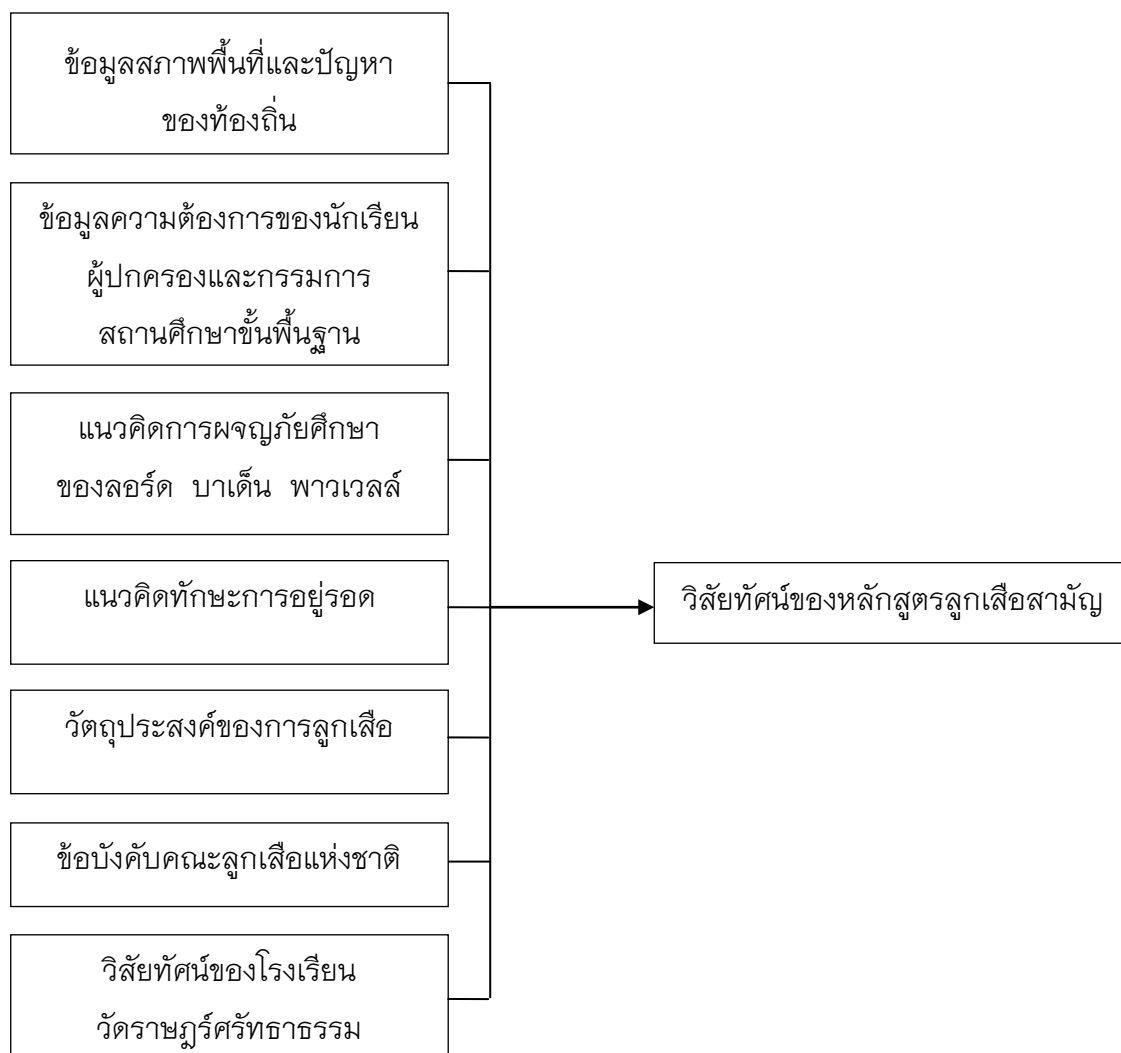
และช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสามัคคี และมีความเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสงบสุข และความมั่นคงของประเทศชาติ โดยให้ลูกเสือมีนิสัยเป็นคนช่างสังเกต รู้จักจดจำ เชื่อฟังผู้อื่น ฟังพาดตนเองได้ มีความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระเบียบวินัย รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักบำเพ็ญตนเพื่อส่วนรวม มีทักษะในทำการฝีมือ ฝึกฝนในการกิจกรรมตามความสนใจ รู้จักรักษาและส่งเสริมจารีตประเพณี วัฒนธรรม และความมั่นคงของประเทศชาติ”

1.6 วิสัยทัศน์ของโรงเรียนวัดราชกุฎร์ศรัทธาธรรม

“โรงเรียนวัดราชกุฎร์ศรัทธาธรรม มุ่งให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ และคุณธรรม ยึดมั่นในความเป็นไทย ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาศักยภาพครู อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีระบบและมาตรฐานการจัดการศึกษาที่ดี”

1.7 ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือสามัญ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2525 (สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ, 2525) ที่ได้ระบุถึงหลักสูตรของลูกเสือเอกว่าประกอบไปด้วย “การพึ่งตนเอง การบริการ การพจณภัย วิชาช่างของลูกเสือ ระเบียบแถว และวิชาพิเศษลูกเสือ”

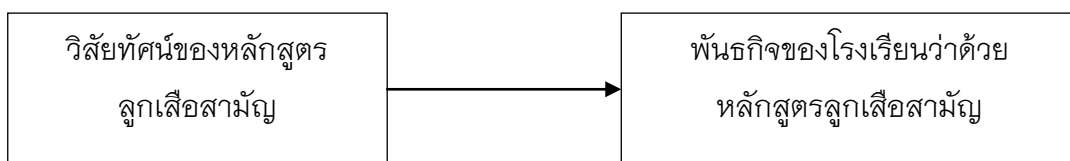
จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญดังปรากฏตามแผนภาพที่ 9 ดังนี้

แผนภาพที่ 9 กรอบแนวคิดในการกำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ
ตามแนวคิดการพหุญาัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ขั้นที่ 2 การสร้างพันธกิจของโรงเรียนว่าด้วยหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด การพหุญาัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

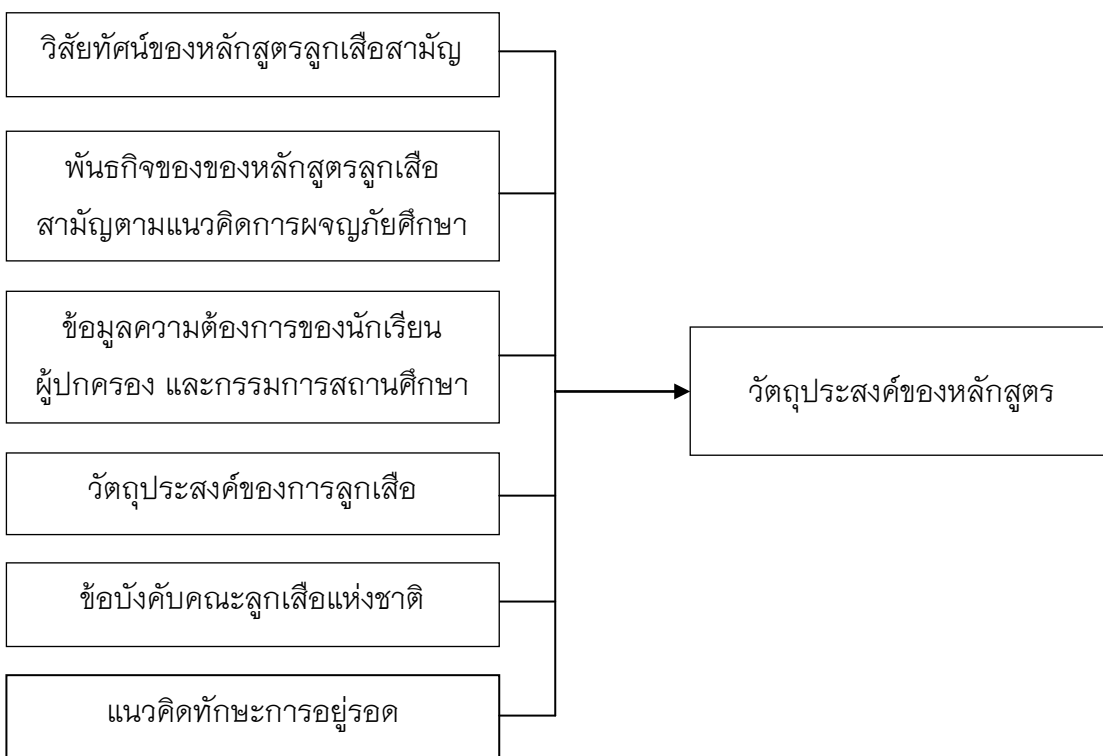
ผู้วิจัยได้กำหนดพันธกิจเพื่อเป็นแนวทางดำเนินงานของโรงเรียนที่นำการจัดการศึกษาตามหลักสูตรลูกเสือสามัญของโรงเรียนไปสู่วิสัยทัศน์ ที่ได้กำหนดไว้ดังปรากฏตามแผนภาพที่ 10 ดังนี้

แผนภาพที่ 10 กรอบแนวคิดในการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนว่าด้วยหลักสูตรลูกเสือสามัญ
ตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ขั้นที่ 3 การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัย ศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

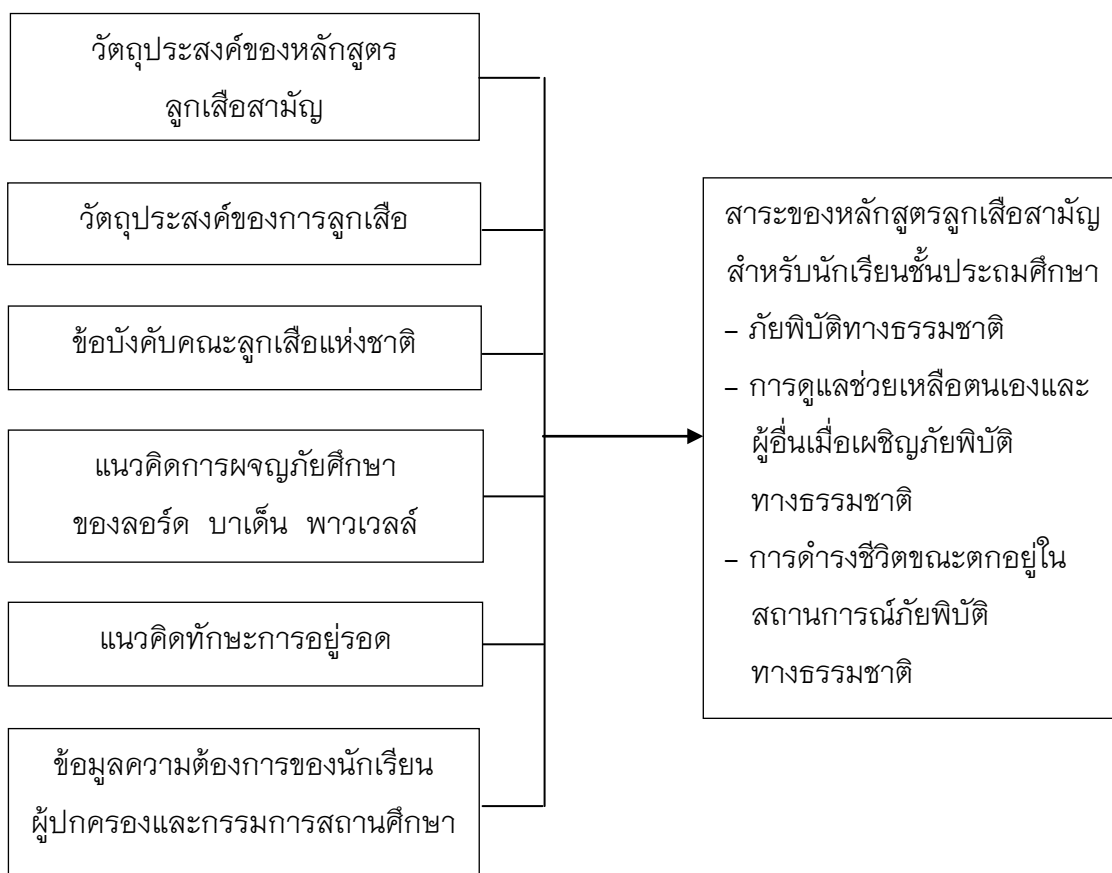
การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ ผู้วิจัยเริ่มจากการสังเคราะห์
แนวคิดของการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ทักษะการอยู่รอด วิเคราะห์
ข้อมูลสภาพพื้นที่และปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ข้อมูลความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจของหลักสูตรลูกเสือสามัญ เพื่อ
กำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ ซึ่งเป็นคุณภาพของนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนผ่านหลักสูตรลูกเสือไปแล้วดังปรากฏตามแผนภาพที่ 11 ดังนี้

แผนภาพที่ 11 กรอบในการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด
การผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ขั้นที่ 4 การกำหนดสาระของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัย ศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสรุปได้เป็นสาระลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอด จำนวน 3 สาระใหญ่ ๆ ดังปรากฏตามแผนภาพที่ 12 ดังนี้

แผนภาพที่ 12 กรอบที่ใช้ในการกำหนดสาระหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ตารางที่ 4 วัตถุประสงค์ของการลูกเสือ ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติว่าด้วย

การปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือสามัญ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2525
หมวด 3 ลูกเสือเอก ที่นำมาใช้ในการบูรณาการจัดเนื้อหาสาระในหลักสูตร
ลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

วัตถุประสงค์ของการลูกเสือ ในราชกิจจานุเบกษา	ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติว่าด้วย การปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษ ลูกเสือสามัญ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2525
<p>เพื่อพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม ให้เป็นพลเมืองดี มี ความรับผิดชอบ และช่วยสร้างสรรค์สังคมให้ เกิดความสามัคคี และมีความเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้เพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของ ประเทศชาติตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ให้มีนิสัยในการสังเกต จดจำ เชื้อฟัง และฟังตนเอง 2) ให้ซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัยและ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น 3) ให้รู้จักบำเพ็ญตนเพื่อ สาธารณประโยชน์ 4) ให้รู้จักทำการฝีมือ และฝึกฝนให้ทำ กิจการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม 5) ให้รู้จักรักษาและส่งเสริมจารีต ประเพณี วัฒนธรรม และความมั่นคงของ ประเทศชาติ 	<p>หลักสูตรลูกเสือเอก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การฟังตนเอง 2) การบริการ 3) การผจญภัย 4) วิชาช่างของลูกเสือ 5) ระเบียบแถว

สาระลูกเสือสามัญที่ 1 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นสาระที่ได้มาจากการบูรณาการ
ระหว่างข้อมูลสภาพพื้นที่และปัญหาของชุมชน ความต้องการพื้นฐานของผู้เรียน ผู้ปกครอง
และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับวัตถุประสงค์ของลูกเสือในพระราชบัญญัติลูกเสือ

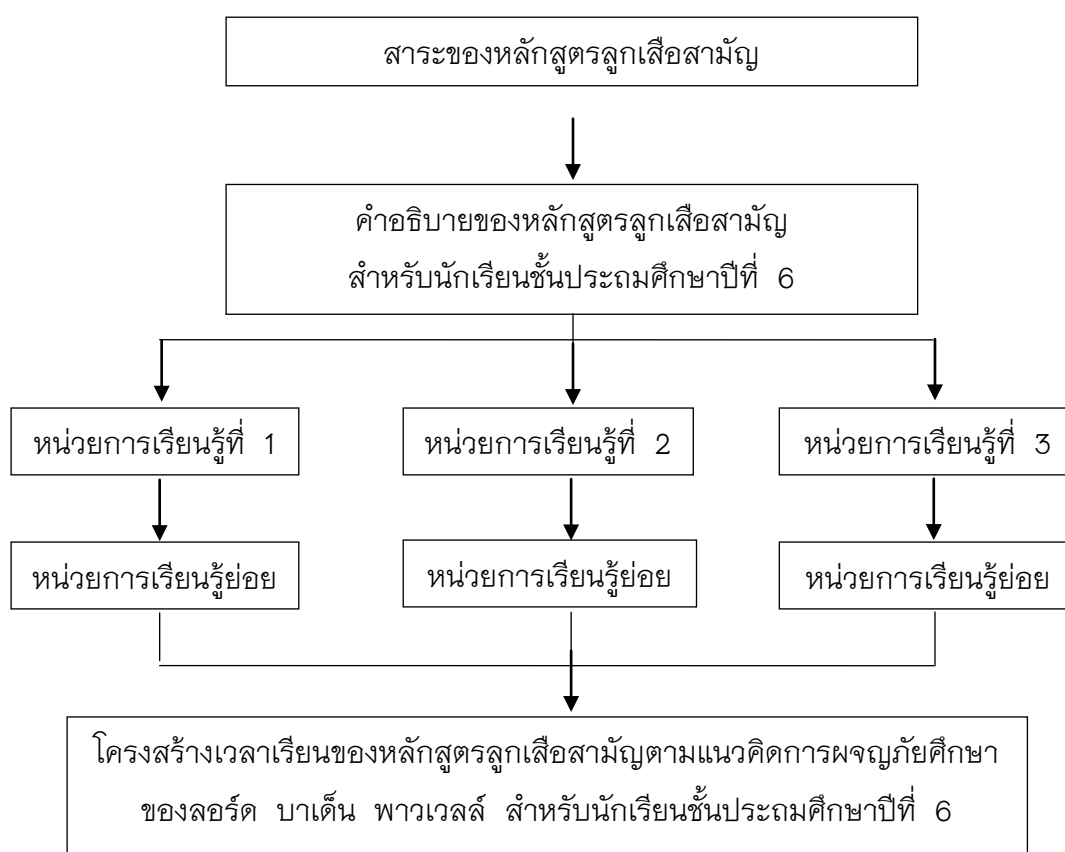
พ.ศ. 2551 เนื้อหาหลักสูตรในข้อบังคับของลูกเสือแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2525 เรื่อง การพึ่งตนเอง และวิชาพิเศษ ข้อ 10 ผู้ช่วยคนดับเพลิง ที่ต้องการให้ลูกเสือได้รู้จักและเข้าใจ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยดับเพลิง รู้จักวิธีป้องกัน การใช้เครื่องมือ อธิบายถึงสาเหตุ และการปฏิบัติจากอันตรายที่เกิดขึ้นจากไฟ และข้อ 11 ผู้ช่วยเหลือผู้ประสบภัย ในเรื่อง เกี่ยวกับการช่วยเหลือคนตกน้ำ การผายปอด และการใช้อุปกรณ์ช่วยชีวิต

สาระลูกเสือสามัญที่ 2 การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทาง ธรรมชาติ เป็นสาระที่ได้มาจากการบูรณาการระหว่างความต้องการพื้นฐานของนักเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับวัตถุประสงค์ของลูกเสือในพระราช บัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 เนื้อหาหลักสูตรในข้อบังคับของลูกเสือแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2525 เรื่อง การพึ่งตนเอง การบริการ การผจญภัย และวิชาการของลูกเสือ และวิชาพิเศษ ลูกเสือสามัญ ในเรื่องเกี่ยวกับผู้ให้การปฐมพยาบาล นักผจญภัยในป่า และนักบุกเบิก

สาระลูกเสือสามัญที่ 3 การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติ ทางธรรมชาติ เป็นสาระที่ได้มาจากการบูรณาการระหว่างความต้องการพื้นฐานของนักเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับวัตถุประสงค์ของลูกเสือใน พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 เนื้อหาหลักสูตรในข้อบังคับของลูกเสือแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2525 เรื่อง การพึ่งตนเอง การบริการ การผจญภัย และวิชาการของลูกเสือ และ วิชาพิเศษลูกเสือสามัญ ในเรื่องเกี่ยวกับช่างไม้ ชาวสวน ชาวค่าย การประกอบอาหารในค่าย นักผจญภัยในป่า นักบุกเบิก และนักจับปลา

ขั้นที่ 5 การกำหนดคำอธิบายของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ย่อย และโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัย ศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ผู้วิจัยนำสาระของลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ที่ได้ในขั้นที่ 4 มากำหนดคำอธิบายของหลักสูตรลูกเสือสามัญ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ย่อย และโครงสร้างเวลาเรียน ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ และนำหลักสูตรลูกเสือสามัญไปใช้ในเวลาเรียนปกติของวิชา ลูกเสือ ดังปรากฏตามแผนภาพที่ 13 ดังนี้

แผนภาพที่ 13 การกำหนดคำอธิบายของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ย่อย และโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ขั้นที่ 6 การกำหนดแนวการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ การให้ความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างเข้มข้นเพียงอย่างเดียว ไม่อาจทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้มีทักษะการอยู่รอด จึงต้องมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างพฤติกรรมการอยู่รอดโดยเฉพาะ ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยใช้ตัวอย่างจากการสาธิต ด้วยการลงมือปฏิบัติโดยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม มีความรู้

ความเข้าใจในเรื่องภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา โดยเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งการอภิปรายแสดงความคิดเห็น การศึกษาค้นคว้า ฝึกปฏิบัติและอยู่ค่ายพักแรมเพื่อปฏิบัติกิจกรรมภาคสนามในแหล่งเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำ และคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

6.1 ด้านความรู้ความเข้าใจในสาระตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ ผู้วิจัยให้ผู้เรียนเรียนรู้สาระภาคความรู้และปฏิบัติกิจกรรมย่อยในแต่ละสาระ เพื่อให้ผู้เรียนมีความคุ้นเคยและทักษะเบื้องต้นในการปฏิบัติดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อม เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียนรู้ในเนื้อหาสาระหรือประสบการณ์ใหม่ที่จะได้รับ

ขั้นที่ 2 ขั้นศึกษาตัวอย่าง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระในภาคความรู้และปฏิบัติกิจกรรมย่อยในแหล่งเรียนรู้ โดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในแต่ละเรื่อง

ขั้นที่ 3 ขั้นวางแผนการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้ร่วมกันวางแผนปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผน ผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายถึงสาระและการฝึกปฏิบัติกิจกรรมย่อยที่ได้เรียนไปแล้วถึงประโยชน์ที่ได้รับ และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันประชุมถึงแนวทางในการประเมินผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันและปฏิบัติไปในทางเดียวกัน จากนั้นจึงสังเกตและประเมินผลผู้เรียนตามแนวทางที่ได้วางไว้ แล้วจึงร่วมกันสรุปเนื้อหาที่เรียนมาทั้งหมด

6.2 ด้านการฝึกปฏิบัติภาคสนามโดยการอยู่ค่ายพักแรม ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยผู้วิจัยได้ประชุมวางแผนกับผู้ช่วยวิจัยและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้มีความเข้าใจตรงกันถึงแนวทางการจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติและการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง จนเกิดทักษะและความสามารถในการอยู่รอดในแหล่งเรียนรู้ ณ โรงเรียนสงครามพิเศษ ศูนย์สงครามพิเศษ ค่ายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ใช้เวลา 4 วัน 3 คืน รวม 28 ชั่วโมง

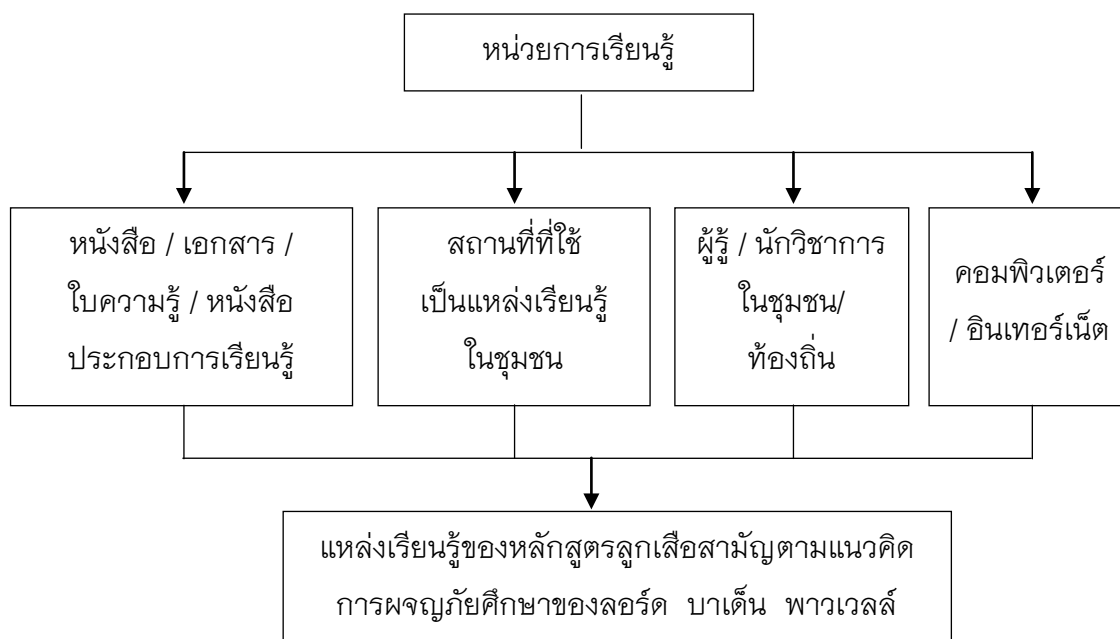
ขั้นที่ 7 การกำหนดแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ผู้ได้วิจัยกำหนดแนวทางในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ที่สอดคล้องกับทักษะการอยู่รอดของนักเรียนดังนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจ เพื่อตรวจสอบความรู้ในเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติตามหลักสูตรลูกเสือสามัญที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนแต่ละหน่วย
2. ด้านทักษะการอยู่รอดจากสถานการณ์ที่เป็นแก้ปัญหา โดยนำผู้เรียนไปเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นการฝึกทักษะเบื้องต้นหลังจากได้เรียนสาระตามหลักสูตรแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเฉพาะด้าน เพื่อลดอาการตื่นตกใจความกลัว จากนั้นจึงนำผู้เรียนไปอยู่ค่ายพักแรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามสถานการณ์ที่เป็นปัญหาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและประเมินพฤติกรรมการอยู่รอดด้านการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติได้ทันเวลา

ขั้นที่ 8 การกำหนดแหล่งเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ผู้วิจัยนำหน่วยการเรียนรู้ย่อยมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ย่อย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำจริง สัมผัสเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพจริงของผู้เรียน และจัดทำบัญชีรายชื่อนักวิชาการ ผู้นำชุมชน สถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน รวมทั้งรายชื่อเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ เพื่อนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักสูตรลูกเสือสามัญดังปรากฏตามแผนภาพที่ 14 ดังนี้

แผนภาพที่ 14 การกำหนดแหล่งเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ขั้นที่ 9 การประเมินคุณภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

การประเมินคุณภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดการกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ เพื่อตรวจสอบและประเมินความถูกต้องของเนื้อหาสาระ ความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา ดังนี้

1.1 ด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้

“.....หลักสูตรที่สร้างขึ้นมีความสมบูรณ์ดี ควรนำไปใช้อย่างจริงจัง และทำให้เป็นขั้นตอน ให้ใคร ๆ ก็ได้ที่หันกลับมามองดูแล้ว ทำให้เขามีความรู้สึกว่าหลักสูตรของเรามีความศักดิ์สิทธิ์ เพราะอะไร เพราะเราทำตามกำหนด ทำตามขั้นตอนที่เราเขียนไว้ เรียนก็เรียนจริง ปฏิบัติก็ลงมือปฏิบัติจริง ประเมินผลก็จริง คนก็จะเกิดศรัทธา.....”

(พลตรีชัยชนะ นาคเกิด รองผู้บัญชาการศูนย์สงครามพิเศษ จังหวัดลพบุรี)

“.....นักเรียนจะอยู่รอดจากเหตุการณ์ได้ เมื่อนักเรียนมีความกล้า กล้าในเรื่องตัดสินใจก่อน เพราะถ้าไม่มีการตัดสินใจ อะไร ๆ ก็ไม่เกิดขึ้น การตัดสินใจสังเกตได้ยาก แต่สามารถฝึกได้ จึงอยากให้เพิ่มเติมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ โดยให้เพิ่มกิจกรรมการทดสอบกำลังใจไปด้วย โดยไต่ผาจำลองและกระโดดหอสูง 34 ฟุต เพราะการไต่ผากับการกระโดดหอที่สูง จะฝึกการตัดสินใจได้เป็นอย่างดี ไม่ใช่เฉพาะเด็กนะ ทุกคนที่อยู่ในโลกนี้เลยก็ว่าได้ เป็นการตัดสินใจระหว่างความเป็นกับความตาย เพราะปกติแล้ว เมื่อไปเจอคนที่เขากำลังประสบกับภัยพิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง หากเราไม่กล้าตัดสินใจ การช่วยเหลือคนอื่นก็ไม่เกิดขึ้น แต่ถ้าหากเด็กได้ฝึกส่วนนี้แล้วและก็มีความรู้ด้วย เมื่อไปเจอคนที่เขากำลังจะตายด้วยภัยพิบัติอะไรสักอย่าง เขาจะกล้าที่จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือ ซึ่งจุดนี้คนในบ้านเรายังขาดอยู่มาก พวกเราต้องการคนที่มีจิตสาธารณะทางด้านนี้อยู่มาก และคิดว่าเด็กกลุ่มนี้เมื่อเติบโตขึ้นไป เขาต้องสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้แน่ แต่อย่าลืมที่จะให้เขาได้ฝึกภาคปฏิบัติบ่อย ๆ เพราะทักษะต้องมีการฝึกบ่อย ๆ สักปีละ 2 ครั้ง ก็ตกภาคเรียนละ 1 ครั้ง น่าจะไหวนะสำหรับเด็ก และศูนย์สงเคราะห์แห่งนี้ยินดีต้อนรับเสมอ.....”

(พลตรีชัยชนะ นาคเกิด รองผู้บัญชาการศูนย์สงเคราะห์พิเศษ จังหวัดลพบุรี)

“.....จากพันธกิจในหลักสูตรข้อที่ 3 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนจัดสถานการณ์แบบการผจญภัยศึกษา.....เป็นไปได้หรือที่จะให้ผู้เรียนที่เป็นเพียงเด็กประถมเป็นผู้จัดสถานการณ์การผจญภัย ซึ่งไม่น่าเป็นไปได้และยากมากสำหรับเด็ก แล้วก็ทำไม่ได้ ควรปรับให้สอดคล้องกับความเป็นจริง.....”

(ดร.อลิสรา ชมชื่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จังหวัดปัตตานี)

“.....ภาษาที่ใช้ในเครื่องมือการประเมิน เช่น แบบทดสอบ แบบสอบถาม ควรปรับให้สอดคล้องกับระดับของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ไม่ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน เพราะอาจทำให้ได้คำตอบที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์.....”

(ดร.อลิสรา ชมชื่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จังหวัดปัตตานี)

1.2 ด้านเครื่องมือการประเมินภาคความรู้ ภาคปฏิบัติ และพฤติกรรมนักเรียน

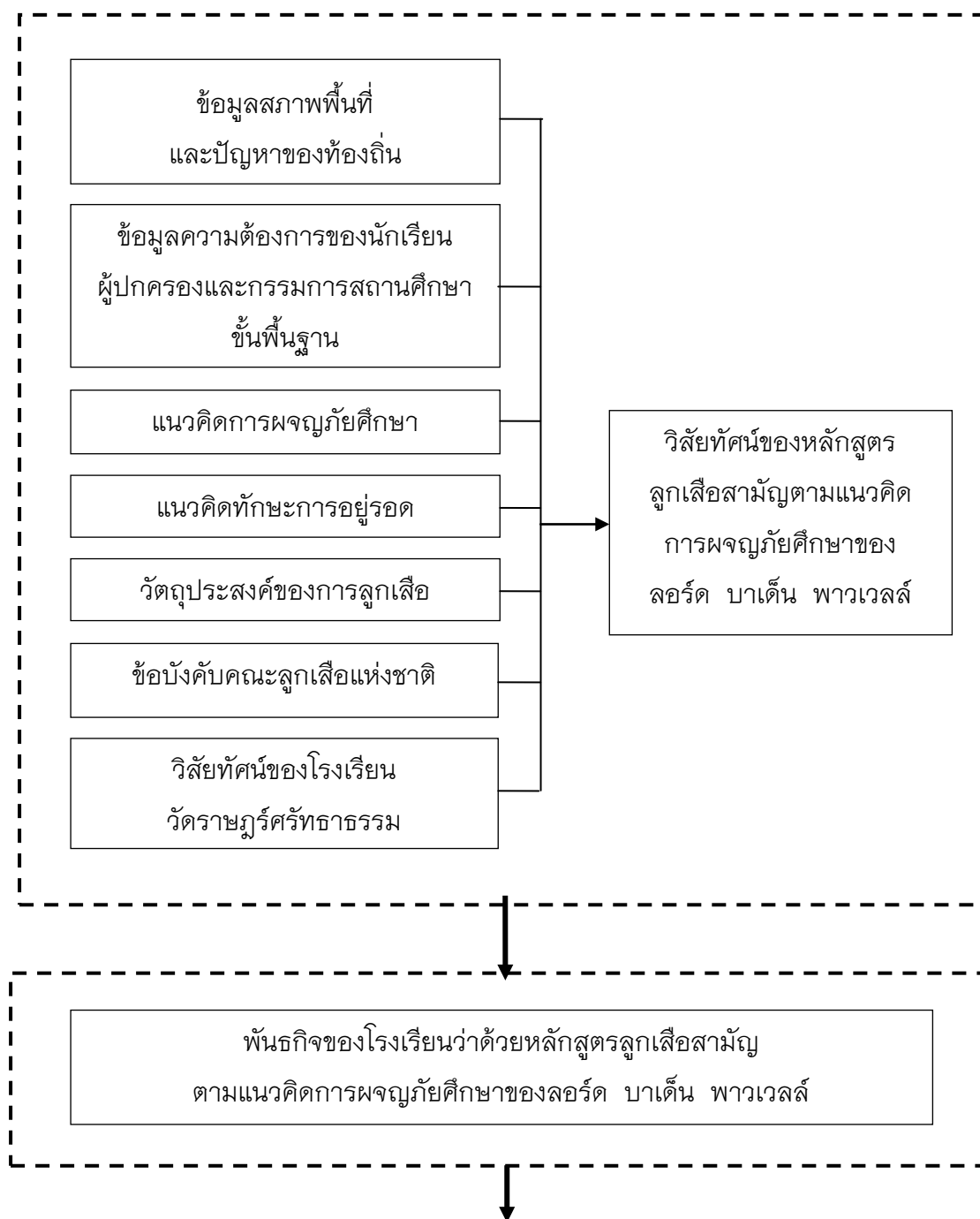
“.....แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ ในสมรรถนะของการอยู่รอดแต่ละสมรรถนะต้องมีรายละเอียดทางพฤติกรรมบ่งชี้ให้เห็นชัดเจน ควรนำรายละเอียดที่แยกไว้ต่างหากนอกตารางในหน้าถัดไปมาบรรจุในแบบบันทึกพฤติกรรม จึงจะทำให้แบบบันทึกนี้มีความเที่ยงและความตรง.....”

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุขชีวะ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

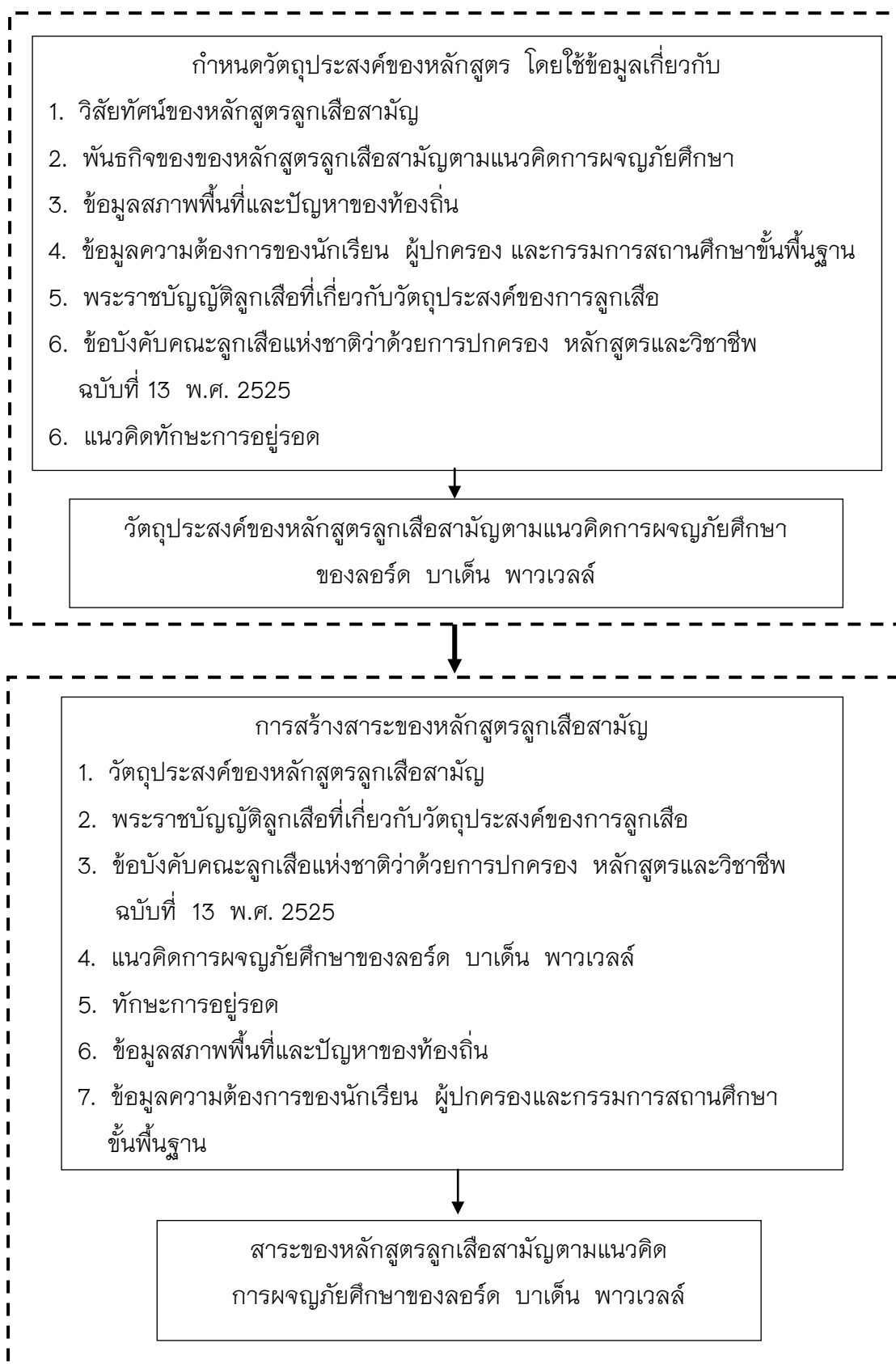
“.....แบบทดสอบเป็นแบบเขียนตอบ สำหรับเด็กแล้วจะยากไปหรือเปล่า
จริง ๆ แล้วเราน่าจะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ขั้นต้นก็พอแล้ว แต่ความรู้จริง ๆ ให้เขาไปได้จาก
การลงมือฝึกปฏิบัติ เหมือนอย่างที่คุณบอกว่าเป็นการผจญภัย เพราะการผจญภัยมันก็เป็นอะไร
ที่ต้องเอาคนเราออกไปอยู่ในพื้นที่ที่ท้าทายอยู่แล้ว ความรู้ก็ควรได้จากการลงมือทำมากกว่า
ต้องมานั่งอ่านแล้วท่องจำเพื่อทดสอบ.....”

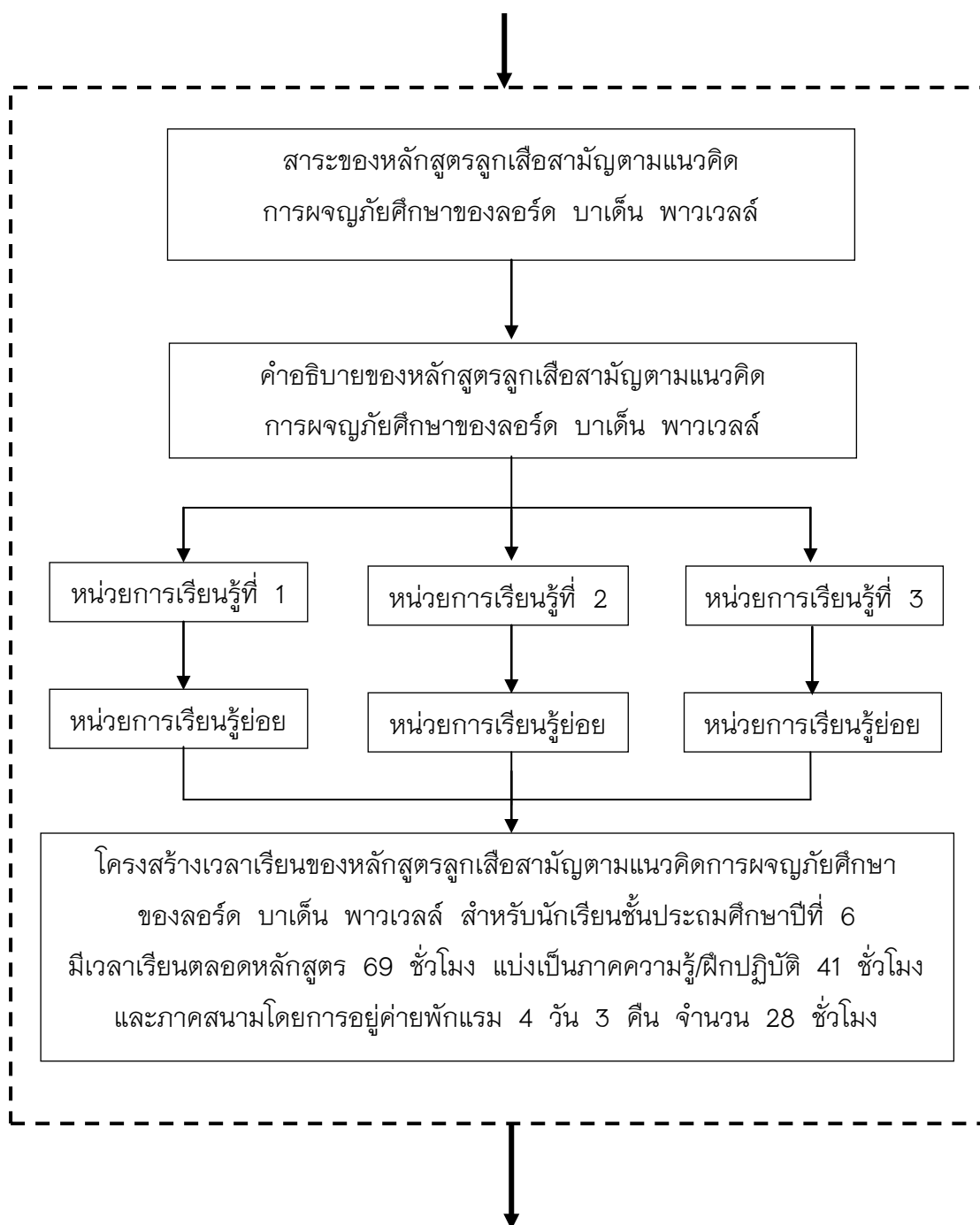
(พลตรีชัยชนะ นาคเกิด รองผู้บัญชาการศูนย์สงครามพิเศษ จังหวัดลพบุรี)

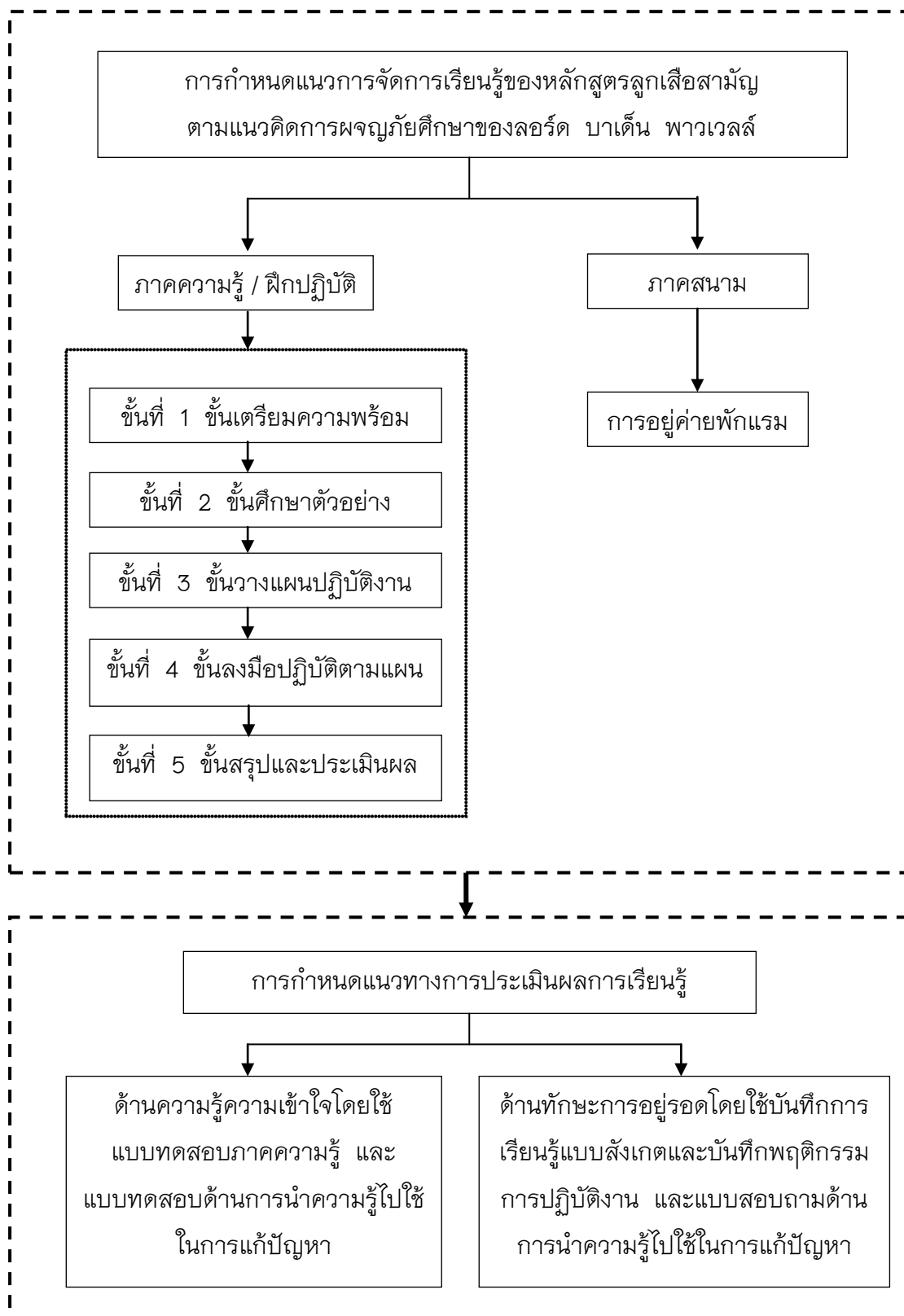
ผู้วิจัยได้นำคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิมาใช้ในการปรับการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับ
ระดับชั้นของกลุ่มตัวอย่าง การประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ไม่ยุ่งยาก เพื่อให้
ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้ง่าย ปรับเพิ่มเนื้อหาสาระบางเรื่อง เพื่อเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำ
ความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ภัยพิบัติได้ และให้นำเนื้อหาไปทดลองใช้และปฏิบัติอย่างจริงจัง
เพื่อให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นมีคุณค่า และเหมาะที่จะนำไปใช้ในชั้นเรียนจริง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้
จากการวิพากษ์เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง
หลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ ซึ่งจากขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด
การผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะ
การอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา มีขั้นตอนที่สามารถสรุปได้ดังปรากฏตามแผนภาพที่ 17
ต่อไปนี้

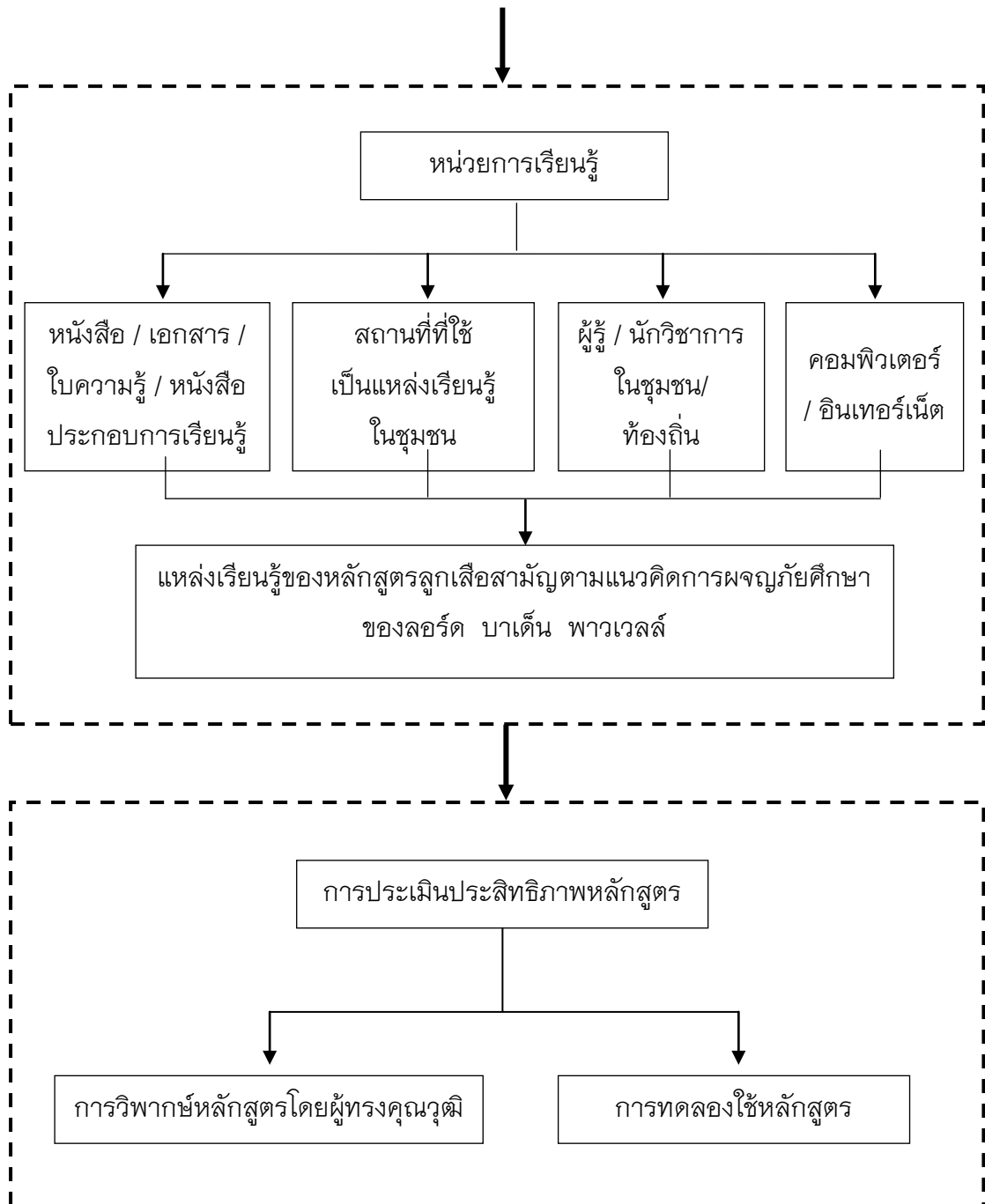
แผนภาพที่ 17 กรอบขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการพัฒนาศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

แผนภาพที่ 17 (ต่อ)

แผนภาพที่ 17 (ต่อ)

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวความคิดการผจญภัยศึกษาของ ลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะ การอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยนำหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวความคิดการผจญภัยศึกษาไปทดลองใช้กับ กลุ่มตัวอย่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชบุรุษรัศมีธรรม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน ในปีการศึกษา 2554 เพื่อศึกษาผลการใช้ หลักสูตรลูกเสือสามัญที่มีผลต่อการอยู่รอดของผู้เรียนจากสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณจากคะแนนการทดสอบความรู้ความเข้าใจในสาระ การนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา และข้อมูลเชิงคุณภาพการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของ นักเรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมการปฏิบัติกิจกรรมภาคสนาม โดยการอยู่ค่ายพักแรม โดย แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณจากการทดลองใช้หลักสูตร เป็น การวิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนการทดสอบความรู้ความเข้าใจในสาระของหลักสูตร การนำ ความรู้ ไปใช้ในการแก้ปัญหา และการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการอยู่รอดของนักเรียน จากการปฏิบัติกิจกรรม ดังปรากฏตามตารางที่ 5 - 12 ดังนี้

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ t -test ของคะแนนด้านความรู้ความเข้าใจ ระหว่างก่อนการทดลองและ หลังการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวความคิดการผจญภัยศึกษาของ ลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

กิจกรรม	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนการทดลอง	30	29.81	5.37	2.81	20.54*
หลังการทดลอง	30	77.41	13.93	1.86	

* $p < .05$

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนด้านความรู้ความเข้าใจหลัง การทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวความคิดการผจญภัยศึกษาของ ลอร์ด บาเดิน

พาวเวอร์ลส์คิดเป็นร้อยละ 77.41 ซึ่งมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ t -test ของคะแนนด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวอร์ลส์

กิจกรรม	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ	\bar{X}	<i>S.D.</i>	<i>t</i>
ก่อนการทดลอง	30	34.44	5.17	2.84	19.93*
หลังการทดลอง	30	76.44	12.30	1.82	

* $p < .05$

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาหลังการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวอร์ลส์คิดเป็นร้อยละ 76.44 ซึ่งมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์คะแนนความรู้ความเข้าใจระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวอร์ลส์

เนื้อหาสาระ	จำนวน			\bar{X}	<i>S.D.</i>	<i>t</i>
	นักเรียน (คน)	คะแนน	ร้อยละ			
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	30	30	77.78	23.33	1.42	53.96*
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	30	30	78.00	23.40	1.43	42.24*
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	30	30	78.56	23.57	1.65	58.75*
รวม		90	78.11	70.30	2.65	95.33*

* $p < .05$

จากตารางที่ 7 พบว่า ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ คิดเป็นร้อยละ 78.11 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณารายหน่วยการเรียนรู้พบว่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติกิจกรรมย่อยคิดเป็นร้อยละ 77.78 ($\bar{X} = 23.33$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติกิจกรรมย่อยคิดเป็นร้อยละ 78.00 ($\bar{X} = 23.40$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติกิจกรรมย่อยคิดเป็นร้อยละ 78.56 ($\bar{X} = 23.57$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ตาราง 8 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการสังเกต

และบันทึกพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ด้านอัครศึกษา

ครั้งที่	พฤติกรรมการอยู่รอด									
	การควบคุมสติ		การตัดสินใจ		ความเป็นผู้นำ		การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน		การปฏิบัติตามเวลาที่กำหนด	
	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>
1	1.27	0.45	1.30	0.47	1.40	0.62	1.30	0.47	1.27	0.45
2	1.83	0.59	1.73	0.52	1.53	0.51	1.67	0.55	1.70	0.54
3	2.17	0.59	2.17	0.70	2.00	0.70	1.97	0.72	1.90	0.71
4	2.20	0.66	2.13	0.73	2.17	0.65	2.13	0.73	2.20	0.71

จากตารางที่ 8 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการอยู่รอดแต่ละด้านที่ได้จากการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งมีคะแนนสูงขึ้นตามลำดับ ผู้เรียนมีพฤติกรรมการอยู่รอดด้านการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติตามเวลาที่กำหนด ภายใต้การแนะนำของผู้อื่น ซึ่งยังไม่ถึงระดับที่นักเรียนต้องลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการอยู่รอดด้านการตัดสินใจ จะพบคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 ต่ำกว่าครั้งที่ 3 แต่ผู้เรียนยังคงมีพฤติกรรมการอยู่รอดภายใต้การแนะนำของผู้อื่น ซึ่งเป็นระดับเดียวกัน

ตาราง 9 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการสังเกต
และบันทึกพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมระหว่าง
การทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา
ของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ด้านวาทภัย

ครั้งที่	พฤติกรรมการอยู่รอด									
	การควบคุมสติ		การตัดสินใจ		ความเป็นผู้นำ		การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน		การปฏิบัติตามเวลาที่กำหนด	
	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>
1	1.30	0.47	1.30	0.47	1.37	0.56	1.37	0.49	1.33	0.48
2	1.43	0.50	1.50	0.51	1.43	0.57	1.53	0.57	1.57	0.50
3	2.00	0.59	1.57	0.50	2.17	0.75	1.97	0.67	2.13	0.68
4	2.23	0.73	2.23	0.63	2.23	0.68	2.20	0.61	2.17	0.65

จากตารางที่ 9 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการอยู่รอดแต่ละด้านที่ได้จากการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งมีคะแนนสูงขึ้นตามลำดับ ผู้เรียนมีพฤติกรรมการอยู่รอดด้านการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติตามเวลาที่กำหนด ภายใต้การแนะนำของผู้อื่น ซึ่งยังไม่ถึงระดับที่นักเรียนต้องลงมือกระทำได้ด้วยตนเอง

ตารางที่ 10 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการสังเกต
และบันทึกพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมระหว่าง
การทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา
ของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ด้านอุทกภัย

ครั้งที่	พฤติกรรมการอยู่รอด									
	การควบคุมสติ		การตัดสินใจ		ความเป็นผู้นำ		การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน		การปฏิบัติตามเวลาที่กำหนด	
	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>
1	1.27	0.45	1.40	0.62	1.43	0.57	1.53	0.73	1.40	0.62
2	1.37	0.49	1.90	0.71	1.90	0.61	1.70	0.70	1.50	0.57
3	2.03	0.56	2.17	0.79	1.70	0.70	2.17	0.78	2.17	0.70
4	2.13	0.63	2.10	0.67	2.20	0.76	2.17	0.70	2.23	0.68

จากตารางที่ 10 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการอยู่รอดแต่ละด้านที่ได้จากการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งมีคะแนนสูงขึ้นตามลำดับ ผู้เรียนยังมีพฤติกรรมอยู่รอดในด้านการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติตามเวลาที่กำหนด ภายใต้การแนะนำของผู้อื่น ซึ่งยังไม่ถึงระดับที่นักเรียนต้องลงมือกระทำได้ด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการอยู่รอดด้านการตัดสินใจ จะพบว่า คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 ต่ำกว่าครั้งที่ 3 และในด้านการแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน มีคะแนนเฉลี่ยคงที่ แต่ผู้เรียนยังคงพฤติกรรมการอยู่รอดก็ยังคงอยู่ภายใต้การแนะนำของผู้อื่น ซึ่งเป็นระดับเดียวกัน

ตาราง 11 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการสังเกต
และบันทึกพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมระหว่าง
การทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา
ของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ด้านแผ่นดินไหว

ครั้งที่	พฤติกรรมการอยู่รอด									
	การควบคุมสติ		การตัดสินใจ		ความเป็นผู้นำ		การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน		การปฏิบัติตามเวลาที่กำหนด	
	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>
1	1.43	0.50	1.30	0.54	1.23	0.43	1.23	0.43	1.17	0.38
2	1.47	0.51	1.63	0.67	1.67	0.55	1.53	0.63	1.43	0.57
3	2.00	0.70	2.10	0.66	2.00	0.70	1.87	0.68	1.77	0.63
4	2.23	0.63	2.13	0.68	2.20	0.67	1.97	0.77	1.97	0.72

จากตารางที่ 11 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการอยู่รอดแต่ละด้านที่ได้จากการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งมีคะแนนสูงขึ้นตามลำดับ ผู้เรียนยังมีพฤติกรรมอยู่รอดในด้านการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติตามเวลาที่กำหนด ภายใต้การแนะนำของผู้อื่น ซึ่งยังไม่ถึงระดับที่นักเรียนต้องลงมือกระทำได้ด้วยตนเอง

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ t – test ของคะแนนด้านพฤติกรรมการอยู่รอดหลังการทดลองใช้หลักสูตร ลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

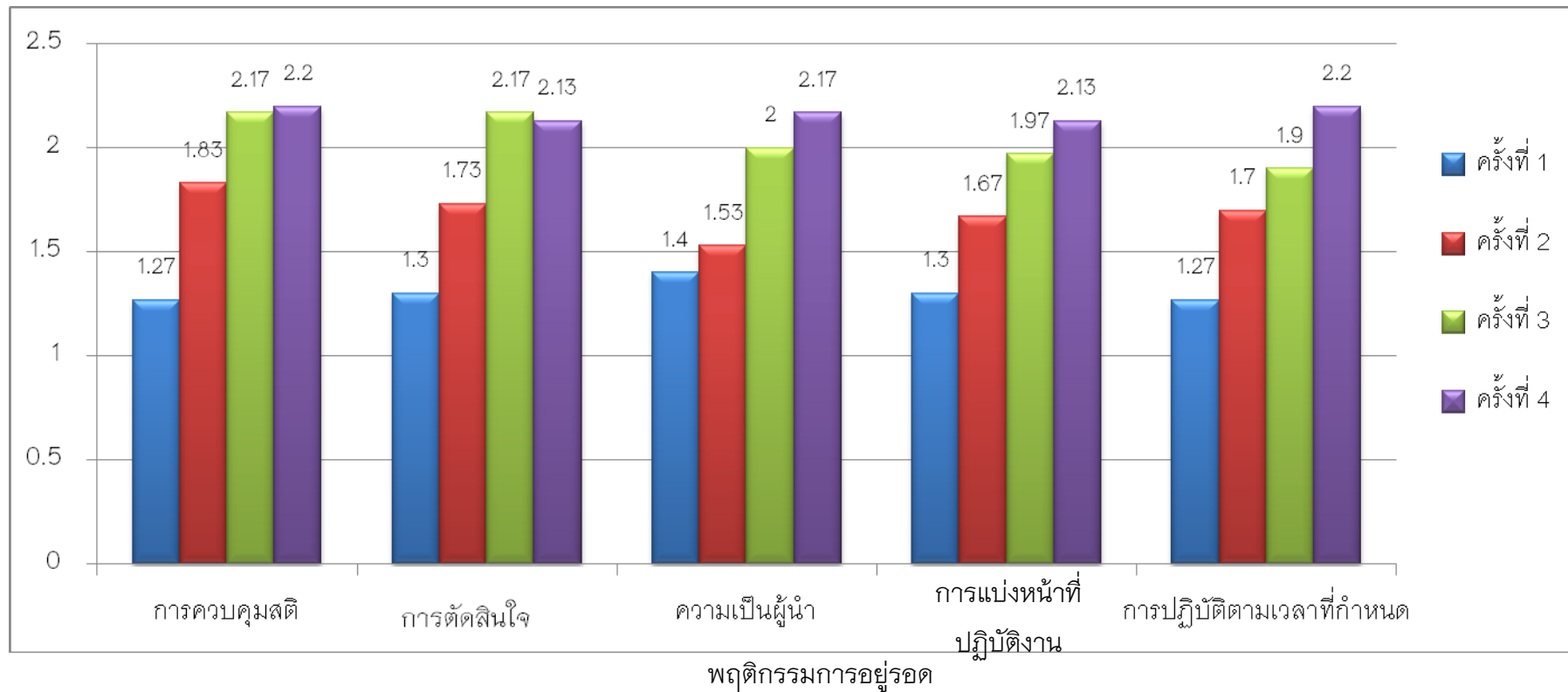
พฤติกรรมการอยู่รอด	จำนวน		\bar{X}	S.D.	t
	นักเรียน	ร้อยละ			
	(คน)				
การควบคุมสติ	30	87.00	8.70	1.69	9.13*
การตัดสินใจ	30	85.67	8.57	1.61	7.83*
ความเป็นผู้นำ	30	87.67	8.77	1.76	7.33*
การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน	30	86.67	8.67	1.99	7.42*
การปฏิบัติตามเวลาที่กำหนด	30	86.67	8.67	1.99	7.62*
รวม	30	86.66	8.67	1.99	7.63*

* $p < .05$

จากตารางที่ 12 พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนพฤติกรรมการอยู่รอดหลังการ ใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ คิดเป็น ร้อยละ 86.66 ($\bar{X} = 8.67$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นราย พฤติกรรมพบว่า พฤติกรรมการอยู่รอดด้านการควบคุมสติมีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนหลัง การทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญคิดเป็นร้อยละ 87.00 ($\bar{X} = 8.70$) ด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนหลังการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญคิดเป็นร้อยละ 85.67 ($\bar{X} = 8.57$) ด้านความเป็นผู้นำมีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนหลังการทดลองใช้หลักสูตร ลูกเสือสามัญคิดเป็นร้อยละ 87.67 ($\bar{X} = 8.77$) ด้านการแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ย ร้อยละของคะแนนหลังการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญคิดเป็นร้อยละ 86.67 ($\bar{X} = 8.67$) และด้านการปฏิบัติตามเวลาที่กำหนดมีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนหลังการทดลองใช้ หลักสูตรลูกเสือสามัญคิดเป็นร้อยละ 86.67 ($\bar{X} = 8.67$)

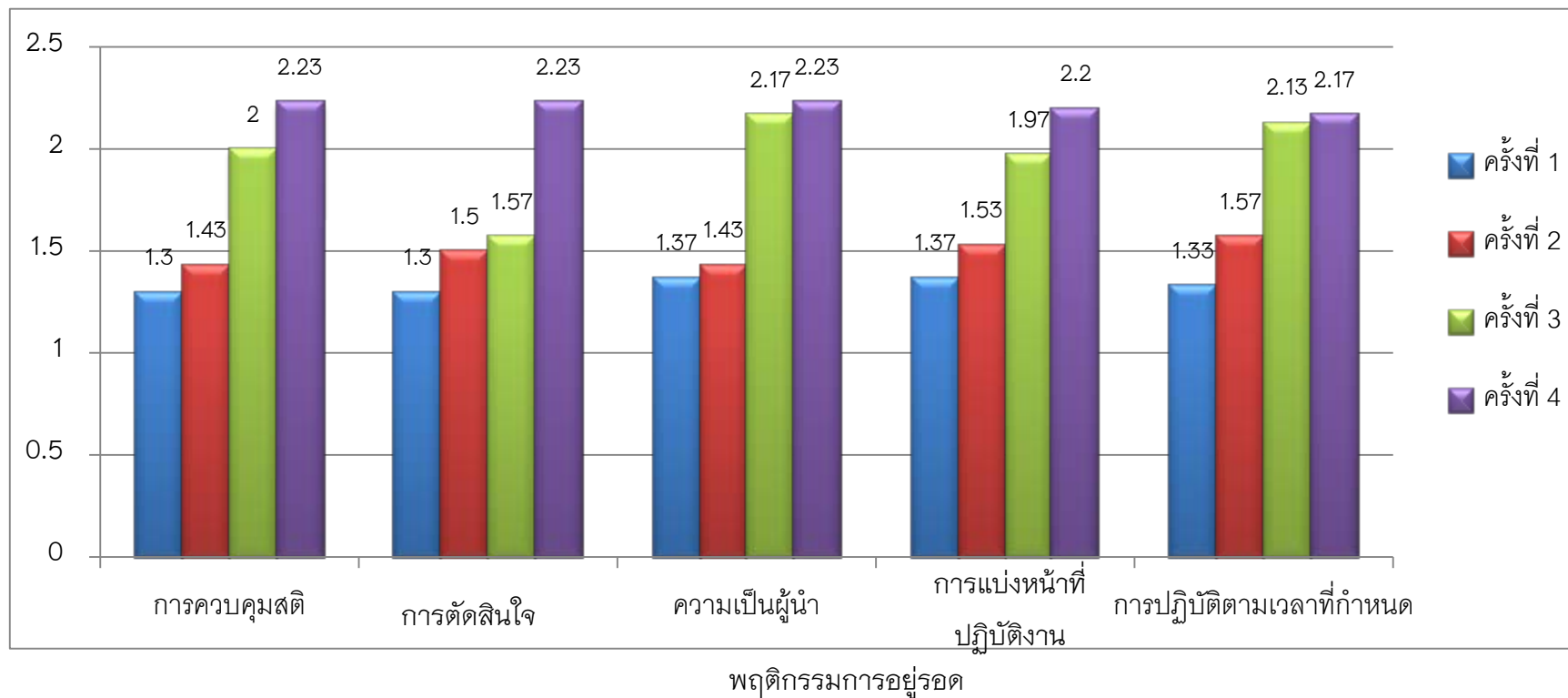
แผนภาพที่ 16 แสดงแนวโน้มของการ พัฒนาพฤติกรรมกรอยู่รอดของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมด้านอค์คีภัยระหว่างการทดลองใช้
หลักสูตรรูกเสื่อสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ระดับคะแนน

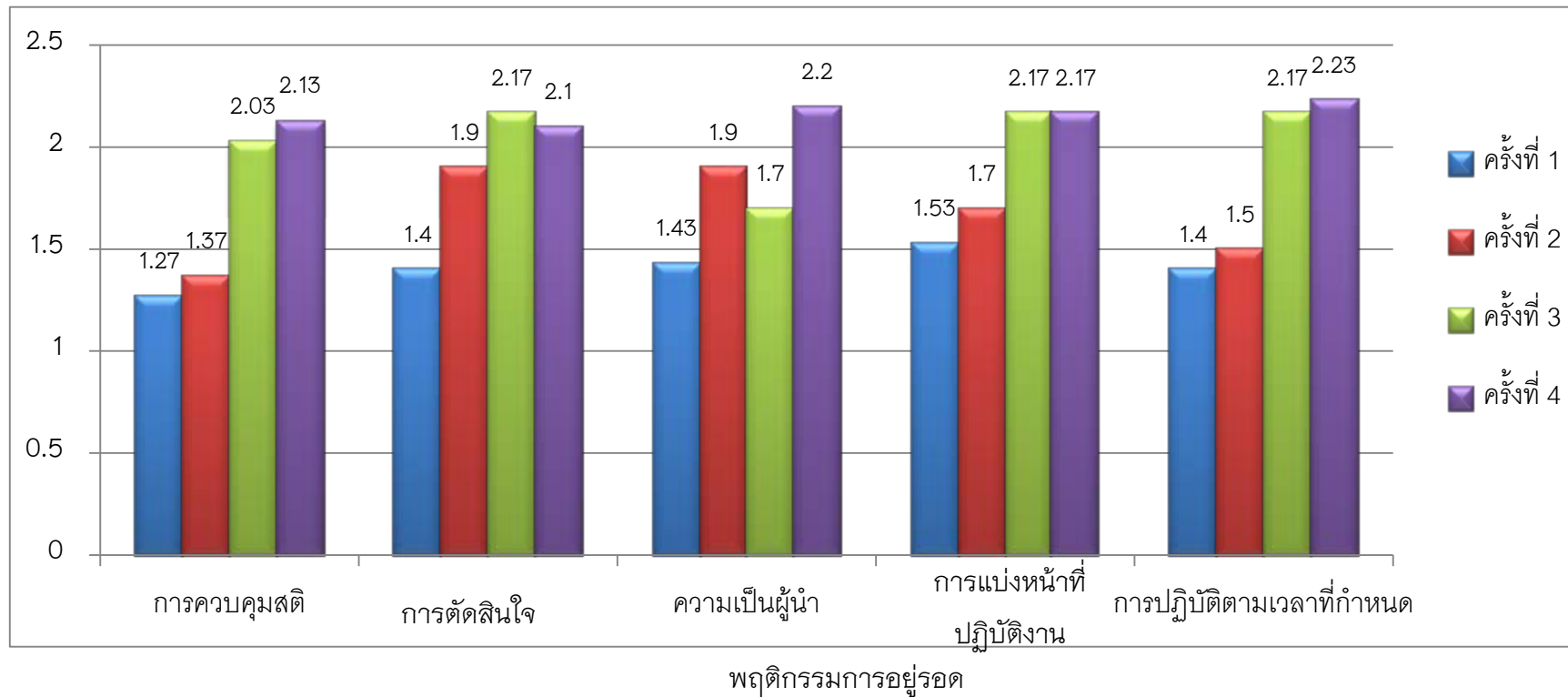
แผนภาพที่ 17 แสดงแนวโน้มของการ พัฒนาพฤติกรรมกรอยู่รอดของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมด้านวาทภัยระหว่างการทดลองใช้
หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ระดับคะแนน

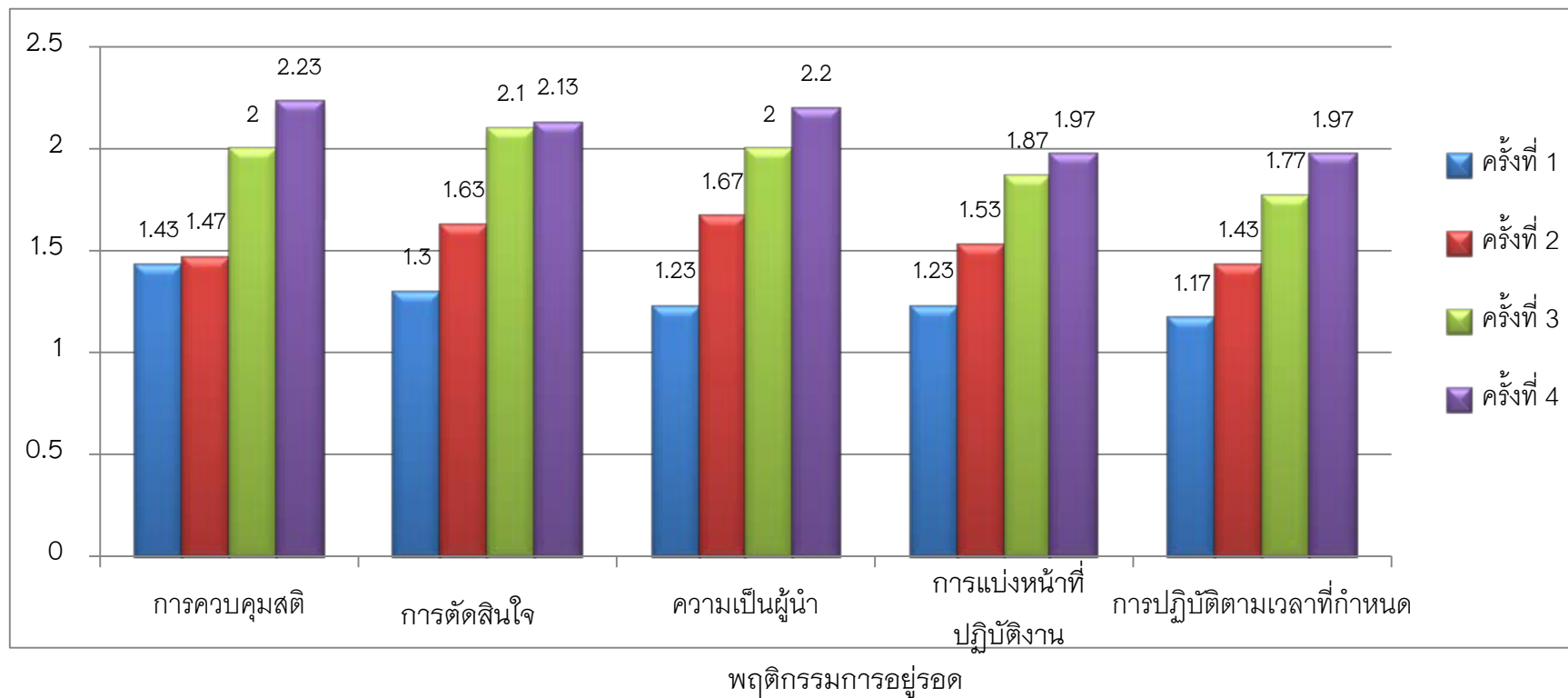
แผนภาพที่ 18 แสดงแนวโน้มของการพัฒนาพฤติกรรมกรอยู่รอดของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมด้านอุทกภัยระหว่างการทดลองใช้
หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวความคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ระดับคะแนน

แผนภาพที่ 19 ภาพแสดงแนวโน้มของการพัฒนาพฤติกรรมกรอยู่รอดของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมด้านแผ่นดินไหวระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวความคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ระดับคะแนน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาพฤติกรรมการอยู่รอดจากการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญโดยการฝึกปฏิบัติย่อยและการอยู่ค่ายพักแรม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้านพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนที่ได้จากการสังเกตและบันทึกขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ทราบพัฒนาการทางด้านพฤติกรรมการอยู่รอดของนักเรียนจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหาโดยจำแนกเป็นพฤติกรรมการอยู่รอดในด้านการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติได้ทันเวลา สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 การควบคุมสติ ผู้วิจัยพบว่าเมื่อผู้เรียนต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติที่จำลองขึ้น ผู้เรียนไม่แสดงอาการตกใจ ไม่ตื่นกลัวจนทำอะไรไม่ถูก ไม่ส่งเสียงร้องเอะอะโวยวาย ไม่วิ่งหนีหรือวิ่งวนไปมา และใช้เวลาในการปฏิบัติกิจกรรมน้อย

2.2 การตัดสินใจ ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมผู้เรียนมีความกล้าในการตัดสินใจ ไม่ลังเล ใช้เวลาในการตัดสินใจน้อย รวดเร็ว มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความรอบคอบในการปฏิบัติกิจกรรม

2.3 ความเป็นผู้นำ ผู้เรียนมีพฤติกรรมการแก้ปัญหาที่คนอื่น มีการแนะนำให้ผู้อื่นทำตาม มีความกล้าหาญ ไม่ลังเลจนทำอะไรไม่ถูก และมีความรับผิดชอบ

2.4 การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน ผู้เรียนมีการจัดสรรให้ผู้อื่นมีหน้าที่รับผิดชอบ การปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาสำเร็จลุล่วง

2.5 การปฏิบัติตามเวลาที่กำหนด ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมผู้เรียนปฏิบัติตามกิจกรรมด้วยความคล่องแคล่ว รวดเร็ว และใช้เวลาในการแก้ปัญหาหรือปฏิบัติงานน้อย

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่ได้จากการสังเกตของผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย และผู้เชี่ยวชาญทางด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ บันทึกการเรียนรู้อบรมแบบสอบถามด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา ที่แสดงถึงพฤติกรรมและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรม การอยู่รอดของผู้เรียนจากการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมภาคสนามโดยการอยู่ค่ายพักแรม ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นเครื่องยืนยันถึงคุณภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ โดยจำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

1. การเขียนบันทึกการเรียนรู้อบรม ผู้วิจัยให้ผู้เรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้อบรมหลังจากปฏิบัติกิจกรรมภาคสนาม โดยใช้กิจกรรมเรื่องเล่ารอบกองไฟ เพื่อให้ผู้เรียนได้มาร่วมกันอภิปรายสรุปความรู้ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติของแต่ละวัน ถึงข้อดีหรือข้อเสียของการฝึก

ปฏิบัติ ข้อบกพร่องที่ผู้เรียนควรปรับปรุง และประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ จากนั้นจึงให้ผู้เรียนได้ผ่อนคลายความตึงเครียดและความเหนื่อยล้า โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันจัดกิจกรรมการเล่น เกม และเพลง ก่อนให้ผู้เรียนไปสวดมนต์และเข้านอนตามลำดับ ผู้วิจัยได้นำบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนมาวิเคราะห์และตรวจสอบ ทำให้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การอยู่รอดจากนักเรียนที่เป็นหลักฐานยืนยันเชิงประจักษ์ดังนี้

“.....ตอนแรกไม่อยากเรียนเพราะกลัวครูฝึก แต่พอได้เรียนแล้วสนุก เกิดอะไรขึ้นจะไม่กลัว แล้วอยู่ได้.....”

(เด็กชายอิทธิพล นาคดี, 5 มีนาคม 2555)

“.....พวกเราได้ฝึกช่วยคนเจ็บ ครูฝึกบอกว่าให้ช่วยอย่างไรคนเจ็บจึงไม่เจ็บแล้วคนเจ็บจะปลอดภัย.....”

(เด็กชายจิรายุ สิงห์ดี, 5 มีนาคม 2555)

“.....เมื่อตอนที่น้ำท่วมผมได้มาขอเมล็ดผักจากครูไปปลูกแบบไม่ใช้ดิน บ้านผมจึงมีผักบุง ผักคะน้า แล้วผักกาดกินกัน ไม่กลัวว่าจะไม่มีของกิน เราก็รอดตายได้.....”

(เด็กหญิงชลลดา สอดแจ่ม, 6 มีนาคม 2555)

“.....ผมให้พ่อหาขางรถให้ แล้วพวกเราก็เอามาทำส้วมใช้กัน วางไว้บนบ้าน พวกเราก็อยู่ได้.....”

(เด็กชายพัสกร บุญพ่อง, 8 มีนาคม 2555)

“.....ครูฝึกบอกว่า ถ้ากล้าตัดสินใจ เราจะอยู่รอดได้ ไม่ตายตอนนี้ ไม่กลัวแล้ว ถ้าไปเจอของจริงจะทำได้แน่นอน.....”

(เด็กชายชัยณรงค์ บุตรพรม, 8 มีนาคม 2555)

“.....เชือกมีประโยชน์มาก เราต้องใช้ให้เป็น มีเชือกเส้นเดียวเราจะไม่ตายไฟไหม้ ตกน้ำ น้ำท่วม เชือกจะช่วยเราได้.....”

(เด็กหญิงปิยธิดา คล้ายรามัญ, 9 มีนาคม 2555)

“.....ตอนน้ำท่วมบ้านเราไม่มีเรือ ผมใช้แผ่นโฟมมาทำแพ ก็ไปไหนมาไหนได้ ไม่เป็นอะไร.....”

(เด็กชายทรงศีล สามาอาพัฒน์, 9 มีนาคม 2555)

“.....เมื่อก่อนเห็นงูจะกลั้วงู แต่พอได้มาด้วยอยู่เฉย ๆ เราจะไม่
ถูกมันกัด ตอนน้ำท่วมยังเจอที่หน้าบ้าน หนูต้องยืนเฉย ๆ ให้มันไปก่อน แล้วเราก็นั่งมัน
.....”

(เด็กหญิงสุภารัตน์ ยุติกร, 9 มีนาคม 2555)

2. ข้อมูลด้านพฤติกรรมกรรมการอยู่รอด เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการวิเคราะห์
บันทึกการเรียนรู้อันของผู้เรียน แบบสอบถามด้านการนำความรู้ไปใช้ ข้อมูลที่ได้สามารถจำแนก
เป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.1 การควบคุมสติ

“.....ตอนฝึกคนตกน้ำ พวกเราไม่ตกใจ บอกให้คนตกน้ำอยู่เฉย ๆ
แล้วพวกเราก็ช่วยกันหาไม้ยาว ๆ มาให้เขาจับแล้วก็ช่วยกันลากมาริมน้ำ.....”

(เด็กชายอนุรักษ์ สุจริต, 1 มีนาคม 2555)

“.....ผมไม่รู้เรื่องโยยวายตอนวิ่งหนีไฟไหม้ มองหาประตูกับหน้าต่าง
ว่าอยู่ตรงไหน อะไรอยู่ใกล้ที่สุด แต่ไม่ออกทางหน้าต่างหรือ เพราะนอกหน้าต่างมีกองขยะ
อยู่ เคี้ยวลงไปแล้วเหยียบเศษแก้ว.....”

(เด็กชายชัชวาล ปิ่นแก้ว, 1 มีนาคม 2555)

“.....ตอนฝึกไฟไหม้หนีงูออกจากประตู เพราะดูแล้วประตูอยู่
ใกล้ที่สุด แล้วก็ใช้เวลาที่น้อยที่สุด ออกมาก่อนเพื่อนเลย.....”

(เด็กหญิงสุภารัตน์ เดชตานนท์, 2 มีนาคม 2555)

“.....ตอนฝึกไฟไหม้ครูฝึกให้ฝึกดับไฟจากถังแก๊ส ตอนแรก
ตื่นเต้น แต่ก็ทำเฉย ๆ แล้วก็ไม่กลัว เอานิ้วมือไปปิดรูแก๊สได้ ตอนนี่ไม่กลัวแล้วคะ.....”

(เด็กหญิงสุภารัตน์ ยุติกร, 2 มีนาคม 2555)

“.....ถ้าบ้านเราไม่มีถังดับไฟ ตอนแก๊สรั่ว เราก็จับถังตั้งขึ้น เอา
มือปิดรูแก๊ส แล้วปิดหัวถัง ก็เสร็จแล้ว ไฟก็ไม่ไหม้.....”

(เด็กชายอิทธิพล นาคดี, 2 มีนาคม 2555)

“.....เวลามีไฟไหม้ ต้องทำให้ไฟดับเร็ว ๆ จะใช้ผ้าห่มชุบน้ำแล้ว
คลุม.....”

(เด็กชายภูวนาท ทิทอง, 2 มีนาคม 2555)

“.....ตอนมีอะไรเกิดขึ้น เราต้องมีสติ ถึงจะทำอะไรได้ง่าย แล้วก็
ไม่กลัว.....”

(เด็กชายวัชร จันธิ, 2 มีนาคม 2555)

2.2 การตัดสินใจ

“.....ต้องทำอะไรที่เร็ว ถ้าช้าจะตายกันหมด เหมือนตอนโดดหอ
ถ้ากลัวจะไม่กล้าโดด ต้องตัดสินใจเลยแล้วก็กล้าด้วย แล้วก็ทำได้.....”

(เด็กชายณรงค์ แก้วดี, 14 มีนาคม 2555)

“.....ตอนครูฝึกให้ทำอะไรพวกเราจะรีบทำทุกอย่าง ไม่รอช้า
เพราะสนุกที่ได้เล่น แล้วมีความรู้ด้วย.....”

(เด็กชายอำพล แซ่ใจ, 14 มีนาคม 2555)

“.....มีคนเจ็บติดอยู่ในที่ไฟไหม้ พวกเรารีบเข้าไปเอาเขาออกมา
แล้วผายปอด เหมือนที่ดูข่าวไฟไหม้ เขาคงตายถ้าไม่มีใครช่วย.....”

(เด็กชายวรปรค์ สีสอยศ, 14 มีนาคม 2555)

“.....ต้องเร็ว แล้วระวังด้วย ไม่翼翼ก สนุกที่ได้ฝึก แล้วมี
ความรู้มาก.....”

(เด็กหญิงน้ำเพชร สุโขสงค์, 15 มีนาคม 2555)

2.3 ความเป็นผู้นำ

“.....เวลาครูฝึกให้ทำอะไร ผมจะรีบออกเป็นคนแรกเลย ถ้าได้ทำ
มาก จะได้เก่ง จะได้เอาไปใช้ได้.....”

(เด็กชายนครินทร์ สุวรรณจินดา, 2 มีนาคม 2555)

“.....หนูบอกให้เพื่อนหาไม้ยาว ๆ ยื่นไปให้คนตกน้ำจับ แล้วให้
เพื่อนอีกคนเอาเชือกโยนลงไป คนตกน้ำก็ขึ้นมาได้.....”

(เด็กหญิงสุดารัตน์ เจริญจุล, 5 มีนาคม 2555)

“.....ผมได้ยินเสียงคนร้องตอนฝึกไฟไหม้ ผมรีบวิ่งเข้าไป
เขาหกล้ม เจ็บเข้า แล้วรีบพยุงเขาออกมา.....”

(เด็กชายณัฐภูมิ สายคำภา, 5 มีนาคม 2555)

“.....พวกเราพากันวิ่งไปหลบที่ได้โต๊ะ ตอนที่ครูบอกว่าแผ่นดินไหวแล้ว.....”

(เด็กหญิงจิราภา ช่วยกระโทก, 5 มีนาคม 2555)

2.4 การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน

“.....ตอนปฐมพยาบาล พวกเราจะแยกย้ายกันหาของ ที่อยู่ใกล้มาเข้าเฝือกคนเจ็บที่ขา.....”

(เด็กชายศดานันท์ สุริยงค์, 15 มีนาคม 2555)

“.....หนูปอกให้เพื่อนหาไม้ยาว ๆ ยื่นไปให้คนตกน้ำจับ แล้วให้เพื่อนอีกคนเอาเชือกโยนลงไป คนตกน้ำก็ขึ้นมาได้.....”

(เด็กหญิงสุดารัตน์ เจริญกุล, 5 มีนาคม 2555)

2.4 การปฏิบัติได้ทันเวลา

“.....ตอนช่วยเพื่อนขึ้นจากน้ำ ตัวหนักมาก ต้องรีบช่วยกันขึ้นมาแล้วจับหน้าเขาให้พ้นน้ำ.....”

(เด็กชายจิรายุ สิงห์ดี, 15 มีนาคม 2555)

“.....ได้เข้าไปช่วยคนเพื่อนตอนไฟไหม้ออกมา ควันมาก แล้วรีบเอาเพื่อนออกมา แล้วก็ไม่ใช่.....”

(เด็กหญิงน้ำเพชร สุโธสงค์, 15 มีนาคม 2555)

จากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จากบันทึกการเรียนรู้ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า ผู้เรียนเมื่อได้เรียนรู้ตามสาระในหลักสูตรลูกเสือสามัญไปแล้วช่วยให้ผู้เรียนได้มีทักษะของการอยู่รอด ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันในการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้อยู่รอดได้เมื่อต้องไปประสบกับสถานการณ์จริง ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เป็นพฤติกรรมของผู้มีจิตสาธารณะที่เป็นที่ต้องการของสังคมปัจจุบัน และเชื่อว่าผู้เรียนจะเป็นผู้หนึ่งที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ในอนาคต

3. การตอบแบบสอบถาม เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสาระทั้งความรู้และปฏิบัติไปแล้วจากหลักสูตรลูกเสือสามัญ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหามาให้นักเรียนตอบ โดยแบบสอบถามจะมีลักษณะปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้

นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทำให้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการอยู่รอดดังนี้

“....ชุมชนของเราอยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา คิดว่าปีนี้ น้ำอาจจะท่วมมากอีก ผมจะให้แม่ของผมของมาไว้เยอะ ๆ ปีที่แล้วของกินไม่พอ ต้องเดินลุยน้ำไปหาซื้อข้างนอก....”
(เด็กชายพัศกร บัวฟ่อง, 13 มีนาคม 2555)

“....ตอนฝึกเรื่องไฟไหม้ หมู่มองหาทางออกที่ใกล้ แล้ววิ่งออกมาทางนั้น ก็ไม่สำคัญแล้ว.....”
(เด็กหญิงสุตารัตน์ เดชตานนท์, 13 มีนาคม 2555)

“....ตอนเรื่องแผ่นดินไหว พวกเรามองหาโต๊ะ แล้ววิ่งไปอยู่ใต้โต๊ะ เพราะครูฝึกบอกว่าหากออกไปนอกอาคารไม่ทัน ให้หาที่หลบ....”
(เด็กชายทรงศีล สามาอาพัฒน์, 13 มีนาคม 2555)

“....ตอนฝึกเรื่องพายุ เป็นตอนกลางคืน มองไม่ค่อยเห็น พวกเราคอยรวมกันเป็นกลุ่ม แล้ววิ่งออกไปอยู่ในที่โล่ง ไม่อยู่ตามใต้ต้นไม้ เพราะเดี๋ยวจะล้มทับเราตายได้....”
(เด็กชายอนุรักษ์ สุจริต, 14 มีนาคม 2555)

“....ผมได้สถานการณ์คนตกน้ำตอนน้ำท่วม ครูฝึกให้ลงไปช่วยให้ขึ้นมาได้ปลอดภัย พวกเราลงไปช่วยเหลือเขาโดยเข้าทางข้างหลัง เพราะเดี๋ยวเขาเกาะเราไว้แล้วเราจะจมน้ำเอง....”
(เด็กชายชัชวาล ปิ่นแก้ว, 14 มีนาคม 2555)

“....หากมีน้ำท่วมอีก เราจะปลุกผักไว้ใช้กินไว้กิน จับปลากิน ก็จะไม่อด....”
(เด็กหญิงสุตารัตน์ ยุติกร, 13 มีนาคม 2555)

บทที่ 5

หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา ของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

หลักสูตรลูกเสือสามัญที่ได้จากงานวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา มีลักษณะดังนี้

1. การจัดทำหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เป็นหลักสูตรกิจกรรมนักเรียนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จัดทำในลักษณะหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วย และหน่วยการเรียนรู้ย่อย 17 หน่วย โดยนำหน่วยการเรียนรู้มาจัดเรียงต่อเนื่องกันจากเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวไปไกลตัวหรือจากง่ายไปหายาก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและนำไปใช้ในสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน

2. หลักสูตรลูกเสือสามัญ จัดทำขึ้นจากความร่วมมือของนักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สารของหลักสูตรฉบับนี้ได้มาจากข้อมูลสภาพพื้นที่และปัญหาในท้องถิ่น ข้อมูลความต้องการของผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากหลักสูตร เป็นความต้องการที่มาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และเป็นสภาพปัญหาในชีวิตจริงของนักเรียน แต่ละคนมาเป็นตัวตั้งในการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ดังนั้นความรู้ในหลักสูตรลูกเสือสามัญจึงเป็นความรู้ทางด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลตนเองและผู้อื่น และการอยู่รอดปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ที่เป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนในการรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ

3. หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ มีหน่วยการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมทั้งในและนอกสถานที่ตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ให้ความสำคัญต่อการฝึกปฏิบัติจากการเรียนรู้จากตัวอย่าง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน และส่งเสริมทักษะการอยู่รอดซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของการมีชีวิตอยู่ ซึ่งนั่นย่อมหมายความว่าสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปแล้วสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ดี สิ่งนั้นก็จะมีคุณค่าเสมอ ดังนั้นหลักสูตร

ที่ดีควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ประสบได้เป็นอย่างดี

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นโดยการอภิปราย ซักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในชั้นเรียน และแหล่งเรียนรู้ในเรื่องเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น เมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตในขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องในสถานการณ์ภัยพิบัติจนสามารถช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้อยู่รอดและปลอดภัย

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติตามหลักสูตรลูกเสือสามัญฉบับนี้ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยการนำนักเรียนออกไปเรียนรู้ในสถานที่จริงนอกห้องเรียนตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทางด้านจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติจากโรงเรียนสงครามพิเศษ ศูนย์สงครามพิเศษ โดยการอยู่ค่ายพักแรมจำนวน 4 วัน 3 คืน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติตามแนวคิดของของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ที่ว่า การเรียนรู้ที่ดีเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำจริงตามธรรมชาติ เป็นการฝึกทักษะ และร่วมกันแก้ปัญหาทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดเมื่อต้องเผชิญสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในสภาวะของการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของโลกปัจจุบัน เป็นการเรียนรู้ที่ได้จากการฝึกประสบการณ์ตามสถานการณ์ที่เป็นปัญหา โดยการนำความรู้มาประยุกต์ใช้เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหามากกว่าการท่องจำในชั้นเรียน (Kauchak and Eggen, 1998) และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน

หลักสูตรลูกเสือสามัญที่ได้จากการวิจัยนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เอกสารหลักสูตรลูกเสือสามัญ มีองค์ประกอบและรายละเอียดของเอกสารหลักสูตรดังต่อไปนี้

1.1 วิสัยทัศน์ของหลักสูตร

“ลูกเสือสามัญระดับประถมศึกษา ยุคภาวะโลกร้อนต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และเรียนรู้ การดำรงชีวิตในขณะเกิดภัยพิบัติ มีความสามารถ และทักษะในการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งจะช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้มีชีวิตอยู่รอดได้อย่างปลอดภัย”

1.2 พันธกิจของหลักสูตร

โรงเรียนดำเนินการเพื่อนำผู้เรียนให้บรรลุวิสัยทัศน์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ ดังนี้

1. จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตในขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ
2. ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการสังเกต วิเคราะห์ อภิปราย วางแผน และแก้ปัญหา เมื่อประสบกับปัญหาในสถานการณ์ที่เกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์แบบการผจญภัย ได้นำความรู้ในด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น เมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตในขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ไปใช้ปฏิบัติการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนด

1.3 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์
2. ผู้เรียนมีความสามารถในการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์เสมือนจริง ใกล้เคียงสภาพจริงที่เกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ
3. ผู้เรียนมีทักษะในการปฏิบัติตนเมื่อประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ
4. ผู้เรียนมีการควบคุมสติ มีความเป็นผู้นำ รู้จักตัดสินใจแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติได้เหมาะสมกับปัญหาและสถานการณ์ และปฏิบัติกิจกรรมได้ทันเวลา จนช่วยเหลือตนเองหรือผู้อื่นให้อยู่รอดและปลอดภัย

1.4 สาระของหลักสูตร

หลักสูตรลูกเสือสามัญ ประกอบไปด้วยสาระดังนี้

1. ภัยพิบัติทางธรรมชาติ
 - 1.1 อัคคีภัย
 - 1.2 วาตภัย
 - 1.3 อุทกภัย
 - 1.4 ดินถล่มหรือดินยุบตัว
 - 1.5 แผ่นดินไหว

1.6 ภัยจากสารเคมี

2. การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติ

ทางธรรมชาติ

2.1 การปฐมพยาบาลเบื้องต้น

2.2 การอ่านและเขียนแผนที่อย่างง่าย

2.3 การอ่านและใช้เข็มทิศ

2.4 เชือกและการใช้เชือกช่วยชีวิต

2.5 มีดและการใช้มีด

3. การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

3.1 สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นเมื่อเกิดภัยพิบัติ

3.2 การสื่อสารหรือการส่งสัญญาณเพื่อขอความช่วยเหลือ

และระบุแหล่งที่เกิดภัยพิบัติ

3.3 การใช้ไฟเพื่อการดำรงชีวิต

3.4 การปลูกพืชผักสวนครัวโดยไม่ใช้ดิน

3.5 การเลือกวัสดุอุปกรณ์ในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับ

สถานการณ์

1.5 คำอธิบายหลักสูตร

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติในเรื่องภัยพิบัติทางธรรมชาติ ที่เกิดจากอัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ดินถล่มหรือดินยุบตัว แผ่นดินไหว ภัยจากสารเคมี การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การอ่านและเขียนแผนที่อย่างง่าย การอ่านและใช้เข็มทิศ การใช้เชือกและมีดช่วยชีวิต และการดำรงชีวิตในขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้วยการเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นเมื่อเกิดภัยพิบัติ การสื่อสารหรือการส่งสัญญาณเพื่อขอความช่วยเหลือและระบุแหล่งที่เกิดภัยพิบัติ การใช้ไฟเพื่อการดำรงชีวิต การปลูกพืชผักสวนครัวโดยไม่ใช้ดิน และการเลือกวัสดุอุปกรณ์ในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

โดยวิธีการสร้างความรู้ความเข้าใจ สังเกต อภิปราย แสดงความคิดเห็น ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ ฝึกทักษะปฏิบัติ และการปฏิบัติกิจกรรมการพจญภัยภาคสนามตามสถานการณ์ที่กำหนดโดยการอยู่ค่ายพักแรม

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลและช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และมีทักษะการอยู่รอดจากการนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในการแก้ปัญหาขณะประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ

1.6 หน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตร

หลักสูตรลูกเสือสามัญประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ และหน่วยการเรียนรู้ย่อย ดังปรากฏตามตารางที่ 13 ดังนี้

ตารางที่ 13 หน่วยการเรียนรู้และหน่วยการเรียนรู้ย่อยของหลักสูตรลูกเสือสามัญ

หน่วยการเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้ย่อย
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ	<ol style="list-style-type: none"> 1. อัคคีภัย 2. วาตภัย 3. อุทกภัย 4. ดินถล่มหรือดินยุบตัว 5. แผ่นดินไหว 6. ภัยจากสารเคมี
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การปฐมพยาบาลเบื้องต้น 2. การอ่านและใช้เข็มทิศ 3. การอ่านและเขียนแผนที่อย่างง่าย 4. เชือกและการใช้เชือกช่วยชีวิต 5. มีดและการใช้มีด
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การดำรงชีวิตในขณะที่ตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นเมื่อเกิดภัยพิบัติ 2. การสื่อสารหรือการส่งสัญญาณเพื่อขอความช่วยเหลือและระบุแหล่งที่เกิดภัยพิบัติ 3. การใช้ไฟเพื่อการดำรงชีวิต 4. การปลูกพืชผักสวนครัวโดยไม่ใช้ดิน 5. การเลือกวัสดุอุปกรณ์ในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

1.7 การจัดหน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตร

ก. หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ : ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

2. สาระสำคัญประจำหน่วยการเรียนรู้

ศึกษา สังเกต วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติให้มีทักษะการเอาตัวรอด เพื่อช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เมื่อเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดจากอัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ดินถล่มหรือดินยุบตัว แผ่นดินไหว และภัยที่เกิดจากสารเคมี โดยเฉพาะสารกัมมันตภาพรังสีและสารตะกั่ว

3. หน่วยการเรียนรู้ย่อย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีหน่วยการเรียนรู้ย่อยจำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 อัคคีภัย

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ในเรื่องภัยพิบัติที่เกิดจากอัคคีภัย ศึกษาความหมายและสาเหตุของการเกิดอัคคีภัย อันตรายที่เกิดจากอัคคีภัย แนวทางการปฏิบัติตนให้ปลอดภัยเมื่อประสบภัยพิบัติด้านอัคคีภัย การเขียนแผนที่แสดงตำแหน่งภายในบ้าน ได้แก่ ประตู หน้าต่าง ทิศทางของถนนรอบบ้าน สิ่งของที่มีค่าและสำคัญ เพื่อเป็นช่องทางสำหรับหลบหนีหรือขนย้ายเมื่อประสบอัคคีภัย ศึกษา สังเกต ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติตน การเอาตัวรอดเมื่อประสบกับอัคคีภัย และวิธีการดับไฟหรือชะลอไฟไม่ให้ลามไปในบริเวณรอบข้างอย่างรวดเร็ว

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 วาตภัย

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติในเรื่องภัยพิบัติที่เกิดจากวาตภัย ศึกษาความหมายและสาเหตุของการเกิดวาตภัย การสังเกตสภาพภูมิอากาศ สภาพพื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดวาตภัย วิเคราะห์ถึงอันตรายที่เกิดจากวาตภัย สำหรับช่วยเหลือตนเองให้อยู่รอดปลอดภัยเมื่อประสบวาตภัย

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3 อุทกภัย

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติในเรื่องภัยพิบัติที่เกิดจากอุทกภัยเกี่ยวกับความหมายและสาเหตุของการเกิดอุทกภัย การพิจารณาหรือสังเกตสภาพภูมิอากาศหรือสภาพพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย วิเคราะห์ถึงอันตรายที่เกิดจากอุทกภัย สำหรับการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเมื่อประสบอุทกภัย

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 4 ดินถล่มหรือดินยุบตัว

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติในเรื่องภัยพิบัติที่เกิดจากดินถล่มหรือดินยุบตัวในด้านความหมายและสาเหตุของการเกิดดินถล่มหรือดินยุบตัว สภาพพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดดินถล่มหรือดินยุบตัว อันตรายที่เกิดจากดินถล่มหรือดินยุบตัว การปฏิบัติตนเมื่อประสบภัยจากดินถล่มหรือดินยุบตัว

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 5 แผ่นดินไหว

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติในเรื่องภัยพิบัติที่เกิดจากแผ่นดินไหว ศึกษาความหมายและสาเหตุของการเกิดแผ่นดินไหว การรู้จักพื้นที่เสี่ยงภัยของการเกิดแผ่นดินไหวโดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรอยเลื่อนที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทย ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของการเกิดแผ่นดินไหว การวิเคราะห์ถึงอันตรายหรือผลกระทบที่เกิดจากแผ่นดินไหว สำหรับการปฏิบัติตนให้อยู่รอดปลอดภัย

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 6 ภัยจากสารเคมี

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติในเรื่องภัยพิบัติที่เกิดจากสารเคมีที่มีผลต่อร่างกาย โดยเฉพาะสารตะกั่ว สารกัมมันตภาพรังสี ความหมายของสารเคมี พื้นที่เสี่ยงภัยจากสารเคมีอันตราย สารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งในชุมชน ในประเทศ และประเทศเพื่อนบ้านที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตในปัจจุบันและอนาคต การป้องกันและควบคุมอันตรายที่เกิดจากสารเคมี อันตรายที่อาจแพร่กระจายอยู่ในสิ่งแวดล้อม อาหาร อากาศ และอื่น ๆ เพื่อให้การดูแล และปฏิบัติตนเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง และดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัย

4. เวลาเรียนหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ดังปรากฏตามตารางที่ 14 ดังนี้

ตารางที่ 14 แสดงรายละเอียดเวลาเรียนของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

หน่วยการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	เวลา (ชั่วโมง)	ชั่วโมง ที่	แผนการจัดการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ	19	4	1 – 2	- ความหมายและสาเหตุของการเกิด อัคคีภัย
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 อัคคีภัย				- อันตรายที่เกิดจากอัคคีภัย
			3 – 4	- การเขียนแผนที่แสดงตำแหน่ง ในบ้านหรือชุมชนเพื่อหลบหนี เมื่อประสบอัคคีภัย
- การปฏิบัติตนเมื่อประสบอัคคีภัย				
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 วาตภัย	3	5	5	- ความหมายและสาเหตุของการเกิด วาตภัย
				- พื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดวาตภัย
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 วาตภัย	3	5	5	- อันตรายที่เกิดจากวาตภัย
				- การปฏิบัติตนเมื่อประสบวาตภัย
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 วาตภัย	3	5	6 – 7	- ศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติ เกี่ยวกับการปฏิบัติตน การเอา ตัวรอดเมื่อประสบกับวาตภัย
				- ศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติ เกี่ยวกับการปฏิบัติตน การเอา ตัวรอดเมื่อประสบกับวาตภัย

ตารางที่ 14 (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	เวลา (ชั่วโมง)	ชั่วโมง ที่	แผนการจัดการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3 อุทกภัย		3	8	<ul style="list-style-type: none"> - ความหมายและสาเหตุของการเกิดอุทกภัย - พื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดอุทกภัย - อันตรายที่เกิดจากอุทกภัย - การเตรียมรับมือกับอุทกภัย
			9 – 10	<ul style="list-style-type: none"> - การปฏิบัติตนเมื่อประสบอุทกภัย - ศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติตน และการเอาตัวรอดเมื่อประสบกับอุทกภัย
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 4 ดินถล่มหรือดินยุบตัว		3	11	<ul style="list-style-type: none"> - ความหมายและสาเหตุของการเกิดดินถล่มหรือดินยุบตัว - พื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดดินถล่มหรือดินยุบตัว - อันตรายที่เกิดจากดินถล่มหรือ
			12-13	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติตน และการเอาตัวรอดเมื่อประสบกับดินถล่มหรือดินยุบตัว
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 5 แผ่นดินไหว		3	14	<ul style="list-style-type: none"> - ความหมายและสาเหตุของการเกิดแผ่นดินไหว - พื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดแผ่นดินไหว - อันตรายและผลกระทบที่เกิดจากแผ่นดินไหว - การปฏิบัติตนเมื่อเกิดแผ่นดินไหว

ตารางที่ 14 (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	เวลา (ชั่วโมง)	ชั่วโมง ที่	แผนการจัดการเรียนรู้
			15-16	- ศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติ เกี่ยวกับการปฏิบัติตน และการเอาตัวรอดเมื่อประสบกับ แผ่นดินไหวหรือผลกระทบที่เกิด จากแผ่นดินไหว
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 6 ภัยจากสารเคมี		3	17	- ความหมายของสารเคมี - ประเภทของสารเคมีที่เป็นอันตราย ต่อชีวิต - พื้นที่เสี่ยงภัยจากสารเคมีอันตราย - อันตรายที่เกิดจากสารเคมีอันตราย
			18-19	- ศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติ เกี่ยวกับการปฏิบัติตน และ การเอาตัวรอดเมื่อประสบกับ สารเคมีที่เป็นอันตราย

ข. หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ : การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น เมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ

2. สาระสำคัญประจำหน่วยการเรียนรู้

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ศึกษาในแหล่ง เรียนรู้ สังเกต และฝึกปฏิบัติในเรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือได้รับ อันตรายจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ การใช้และการเขียนแผนที่อย่างง่ายแสดงถิ่นที่อยู่ของ ตนเองและบริเวณโดยรอบในชุมชนเพื่อให้ทุกคนมีความเข้าใจตรงกัน การใช้เข็มทิศในการ แสดงทิศทางเพื่อพาตนเองและผู้อื่นไปสู่จุดหมายปลายทางที่ปลอดภัย การใช้เชือกและมีดใน การช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้อยู่รอดปลอดภัยจากภัยพิบัติ การพิจารณาเลือกพืชหรือสัตว์ ที่พบหรืออยู่ใกล้ตัวมาใช้เพื่อการดำรงชีวิตในเกิดภัยพิบัติ

3. หน่วยการเรียนรู้ย่อย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีหน่วยการเรียนรู้ย่อยจำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 การปฐมพยาบาลเบื้องต้น

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ในเรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น โดยทำความเข้าใจในความหมายของการปฐมพยาบาล หลักทั่วไปในการปฐมพยาบาล การผายปอด การห้ามเลือด การปฐมพยาบาลคนจมน้ำ ขาหัก แขนหัก ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ สังเกต และฝึกทักษะปฏิบัติเกี่ยวกับการผายปอด การห้ามเลือด และการปฐมพยาบาลคนจมน้ำ ขาหัก แขนหัก การถูกสัตว์มีพิษกัดหรือต่อย และการถูกวัตถุแหลมคมบาดหรือทิ่มตำ

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 การอ่านและเขียนแผนที่อย่างง่าย

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย และแสดงความคิดเห็นในเรื่องความหมายของแผนที่ การอ่านแผนที่ การใช้แผนที่ การกำหนดสัญลักษณ์และเครื่องหมายต่าง ๆ ในแผนที่ การใช้เข็มทิศประกอบแผนที่ ทำความรู้จักกับสัญลักษณ์และเครื่องหมายต่าง ๆ ในแผนที่ที่สามารถสื่อสารให้ทุกคนในชุมชนได้รู้จัก มีความเข้าใจตรงกัน และแสดงจุดนัดแนะเมื่อเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น วัด ร้านค้า ถนน แม่น้ำ ลำคลอง บ้านเรือนในชุมชน บ้านผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน สถานีรถไฟ ทางรถไฟ นิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น การนำธรรมชาติหรือสิ่งที่อยู่รอบตัวในท้องถิ่นที่อยู่ของตนเองและชุมชนมากำหนดเป็นเครื่องหมายและสัญลักษณ์ สำหรับนำไปใช้ในการเขียนแผนที่แสดงตำแหน่งต่าง ๆ ของท้องถิ่นที่อยู่ของตนเอง และชุมชน ศึกษา สังเกต ฝึกปฏิบัติในแหล่งเรียนรู้ และนำเสนอผลงานและอธิบายเกี่ยวกับสัญลักษณ์ ตำแหน่งต่าง ๆ และเส้นทางที่กำหนดในแผนที่ สำหรับช่วยให้หลีกเลี่ยงหลบหนีออกจากพื้นที่ที่ประสบภัยพิบัติได้อย่างปลอดภัยและรวดเร็ว

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3 การอ่านและใช้เข็มทิศ

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของเข็มทิศ ประเภทของเข็มทิศ การอ่านและการใช้เข็มทิศ การใช้เข็มทิศประกอบแผนที่หรือบอกทิศทาง ตำแหน่ง และเส้นทางที่กำหนดในแผนที่ ศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติในแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่านเข็มทิศ การใช้เข็มทิศกับแผนที่ประกอบการเดินทางหรือการผจญภัยตามสถานการณ์ที่กำหนด เพื่อช่วยให้หลีกเลี่ยง หลบหนีออกจากพื้นที่ที่ประสบภัยพิบัติได้อย่างปลอดภัยและรวดเร็ว

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 4 เชือกและการใช้เชือกช่วยชีวิต

ศึกษา สังเกต วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ศึกษาใน แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับชนิดและลักษณะของเชือกที่เลือกใช้ การผูกเงื่อน การผูกเชือก การแก้ เชือก การต่อเชือก การร้อยตัวจากที่สูง และการพญภัยโดยใช้เชือกเพื่อช่วยเหลือตนเองและ ผู้อื่นให้อยู่รอดปลอดภัยจากสถานการณ์ที่เกิดจากภัยพิบัติ

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 5 มีดและการใช้มีด

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็นในเรื่องลักษณะและ ชนิดของมีดที่เลือกใช้ การใช้มีดในการหาอาหาร การใช้มีดสร้างและปรับปรุงที่อยู่อาศัย และ ผู้อื่นการใช้มีดเป็นอุปกรณ์ในการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้อยู่รอดปลอดภัยจากสถานการณ์ ที่เกิดจากภัยพิบัติ ศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติในแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้มีดให้ เหมาะสมกับงานหรือกิจกรรม การใช้มีดสำหรับตัด หั่น ฟัน เหลา ถาง ผ่าไม้หรือวัสดุอื่น ที่พบสำหรับการดำรงชีวิตเมื่อประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ

4. เวลาเรียนหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การดูแลช่วยเหลือตนเองและ ผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ ดังปรากฏตามตารางที่ 15 ดังนี้

ตารางที่ 15 แสดงรายละเอียดเวลาเรียนของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การดูแลช่วยเหลือตนเอง และผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ

หน่วยการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	เวลา (ชั่วโมง)	ชั่วโมง ที่	แผนการจัดการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การดูแลช่วยเหลือตนเอง และผู้อื่นเมื่อเผชิญภัย พิบัติทางธรรมชาติ	14			
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 การปฐมพยาบาล เบื้องต้น		3	1	<ul style="list-style-type: none"> - ความหมายของการปฐมพยาบาล - หลักทั่วไปในการปฐมพยาบาล - การผายปอด - การห้ามเลือด - การปฐมพยาบาลคนจมน้ำ ขาหัก แขนหัก

ตารางที่ 15 (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	เวลา (ชั่วโมง)	ชั่วโมง ที่	แผนการจัดการเรียนรู้
				<ul style="list-style-type: none"> - การถูกสัตว์มีพิษกัดหรือต่อย - การถูกวัตถุแหลมคมบาดหรือที่มดตำ
			2 - 3	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษา สังเกตและฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการผายปอดการห้ามเลือด การปฐมพยาบาลคนจมน้ำ ขาหัก แขนหัก ถูกสัตว์มีพิษกัดหรือต่อย ถูกวัตถุแหลมคมทิ่มหรือบาด
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 การอ่านและเขียนแผนที่ อย่างง่าย		3	4	<ul style="list-style-type: none"> - ความหมายของแผนที่ - การอ่านแผนที่ - การใช้แผนที่ - การกำหนดสัญลักษณ์และเครื่องหมายต่าง ๆ ในแผนที่
			5 - 6	<ul style="list-style-type: none"> - สืบหาสภาพชุมชนและฝึกปฏิบัติการเขียนแผนที่โดยใช้สัญลักษณ์แสดงตำแหน่งต่าง ๆ ในถิ่นที่อยู่ของตนเอง และชุมชน - นำเสนอและอธิบายสัญลักษณ์ตำแหน่ง และเส้นทางที่กำหนดในแผนที่
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3 การอ่านและใช้เข็มทิศ		3	7	<ul style="list-style-type: none"> - ความหมายของเข็มทิศ - ประเภทของเข็มทิศ - การอ่านและการใช้เข็มทิศ - การใช้เข็มทิศประกอบแผนที่

ตารางที่ 15 (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	เวลา (ชั่วโมง)	ชั่วโมง ที่	แผนการจัดการเรียนรู้
			8 – 9	- ศึกษาและฝึกปฏิบัติการอ่านเข็มทิศ การใช้เข็มทิศและแผนที่ประกอบ การเดินทางหรือการพจญภัย
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 4 เชือกและการใช้เชือก ช่วยชีวิต		3	10	- ชนิดและลักษณะของเชือก ที่เลือกใช้ - การผูกเงื่อน - การผูกเชือก การแก้เชือก และ การต่อเชือก - การโรยตัวจากที่สูง
			11-12	- ศึกษาและฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับ การโรยตัวจากที่สูงและการพจญภัย โดยใช้เชือก
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 5 มิดและการใช้มิด		2	13-14	- ลักษณะและชนิดของมิดที่เลือกใช้ - การใช้มิดในการหาอาหาร - การใช้มิดสร้างและปรับปรุง ที่อยู่อาศัย - การใช้มิดในการช่วยเหลือตนเอง และผู้อื่น - ศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติ เกี่ยวกับการเลือกใช้มิดให้เหมาะสม กับงานหรือกิจกรรม การใช้มิด สำหรับตัด หั่น ฟัน เหลา ถาง ผ่าไม้หรือวัสดุอื่น ๆ ที่พบ สำหรับ การดำรงชีวิตเมื่อประสบกับ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ค. หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ : การดำรงชีวิตในขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

2. สาระสำคัญประจำหน่วยการเรียนรู้

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ สังเกต และฝึกปฏิบัติในเรื่องการดำรงชีวิตในขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นและเกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตเมื่อเกิดภัยพิบัติ การสื่อสารหรือการส่งสัญญาณเพื่อขอความช่วยเหลือและระบุแหล่งที่เกิดภัยพิบัติให้แก่บุคคลภายนอก การรู้จักสังเกตพฤติกรรมของสัตว์ การก่อกองและใช้ไฟในการปรุงอาหาร ป้องกันอันตรายจากสัตว์หรือช่วยให้ร่างกายอบอุ่น การปลูกพืชผักสวนครัวโดยไม่ใช้ดิน การเลือกวัสดุอุปกรณ์ในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยการนำวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่มาทำส้วมอย่างง่ายเพื่อใช้ในการขับถ่าย และการทำแพด้วยวัสดุหาได้ง่ายสำหรับเป็นพาหนะในการเดินทางสัญจรไปมา

3. หน่วยการเรียนรู้ย่อย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีหน่วยการเรียนรู้ย่อยจำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นเมื่อเกิดภัยพิบัติ

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติในเรื่องการดำรงชีวิตเมื่อเกิดภัยพิบัติ โดยคำนึงถึงสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นและเกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตและนำติดตัวไปเมื่อเกิดภัยพิบัติ เป็นการเตรียมพร้อมรับมือบรรจู้ไว้ในกระเป๋าสะพาย ซึ่งอาจเป็นเอกสารประจำตัว ได้แก่ บัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนบ้าน หรือเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำรงชีวิต ได้แก่ ชุดไฟฉาย มีด เชือก อาหารแห้งหรืออาหารกระป๋องที่สามารถเก็บไว้ได้นาน น้ำ ยาสามัญประจำบ้านที่จำเป็นหรือชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น เสื้อผ้า รองเท้าผ้าใบ ไม้ขีดไฟ เข็มทิศ และแผนที่

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 การสื่อสารหรือการส่งสัญญาณเพื่อขอความช่วยเหลือและระบุแหล่งที่เกิดภัยพิบัติ

ศึกษา สังเกต วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ และ ฝึกปฏิบัติในเรื่องความหมายของสัญญาณและการสื่อสาร ประเภทของสัญญาณและการสื่อสาร การสื่อสารเพื่อขอความช่วยเหลือจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก โดยใช้โทรศัพท์ ประกาศเสียงตามสาย การส่งสัญญาณโดยการจุดพลุ เป่านกหวีด ตีเกราะ

ติกลงหรือระงับ กระจกสะท้อนแสง ควันไฟ ให้คนในหมู่บ้านได้รับทราบและมีความเข้าใจตรงกัน ระบบแหล่งที่เกิดภัยพิบัติให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือหรือบุคคลที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ รวมถึงการรู้จักสังเกตพฤติกรรมของสัตว์ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนภัยทางธรรมชาติที่ไม่ควรมองข้ามก่อนที่จะเกิดภัยพิบัติ เพราะสัตว์ส่วนมากไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในน้ำบนบก และได้ดินมีการเคลื่อนที่โดยใช้สนามแม่เหล็กโลกจึงสามารถรับรู้สัญญาณที่เป็นความถี่ต่ำที่มนุษย์ไม่ได้ยินได้ จึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ความกระตือรือร้นหรือเตรียมตัวรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3 การใช้ไฟเพื่อการดำรงชีวิต

ศึกษา สังเกต วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ในเรื่อง ความสำคัญและประโยชน์ของไฟ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับจุดไฟ เทคนิคการก่อไฟโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่น การใช้ไฟในการส่งสัญญาณ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับจุดไฟเพื่อการปรุงอาหาร ให้แสงสว่าง ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ป้องกันอันตรายจากแมลงและสัตว์ต่าง ๆ ศึกษาในแหล่งเรียนรู้ สังเกต และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการก่อไฟเพื่อการปรุงอาหาร ให้แสงสว่าง ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ป้องกันอันตรายจากแมลงและสัตว์ต่าง ๆ และส่งสัญญาณในระหว่างเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 4 การปลูกพืชผักสวนครัวโดยไม่ใช้ดิน

ศึกษา สังเกต วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น สังเกต และฝึกปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับการปลูกพืชผักสวนครัวโดยไม่ใช้ดิน เพื่อการบริโภคในระหว่างประสบภัยพิบัติธรรมชาติ โดยเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นเป็นภาชนะสำหรับปลูก การเพาะเมล็ด การเลือกวัสดุปลูก การใช้ปุ๋ย การเติมน้ำลงในวัสดุปลูก พืชผักสวนครัวที่เลือกมาปลูกต้องดำรงถึงอายุการเก็บเกี่ยว เช่น อายุสั้น เจริญเติบโตเร็ว ปลูกได้ง่าย เป็นต้น

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 5 การเลือกวัสดุอุปกรณ์ในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ศึกษา สังเกต วิเคราะห์ อภิปราย แสดงความคิดเห็น สังเกต และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกวัสดุอุปกรณ์ในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์โดยทำส้วมอย่างง่ายเพื่อใช้ในการขับถ่าย และการทำแพหรือพาหนะอย่างง่ายสำหรับใช้สัญจรไปมาในระหว่างประสบภัยพิบัติธรรมชาติ โดยเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ง่ายและและมีอยู่ในบ้านหรือท้องถิ่นของตนเอง มาประยุกต์ใช้หรือประกอบเป็นส้วมและแพอย่างง่าย การเก็บและดูแลรักษา และการกำจัดสิ่งปฏิกูลให้สะอาดเรียบร้อย โดยไม่เกิดอันตรายใด ๆ

4. เวลาเรียนหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ใน
สถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ดังปรากฏตามตารางที่ 16 ดังนี้
ตารางที่ 16 แสดงรายละเอียดเวลาเรียนของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การดำรงชีวิต
ขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

หน่วยการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	เวลา (ชั่วโมง)	ชั่วโมง ที่	แผนการจัดการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การดำรงชีวิตขณะตก อยู่ในสถานการณ์ภัย พิบัติทางธรรมชาติ	9			
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น เมื่อเกิดภัยพิบัติ		1	1	<ul style="list-style-type: none"> - การติดตามข่าวสาร การประเมิน สถานการณ์ การตัดสินใจต่อ สถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ - การเตรียมและเลือกวัสดุอุปกรณ์ สำหรับบรรจุงลงในกระเป๋า - การเตรียมเอกสารสำคัญ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำรงชีวิต อาหารแห้ง และยาสามัญ ประจำบ้าน
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 การสื่อสารหรือการส่ง สัญญาณเพื่อขอความ ช่วยเหลือและระบุ แหล่งที่เกิดภัยพิบัติ		1	2	<ul style="list-style-type: none"> - ความหมาย ประเภทของสัญญาณ และการสื่อสาร - การสื่อสารหรือส่งสัญญาณ เพื่อขอความช่วยเหลือและเตือนภัย

ตารางที่ 16 (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	เวลา (ชั่วโมง)	ชั่วโมง ที่	แผนการจัดการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3 การใช้ไฟเพื่อการดำรง ชีวิต		2	3 – 4	<ul style="list-style-type: none"> - ความสำคัญและประโยชน์ของไฟ - วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับจุดไฟ - เทคนิคการก่อไฟโดยใช้วัสดุ อุปกรณ์ ที่หาได้ในท้องถิ่น - การใช้ไฟส่งสัญญาณในระหว่าง เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ - การก่อไฟเพื่อการปรุงอาหาร ให้แสงสว่าง ให้ความอบอุ่นแก่ ร่างกาย ป้องกันอันตรายจากแมลง และสัตว์ต่าง ๆ
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 4 การปลูกพืชผักสวนครัว โดยไม่ใช้ดิน (ไฮโดรบอกซ์)		2	5 – 6	<ul style="list-style-type: none"> - ความหมาย ความสำคัญและ ประโยชน์ของการปลูกพืชผัก สวนครัวโดยไม่ใช้ดิน - วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ - การเพาะเมล็ด การปลูก การใส่ปุ๋ย การเติมน้ำ - การดูแลรักษา - การเก็บเกี่ยว
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 5 การเลือกวัสดุอุปกรณ์ ในการประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมกับ สถานการณ์		1	7	<ul style="list-style-type: none"> - การเลือกวัสดุอุปกรณ์ - การทำส้วมอย่างง่าย - การใช้ประโยชน์ - การดูแลรักษา
		1	8	<ul style="list-style-type: none"> - การเลือกวัสดุอุปกรณ์ - การทำแพอย่างง่าย - การใช้ประโยชน์ - การดูแลรักษา

1.8 โครงสร้างเวลาเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ มีเวลาเรียน
ตลอดหลักสูตร 69 ชั่วโมง ดังปรากฏตามตารางที่ 17 ดังนี้

ตารางที่ 17 แสดงโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรลูกเสือสามัญ

หน่วยการเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้ย่อย	เวลา (ชั่วโมง)
ตอนที่ 1 ภาคความรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ	<ol style="list-style-type: none"> 1. อัคคีภัย 2. วาตภัย 3. อุทกภัย 4. ดินถล่มหรือดินยุบตัว 5. แผ่นดินไหว 6. ภัยจากสารเคมี 	19
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การดูแลช่วยเหลือตนเอง และผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติ ทางธรรมชาติ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การปฐมพยาบาลเบื้องต้น 2. การอ่านและใช้เข็มทิศ 3. การอ่านและเขียนแผนที่อย่างง่าย 4. เชือกและการใช้เชือกช่วยชีวิต 5. มีดและการใช้มีด 	14
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ใน สถานการณ์ภัยพิบัติทาง ธรรมชาติ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นเมื่อเกิดภัยพิบัติ 2. การสื่อสารหรือการส่งสัญญาณเพื่อขอความช่วยเหลือและระบุแหล่งที่เกิดภัยพิบัติ 3. การใช้ไฟเพื่อการดำรงชีวิต 4. การปลูกพืชผักสวนครัวโดยไม่ใช้ดิน 5. การเลือกวัสดุอุปกรณ์ในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 	8
รวม		41
ตอนที่ 2 ภาคสนาม กิจกรรมภาคสนามโดยการอยู่ค่ายพักแรม 4 วัน 3 คืน		28
รวมทั้งสิ้น		69

1.9 แนวทางการจัดการเรียนรู้

หลักสูตรลูกเสือสามัญ มุ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่ และการอยู่ค่ายพักแรม ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม โดยวิธีการสร้างความรู้ความเข้าใจ สังเกต อภิปราย การคิดวิเคราะห์ การวางแผน การแก้ปัญหา โดยเฉพาะการปฏิบัติกิจกรรมในสถานการณ์ที่เป็นปัญหา กระบวนการกลุ่ม การศึกษาในแหล่งเรียนรู้ และการประยุกต์ ใช้ความรู้ในการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้อยู่รอดปลอดภัยเมื่อประสบกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยครูและวิทยากรที่มีความรู้และความชำนาญเฉพาะเรื่องทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยการนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการแก้ปัญหา

1.10 แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ มีดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจ เป็นการวัดและประเมินผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ โดยใช้แบบทดสอบแบบอัตนัย และการประเมินผลจากการปฏิบัติกิจกรรมภาคปฏิบัติ
2. พฤติกรรมการอยู่รอดในการปฏิบัติกิจกรรมตามสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ใช้การประเมินจากการปฏิบัติกิจกรรมภาคปฏิบัติและกิจกรรมภาคสนามหรือการอยู่ค่ายพักแรมของนักเรียน เพื่อประเมินสมรรถนะการอยู่รอดด้านการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และทักษะปฏิบัติใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้วยบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรม แบบสังเกตและประเมินพฤติกรรมในขณะปฏิบัติกิจกรรม และแบบสอบถามด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา

1.11 แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร

แหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ตามหลักสูตรลูกเสือสามัญมีดังนี้

11.1 แหล่งเรียนรู้ ได้แก่

- 11.1.1 ห้องสมุดโรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

11.1.2 องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี

11.1.3 ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลตำบล
บางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

11.1.4 ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอบางปะอิน

11.1.5 สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

11.2 เอกสารเพื่อการเรียนรู้ ได้แก่

12.2.1 สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 8 (การปฐมพยาบาล)

12.2.2 สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 28 (โรงไฟฟ้านิวเคลียร์, แผ่นดินไหว)

12.2.3 สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 33 (เปลือกโลกและหิน)

12.2.4 สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 34 (พายุและฝนในประเทศไทย)

12.2.5 สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่มที่
9 (แผ่นดินไหว สึนามิ บรรยากาศและการตรวจอากาศ)

12.2.6 มาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยกรม
ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

12.2.7 เชนัญภัยได้เรียนรู้ โดยเชียร พานิช

12.2.8 น้ำท่วมภัยธรรมชาติใกล้ตัว โดยศูนย์เตรียมความพร้อม
ป้องกันภัยพิบัติ แห่งเอเชีย

12.2.9 คู่มือประชาชนในการเตรียมตัวให้รอดปลอดภัยพิบัติ โดย
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

12.2.10 คู่มือประชาชนในการเตรียมตัวให้รอดปลอดภัยพิบัติ โดย
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

12.2.11 อุทกภัย : ชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

12.2.12 คู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครเตือนภัย มิสเตอร์เตือนภัยในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย น้ำป่าไหลหลากและดินถล่ม โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

12.2.13 ภัยธรรมชาติในประเทศไทย โดยสมิทธ ธรรมสโรช

12.2.14 ภัยธรรมชาติและการลดภัยพิบัติในประเทศไทย โดยวิภา รุ่งดิลกโรจน์

12.2.15 อิทธิพลของภัยธรรมชาติที่มีต่อมนุษย์ โดยมันทนา พุกกะวัน

11.3 แหล่งเรียนรู้อินเทอร์เน็ต

11.3.1 การปฐมพยาบาลเบื้องต้น

- <http://www.thaigoodview.com/node/44278>
- http://www.sawanghet.com/LINK_15.html
- <http://promma2.igetweb.com>
- <http://www.ku.ac.th/e-magazine/feb49/know/icu.htm>

11.3.2 การอ่านและใช้แผนที่

- <http://writer.dek-d.com>
- <http://www.inthecountry.ob.tc/Untitled-3.html>
- <http://tc.mengrai.ac.th/>

11.3.3 การใช้เข็มทิศ

- <http://www.campinginter.com/Camping-Tip>
- <http://www.nics-sat.com>
- <http://www.trekkingthai.com/gear/G011/G011.htm>

11.3.4 การใช้เชือกทางยุทธวิธี

- <http://www.our-teacher.com>

11.3.5 เชือกเชือก

- <http://www.tcc-roverden.com>

11.3.6 เชือกช่วยชีวิต

- <http://www.scribd.com/doc/>

11.3.7 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการกู้ภัย

- <http://www.taharn.net/nat/50d17rescue.html>

- 11.3.8 พื้นที่เสี่ยงอุทกภัยของประเทศ กรมทรัพยากรน้ำ
- <http://fdmm.dwr.go.th/index>.
- 11.3.9 ภัยธรรมชาติในประเทศไทย โดยกรมอุตุนิยมวิทยา
- <http://www.tmd.go.th/info/risk.pdf>
- 11.3.10 e – learning สื่อการเรียนรู้ โดยกรมป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัย
- <http://www.disaster.go.th/html/Elearning/Elearning.php>
- 11.3.11 ผลของรังสีต่อสิ่งมีชีวิต โดยสำนักงานพลังงานปรมาณู
เพื่อสันติ
- www.oaep.go.th
- 11.3.12 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรังสี โดยสำนักงานพลังงานปรมาณู
เพื่อสันติ
- www.oaep.go.th
- 11.3.13 อพวช. ชวนคนไทยรู้ทัน “อันตรายจากกัมมันตรังสี”
- <http://www.nsm.or.th/nsm2009/index.php>
- 11.3.14 แผ่นดินไหว <http://www.thainame.net>
- 11.3.15 อุทกภัย <http://www.tmd.go.th/info/info.php?FileID=70>
- 11.3.16 วาตภัย <http://www.tmd.go.th/info/info.php?FileID=72>
- 11.3.17 แผ่นดินถล่ม <http://www.tmd.go.th/info/info.php?FileID=76>
- 11.3.18 แผ่นดินไหว <http://www.tmd.go.th/info/info.php?FileID=77>

ส่วนที่ 2 เอกสารประกอบหลักสูตร (ภาคผนวก ค)

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาด้วยการวิจัยกึ่งทดลอง โดยนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชบุรุษ ตรีทศารธรรม อำเภอ บางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีการศึกษา 2554 จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection)

การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา 2) การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา โดยในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา

ในขั้นนี้ผู้วิจัยนำข้อมูลสภาพพื้นที่และปัญหาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้อมูลความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ แนวคิดทักษะการอยู่รอด วัตถุประสงค์ของการลูกเสือ ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ วิสัยทัศน์ของโรงเรียนวัดราชบุรุษตรีทศารธรรมมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 9 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และปัญหาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้อมูลความต้องการที่จะเรียนรู้ในเนื้อหาที่เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การปฏิบัติตนเมื่อต้องประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการอยู่รอดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติที่นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการ สถานศึกษา

ขั้นพื้นฐานต้องการ เมื่อต้องมีปฏิสัมพันธ์กับภัยทางธรรมชาตินั้น ๆ โดยใช้แบบสำรวจข้อมูล ความต้องการขั้นพื้นฐาน และการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลัก ในการนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญ

ขั้นที่ 2 กำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิสัยทัศน์ของโรงเรียน วัตถุประสงค์ของการลูกเสือ ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือสามัญและคุณลักษณะการอยู่รอด แล้วสังเคราะห์เป็นวิสัยทัศน์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นที่ 3 สร้างพันธกิจของโรงเรียนในหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้กำหนดพันธกิจเพื่อเป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนในการนำหลักสูตรลูกเสือสามัญไปดำเนินการจัดการศึกษาให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้

ขั้นที่ 4 กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยเริ่มจากการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ที่มีทักษะการอยู่รอด จากนั้นจึงนำคุณลักษณะของผู้มีทักษะการอยู่รอด และข้อมูลความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มาวิเคราะห์ร่วมกับวิสัยทัศน์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ เพื่อกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ ซึ่งเป็นคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนผ่านหลักสูตรลูกเสือสามัญไปแล้ว

ขั้นที่ 5 กำหนดสาระของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยนำวัตถุประสงค์ของหลักสูตรลูกเสือสามัญ และข้อมูลสภาพพื้นที่และปัญหา ข้อมูลความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มาสรุปเป็นสาระของหลักสูตรลูกเสือสามัญจำนวน 3 สาระใหญ่ ๆ ได้แก่ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ขั้นที่ 6 กำหนดคำอธิบายหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ย่อย และโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด

บาเดิน พาวเวลล์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยนำเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมาใช้ในการกำหนดคำอธิบายของหลักสูตรลูกเสือสามัญ หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ย่อย และโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรลูกเสือสามัญ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นที่ 7 กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรง ชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และมีทักษะการอยู่รอด โดยเน้นให้นักเรียนออกไปมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมนอกสถานที่ด้วยการอภิปรายแสดงความคิดเห็น ฝึกปฏิบัติ แก้ปัญหา และปลูกฝังการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรง ชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นผู้คอยให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวก และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดและใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาให้อยู่รอดได้อย่างปลอดภัย

ขั้นที่ 8 กำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้วิจัยกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไว้ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ และด้านทักษะการอยู่รอดจากการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะการอยู่รอดของนักเรียน

ขั้นที่ 9 กำหนดแหล่งเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยนำหน่วยการเรียนรู้ย่อยมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแหล่งเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาความรู้เพิ่มเติม ฝึกปฏิบัติ เก็บรวบรวมข้อมูล และจัดทำรายชื่อสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ รายชื่อเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระในหลักสูตร รายชื่อฐานข้อมูลในอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด การผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา

ในการประเมินคุณภาพหลักสูตร ผู้วิจัยให้มีการวิพากษ์หลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เรื่อง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัยและแผ่นดินไหว หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามแผนการจัดการเรียนรู้ภาคความรู้ จำนวน 20 แผน จำนวน 33 ชั่วโมง และภาคสนาม โดยการอยู่ค่ายพักแรม 4 วัน 3 คืน รวม 28 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 61 ชั่วโมง เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญ

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ มีการนำเสนอเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ผลการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ และผลการประเมินคุณภาพของหลักสูตรตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ โดยในแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.1 ลักษณะของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ จัดทำขึ้นจากการศึกษาสภาพพื้นที่และปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ สาระของหลักสูตรฉบับนี้ได้มาจากการต้องการของผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากหลักสูตร เป็นความต้องการที่มาจากประสบการณ์ที่ได้รับจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงตามสภาวะการของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และเป็นตัวตั้งในการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ กิจกรรมของนักเรียนในสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน โดยหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์เป็นหลักสูตรทางเลือกของกิจกรรมนักเรียนใน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จัดทำขึ้นในลักษณะของหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วย และหน่วยการเรียนรู้ย่อยทั้งหมด 16 หน่วย นำหน่วยการเรียนรู้มาจัดเรียงต่อเนื่องกันในลักษณะสหวิชาและเรียงเนื้อหาจากง่ายไปหายาก แบ่งการทดลองออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นการทดลองภาคความรู้และฝึกปฏิบัติกิจกรรมย่อย จำนวน 41 ชั่วโมง ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีเวลาเรียน 18 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีเวลาเรียน 14 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีเวลาเรียน 9 ชั่วโมง และส่วนที่ 2 การทดลองภาคสนาม โดยการอยู่ค่ายพักแรม จำนวน 4 วัน 3 คืน เป็นเวลา 28 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งภาคความรู้และภาคสนาม 70 ชั่วโมง

สาระของลูกเสือสามัญทั้ง 3 สาระได้จากการศึกษาสภาพและปัญหาในพื้นที่ ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติ และแนวคิดการผจญภัยศึกษา โดยบูรณาการความรู้ทางด้านอค์ศิภัย วาดภัย อุทกภัย ดินถล่ม หรือดินยุบตัว แผ่นดินไหว ภัยจากสารเคมี การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การอ่านและเขียนแผนที่อย่างง่าย การอ่านและใช้เข็มทิศ เชือกและการใช้เชือกช่วยชีวิต มีดและการใช้มีด สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นขณะเกิดภัยพิบัติ การสื่อสารหรือการส่งสัญญาณเพื่อขอความช่วยเหลือ และระบุแหล่งที่เกิดภัยพิบัติ การใช้ไฟเพื่อการดำรงชีวิต การปลูกพืชผักสวนครัว โดยไม่ใช้ดิน และการเลือกวัสดุอุปกรณ์ในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ตามที่ปรากฏในหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาทั้ง 3 สาระ จึงเป็นความรู้ในวิชาลูกเสือสามัญที่เรียนรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

หน่วยการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนจากการฝึกปฏิบัติ ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการมีชีวิตรอด ซึ่งนั่นย่อมหมายความว่าสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปแล้วจะมี

คุณค่าก็ต่อเมื่อผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และสอดคล้องกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้ดี

การจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เน้นการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งในภาคความรู้และภาคปฏิบัติ โดยการนำนักเรียนออกไปเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ กับผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ และอยู่ค่ายพักแรมจำนวน 4 วัน 3 คืน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เป็นการฝึกทักษะ และร่วมกันแก้ปัญหาทั้งเป็นรายบุคคลและกลุ่ม เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดเมื่อต้องเผชิญสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เป็นปัญหา สอดคล้องกับคาร์เทีย รูดอล์ฟ และสตีลวอลท์ (Carter, Rudolph and Stewart, 2001) ที่มีความเห็นว่าผู้เรียนที่เรียนรู้โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยการลงมือปฏิบัติจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะจนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรลูกเสือสามัญจึงใช้สภาพแวดล้อมที่เป็นสถานที่จริงตามบริบทของแต่ละเนื้อหาเป็นแหล่งเรียนรู้และให้ประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน และยังคงสอดคล้องกับกิตติมา ไกรพิรพรรณ (2550) และประเสริฐ ลีอำนาจกุล (2553) ซึ่งกล่าวว่าการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติและในเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมจริงที่ดำรงชีวิตอยู่ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และส่งเสริมคุณลักษณะและสมรรถนะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

2. ผลการประเมินคุณภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญ ในการประเมินคุณภาพหลักสูตร ผู้วิจัยให้มีการวิพากษ์หลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญในสาระเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติด้านอัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย แผ่นดินไหว การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามแผนการจัดการเรียนรู้ภาคความรู้ จำนวน 20 แผน จำนวน 33 ชั่วโมง และปฏิบัติกิจกรรมอยู่ค่ายพักแรม 4 วัน 3 คืน จำนวน 28 ชั่วโมง รวมเป็นเวลาทั้งสิ้น 61 ชั่วโมง เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรลูกเสือสามัญ ดังนี้

2.1 การวิพากษ์หลักสูตรลูกเสือสามัญ ผู้วิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติตรวจสอบและประเมินความถูกต้องของเนื้อหาความสอดคล้องขององค์ประกอบ

หลักสูตรลูกเสือสามัญ และความเหมาะสมของแบบประเมิน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรลูกเสือสามัญก่อนนำไปทดลองใช้

2.2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา ดังนี้

2.2.1 จากการนำหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดไปทดลองใช้พบว่า ค่าคะแนนด้านความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญคิดเป็นร้อยละ 77.41 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ค่าคะแนนด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาของผู้เรียนหลังทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญคิดเป็นร้อยละ 76.44 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และค่าคะแนนจากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมในขณะปฏิบัติกิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 81.53 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2.2.2 พฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียน เป็นการทดลองภาคสนามโดยการอยู่ค่ายพักแรม 4 วัน 3 คืน เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอยู่รอดของผู้เรียนเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติในด้านการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติได้ทันเวลา ในระดับต่าง ๆ 4 ระดับ ได้แก่ การแสดงพฤติกรรมการเอาตัวรอดด้วยตนเอง โดยการแนะนำของผู้อื่น โดยดูตัวอย่างจากผู้อื่น และไม่แสดงพฤติกรรมเลย ในภาพรวมพบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมการอยู่รอดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติอยู่ในระดับต้องได้รับคำแนะนำจากผู้อื่นจึงสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ ซึ่งยังไม่ถึงระดับที่ผู้เรียนต้องแสดงพฤติกรรมการเอาตัวรอดด้วยตนเอง

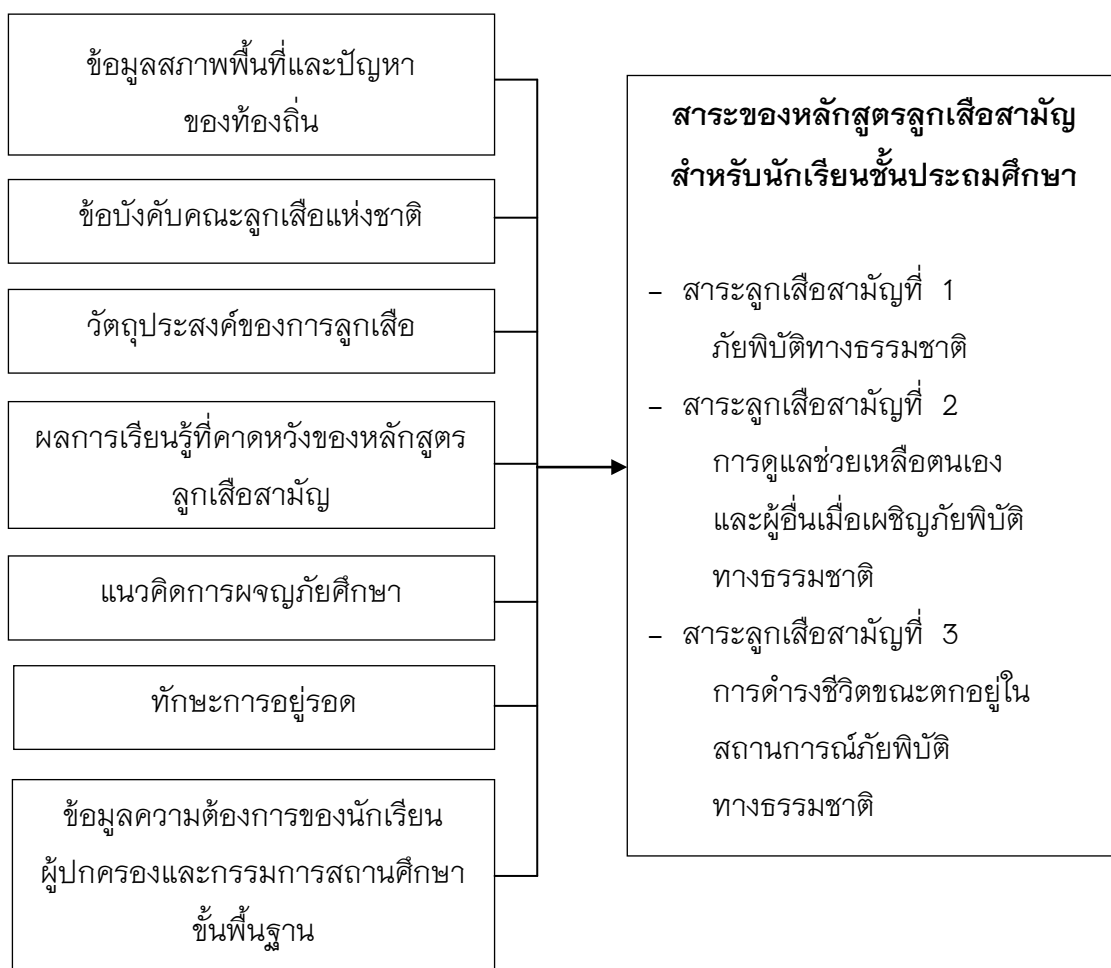
ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัย

จากงานวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา มีข้อค้นพบที่สามารถสรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา เป็นที่ยืนยันได้ว่าสามารถใช้เป็นหลักสูตรทางเลือกสำหรับสอนวิชาลูกเสือในกิจกรรมนักเรียนตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนได้ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีการบูรณาการกับวัตถุประสงค์ของการลูกเสือในราชกิจจานุเบกษา (2551 : 93) และข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและ

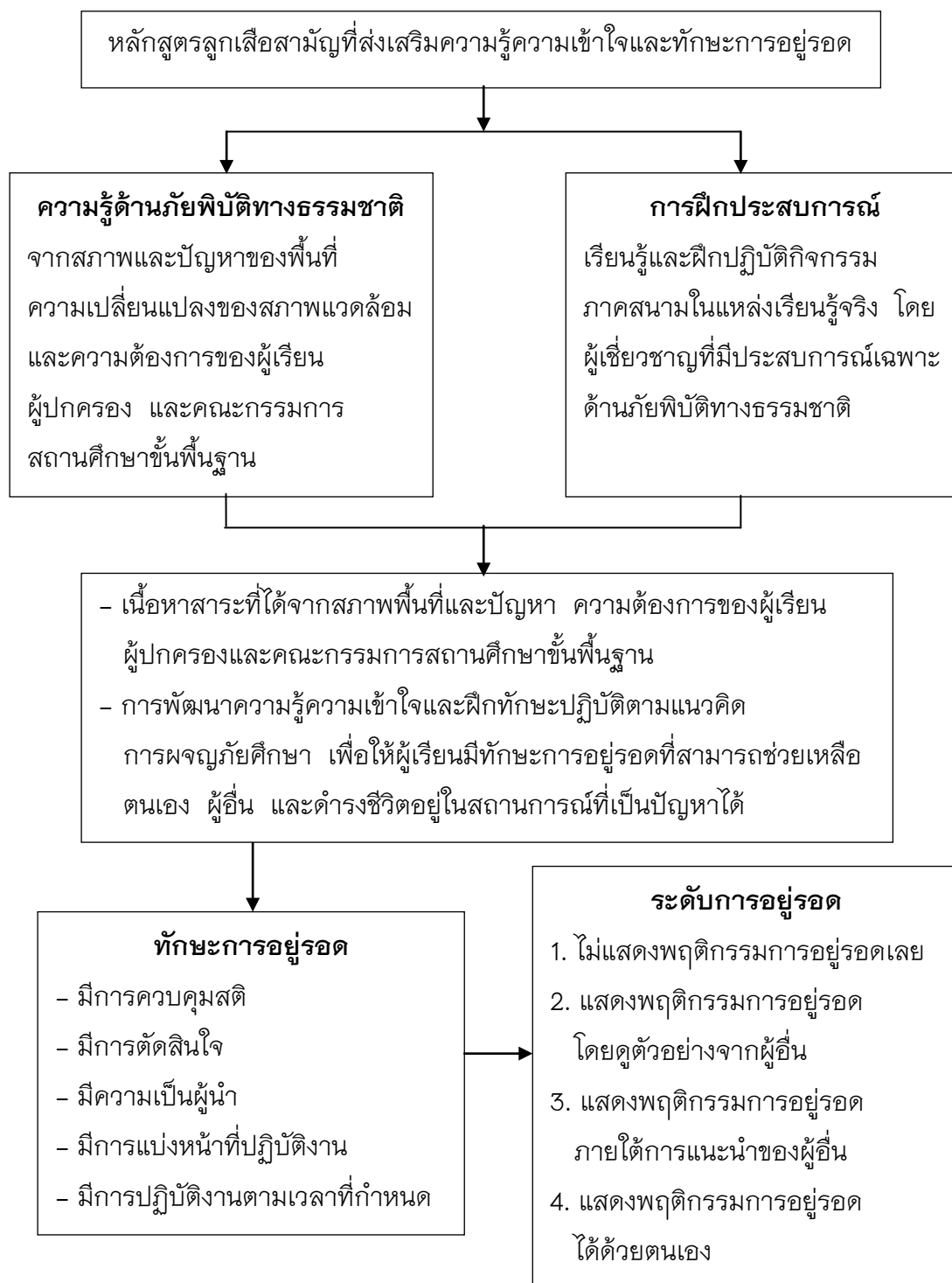
วิชาชีพเศษฐกเสื่อสามัญ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2525 (สำนักงานคณะกรรมการบริหารเศษฐกเสื่อ แห่งชาติ, 2525)

การพัฒนาหลักฐตรเศษฐกเสื่อสามัญเป็นหลักฐตรที่มีเนื้อหาสาระที่ได้จากการนำข้อมูล ของสภาพพื้นที่และปัญหาในพื้นที่ ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการ สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน วัตถุประสงค์ของการเศษฐกเสื่อในราชกิจจานุเบกษา เนื้อหาในหลักฐตร ตามข้อบ่งคับคณะเศษฐกเสื่อแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2525 ที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเอง การบริการ การผจญภัย วิชาช่างของการเศษฐกเสื่อ แนวคิดการผจญภัยศึกษา และแนวคิด การอยู่รอดมาสรุปเป็นเนื้อหาสาระ โดยมีกรอบในการกำหนดเนื้อหาสาระเศษฐกเสื่อสามัญ ดังปรากฏตามแผนภาพที่ 18 ดังนี้

แผนภาพที่ 20 กรอบที่ใช้ในการกำหนดสาระเศษฐกเสื่อสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์

ในการบูรณาการความรู้จากวัตถุประสงค์ของการลูกเสือ ข้อบังคับลูกเสือแห่งชาติ ว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือสามัญ (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2525 เข้ากับ สภาพบริบทของพื้นที่และปัญหา เนื้อหาสาระที่ได้จากความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและทักษะที่ สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวและส่งผลต่อการดำรง ชีวิตของผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และทักษะการอยู่รอด จะมีทั้งสาระที่สามารถเชื่อมโยงกับสภาพการดำรงชีวิตของผู้เรียน และ การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะในการอยู่รอด โดยใช้สภาพความต้องการมาเป็นตัวตั้งในการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญ และจัดการเรียน การสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการอยู่รอด สอดคล้องกับแนวคิดของลอร์ด บาดิน พาวเวลล์ ที่ว่า “แผนการฝึกอบรมเด็ก ควรจะได้รับการทดสอบและนำไปทดลองปฏิบัติอย่างป็นรูปธรรม โดยการอยู่ค่ายพักแรมจริง ๆ ในสถานที่ที่สงบเงียบเสียก่อน จึงจะทราบว่าได้ผลสำเร็จเป็น อย่างไร และแผนการฝึกอบรมนั้นทำให้เด็กมีความสนใจ ตื่นเต้น สนุกสนานได้” (Baden Powell, 1960) ดังแสดงตามแผนภาพที่ 19 ดังนี้

แผนภาพที่ 21 หลักสูตรลูกเสือสามัญที่ได้จากการผสมผสานระหว่างสภาพพื้นที่และปัญหา สภาพความต้องการและการฝึกประสบการณ์ในแหล่งเรียนรู้จริง โดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะ การอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา

2. การนำหลักสูตรไปใช้ประโยชน์ หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปทดลองใช้หรือใช้ขยายผลให้เป็นประโยชน์ได้ในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่ต่างก็ได้รับผลกระทบ และอาจกำลังจะได้รับผลกระทบหรือเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิศาสตร์และภูมิอากาศ ซึ่งถือว่าเป็นสภาวะภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เลวร้ายและสร้างความเสียหายแก่มนุษยโลก โดยไม่คาดคิดมาก่อน การนำหลักสูตรดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพภัยพิบัติในแต่ละพื้นที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก มีการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินน้อยที่สุด

3. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในสาระตามหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือเมื่อเพื่อนประสบกับปัญหาในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ แต่การช่วยเหลือเพื่อนนั้นยังเป็นไปในทิศทางที่ไม่ถูกต้อง ผู้เรียนยังไม่มีความรอบคอบในการที่จะช่วยเหลือเพื่อน ขาดความระมัดระวัง

4. การฝึกทักษะปฏิบัติควรกระทำหลาย ๆ ครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนยังขาดประสบการณ์ทางด้านการฝึกปฏิบัติ ซึ่งในทางที่ถูกต้องนั้นผู้เรียนควรได้รับการฝึกประสบการณ์หลาย ๆ ครั้ง โดยในการฝึกครั้งแรก ๆ ควรเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้ทราบถึงแนวทางในการปฏิบัติ การฝึกครั้งต่อ ๆ ไปควรเป็นการฝึกที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จนเกิดเป็นทักษะที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

5. ผู้ที่ทำหน้าที่ฝึกทักษะปฏิบัติแก่ผู้เรียนควรเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการฝึกเฉพาะเรื่อง โดยเฉพาะทางด้านจัดการกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ครูผู้สอนนั้นยังไม่ถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้ ครูผู้สอนก็ควรได้เรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนด้วยเหมือนกัน ในการฝึกปฏิบัติจึงควรให้ครูฝึกที่มีความรู้ความชำนาญเป็นผู้ฝึกแก่ผู้เรียน

6. ปัจจัยที่ส่งผลให้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอด ผลจากการวิจัยพบว่ามีปัจจัยที่ช่วยให้หลักสูตรลูกเสือสามัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดมีดังนี้

6.1 สาระลูกเสือสามัญในหลักสูตรนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลสภาพพื้นที่และปัญหา สภาพความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตขณะตก

อยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติอยู่ในระดับหนึ่ง ที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในเรื่องเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติอื่น ๆ ที่ผู้เรียนยังไม่เคยเรียนรู้ได้ จึงช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระลูกเสือสามัญตามหลักสูตรได้ดี และเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงที่กำลังเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน สอดคล้องกับประเสริฐ สีสำนนท์กุล (2553) ที่ได้ทำการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรผู้ประกอบการธุรกิจรุ่นเยาว์ตามแนวคิดการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะทางธุรกิจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า เนื้อหาสาระที่เหมาะสมแก่การนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความสามารถในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตในครอบครัว และความเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจและ การประกอบการค้า ต้องมีความเชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียนจึงจะช่วยส่งเสริมสมรรถนะที่จำเป็นแก่การประกอบธุรกิจได้ดี ยังสอดคล้องกับกิตติมา ไกรพิรพรรณ (2550) ที่ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรพหุภษศาสตร์พื้นฐานสู่การสร้างจิตวิทยาศาสตร์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งพบว่า ผู้เรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระได้ดีและเห็นคุณค่าของทรัพยากรก็ต่อเมื่อผู้เรียน มีความเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่นำไปสู่ความรู้ใหม่ที่ยังไม่เคยเรียนรู้มาก่อนได้ สอดคล้องกับแม็คกินน์ และโรท (McGinn & Roth, 1999) ที่เห็นว่า ความรู้เกิดจากผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อม ที่เป็นจริงและสอดคล้องกับบริบทพื้นฐานของแต่ละคน จึงเกิดเป็นความรู้ใหม่ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน

6.2 การจัดการเรียนรู้ หลักสูตรลูกเสือสามัญมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติในสภาพแวดล้อมจริงนอกห้องเรียนตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของ ลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ สารระของหลักสูตรลูกเสือสามัญได้จากการบูรณาการความรู้จากวัตถุประสงค์ของการลูกเสือ ข้อบังคับลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือสามัญ (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2525 เข้ากับสาระที่ได้จากการศึกษา ข้อมูลของสภาพพื้นที่และปัญหา สภาพความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดดังกล่าว เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงในสภาวะแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้จริงนอกห้องเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ และมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และให้ความร่วมมือในการประกอบกิจกรรม ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจจนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาเมื่อต้องไปปฏิบัติกิจกรรมภาคสนามได้เป็นอย่างดี

6.3 การปฏิบัติกิจกรรม หลักสูตรลูกเสือสามัญมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรมในสถานการณ์ที่จริง ผู้เรียนต้องเชื่อมโยงความรู้ความเข้าใจในสาระด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ภัยพิบัติที่เพิ่งมีตาม ลักษณะของผู้อยู่รอดที่ประกอบไปด้วยการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติได้ทันเวลา ซึ่งสอดคล้องกับประเสริฐ ลีอำนาจกุล (2553: 170 – 171) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรผู้ประกอบการธุรกิจรุ่นเยาว์ตามแนวคิดการฝึกทางปัญญา จากต้นแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางธุรกิจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า “ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม ในการวางแผนการทำงาน มีการตัดสินใจในงานที่ทำ มีความร่วมมือกันที่จะทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างเสร็จสมบูรณ์ พร้อมกับมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งจะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้งานนั้นสำเร็จลุล่วง ทำให้เกิดการร่วมมือในการทำงานจนบรรลุตามวัตถุประสงค์ และมีการใช้ทรัพยากรของกลุ่ม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเกิดจากการนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงาน” นอกจากนี้ยังพบว่าทักษะจะเกิดได้ดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและพื้นฐานในทักษะเบื้องต้น สามารถนำความรู้ความเข้าใจและทักษะไปใช้ในการแก้ปัญหา ตลอดจนปฏิบัติกิจกรรม ทางด้านทักษะได้เป็นอย่างดี (บุญธง วสุรีย์, 2546: 187) และผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจะ ช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น สะดวกแก่การวางแผนเพื่อการตัดสินใจ แก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี (Romiszoski, 1993: 233)

6.4 แหล่งเรียนรู้ หลักสูตรลูกเสือสามัญมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาความรู้ใน สถานการณ์จริงเป็นแหล่งเรียนรู้และสื่อตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ในแต่ละบริบทของสาระ และฝึกกิจกรรมภาคสนามเพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์ ภัยพิบัติ โดยการอยู่ค่ายพักแรมกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้วยการวางแผน ลงมือปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ที่จะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจจากการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ซึ่งการนำแหล่งเรียนรู้และ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้เป็นสื่อที่หลากหลายและมีชีวิตสำหรับการจัดการเรียนรู้ ที่จะ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประโยชน์อย่างยั่งยืน (สำลี ทองฉิว, 2545)

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญที่ดี ควรมีการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา โดยคำนึงสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม สภาพแวดล้อม และสภาพปัญหาในชุมชน แต่การปรับปรุงหลักสูตรลูกเสือสามัญไม่สามารถกระทำได้ในเวลาอันจำกัด แต่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน ควรได้รับการปรับปรุงอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและเตรียมพร้อมรับมือกับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1.2 การพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญที่มีความสัมพันธ์กับบริบทของชุมชน ต้องกระทำให้นโยบายและการฝึกทักษะมีความสอดคล้องกัน ให้ผู้เรียนมองเห็นสภาพปัญหาที่ชัดเจนเพื่อวางแผนหาแนวทางในการแก้ปัญหาผ่านกระบวนการที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะซึ่งเป็นการสร้างความรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน ที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหามาในสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ และเป็นกิจกรรมที่สามารถปลูกฝังคุณธรรม ลักษณะนิสัยและจิตใจที่ดีให้แก่เด็กได้เป็นอย่างดี (Scouts Canada, 1977)

1.3 การนำหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาไปใช้ ควรให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้โดยต้องมีการคัดเลือกสาระ และจัดลำดับสาระ แหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระ เพื่อที่ให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะทั้งทางด้านความรู้ และทักษะ

1.4 การนำหลักสูตรลูกเสือสามัญไปใช้ ควรมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติตน เมื่อต้องประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติแต่ละประเภท โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้และสภาพการเกิดภัยพิบัติที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษารูปแบบนี้ ควรนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทักษะการอยู่รอดหรือทักษะของผู้เรียนในด้านอื่น ๆ ที่แตกต่างจากงานวิจัยนี้

2.2 การนำหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาไปใช้ ควรมีการศึกษาความคงทนในการเรียนรู้และตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยการนำไปทดลองใช้ขยายผลในโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อเป็นการยืนยันผลการใช้หลักสูตร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เกษม สืบเสน. 2545ก. ลุกเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ (10). วารสารข่าวครูศรีสะเกษ. 4, กรกฎาคม 2545 : 8 – 10.
- เกษม สืบเสน. 2545ข. ลุกเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ (11). วารสารข่าวครูศรีสะเกษ. 5, สิงหาคม – กันยายน 2545 : 12 – 15.
- กิตติมา ไกรกีรพรณ. 2550. การพัฒนาหลักสูตรพหุศาสตร์พื้นบ้านสู่การสร้างจิตวิทยาศาสตร์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณิตา เลขะกุล, พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลก. [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา: <http://haab.catholic.or.th/history/history04/ayutaya/ayutaya.html>. [2555 มกราคม 26]
- พนัฑ ธาตุทอง. 2550. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- เจริญศักดิ์ ดีแสน. สาระข้อคิดก่อนนำลูกเสือเข้าค่าย. [ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา: <http://www.thaiscouts.com/scouts/jalearn.html> [2554 ตุลาคม 17]
- จุไรรัตน์ สุตรุ่ง. 2547. การพัฒนาหลักสูตรแบบเน้นกระบวนการทำโครงการเพื่อเสริมทักษะทางภาษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตน์พงษ์. 2539ก. การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตน์พงษ์. 2539ข. การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: อลิ้นเพลส.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2548. กระบวนการสันนิเวทนากการและระบบสื่อการสอน. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา หน่วยที่ 1 – 8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2543. แนวคิดในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. ใน แนวทางการศึกษาและวิจัยระดับปริญญาเอก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- ชุติมา เวทการ และคณะ. 2545. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิชาศิลปศึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์โบราณวัตถุสถานที่วัดไผ่ล้อม. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชมพูนุท วราดิวงษ์. 2548. การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย สาขาครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. เด็กไทยต้องรู้เอาตัวรอดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ. 23 พฤษภาคม 2551. โลกวันนี้. 9.
- เชียร พาณิช. 2547. เผชิญภัยได้เรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: มุลนิธิสคคร์ – สฤษดีวงศ์.
- ธำรง บังศรี. 2531. ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: เอรารัณการพิมพ์.
- นิศาตร์น คิลปะเดช. 2536. การประเมินหลักสูตร: กรอบแนวคิดในการประเมิน, ในชุดรวมบทความเล่มที่ 12 ประมวลบทความหลักสูตร: สารรวมสมัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญธง วสุรีย์. 2546. การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อการถ่ายโยงทักษะปฏิบัติสำหรับอาชีพอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญเรือน ขจรศิลป์. 2543. รายงานการวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่เอื้อต่อการพัฒนาโคนม. กรุงเทพมหานคร: ธนรัชการพิมพ์.
- ประเสริฐ ลีอานนตกุล. 2553. การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรผู้ประกอบการธุรกิจรุ่นใหม่ตามแนวคิดการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางธุรกิจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 ตอนที่ 42 ก 4 มีนาคม 2551. [ออนไลน์]. 2551. แหล่งที่มา: <http://kormor.obec.go.th/act/oct071.pdf> [2554 มกราคม 29]
- พูลศรี ไม้ทอง. 2543. การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มะเดื่อ เสมา. 2526. ความหวังใหม่ของการจัดกิจกรรมนักเรียน, สารพัฒนาหลักสูตร.

11, 22 ตุลาคม – พฤศจิกายน : 17 – 20.

ยุราวดี มุกข์กันต์. ความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมลูกเสือเนตรนารีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ราชกิจจานุเบกษา. 2551. พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551. เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก, 4 มีนาคม 2551.

วิจิตร ชินศรี. การพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่โรงเรียนกุดตุ้มวิทยา อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิชัย ดิสสระ. 2535. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

วิชัย วงษ์ใหญ่. 2537. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ.

กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น

วิชากร, กรม. 2545. หลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.

วิเชียร รุ่งทวีชัย. 2540. กระบวนการบริหารกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วีระเดช เชื้อนาม. 2536. สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วีระเดช เชื้อนาม. 2542. การพัฒนาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎ์บัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: ครุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ. ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ ว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือสามัญ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2525. [ออนไลน์]. 2525. แหล่งที่มา: http://www.korat-ed4support.net/page/ SC_PDF/ LS 2.pdf. [2554 มกราคม 29]

- สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ. 2534. ข้อบังคับคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษ พ.ศ. 2509. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ. 2539. คู่มือการฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ชั้นความรู้ขั้นสูง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ. 2540. คู่มือการฝึกอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือสามัญขั้นความรู้เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2550. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ. 2550 – 2554. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. 2551. พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. สำนักงานปลัด. 2554. คู่มือการฝึกอบรม : หลักสูตรลูกเสือคุณธรรม. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ป.
- สำลี ทองฉิว. 2544. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการการพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษา น้อย งานไม้แกะสลักและงานไม้ สำหรับหมู่บ้านหัตถกรรมไม้และแกะสลักบ้านถวาย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำลี ทองฉิว. 2545. หลักและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา : กรณีวิชาวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำลี ทองฉิว. 2551. วิวัฒนาการทฤษฎีหลักสูตรและกรอบแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรทางเลือก, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 10, 3 กันยายน – ธันวาคม 2551: 120.
- สันติพร ภู่งษ์. 2537. การศึกษาเจตคติที่มีต่อกิจกรรมลูกเสือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก. ปรินญาณิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย. 2553. คู่มืออบรมวิทยากร การจัดกิจกรรมลูกเสือที่เป็นทักษะชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย.

- สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย. 2553. คู่มือการจัดกิจกรรมลูกเสือสามัญที่เน้นทักษะชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย.
- สมรรถชัย ศรีกฤษณ์. คู่มือลูกเสือสำรองลูกเสือสามัญ. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- สังัด อุทรานันท์. 2527. การจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สังัด อุทรานันท์. 2528. พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: มิตรสยาม.
- สังัด อุทรานันท์. 2532. พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: มิตรสยาม.
- สมชัย วุฒิปรีชา. 2533. การสอนวิชาลูกเสือตามแนวหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 : 80 ปี ลูกเสือไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ.
- สมยศ พรหมจันทร์. 2544. กิจการลูกเสือกับการปฏิรูปการเรียนรู้, วารสารข่าวครูศรีสะเกษ, ตุลาคม 2544 : 8 – 9.
- สมยศ พรหมจันทร์. 2550. แนวทางการพัฒนาลูกเสือ 8 ประการ, วารสารข่าวครูศรีสะเกษ, เมษายน – พฤษภาคม 2550 : 21 – 23.
- สุขวิช รังสิตพล. 2540. แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539 – 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. 2550. มองลูกเสือไทยผ่านโพล. วิทยากรย. 106 (8), มิถุนายน 2550 : 6 – 7.
- สุทัศน์ เมาลีกุล. 2539. การลูกเสือโลกและกิจกรรมลูกเสือระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุริยา เหมตะศิลาปะ. 2537. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการพัฒนาหลักสูตรแบบมีฐานมาจากระดับโรงเรียน สำหรับครูมัธยมศึกษา. ปริญญา นิพนธ์การศึกษาศุภบัณฑิต. สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุนทร สารสิน. การพจนานุกรม. [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา: <http://www.inspect6.moe.go.th/krukeng/form/SoontornTechnical08.pdf>. [2554 มีนาคม 19]
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2543. คู่มือการบริหารกิจการลูกเสือโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2544. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2544. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.
กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2553. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อภัย จันทวิมล. 2529. ความก้าวหน้าของกิจการลูกเสือไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
การศาสนา.
- อมรรัตน์ วัฒนาธร. 2547. การวิจัยแบบร่วมมือที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในกระบวนการพัฒนา
หลักสูตร: กรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย
จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. สาขาวิชาหลักสูตรและ
การสอน ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิศร พึ่งขจร, การตรวจสอบรอยเลื่อนมีพลังในประเทศไทย. [ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา:
<http://www.naturalsoft.com/faults.html>. [2554 เมษายน 17]

ภาษาอังกฤษ

- Beauchamp, G. A. 1981. Curriculum Theory. Illinois: The Kagg Press.
- Baden – Powell. 1960. Scouting for Boys. C. Arthur Pearson Ltd.
- Bobbitt, F. 1978. The Curriculum. Boston: Houghton Mifflin.
- Boy Scout of Canada. 1975. Canada Scout Handbook. National Council,
Boy Scout of Canada.
- Brady, L. 1987. Curriculum Development. New York: Prentice Hall.
- Bragg, Ross Andrew. The Boy Scout Movement in Canada : Defining
Constructs of Masculinity for the Twentieth Century, 1996. Dissertation
Abstracts International. 34, 04: 1424.
- Briggs S. M. & Brinsfield K. H. 2003. Advanced Disaster Medical Response.
Boston: Harvard Medical International.
- Butler, S. 2000. Creating your own adventure activities. ZipLines 40: 13–19.
- Carbaz, S. A. Montreuk. 1975. Scouting' Round the World. World Organization of
the Scout Movement.

- Carbaz, S. A. Montreuk. 1990. Scouting' Round the World. World Organization of the Scout Movement.
- Cartier, Rudolph, and Stewart. 2001. The Nature and Structure of scientific Models. Wisconsin: The National Center for Improving Student Learning and Achievement in Mathematic and Science.
- Caswell, H. L. & Campbell, D. S. 1985. Curriculum development. New York: American Book.
- Chen., Hsiao-Lan Sharon & Chung, Jing. 2000. School Improvement in Taiwan: Problems and Possibilities. The Implementation of Schiil-based Curriculum Development. Paper Presented at The Thirteenth Annual Conference of the Improvement January 4 – 8, 2000 Hong Kong. (Online). Available: <http://www.ied.edu.hk//cric/apited>.
- Choate, Joyce S. and other. 1995. Curriculum-Based Assessment and Programming. USA: Allyn and Bacon.
- Curriculum Development Council. 2000. Developing a Global Dimension in The School Curriculum. Available: <http://www.dfes.gov.uk/circulars/MS-00/Globald.pdf>.
- Daniel Goleman. 1995. Emotional Intelligence. A Batman Book.
- Dean, John Issac. Scouting in America: 1910–1990, 1993. Dissertation Abstracts International. 53, 08: 2713.
- Dewey, J. 1938. Education and experience. New York: Macmillan.
- DiCapprio, Nicholas. 1984. Personality Theories. New York: Holt, Rineheart and Winston.
- Doll, Ronald C. 1992. Curriculum Improvement Decision Making And Process. Boston: Allyn and Bacon.
- Doering, A. 2006. Adventure Learning: Transformative Hybrid Online Education. Distance Education, 27 (2), 197 – 215.
- Eggleston, John. 1980. School-Based Curriculum Development in Britain. London: Routedge & Kegan Paul.
- Ewert. A.W. 1989. Outdoor Adventure Pursuits: Foundations, Models, and Theories. Scottsdale, AZ: Publishing Horizons.

- Francis, David William. Self-Perceived Leadership and Skills of Youth Involved in the 4-H Teen Leadership Training Camp and Summer Camp Staffs of the Trapper Trails Council Boy Scout of America, 2002. Dissertation Abstracts International. 40, 03: 538.
- Garvey, D. 1999. The History of Experiential Education. In Adventure Programming, ed. J. Miles and S. Priest. State College, PA: Venture.
- Good, C. V. 2000. Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill.
- Jack Trout. 2000. Differentiate or Die. John Wiley & Son, Inc.
- Jacobs, Heidi Hays. 1989. International Curriculum: Design and Implementation. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Jacques Delors. 1996. Learning: The Treasure Within. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century.
- Jon Krakauer. 1996. Into the Wild. Pan Books.
- Judith M. Bardwick. 1995. Danger in the Comfort Zone. Amacom.
- Karl Rohnke. 1984. Silver Bulltes: A Guide to Initiative Problems. Adventure games. Stunts and Trust Activities.
- Karl Rohnke. 1999. Cowstails and Cobras II: A Guide to Games, Initiatives, Ropes Courses, & Adventure Curriculum.
- Kauchak, Donald P. and Eggen, P.D. 1998. Learning and Teaching: Researched – Based Methods. Boston: Allyn & Bacon, 184 – 185.
- Kolb, D.A. 1984. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Englewood Cliffs. NJ: prentice Hall.
- Lewis, C. S. & Moore, W. J. 1972. Elementary School Curriculum. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Loughmiller, C. 1965. Wilderness Road. Austin, TX: University of Texas Press.
- Mcnergney, R. F., & Hert, J. M. 1998. Foundation of Education: The Challenge of Professional Practice. Boston: Allyn and Bacon.
- MaGinn. M. K., and Roth. W. M. 1999. Preparing Students for Competent Scientific Practice: Implications of Recent Research in Science and Technology Studies. 3: 14 – 24.

- March, Colin and others. 1990. Reconceptualizing School-Based Curriculum Development. Englewood Cliffo, New Jersey, Prentice-Hall.
- MarcKenzie, G N. 1964. Curriculum Change: Participants, power, and process. New York: Teacher College Press.
- Mark Elbroch and Michael Pewtherer. 2006. Wilderness Survival: Living Off the Land with the Clothes on Your Back and the Knife on Your Belt.
- Miles, J. and S. Priest, eds. 1999. Adventure Programming. State College, PA: Venture.
- Miner, J.L., and Boldt, J. 1981. Outward Bound USA: Learning Through Experience in Adventure-based Education. New York: William Morrow.
- Nicholls, A. and Nicholls, H. 1976. Developing a Curriculum. London: Allen & Unwin.
- Newman, Phillip R. and Newman, Babara M., 1983. Principles of Psychology. Homewood Illinois: The Dorsey Press.
- Nicky Munro and Richard Gilbert, 2009. The Survival Handbook: Essential Skills for Outdoor Adventure. Hong Kong: Dorling Kindersley Limited.
- Norwegian Guide and Scout Association, 1975. 14th World Jamboree'75: Troop Leader Manual. The Norway Scout Association.
- Oliva, Peter F. 1982. Development the Curriculum. USA: Litter, Brown and Company.
- Oliva, P. F. 2005. Developing the Curriculum. Boston: United States of America.
- Ornstein, Allen C. and Hunkins, Francis P.. 1993. Curriculum Foundation. Principles and Issues. Boston: Allyn and Bacon.
- Palma, Jesus C. 1992. Curriculum Development System: A Handbook for School Practitioners in Basic Education. Manila: National Book Store.
- Petzoldt, P.K. 1984. The New Wilderness Handbook. New York: Norton.
- Posner, George J. and Rudnitsky, Alan N. 1986. Course Design: A Guide to Curriculum Development for Teachers. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Pratt David. 1980. Curriculum Design and Development. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

- Priest, S. 1999. Introduction: Experiential. In Adventure Programming, ed. J.C. Miles and S. Priest, xiii–xiv. State College, PA: Venture.
- Ragan, W. B., & Shepherd, G. D. 1977. Modern Elementary Curriculum. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Rex Hazlewood. 1961. The Scoutmaster's Guide from A to Z. Carthur Peason.
- Richards, A. 1999. Outdoor Adventure Programming and Moral Development. In Adventure Programming. PA: Venture.
- Romiszoski. A. J. 1993. Designing Instructional System: Decision Making in Course Planning and Curriculum Design. New York: Nichols Publishing.
- Ron Jeffries. 1975. Scouting' 75. The Scout Association.
- Saylor, Galen J. and Others. 1981. Curriculum Planning for Better Teachers and Learning. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Saylor, J. Galen., and Others. 1982. Curriculum Planning for Better Teaching and Learning. Japan: Holt–Saunders.
- Scout Association of Hong Kong. 2009. The Essential Characteristics of Scouting. Hong Kong: Hong Kong Scout Centre.
- Scout Canada. 1977. The Reader. 7: 10 June.
- Skilbeck, Malcolm. 1984. School–Based Curriculum Development. London: Harper & Row, Publishers.
- Smeeth, D. E. 1994. The self–directed school: An Interactive Process–Based Curriculum for Facilitating Self–direction in High School Teachers and Students. UMI ProQuest Digital Dissertations Full Citation & Abstract. (Online). Available from: <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/1358537> (2009, November 1)
- Smith, B. O. Stanley, W. O. and Shores, J. H.. 1957. Fundamentals of Curriculum Development. New York: Harcourt Brace and World.
- Sowell, E. J. 1996. Curriculum: An Integrative Instruction. New Jersey: Prencetice–Hall Inc.
- Steger, W 2000. The Spirit of Adventure. In The Greatest Adventures of All Time, ed. R. Sullivan and R. Andreas. Des Moines: LIFE Books.

- Stenhouse, L. 1984. An Introduction to Curriculum Research and Development. London: Heinemann.
- Stern, H. H. 1984. Fundamental Concept of Language Teaching. Oxford: University of Oxford.
- Taba, Hilda. 1962. Curriculum Development: Theory and Practice. New York: Harcourt Brace and World Inc.
- The World Scout Conference, 1993. Policy on Involvement of Young Members in Decision-Making. Bangkok.
- Tyler, Raph W. 1949. Basic Principle of Curriculum and Instruction. Chicago: University of Chicago.
- Tyler, Raph W. 1975. Basic Principle of Curriculum and Instruction. Chicago: University of Chicago.
- West, Robert Charles. The Education Philosophy of Baden-Powell, 1990. Dissertation Abstracts International. 50, 09: 2825.
- Webb, D.J. 1999. Recreational Outdoor Adventure Programs. In Adventure Programming, ed. J.C. Miles and S. Priest, 3-8. State College, PA: Venture.
- Wiles, J. and Bondi, J. 1986. Curriculum Development. Columbus, Ohio: Merrill Publishing Company.
- Wohlsletter, Priscilla. 1995. "Getting School-Based Management Right," Phi Delta Kappan 77, 1: 22 – 25.
- Zais, R. S. 1976. Curriculum. New York: Thomas Y. Crowell Company.
- Zawalsky, Bruce. 2007. "Breakdown of Survival Situations by Length". Boreal Wilderness Institute.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ
 อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัย
 และจิตวิทยาการศึกษา
 คณะคณะครุศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อาจารย์ ดร. อลิสรดา ชมชื่น อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 วิทยาเขตปัตตานี
3. พลตรีชัยชนะ นาคเกิด
 รองผู้บัญชาการ
 โรงเรียนสงครามพิเศษ
 ศูนย์สงครามพิเศษ
 อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
 ตำแหน่งปัจจุบัน
 รองผู้บัญชาการ
 ศูนย์สงครามพิเศษ
 ค่ายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
 อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสำรวจข้อมูลและความต้องการพื้นฐาน

+++++ คำชี้แจง ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

1. สถานะของผู้ตอบแบบสำรวจ

- นักเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ท่านต้องการให้วิชาลูกเสือจัดการเรียนการสอนในเรื่องใด

- อาชีพที่สนใจ
- ชุมชนของเรา
- ภาวะโลกร้อน
- ธรรมชาติศึกษา
- สัตว์เลี้ยงแสนรัก
- ภัยพิบัติทางธรรมชาติ
- ภูมิศาสตร์ประเทศไทย
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3. ข้อเสนอแนะ

.....

.....

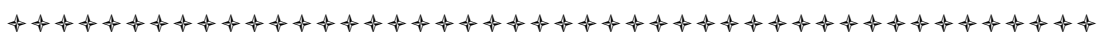
.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกการสัมภาษณ์

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ผู้ปกครองของ.....

ประเด็นสัมภาษณ์.....

.....

.....

คำตอบ.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นสัมภาษณ์.....

.....

.....

คำตอบ.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นสัมภาษณ์.....

.....

.....

คำตอบ.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกภาคสนาม

วัน เดือน ปี ที่เก็บข้อมูล.....

รายการข้อมูล.....

.....

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

ลงชื่อ.....ผู้เก็บข้อมูล

2. จงเขียนแผนที่แล้วลงตำแหน่งหรือสถานที่สำคัญในชุมชน โดยใช้สัญลักษณ์ที่ให้ไว้ในข้อ 1

เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบภาคความรู้

วิชาลูกเสือ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

→→→→→→→→→→→→

คำถาม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	3	2	1	0
1. จงเขียน สัญลักษณ์แสดง ตำแหน่ง หรือ สถานที่สำคัญใน ชุมชนตามที่ได้ เรียนมาอย่าง น้อย 10 แห่ง	เขียนสัญลักษณ์ แสดงตำแหน่ง หรือสถานที่ สำคัญในชุมชน ตั้งแต่ 10 แห่ง ขึ้นไป ถูกต้อง ครบถ้วน และ ชัดเจน	เขียนสัญลักษณ์ แสดงตำแหน่ง หรือสถานที่ สำคัญในชุมชน 6 – 9 แห่ง ถูกต้องครบถ้วน และชัดเจน	เขียนสัญลักษณ์ แสดงตำแหน่ง หรือสถานที่ สำคัญในชุมชน น้อยกว่า 6 แห่งถูกต้อง ครบถ้วนแต่ยังไม่ค่อยชัดเจน	เขียนสัญลักษณ์ แสดงตำแหน่ง หรือสถานที่ สำคัญในชุมชน ไม่ถูกต้อง หรือไม่เขียนเลย
2. จงเขียนแผนที่ ที่แล้วลง ตำแหน่งหรือ สถานที่สำคัญใน ชุมชน โดยใช้ สัญลักษณ์ที่ให้ ไว้ในข้อ 1	เขียนแผนที่ แสดงตำแหน่ง หรือสถานที่ สำคัญในชุมชน โดยใช้ สัญลักษณ์ที่ กำหนดขึ้น ครบถ้วน ถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุม	เขียนแผนที่ แสดงตำแหน่ง หรือสถานที่ สำคัญในชุมชน โดยใช้ สัญลักษณ์ที่ กำหนดขึ้นไม่ ครบถ้วน ถูกต้อง และยัง ไม่คอยชัดเจน	เขียนแผนที่ แสดงตำแหน่ง หรือสถานที่ สำคัญในชุมชน โดยใช้ สัญลักษณ์ที่ กำหนดขึ้นไม่ ครบถ้วน แต่ยังไม่ สามารถอ่านได้ เข้าใจ	เขียนแผนที่ แสดงตำแหน่ง หรือสถานที่ สำคัญในชุมชน โดยใช้ สัญลักษณ์ที่ กำหนดขึ้นไม่ ถูกต้อง ไม่ สามารถอ่าน แผนที่ได้ หรือไม่เขียนเลย

คำถาม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	3	2	1	0
3. ภัยพิบัติทางธรรมชาติคืออะไร จงระบุชนิดของภัยพิบัติทางธรรมชาติพร้อมทั้งอธิบายมาพอเข้าใจ 3 ชนิด	บอกความหมายถูกต้อง ครบถ้วน ระบุชนิดและอธิบายลักษณะของภัยพิบัติทางธรรมชาติ ถูกต้องครบถ้วนชัดเจนทั้ง 3 ชนิด	บอกความหมายถูกต้อง ครบถ้วน ระบุชนิดและอธิบายลักษณะของภัยพิบัติทางธรรมชาติ ถูกต้อง 2 - 3 ชนิด แต่ยังไม่ครบถ้วน ชัดเจน	บอกความหมายถูกต้อง แต่ยังไม่ครบถ้วน ระบุชนิดและอธิบายลักษณะของภัยพิบัติทางธรรมชาติ ถูกต้อง 1 - 2 ชนิด แต่ยังไม่ครบถ้วน	บอกความหมายไม่ถูกต้อง ระบุชนิดของภัยพิบัติทางธรรมชาติและไม่อธิบายลักษณะ หรือไม่ตอบเลย
4. ดินถล่มหรือดินยุบตัวจะเกิดในพื้นที่ที่มีลักษณะอย่างไรทำไมจึงเป็นเช่นนั้น	บอกลักษณะของพื้นที่ที่เสี่ยงต่อดินถล่มหรือดินยุบตัวถูกต้องครบถ้วนและชัดเจน	บอกลักษณะของพื้นที่ที่เสี่ยงต่อดินถล่มหรือดินยุบตัวถูกต้อง แต่ยังไม่ครบถ้วน	บอกลักษณะของพื้นที่ที่เสี่ยงต่อดินถล่มหรือดินยุบตัวไม่ถูกต้อง แต่ยังมีส่วนใกล้เคียง	ไม่ตอบคำถามเลย
5. นักเรียนมีวิธีในการเลือกพืชหรือสัตว์มาเป็นอาหารเพื่อยังชีพในขณะเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างไร	บอกวิธีในการเลือกพืชหรือสัตว์มาเป็นอาหารเพื่อยังชีพในขณะเกิดภัยพิบัติถูกต้องครบถ้วนชัดเจนและเป็นไปได้	บอกวิธีในการเลือกพืชหรือสัตว์มาเป็นอาหารเพื่อยังชีพในขณะเกิดภัยพิบัติถูกต้อง ยังไม่ชัดเจน แต่ยังเป็นไปได้	บอกวิธีในการเลือกพืชหรือสัตว์มาเป็นอาหารเพื่อยังชีพในขณะเกิดภัยพิบัติ ไม่ถูกต้อง แต่ยังมีส่วนใกล้เคียง	บอกวิธีในการเลือกพืชหรือสัตว์มาเป็นอาหารเพื่อยังชีพในขณะเกิดภัยพิบัติ ไม่ถูกต้อง เป็นไปไม่ได้หรือไม่ตอบคำถามเลย

คำถาม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	3	2	1	0
6. ให้นักเรียน ระบุภัยพิบัติทาง ธรรมชาติ 1 ชนิด แล้วบอก สิ่งของเครื่องใช้ ที่จำเป็นว่ามี อะไรบ้างและ นักเรียนจะ จัดเตรียมสิ่งของ เครื่องใช้ เหล่านั้นอย่างไร	ระบุชนิดภัยพิบัติ ทางธรรมชาติ 1 ชนิดและบอกชื่อ สิ่งของเครื่องใช้ ที่จำเป็นตั้งแต่ 4 อย่างขึ้นไป พร้อมวิธี จัดเตรียม ถูกต้อง ครบถ้วน และ ชัดเจน	ระบุชนิดภัยพิบัติ ทางธรรมชาติ 1 ชนิดและบอกชื่อ สิ่งของเครื่องใช้ ที่จำเป็นตั้งแต่ 4 อย่างขึ้นไป พร้อมวิธี จัดเตรียม ถูกต้อง แต่ไม่ ครบถ้วน	ระบุชนิดภัยพิบัติ ทางธรรมชาติ 1 ชนิดและบอกชื่อ สิ่งของเครื่องใช้ ที่จำเป็นตั้งแต่ 3 อย่างลงมา พร้อมวิธี จัดเตรียม ถูกต้อง แต่ยังไม่ ครบถ้วน	ไม่ระบุชนิดภัย พิบัติทาง ธรรมชาติ ชื่อ สิ่งของเครื่องใช้ ที่จำเป็น พร้อม วิธีจัดเตรียมหรือ ไม่ตอบเลย

เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา
วิชาลูกเสือ **ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

→→→→→→→→→→→→

คำถาม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	3	2	1	0
1. นักเรียนมีขั้นตอนการใช้เชือกเพื่อช่วยชีวิตตนเองและผู้อื่นเมื่อประสบภัยพิบัติอย่างไร	บอกขั้นตอนการใช้เชือกเพื่อช่วยเหลือชีวิตตนเองและผู้อื่นเมื่อประสบภัยพิบัติ พร้อมทั้งบอกเหตุผลชัดเจน	บอกขั้นตอนการใช้เชือกเพื่อช่วยเหลือชีวิตตนเองและผู้อื่น ถูกต้องเหมาะสมกับภัยพิบัติ แต่ยังไม่บอกเหตุผลไม่ชัดเจน	บอกขั้นตอนการใช้เชือกเพื่อช่วยเหลือชีวิตตนเองและผู้อื่น ไม่ถูกต้องเหมาะสมกับภัยพิบัติ และบอกเหตุผลไม่ชัดเจน	ไม่ตอบคำถามเลย
2. ชุมชนของนักเรียนประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ร้ายแรง อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง และถูกตัดขาดจากภายนอก นักเรียนจะมีวิธีการรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างไร จึงจะสูญเสียน้อยที่สุด	บอกวิธีการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้ปลอดภัย รอด และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด ก่อนหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือถูกต้องชัดเจน และมีความเป็นไปได้	บอกวิธีการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้ปลอดภัย รอด และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด ก่อนหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือถูกต้อง แต่อธิบายยังไม่เป็นไป	บอกวิธีการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้ปลอดภัย รอด และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด ก่อนหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือไม่ถูกต้อง แต่ยังมีความเป็นไปได้	บอกวิธีการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือตนเอง ไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจน เป็นไปไม่ได้ หรือไม่ตอบคำถามเลย

คำถาม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	3	2	1	0
3. นักเรียนมีวิธีการนำความรู้ทางด้านภัยพิบัติมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและชุมชนอย่างไร จึงจะช่วยให้อยู่รอดปลอดภัย	อธิบายวิธีการนำความรู้ด้านภัยพิบัติมาใช้กับตนเองและชุมชนถูกต้อง ชัดเจน และมีความเป็นไปได้	อธิบายวิธีการนำความรู้ด้านภัยพิบัติมาใช้กับตนเองและชุมชนถูกต้อง แต่ยังไม่ชัดเจน และยังพอเป็นไปได้	อธิบายวิธีการนำความรู้ด้านภัยพิบัติมาใช้กับตนเองและชุมชนไม่ชัดเจน แต่มีส่วนถูกต้อง และยังสามารถเป็นไปได้	อธิบายวิธีการนำความรู้ด้านภัยพิบัติมาใช้กับตนเองและชุมชนไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจน และเป็นไปไม่ได้ หรือไม่ตอบเลย
4. นักเรียนคาดว่าชุมชนของนักเรียนน่าจะประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติด้านใดมากที่สุด เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น	บอกภัยพิบัติทางธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนถูกต้อง และอธิบายถึงความเป็นไปได้อย่างสมเหตุ สมผล ชัดเจน	บอกภัยพิบัติทางธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนถูกต้อง และอธิบายถึงความเป็นไปได้อย่างสมเหตุ สมผล แต่ยังไม่ชัดเจน	บอกภัยพิบัติทางธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนถูกต้อง แต่อธิบายไม่สมเหตุ สมผล และขาดความชัดเจน	บอกภัยพิบัติทางธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนไม่ถูกต้อง ไม่อธิบายถึงเหตุผล หรือไม่ตอบเลย

คำถาม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	3	2	1	0
5. ให้นักเรียน เลือกอธิบายวิธี การปฏิบัติตน เมื่อ ประสบกับภัย พิบัติทาง ธรรมชาติ ดังต่อไปนี้ มา 4 ข้อ 1. ไฟไหม้ 2. พายุฤดูร้อน 3. น้ำท่วม 4. แผ่นดินไหว 5. น้ำใช้ปนเปื้อน สารตะกั่ว	เลือกอธิบายวิธี การปฏิบัติตน เมื่อประสบกับ ภัยพิบัติทาง ธรรมชาติตาม กำหนด 4 รายการ มี รายละเอียด ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน	เลือกอธิบายวิธี การปฏิบัติตน เมื่อประสบกับ ภัยพิบัติทาง ธรรมชาติตาม กำหนด 2 – 3 รายการ มี รายละเอียด ถูกต้อง แต่ยังไม่ ครบถ้วน	เลือกอธิบายวิธี การปฏิบัติตน เมื่อประสบกับ ภัยพิบัติทาง ธรรมชาติตาม กำหนด 1 รายการ มี รายละเอียด ถูกต้อง ครบถ้วน	ไม่ตอบคำถาม เลย

แบบสอบถามด้านการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา

วิชาลูกเสือ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ชื่อ - นามสกุล..... เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามต่อไปนี้

1. สถานการณ์ปัญหาที่นักเรียนได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมภาคสนาม (อยู่ค่ายพักแรม) คืออะไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนวางแผนการแก้ปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. นักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. นักเรียนดำเนินการแก้ปัญหาตามแผนงานอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

เลข ที่	ชื่อ - สกุล	พฤติกรรมการอยู่รอด																				รวม คะแนน		
		การควบคุมสติ				การตัดสินใจ				ความเป็นผู้นำ				การแบ่งหน้าที่ ปฏิบัติงาน				การปฏิบัติ ได้ทันเวลา						
		4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1			

ข้อสังเกตของผู้บันทึกพฤติกรรม

.....

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

ภาคผนวก ค
ตัวอย่างเอกสารประกอบหลักสูตร

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 อัคคีภัย

หลักสูตรลูกเสือสามัญ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เวลา 1 ชั่วโมง

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเกี่ยวกับอัคคีภัยในหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษา

2. สาระสำคัญ

อัคคีภัย เป็นภัยอันตรายที่อันเกิดจากไฟที่ขาดการควบคุมดูแล ทำให้เกิดการติดต่อลูกกลมไปตามบริเวณที่มีเชื้อเพลิง เกิดการลุกไหม้ต่อเนื่อง สภาพของไฟจะรุนแรงมากขึ้นถ้าการลุกไหม้มีเชื้อเพลิงหนุนเนื่อง หรือมีไอของเชื้อเพลิงถูกขับออกมามาก ความร้อนแรงก็จะมากขึ้นด้วย สร้างความสูญเสียให้แก่ชีวิตและทรัพย์สิน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกความหมายของอัคคีภัยได้ถูกต้อง
2. นักเรียนสามารถระบุสาเหตุที่ทำให้เกิดอัคคีภัยได้ถูกต้อง
3. นักเรียนสามารถบอกอันตรายที่เกิดจากอัคคีภัยได้ถูกต้อง

4. สาระการเรียนรู้

ภัยพิบัติทางธรรมชาติด้านอัคคีภัย

1. ความหมายและสาเหตุของการเกิดอัคคีภัย
2. อันตรายที่เกิดจากอัคคีภัย

5. ผลงานหรือชิ้นงาน

แผนผังความคิดเกี่ยวกับอันตรายที่เกิดจากอัคคีภัย

6. การประเมินผล

รายการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	2	1	0
ความหมายของอัคคีภัย	บอกความหมายของอัคคีภัยถูกต้องชัดเจน	บอกความหมายของอัคคีภัยถูกต้อง แต่ยังไม่ชัดเจน	บอกความหมายของอัคคีภัยไม่ถูกต้อง
สาเหตุที่ทำให้เกิดอัคคีภัย	ระบุสาเหตุที่ทำให้เกิดอัคคีภัยถูกต้องชัดเจน	ระบุสาเหตุที่ทำให้เกิดอัคคีภัยถูกต้อง แต่ไม่ชัดเจน	ระบุสาเหตุที่ทำให้เกิดอัคคีภัยไม่ถูกต้อง
อันตรายที่เกิดจากอัคคีภัย	บอกอันตรายที่เกิดจากอัคคีภัยถูกต้องชัดเจน	บอกอันตรายที่เกิดจากอัคคีภัยถูกต้อง แต่ยังไม่ชัดเจน	บอกอันตรายที่เกิดจากอัคคีภัยไม่ถูกต้อง

7. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ขั้นเตรียมความพร้อม

1.1 ให้นักเรียนช่วยกันสนทนาเกี่ยวกับภัยพิบัติต่าง ๆ ที่นักเรียนรู้จัก ที่พบเห็นจากภาพข่าวโทรทัศน์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศหรือต่างประเทศว่ามีอะไรบ้าง มีลักษณะอย่างไร เหตุการณ์เหล่านั้นเกิดจากอะไร และอันตรายที่เกิดจากเหตุการณ์เหล่านั้นมีอะไรบ้าง

1.2 นักเรียนที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับภัยพิบัติเล่าให้เพื่อนฟังหน้าชั้นเรียน

2. ขั้นศึกษาตัวอย่าง

2.1 นักเรียนศึกษาบัตรภาพไฟไหม้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ครูนำมาให้ดู เช่น ไฟไหม้บ้าน ไฟไหม้อาคารสูง ไฟไหม้ป่า และไฟไหม้หญ้าแห้งใกล้บ้านเรือน เป็นต้น

2.2 ให้นักเรียนร่วมกันสนทนาว่าบัตรภาพที่นักเรียนได้ศึกษาเป็นภาพเกี่ยวกับอะไร เหตุการณ์ในภาพน่าจะเกิดขึ้นที่ใด นักเรียนคิดว่าเหตุการณ์ในภาพมีสาเหตุมาจากอะไร และหากนักเรียนต้องประสบกับเหตุการณ์ในภาพนักเรียนจะทำอย่างไร

2.3 นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่อง อัคคีภัย แล้วร่วมกันอภิปรายถึงความหมายของอัคคีภัย สาเหตุที่ทำให้เกิดอัคคีภัย และการป้องกันการเกิดอัคคีภัย

3. ชั้นลงมือปฏิบัติกิจกรรม

3.1 นักเรียนศึกษาวีดิทัศน์ภาพข่าวไฟไหม้ในชุมชนแห่งหนึ่ง แล้วร่วมกันอภิปรายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภาพถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดไฟไหม้ และวิธีการช่วยเหลือกัน

3.2 ให้นักเรียนแบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงสาเหตุและอันตรายที่เกิดจากไฟไหม้ตามที่ได้ศึกษาจากวีดิทัศน์ภาพข่าว

3.3 นักเรียนแต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลที่ได้จากสมาชิก เขียนสรุปถึงสาเหตุและอันตรายที่เกิดจากไฟไหม้ โดยจัดทำเป็นแผนผังความคิด

4. ชั้นสรุปและประเมินผล

4.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอแผนผังความคิดเกี่ยวกับสาเหตุและอันตรายที่เกิดจากไฟไหม้หน้าชั้นเรียน

4.2 นักเรียนนำแผนภาพความคิดไปจัดแสดงบนป้ายนิเทศ และร่วมกันประเมินผลการเขียนแผนผังความคิด

4.3 นักเรียนร่วมกันสรุปถึงความหมายของอัคคีภัย สาเหตุที่ทำให้เกิดอัคคีภัย และอันตรายที่เกิดจากอัคคีภัย โดยครูให้ความรู้เพิ่มเติมในส่วนที่ขาดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ใบความรู้เรื่อง อัคคีภัย

อัคคีภัย หมายถึง ภัยอันตรายอันเกิดจากไฟที่ขาดการควบคุมดูแล ทำให้เกิดการติดต่อลุกลามไปตามบริเวณที่มีเชื้อเพลิงเกิดการลุกไหม้ต่อเนื่อง สภาวะของไฟจะรุนแรงมากขึ้นถ้าการลุกไหม้ที่มีเชื้อเพลิงหนาแน่น หรือมีไอของเชื้อเพลิงถูกขับออกมาจำนวนมากความร้อนแรงก็จะมากยิ่งขึ้น สร้างความสูญเสียให้ทรัพย์สินและชีวิต

สาเหตุของอัคคีภัย

สาเหตุของอัคคีภัยจนทำให้เกิดการลุกลามเกิดเพลิงไหม้ขนาดใหญ่ขึ้น อาจเกิดได้ 2 ลักษณะใหญ่คือ สาเหตุของอัคคีภัยอันเกิดจากการตั้งใจ และสาเหตุของอัคคีภัยอันเกิดจากการประมาทขาดความระมัดระวังหรือมิได้ตั้งใจ

1. สาเหตุของอัคคีภัยอันเกิดจากความตั้งใจ เช่น การลอบวางเพลิงหรือการก่อวินาศกรรม ซึ่งเกิดจากการจงใจอันมีมูลสาเหตุจงใจที่ทำให้เกิดการลอบวางเพลิง อาจเนื่องมาจากเป็นพวกโรคจิต

2. สาเหตุของอัคคีภัยอันเกิดจากความประมาทขาดความระมัดระวัง ในกรณีนี้พอจะแบ่งเป็นประเด็นหลัก ๆ ได้ 2 ประเด็นคือ

2.1 ขาดความระมัดระวังทำให้เชื้อเพลิงแพร่กระจาย ในกรณีดังกล่าวนี้เกิดจากการทำให้สิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง ซึ่งเป็นสารลุกไหม้ไฟหรือติดไฟได้แพร่กระจาย เมื่อไปสัมผัสกับความร้อนก็จะเกิดสาเหตุของการเกิดอัคคีภัยได้ เช่น ในบริเวณที่มีไอของตัวทำละลาย หรือน้ำมันเชื้อเพลิงแพร่กระจาย เมื่อไปสัมผัสกับแหล่งความร้อน เช่น บริเวณที่มีจุดสูบบุหรี่ก็จะทำให้เกิดอัคคีภัยได้

2.2 ขาดความระมัดระวังการใช้ไฟและความร้อน ในกรณีนี้ก็เช่นกันทำให้แหล่งความร้อนซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น ความร้อนจากอุปกรณ์ไฟฟ้า การเชื่อมตัด เต้าเผา เป็นต้น ทำให้แหล่งกำเนิดความร้อนนั้นไปสัมผัสกับเชื้อเพลิงในสภาพที่เหมาะสม ก็จะเป็นสาเหตุของอัคคีภัยได้ เช่น การที่สะเก็ดไฟจากการเชื่อมติดด้วยไฟฟ้า หรือก๊าซไปตกลงในบริเวณที่มีกองเศษไม้หรือผ้าทำให้เกิดการคุกรุ่นลุกไหม้เกิดอัคคีภัย

แหล่งกำเนิดอัคคีภัย

แหล่งกำเนิดอัคคีภัยเป็นสาเหตุของการจุดติดไฟมีสาเหตุและแหล่งกำเนิดแตกต่างกันไปดังต่อไปนี้

1. อุปกรณ์ไฟฟ้า

2. การสูบบุหรี่หรือการจุดไฟ
3. ความเสียหายของประกอบของเครื่องจักร เครื่องยนต์
4. เครื่องทำความร้อน
5. วัตถุที่มีผิวร้อนจัด เช่น เหล็กที่ถูกเผา ท่อไอน้ำ
6. เต้าเผาซึ่งไม่มีฝาปิดหรือเปลวไฟที่ไม่มีสิ่งปกคลุม
7. การเชื่อมและตัดโลหะ
8. การลุกไหม้ด้วยตัวเอง เกิดจากการสะสมของสารบางชนิด เช่น พวกขยะแห้ง ถ่านหินจะก่อให้เกิดความร้อนขึ้นในตัวของมันเอง จนกระทั่งถึงจุดติดไฟ
9. เกิดจากการวางเพลิง
10. ประกายไฟที่เกิดจากเครื่องจักรขัดข้อง
11. โลหะหรือวัตถุหลอมเหลว
12. ไฟฟ้าสถิต
13. ปฏิกิริยาของสารเคมีบางชนิด เช่น โซเดียม โปแตสเซียม ฟอสฟอรัส เมื่อสัมผัสกับน้ำ อากาศ หรือวัสดุอื่น ๆ ทำให้เกิดการลุกไหม้ได้
14. สภาพบรรยากาศที่มีสิ่งปนเปื้อนก่อให้เกิดการระเบิดได้
15. จากสาเหตุอื่น ๆ

ประเภทของไฟ

ตามข้อกำหนดมาตรฐานสากลได้กำหนดสัญลักษณ์สำหรับประเภทของไฟ และวิธีดับเพลิงไว้ดังนี้

1. **ไฟประเภท A** คือ ไฟที่เกิดจากเชื้อเพลิงที่มีลักษณะเป็นของแข็งเชื้อเพลิงธรรมดา เช่น ฝืน ฟาง ยาง ไม้ ผ้า กระดาษ พลาสติก หนังสือดีก หนังสือดีร์ ปอ หนุน ด้าย รวมทั้งตัวเราเอง

สัญลักษณ์ ไฟประเภท A มีสัญลักษณ์เป็นรูปตัว A สีขาวหรือดำ อยู่ในสามเหลี่ยมสีเขียว ไฟประเภทนี้เมื่อดับแล้วจะเหลือเถ้าถ่านทิ้งไว้

วิธีการดับเพลิง วิธีดับไฟประเภท A ที่ดีที่สุด คือ การลดความร้อน (Cooling) โดยใช้น้ำ หรืออาจใช้โฟม ผงเคมีแห้ง น้ำยาเหลวระเหย หรือใช้ทรายแห้งคลุมดับ ในเบื้องต้นเพื่อรอการใช้น้ำก็ได้

2. ไฟประเภท B คือ ไฟที่เกิดจากเชื้อเพลิงที่มีลักษณะเป็นของเหลวและก๊าซ เช่น น้ำมันทุกชนิด แอลกอฮอล์ ทินเนอร์ ยางมะตอย จารบี ก๊าซติดไฟทุกชนิด เป็นต้น

สัญลักษณ์ มีสัญลักษณ์เป็นรูปตัว B สีขาวหรือดำ อยู่ในรูปสี่เหลี่ยมสีแดง ไฟประเภทนี้เมื่อดับแล้วจะไม่มีเถ้าถ่านเหลือทิ้งไว้

การดับเพลิง วิธีดับไฟประเภท B ที่ดีที่สุด คือ กำจัดออกซิเจน ทำให้ยับยั้งอากาศ โดยคลุมดับ หรือลดอุณหภูมิเชื้อเพลิง โดยใช้ผงเคมีแห้ง ใช้ฟองโฟมคลุม คาร์บอนไดออกไซด์ และน้ำยาเหลวระเหย ไฟที่เกิดจากไขมันจากพืชหรือสัตว์ที่ใช้ปรุงอาหาร และคราบน้ำมันสะสมต่าง ๆ สามารถดับเพลิงได้โดยใช้โฟม (ABF เท่านั้น) น้ำยาเหลวระเหย และทรายแห้ง

3. ไฟประเภท C คือ ไฟที่เกิดจากเชื้อเพลิงที่มีลักษณะเป็นของแข็งที่มีกระแสไฟฟ้าไหลอยู่

เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิด การอาร์ค การสปาร์ค เครื่องจักร คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

สัญลักษณ์ มีสัญลักษณ์เป็นรูป C สีขาวหรือดำ อยู่ในวงกลมสีฟ้า

การดับเพลิง วิธีดับไฟประเภท C ที่ดีที่สุด คือ ตัดกระแสไฟฟ้าเสียก่อนและทำให้ยับยั้งอากาศ โดยสารที่ไม่นำไฟฟ้า เช่น ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือน้ำยาเหลวระเหยที่ไม่มี CFC ไล่ออกซิเจนออกไป หรือใช้ผงเคมีแห้ง แต่จะทำให้อุปกรณ์ไฟฟ้าเสียหายได้

4. ไฟประเภท D คือ ไฟที่เกิดจากเชื้อเพลิงที่มีลักษณะเป็นโลหะและสารเคมีชนิดผงโลหะติดไฟ หรือวัตถุระเบิด เช่น วัตถุระเบิด ปุ๋ยยูเรีย (แอมโมเนียมไนเตรต) ผงแมกนีเซียม เป็นต้น การลุกไหม้ให้ความร้อนสูงและรุนแรง

สัญลักษณ์ มีสัญลักษณ์เป็นรูปตัว D สีขาวหรือดำ อยู่ในดาว 5 แฉก สีเหลือง

การดับเพลิง วิธีดับไฟประเภท C ที่ดีที่สุด การทำให้ยับยั้งอากาศ หรือใช้สารเคมีเฉพาะ (ห้ามใช้น้ำเป็นอันขาด) ซึ่งต้องศึกษาหาข้อมูลแต่ละชนิดของสาร เคมีหรือโลหะนั้น ๆ เช่น ทราบแห้ง ผงเกลือแกง ผงถ่าน ปูนขาว โซดาแอซ (โซเดียมคาร์บอเนต) แล้วใช้สารเคมีที่เหมาะสมกับชนิดของสารติดไฟนั้น

องค์ประกอบของการติดไฟ

การที่ไฟจะติดได้มีองค์ประกอบอยู่ 4 อย่าง คือ

1. ออกซิเจน ต้องมีมากกว่า 16 % ซึ่งทดลองโดยจุดเทียนไขไว้ แล้วนำแก้วมาครอบ จะพบว่าทั้งไขที่พ่นเทียนก็จะดับ การที่เทียนดับนั้นไม่ได้หมายความว่าก๊าซออกซิเจนในแก้วถูกใช้ไปหมด แต่ที่เทียนดับก็เพราะว่าเหลือออกซิเจนอยู่ในแก้วไม่ถึง 16% นั่นเอง

2. เชื้อเพลิง เชื้อเพลิงมีหลายสถานะ ทั้งที่เป็นของแข็ง ของเหลวและก๊าซ แต่เชื้อเพลิงทุกชนิดจะติดไฟที่สภาพเป็นไอ เช่น ใช้แว่นขยายรวมแสงจากดวงอาทิตย์ไปบนกระดาษ จะเห็นไอออกจากกระดาษก่อนแล้วไฟถึงจะติดบนกระดาษ นั่นเป็นตัวอย่างที่ดีว่าเชื้อเพลิงทุกชนิดจะติดไฟที่สภาพเป็นไอ

3. ความร้อน ความร้อนที่จะทำให้ติดไฟจะต้องสูงพอจึงจะทำให้เชื้อเพลิงติดไฟได้ เช่น นำน้ำมันเบนซินไปวางไว้กลางแดด วางไว้นานเท่าไรก็ไม่ติดไฟ เว้นแต่จะให้ความร้อนมีมากถึง 398 องศาเซลเซียส จึงจะติดไฟ

4. ปฏิบัติการเคมีลูกโซ่ ปฏิบัติการนี้เองที่จะทำให้ไฟลุกไหม้ต่อไปได้เรื่อย ๆ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ไฟจะติดได้ จะต้องมียอดประกอบครบถ้วน 4 ข้อ

ดังนั้น การดับไฟจึงเป็นการดับหรือควบคุมองค์ประกอบของไฟให้ลดน้อยลง

การป้องกันการเกิดอัคคีภัยในอาคารบ้านเรือน

1. พื้นที่ที่มีความเสี่ยง หมั่นตรวจสอบสภาพพื้นที่เสี่ยงต่ออัคคีภัยอยู่เสมอ ห้องที่มีการใช้หรือเก็บสารเคมี วัตถุไวไฟ เชื้อเพลิง ห้องที่มีแทนบูชาด้วยรูปเทียน ห้องครัวเตรียมอาหาร และห้องเก็บของ

2. ห้องที่ใช้เครื่องปรับอากาศระบบท่อลม ให้ระมัดระวังในการใช้วัตถุไวไฟ หรือเชื้อเพลิงในห้องที่มีเครื่องปรับอากาศ ระบบท่อลม ซึ่งอาจเป็นทางเชื่อมต่อกับปลุกลาม

3. การจุดรูปเทียน การจุดรูปเทียนไหว้พระต้องปักเทียนบนเชิงเทียน ปักรูปในกระถางรูป และ ดับรูปเทียนให้สนิทก่อนออกจากห้อง

4. แก๊สหุงต้ม หลังจากใช้แก๊สประกอบอาหารเสร็จแล้ว ต้องไม่ลืมปิดวาล์ว เตาแก๊ส และถังแก๊สให้เรียบร้อย

5. การสูบบุหรี่ ไม่ควรสูบบุหรี่ในบริเวณที่เป็นวัตถุติดไฟ เช่น เบาะ โซฟา และหลังสูบบุหรี่ ควรดับก้นบุหรี่ให้สนิท

6. วัสดุไวไฟ เช่น น้ำมันก๊าด ทินเนอร์ ควรเก็บไว้ในที่ปลอดภัย อย่าเก็บไว้เป็นจำนวนมาก

7. อุปกรณ์จุดไฟและเชื้อเพลิง อุปกรณ์จุดไฟ เชื้อเพลิง เช่น ไม้ขีดไฟ ไฟแช็ก ควรเก็บในที่ปลอดภัย และพ้นมือเด็ก

8. กิจกรรมเกี่ยวกับไฟ ควรหลีกเลี่ยงการทำงานหรือกิจกรรมพร้อมกันหลายอย่าง โดยเฉพาะที่มีกิจกรรมบางอย่างเกี่ยวกับไฟ

9. อุปกรณ์ระบบไฟฟ้า ควรหลีกเลี่ยงการวางวัสดุไวไฟ วัสดุติดไฟ เช่น กระดาษ เอกสารสำคัญต่าง ๆ ใกล้บริเวณที่ติดตั้งอุปกรณ์ ระบบไฟฟ้า เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์เชื้อเพลิง หรืออุปกรณ์ที่ให้ความร้อน ควรตรวจสอบการปิดอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าทุกครั้งที่เลิกใช้งาน หลีกเลี่ยงการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า เช่น ปลั๊กต่อสายไฟที่เสื่อมคุณภาพหรือไม่ได้มาตรฐาน ตรวจสอบอุปกรณ์ ระบบไฟฟ้าภายในอาคาร เช่น สายไฟฟ้า ปลั๊ก สวิตซ์ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ ถ้าชำรุดต้องซ่อมทันที

วิธีการเอาตัวรอดเมื่อ ไฟไหม้

เมื่อเกิดเหตุการณ์ไฟไหม้ หลายคนจะเกิดอาการตกใจ จะเอาชีวิตของตัวเองให้รอดพ้นจากอันตราย จนลืมไปว่าบางครั้งการหนีแบบไม่มีสติอาจจะทำให้เกิดการสูญเสียได้ ข้อมูลที่ควรรู้ในการเอาตัวรอดจากเหตุไฟไหม้

1. ถ้าปล่อยไฟให้ไหม้ในที่ราบ 4 นาที ไฟจะแพร่กระจายได้ถึง 1,100% ของพื้นที่
2. เวลาที่เกิดไฟไหม้ จะมีคนเรามองไม่เห็นอะไรเลย เพราะสายตาของเราไม่สามารถทะลุผ่านกลุ่มควันไปได้
3. ถ้าไฟไหม้บนตึก อัตราการขยายตัวของไฟจะเร็วถึง 100 กิโลเมตร/ชั่วโมง ถ้าเกิดไฟไหม้ขึ้นมาจะอย่างไร เมื่อใดที่ควรจะหนีและเมื่อใดที่ควรจะต้องสู้กับไฟ มีหลักการพื้นฐานดังนี้

1. มีเวลาเพียง 5 นาทีเท่านั้นในการดับไฟ ซึ่งอย่าลืมนำอัตราการลุกลามของไฟนั้นไว้มาก
2. หากไม่สามารถดับไฟได้ภายใน 5 นาที ให้สันนิษฐานได้ว่า จะเกิดเพลิงไหม้ให้เตรียมตัวเอาตัวรอดได้ อย่าพยายามฝืนต่อเดี๋ยวจะหนีไม่ทัน เพราะใน 10 นาทีนับตั้งแต่เกิดไฟไหม้ เพลิงจะทวีความรุนแรงถึง 10 เท่า ในทุก ๆ 1 นาที
3. หากเหตุการณ์เกิดขึ้นในตึก ในอาคาร บางครั้งเวลาเพียง 10 นาที ยังไม่ทันได้ทำอะไร ให้ตั้งสติให้มั่นคง แล้วคิดว่าจะทำอะไร หรือหาทางรอดออกไปได้อย่างไร โดยใช้เวลาน้อยที่สุด ซึ่งไม่ควรลืมน้ำที่เก็บข้างของ หรือสิ่งใดก็ตามที่มีค่าและสำคัญที่สุดในเวลานั้น อันสั้น อย่าไปเสียตายของที่เหลือเด็ดขาด เพราะตัวเองจะเอาตัวเองไม่รอด

นอกจากนี้การเตรียมแผนเพื่อหนีไฟยังสามารถช่วยให้ตนเองรอดพ้นจากอันตรายของไฟไหม้ได้ โดยมีวิธีการดังนี้

1. ศึกษาเส้นทาง – ระยะเวลาหนีไฟ โดยเริ่มจากห้องของตนเองสู่ทางหนีฉุกเฉินได้
2. ควรสำรวจหาทางออกฉุกเฉิน 1 – 2 ทาง ที่อยู่ใกล้บริเวณห้องที่อยู่ประจำ หรืออยู่ใกล้ที่สุด
3. ควรเรียนรู้และฝึกซ้อมการเดินในความมืด (ไฟฟ้าดับ / มีควันไฟปกคลุม)
4. ฝึกเตรียมพร้อม การวางและรวบรวมสิ่งของมีค่า เอกสารสำคัญ ฤกษ์แจต่าง ๆ และอุปกรณ์จำเป็น เช่น ไฟฉาย หน้ากากกันควัน ผ้าห่มกันไฟไว้ใกล้ตัว เพื่อสะดวกในการนำติดตัวไปได้ทันที

ข้อควรระวังในการดับเพลิง

1. การใช้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ดับเพลิงในห้องที่ปิด หรือที่แคบ อาจขาดอากาศหายใจได้
2. การใช้น้ำดับเพลิง จากสารเคมี เช่น ผงโลหะติดไฟ ปุ๋ยยูเรียจะทำปฏิกิริยากับน้ำเกิดก๊าซพิษ หรือก๊าซไวไฟที่ทำให้ระเบิดรุนแรง
3. การใช้น้ำหรือโฟมดับเพลิง เป็นสื่อไฟฟ้า ทำให้เกิดกระแสไฟฟ้าลัดวงจร
4. การใช้ผงเคมีแห้ง ทราบแห้งดับเพลิง ในที่มีอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าที่สำคัญ อาจทำให้เสียหายได้
5. สารพิษจากการเผาขยะรถยนต์ ก๊าซพิษ ก๊าซพิษหลายชนิดจากการเผาขยะที่มีปริมาณความเข้มข้นในอากาศมากจะทำให้เสียชีวิต หรือหายใจไม่ออกอย่างเฉียบพลัน
6. กรดกำมะถัน ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ จากการเผาขยะผสมกับน้ำ หรือความชื้นที่ผิวหนังจะเกิดกรดกำมะถัน มีฤทธิ์กัดกร่อนอย่างรุนแรง
7. สารก่อมะเร็ง การเผาขยะจะปล่อยสารก่อมะเร็งมากกว่าเพลิงไหม้ไม่ถึง 16 เท่า มากกว่าการเผาเชื้อเพลิงถ่านหินถึง 13,000 เท่า
8. สารปนเปื้อนลงแหล่งน้ำ การทำความสะอาดจากการดับเพลิงที่เกิดจากการเผาขยะ ควรเก็บรวบรวม ป้องกันไม่ให้เขม่า คราบผงสีดำฟุ้งกระจาย ระมัดระวังมิให้สารพิษ ซึ่งเป็นผงโลหะหนักถ่ายเทลงไปในบ่อน้ำในท่อระบายน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะ

ที่มา:

สำนักบริหารระบบกายภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คู่มือป้องกัน-ระงับ-รับมืออัคคีภัย มาตรการในการปฏิบัติเมื่อเกิดอัคคีภัยและการป้องกัน 2553

<http://th.wikipedia.org>

<http://www.pattayadailynews.com>

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 อัคคีภัย

หลักสูตรลูกเสือสามัญ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เวลา 2 ชั่วโมง

1. ผลการเรียนรู้

1. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเกี่ยวกับอัคคีภัยในหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการพจญภัยศึกษา
2. ผู้เรียนมีความสามารถในการนำความรู้ด้านการเขียนแผนที่อย่างง่ายไปใช้ในการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์จากภัยพิบัติด้านอัคคีภัย

2. สาระสำคัญ

แผนที่ เป็นแผนภาพที่แสดงเนื้อหาของภูมิประเทศจริง นำมาย่อลงให้เหมาะสมกับหน้ากระดาษ และนำเอาสิ่งที่จำเป็นต่าง ๆ มาลงไว้ให้ถูกต้อง พร้อมทั้งแสดงเครื่องหมายและมีทิศทางแสดงไว้อย่างถูกต้อง

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

นักเรียนสามารถเขียนแผนที่อย่างง่ายแสดงตำแหน่งในบ้านหรือชุมชนเพื่อหลบหนีเมื่อประสบอัคคีภัยได้ถูกต้อง

4. สาระการเรียนรู้

ภัยพิบัติทางธรรมชาติด้านอัคคีภัย

- การเขียนแผนที่แสดงตำแหน่งในบ้านหรือชุมชนเพื่อหลบหนีเมื่อประสบอัคคีภัย

5. ผลงานหรือชิ้นงาน

แผนที่แสดงตำแหน่งในบ้านหรือชุมชนเพื่อหลบหนีเมื่อประสบอัคคีภัย

6. การประเมินผล

รายการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	2	1	0
การเขียนแผนที่ อย่างง่าย	เขียนแผนที่แสดง ตำแหน่งของบ้าน หรือชุมชน หรือพื้นที่ ที่ประสบอัคคีภัย เส้นทางสัญจร สถานที่สำคัญ จุดนัด พบ และเครื่องหมาย บอกทิศถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่าย และนำไปใช้ปฏิบัติ จริงได้	เขียนแผนที่แสดง ตำแหน่งของบ้าน หรือชุมชน หรือพื้นที่ ที่ประสบอัคคีภัย เส้นทางสัญจร สถานที่สำคัญ จุดนัด พบและเครื่องหมาย บอกทิศถูกต้อง แต่ ยังไม่ชัดเจน และพอ เข้าใจ	เขียนแผนที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่เขียนเลย

7. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ขั้นเตรียมความพร้อม

นักเรียนศึกษาแผนที่อย่างง่ายแสดงตำแหน่งต่าง ๆ ภายในบ้าน และแผนที่อย่างง่ายแสดงเส้นทางสัญจร สถานที่สำคัญในชุมชน แล้วช่วยกันอภิปรายถึงลักษณะของแผนที่ทั้งสองว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่พบในแผนที่เหล่านั้นใด

2. ขั้นศึกษาความรู้

2.1 นักเรียนศึกษาความรู้และช่วยกันบอกความหมายของแผนที่ว่าคืออะไร และในแผนที่นั้นควรจะมีอะไรบ้าง ซึ่งอาจสรุปได้ว่า แผนที่ เป็นแผนที่แสดงเนื้อหาของภูมิภาคประเทศจริง นำมาย่อลงให้เหมาะสมกับหน้ากระดาษ และนำเอาสิ่งที่จำเป็นต่าง ๆ มาลงไว้ให้ถูกต้องตามสัดส่วน พร้อมทั้งแสดงเครื่องหมาย และมีทิศทางแสดงไว้อย่างถูกต้อง

2.2 นักเรียนศึกษาตัวอย่างแผนที่สถานีรถไฟคลองพุทธาอย่างง่าย ซึ่งเป็นแผนที่แสดงพื้นที่โดยรอบสถานี และภายในอาคารของสถานี แล้วร่วมกันอภิปรายถึงเส้นทางเข้าออก ประตู หน้าต่าง ชานชลา รางรถไฟขาขึ้น - ขาล่อง ห้องน้ำ ห้องส้วม ลานจอดรถ และร้านค้า

3. ชั้นอภิปราย (แลกเปลี่ยนเรียนรู้)

3.1 นักเรียนร่วมกันศึกษาวิดีโอที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ไฟไหม้ในชุมชนแห่งหนึ่ง แล้วอภิปรายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

3.2 นักเรียนแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันคิดว่าหากเหตุการณ์ไฟไหม้ที่นักเรียนได้ชมจากวิดีโอเกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียน นักเรียนจะมีวิธีหลบหนีหรือหลีกเลี่ยงจากอันตรายดังกล่าวได้อย่างไร

3.3 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันกำหนดสัญลักษณ์และออกแบบแผนที่หรือเขียนแผนที่อย่างง่าย โดยแสดงภาพของชุมชน เส้นทางสัญจรไปมา สถานที่สำคัญต่าง ๆ และจุดนัดพบ สำหรับช่วยพานักเรียนและคนอื่น ๆ หลบหนีจากอันตรายที่เกิดจากไฟไหม้ไปยังจุดนัดพบได้อย่างปลอดภัย

4. ชั้นสรุปและประเมินผล

4.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอแผนที่อย่างง่ายที่ได้เขียนเสร็จเรียบร้อยแล้วหน้าชั้นเรียน โดยอธิบายถึงภาพรวมของชุมชน สัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้นมาว่าแทนอะไรบ้าง มีเส้นทางสัญจรไปมาอย่างไร เกิดเพลิงไหม้บริเวณใด สถานที่สำคัญในชุมชนมีอะไรบ้าง นักเรียนวางแผนว่าจะหลบหนีไปตามทางใดจึงจะไปถึงจุดนัดพบอย่างปลอดภัย

4.2 นักเรียนนำแผนที่ของกลุ่มไปจัดแสดงบนป้ายนิเทศ โดยครูและนักเรียนร่วมกันประเมินแผนที่ที่ทำเสร็จแล้ว

4.3 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงการนำแผนที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติด้านอัคคีภัย

กิจกรรมการเรียนรู้	พฤติกรรมที่คาดหวัง
<p>ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อม</p> <p>ขั้นที่ 2 ขั้นศึกษาตัวอย่าง</p> <p>ขั้นที่ 3 ขั้นวางแผนการปฏิบัติ</p> <p>ขั้นที่ 4 ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผน</p> <p>ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล</p> <p>4.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอแผนที่อย่างง่ายที่ได้เขียนเสร็จเรียบร้อยแล้วหน้าชั้นเรียน โดยอธิบายถึงภาพรวมของชุมชน สัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้นมาว่าแทนอะไรบ้าง มีเส้นทางสัญจรไปมาอย่างไร เกิดเพลิงไหม้บริเวณใด สถานที่สำคัญในชุมชนมีอะไรบ้าง นักเรียนวางแผนว่าจะหลบหนีไปตามทางใดจึงจะไปถึงจุดนัดพบอย่างปลอดภัย</p> <p>4.2 นักเรียนนำแผนที่ของกลุ่มไปจัดแสดงบนป้ายนิเทศ โดยครูและนักเรียนร่วมกันประเมินแผนที่ที่ทำเสร็จแล้ว</p> <p>4.3 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงการนำแผนที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติด้านอัคคีภัย</p>	

ภาคผนวก ง

ภาพถ่ายประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาหลักสูตร
และการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการอยู่รอด

ภาพการสำรวจและสัมภาษณ์
เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการเรียนรู้วิชาลูกเสือ

ภาพการเดินทางถึงโรงเรียนศูนย์สงครามพิเศษ (โรงเรียนพลร่ม) จ.ลพบุรี
 สักการะเทพเจ้าเอราวัณ นมัสการเสด็จพ่อ ร. 5
 และการมอบการบังคับบัญชาแก่หน่วยฝึกอบรม

โรงเรียนสงครามพิเศษ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ตัวแทนครูสักการะเทพเจ้าเอราวัณ ตัวแทนนักเรียนสักการะพระรู่ปรชกาลที่ 5

มอบการบังคับบัญชาลูกเสือและเนตรนารีแก่ทางหน่วยฝึกอบรม

กิจกรรมการฝึกพฤติกรรมความปลอดภัยเบื้องต้น

ครูฝึกตรวจสอบความพร้อม
ก่อนไต่หน้าผาจำลอง

นักเรียนฝึก

กิจกรรมการฝึกพฤติกรรมกรรมการอยู่รอดเบื้องต้น

(การควบคุมสติ การตัดสินใจ การเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่และการทำงานแข่งกับเวลา)

การกระโดดหอสูง 34 ฟุต

กิจกรรมการฝึกพฤติกรรมกรอยู่รอดเบื้องต้น
(การควบคุมสติ การตัดสินใจ การเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่และการทำงานแข่งกับเวลา)

ภาพการเรียนรู้และฝึกทักษะการอยู่รอดด้านอุทกภัย

ภาพการเรียนรู้และฝึกทักษะการอยู่รอดด้านอุทกภัย

ภาพการเรียนรู้และฝึกทักษะการอยู่รอดด้านอัคคีภัย

ภาพการเรียนรู้และฝึกทักษะการอยู่รอดด้านวาทภัย

ภาพการเรียนรู้และฝึกทักษะการอยู่รอดด้านแผ่นดินไหว

การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น

ภาพการเรียนรู้และฝึกการดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติ

นำพืชมารับประทานเป็นอาหาร

หุงข้าวในกระบอกไม้ไผ่

ตักน้ำจากต้นพืชที่หาได้ในป่า

ภาพการเรียนรู้และฝึกการดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติ

ใช้ชีวิตในป่า

แบ่งกันปฏิบัติหน้าที่

ทำที่พักจากวัสดุที่หาได้

ห้องส้วม

หุงหาอาหาร
ภาพการเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น

การใช้เงื่อนเชือก การเขียนแผนที่อย่างง่าย

การจับสัตว์พิษหรือการหลีกเลี่ยงจากสัตว์มีพิษ
พิธีประดับเข็มพัชรกิติยาภา

ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย ลูกเสือและเนตรนารีเข้าประดับเข็มพัชรกิติยาภา (ปีกรมสัมพันธ์)

ด้วยการกระโดดหอสูง 34 ฟุต จากหัวหน้าชุดครูฝึก

พิธีปิดการฝึกอบรมภาคสนาม

หัวหน้าชุดครูฝึกอบรมกล่าวปิด
การอบรมและมอบการบังคับ
บัญชาคืนแก่โรงเรียน

ผู้แทนผู้อำนวยการโรงเรียน
กล่าวขอบคุณในนามโรงเรียน
และรับมอบการบังคับบัญชา
คืนจากหน่วยฝึก

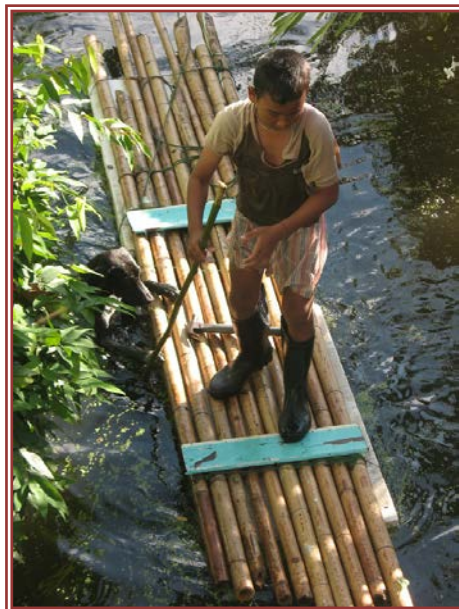
กราบลาเทพเจ้าเอราวัณ และเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ
ประมวลภาพการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อความอยู่รอด
จากสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติด้านอุทกภัย ในปี พ.ศ. 2554

เตรียมอาหารแห้งและน้ำดื่มไว้

ใช้แผ่นโฟมและถังผสมปูนทำแพ สำหรับสัญจรไปมา

แพจากไม้ไผ่

แพจากลังไม้

แพจากยางรถยนต์วางทับด้วยแผ่นกระดาน

แพจากแผ่นโฟมวางทับด้วยไม้
ปลูผักสวนครัวไว้รับประทานเองในช่วงประสบอุทกภัย

มาขอเมล็ดผักและภาชนะ
ไปปลูผักกินเองที่บ้าน

ผักที่ปลูไว้กินเอง

ที่บ้านช่วงน้ำท่วม

ทำส้มฉั้วคราวไว้ในขณะประสบอุทกภัย

ส้มฉั้วคราวจากยางรถยนต์

ส้วมชั่วคราวจากกล่องกระดาษ

ส้วมชั่วคราวจากกระถางปลูกต้นไม้

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายไพฑูรย์ ฤทธิ์กระโทก เกิดวันเสาร์ที่ 22 พฤษภาคม 2508 ที่จังหวัดชลบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครู ฉะเชิงเทรา เมื่อปีการศึกษา 2531 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2539 และเข้าศึกษาในระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2550 ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ครู คศ. 3 วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา